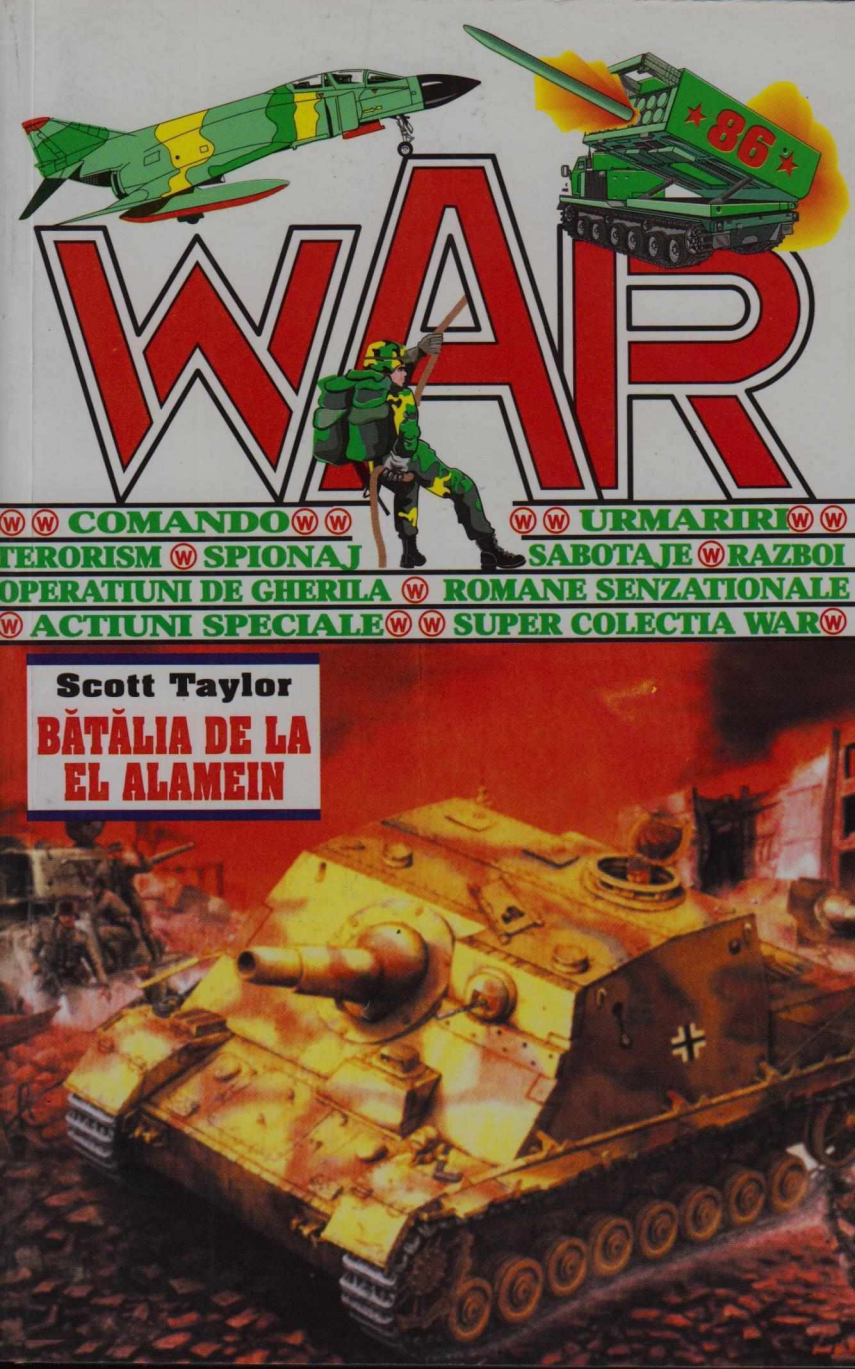
★86★
WAR
COMANDO
URMARIRI
TERORISM
SPIONAJ
SABOTAJE
RAZBOI
OPERATIUNI DE GHERILA
ROMANE SENZATIONALE
ACTIUNI SPECIALE
SUPER COLECTIA WAR
Scott Taylor
BĂTĂLIA DE LA EL ALAMEIN

SCOTT TAYLOR

BĂTĂLIA DE LA EL ALAMEIN

Montgomery şi Rommel

Editor: Zamfir M.Rusu
Coperta: EDITURA Z 2000

Copyright © Toate drepturile asupra acestei versiuni aparţin EDITURII Z 2000

EDITURA Z 2000 – Bd. Nicolae Titulescu, nr. 163, bl. 20, parter, sc. 3, ap. 82, sector 1, Bucureşti
Tel+Fax 223 42 46
223 42 61
222 45 24

Comenzile se primesc la adresa editurii sau la CP. 12–71 Bucureşti

Redactor: Adriana DIACONESCU
Tehnoredactor: Vivi LUNGU

SCOTT TAYLOR

BĂTĂLIA DE LA EL ALAMEIN

Montgomery şi Rommel

Traducere de
Radu TIMNEA

EDITURA Z 2000
2001

5 Începerea urmăririi. Brigada 8 Blindate prinde din urmă rămăşiţele Corpului XX lângă Galal. Diviziile Neo-Zeelandeză şi 7 Blindate ţinute pe loc de câmpul minat fals şi de lipsa de combustibil, la sud de Fuka. Divizia 1 Blindate primeşte ordinul de înaintare spre Bir Khadala şi Charing Cross. Porneşte încet şi avansează. Rommel se retrage din Fuka.

6 Divizia 1 Blindate ţinută în loc de lipsa de carburant. Divizia 7 Blindate atacă Divizia 21 Panzer, care nu mai are combustbil. Plouă.

7 Divizia 10 Blindate primeşte ordinul să avanseze pe drumul de coastă spre Mersa Matruh. Înaintează lent şi este oprită pe loc la sosire.

(*Noaptea*) Rommel se retrage la Sollum.

8 Operaţiunea „Torch". Debarcările Aliaţilor în Africa de Nord, sub conducerea lui Eisenhower.

Capitolul 1
ÎN DEŞERT

El Alamein este o gară maritimă insignifiantă, aflată la optzeci de kilometri de Alexandria, pe linia ferată de coastă spre Mersa Matruh. Gara şi-a primit numele după dealul dintre calea ferată şi mare, Tel el Alamein, dealul celor două culmi gemene. Soldaţii cantonaţi în Egipt înainte de al doilea război mondial îl cunoşteau drept o escală convenabilă pentru noapte, în drumul spre Mersa Matruh. Pe vremea aceea nu exista nici un drum, doar calea ferată. Vizavi de gara din El Alamein era unul dintre puţinele locuri în care puteai coborî uşor pe plajă, ca să te înviorezi cu o baie în apa limpede şi albastră, spălându-te de praful ce te acoperea din cap până în picioare.

Qaret el Himeimat, aflat la patruzeci şi cinci de kilometri spre sud, era de asemenea familiar aceluiaşi gen de soldat, ca un punct de reper important pe drumul direct prin deşert, de la Cairo la Mersa Matruh. Din acel punct se întindea spre sud-vest, spre Siwa, o barieră ce nu putea fi trecută de vehicule decât în unul sau două puncte, pe o distanţă de trei sute douăzeci de kilometri. Era depresiunea Qattara, un teren salin vast, la şaizeci de metri sub nivelul mării, prin care chiar şi cămilele puteau trece numai în câteva locuri, şi care era flancată la nord, până în apropiere de Siwa, de un povârniş abrupt şi accidentat. Din colţul sud-vestic al acestui ţinut

salin, de lângă Siwa, pornea o altă barieră formidabilă, care se întindea atât spre vest, cât şi spre sud pe sute de kilometri - Marele Ocean de Nisip.

La sud şi est de aceste bariere, deşertul era doar nisip, acoperit cu o crustă netedă de pietriş. Un camion puţin încărcat şi cu cauciucuri de deşert putea prinde uşor viteză pe un astfel de teren, cu excepţia zonelor unde dunele lungi de nisip formate de vânt îi traversau calea, de la nord-vest spre sud-est. Dar trecerea mai multor vehicule distrusese această suprafaţă, până când terenul devenise o mlaştină periculoasă de nisip, pe care se puteau descurca numai cei foarte pricepuţi, şi chiar şi ei cu mare dificultate.

La nord şi vest de barieră, deşertul era diferit. Cu excepţia zonei apropiate de mare, unde dunele de nisip şi terenurile saline erau din nou preponderente, deşertul era practic format din stâncă şi putea suporta un trafic nelimitat. Din loc în loc, existau depresiuni, povârnişuri şi zone de nisip moale sau acoperite cu smocuri de tufe, care limitau şi îngrădeau mişcarea tot timpul zilei. Pe întuneric şi fără faruri, o făceau practic imposibilă.

Importanţa strategică a acestei limbi de pământ dintre El Alamein şi Himeimat, având rolul gâtului unei pâlnii prin care trebuiau să treacă armatele care invadau Egiptul dinspre vest, era evidentă pentru oricine se uita la o hartă pe care erau marcate aceste trăsături de relief. Te-ai fi aşteptat să reprezinte scena unor nenumărate bătălii, de-a lungul anilor. Dar nu există nici o înregistrare a acestora. Deşertul care se întindea pe sute de kilometri spre vest reprezenta el însuşi o barieră în calea invaziei, înaintea epocii mecanice. Chiar şi în 1938, experţii din Cairo declarau categoric că în Deşertul Vestic al Egiptului nu putea fi cantonată mai mult de o brigadă, din cauza lipsei de apă. Dar apa exista acolo, pentru cei care descopereau unde să sape pentru ea şi reuşeau să găsească mijloace să o transporte.

Cum se face atunci că, în toamna lui 1942, mareea bătăliei dintre armatele Germaniei lui Hitler şi Italiei lui Mussolini, pe de o parte, şi cele ale Imperiului Britanic, pe de altă parte, s-a revărsat pe această limbă de pământ de cincizeci de kilometri? Trupele britanice erau cantonate în Egipt încă din 1882, când Sir Garnet Wolseley debarcase soldaţi din Anglia la Ismailia şi din India la Suez, învingând apoi armata lui Khedive Ismail la Tel el Kebir, în timp ce Marina Regală bombarda Alexandria. De la deschiderea Canalului Suez, în 1869, Marea Britanie acordase mai multă atenţie decât înainte limbii înguste de pământ dintre Mediterana şi Marea Roşie. Când finanţele lui Khedive s-au prăbuşit în haos şi acesta a fost forţat să-şi plătească datoriile faţă de deţinătorii străini de polițe, Marea Britanie invitase Franţa să intervină alături de ea pentru protejarea intereselor tuturor statelor europene în cauză. Franţa refuzase, şi Marea Britanie acţionase singură.

Declarând în mod constant dorinţa şi intenţia lor de a pleca imediat ce îşi îndeplineau sarcina de a face ordine în Egipt, trupele şi administraţia britanice au rămas pe loc până în 1914, când a apărut un nou conflict. Egiptul era încă supus oficial al sultanului Turciei, când acesta din urmă s-a aliat cu Germania, în primul război mondial. În consecinţă, Marea Britanie a fost forţată să declare independenţa Egiptului faţă de Turcia. Trupele turceşti, ajutate de germani, au atacat imediat Canalul Suez, din Palestina. Pe durata primului război mondial, Egiptul a devenit baza şi centrul unei puternice activităţi militare de sprijin a campaniilor de la Gallipoli, Salonic şi din Palestina. În Deşertul Vestic au avut loc câteva încăierări minore, stârnite de turci şi germani. Aici, maşinile blindate ale ducelui de Westminster au dovedit potenţialul unei forţe mecanizate în deşert.

După război şi destrămarea Imperiului Otoman, Marea Britanie şi-a asumat responsabilităţi şi mai largi în Orientul Apropiat, cum era numită atunci acea zonă. Importanţa

crescândă a rezervelor de petrol şi apariţia aeroplanului au dus la creşterea importanţei Egiptului pentru Marea Britanie. Trupele au rămas cantonate în Cairo, Alexandria şi Ismailia, în ciuda agitaţiilor pentru independenţă.

În 1935, Italia, deja instalată în Libia, a pornit o campanie de răzbunare şi de expansiune colonială împotriva Etiopiei. Marea Britanie şi Egiptul au sesizat pericolul de a fi înconjurate de puterile fasciste şi au luat măsuri de modernizare şi întărire a garnizoanei britanice din Egipt, care pe vremea aceea se baza în principal pe cavalerie şi infanterie.

Astfel că, în momentul când Italia s-a alăturat Germaniei, la căderea Franţei, în mai 1940, englezii aveau în Deşertul Vestic o divizie de blindate, Divizia 7, cu baza la Mersa Matruh. Maşinile blindate ale diviziei – vechile Rolls Royce-uri ale Unităţii 11 Husari, care nu erau diferite, în principiu, de cele pe care ducele de Westminster le folosise în aceeaşi zonă cu douăzeci şi cinci de ani înainte – au traversat frontiera la sud de Sollum, la câteva ore după declararea războiului. Ca sprijin, aveau nucleul Forţei Aeriene a Deşertului, o escadrilă de cooperare cu armata, o escadrilă de avioane de vânătoare şi trei escadrile de bombardiere.

La începutul anului următor, a avut loc înfrângerea zdrobitoare a armatei italiene în Libia, începând cu bătălia de la Sidi Barrani, în decembrie, şi culminând cu cea de la Beda Fomm, la sud de Benghazi, în februarie 1941. Dintr-o dată, germanii au văzut pericolul ca întreaga Africă de Nord să cadă sub controlul Aliaţilor. Dacă englezii cuceream Tripolitania, ajungeau în contact cu Africa de Nord franceză, care se putea atunci elibera de sub controlul regimului de la Vichy. Situaţia din Mediterană s-ar fi schimbat total.

A fost strânsă în grabă o mică forţă mobilă care să fie trimisă la Tripoli şi să-i ajute pe italieni să apere provincia vestică a Libiei. Comandantul acestei forţe era Erwin

Rommel, care își demonstrase calitățile strălucite de comandant al unei divizii Panzer un an înainte, în Franța. Această forță, inițial Divizia 5 Ușoară, iar mai târziu Divizia 21 Panzer, a reprezentat nucleul viitorului „Deutsches Afrika Korps" (DAK)* și al Armatei Panzer Africa.

Forța britanică din Egipt și Cirenaica - ce cuprindea acum și forțele australiană, neo-zeelandeză, indiană și rhodeziană și cărora urma să li se alăture și sud-africanii, la încheierea campaniei din Abisinia – nu a continuat cu extinderea victoriei Forței Aeriene a Deșertului spre Tripoli. În schimb, efortul principal a fost îndreptat spre o încercare nereușită de a salva Grecia și Creta de invazia germană.

În timp ce ei se pregăteau să facă asta, Rommel, în ciuda ordinelor și intențiilor Înaltului Comandament German și Italian, a izbit mica forță britanică la Mersa Bega, la curbura Golfului Sirte. Entuziasmat de succesul rapid, el a continuat să înainteze, producând confuzie și profitând de aceasta. A forțat retragerea forțelor în „protuberanța" Cirenaicii, a încercuit Tobruk-ul și a înaintat în viteză până la frontiera egipteană, la Sollum. Aici, în sfârșit, s-a oprit, după ce recuperase în câteva săptămâni tot ceea ce pierduseră italienii în campania de iarnă.

Rommel reușise niște miracole militare, care urmau să aibă un efect decisiv pentru viitorul campaniei. În primul rând, nu respectase ordinele stăpânilor lui germani și italieni și dovedise că, dacă această nesupunere ducea la succes, ea era trecută cu vederea și chiar aplaudată. În al doilea rând, trecuse peste toate sfaturile profesionale militare care îi fuseseră oferite, în special din partea statului-major și a ofițerilor de la intendență. Dovedise că ceea ce nu era posibil, conform regulilor rațiunii și calculelor, putea fi realizat printr-o voință de fier, viteză de acțiune și exploatarea confuziei

*_Deutsches Afrika Korps_ = Corpul African German.(n.t.)

cauzate de o mişcare surprinzătoare, realizată rapid şi cu cutezanţă. Astfel, folosind la maximum resursele capturate, el a reuşit să-şi menţină forţa mult mai departe de zona pe care statul-major şi Înaltul Comandament o consideraseră posibil. Avea să repete această performanţă, dar asta urma să-l ducă, în cele din urmă, la înfrângere.

În mai şi iunie 1941, în timpul şi după dezastruoasa campanie din Grecia şi Creta, englezii încercaseră – şi nu reuşiseră – să-l împingă pe Rommel înapoi de la frontieră, pentru a restabili legătura cu garnizoana asediată în Tobruk. Rommel, în schimb, nu reuşi nici el să cucerească această fortăreaţă. Tobruk-ul şi Marina Regală care îl aproviziona erau bombardate constant din aer. Dar nu numai că a rezistat, dar Divizia 9 Australiană, care forma cea mai mare parte a garnizoanei, a fost înlocuită de Divizia 70 Britanică şi de Brigada Carpatină Poloneză. Totodată, garnizoana a fost întărită cu alte unităţi britanice, pe durata verii.

Acesta a fost momentul în care generalul Sir Claude Auchinleck l-a înlocuit pe generalul Sir Archibald Wavell la comanda armatei britanice din Orientul Mijlociu. Una dintre primele acţiuni ale noului comandant a fost aceea de a-i ordona generalului Sir James Marshall-Cornwall, comandantul trupelor britanice din Egipt, să grăbească construirea unei poziţii defensive la El Alamein. Lucrul la aceasta a continuat încet pe tot restul anului. Avea forma clasică a poziţiilor defensive din Deşertul Vestic, la fel ca şi poziţia lui Rommel de la frontieră, pe care acesta o susţinuse cu succes împotriva a două atacuri britanice. Poziţia principală, destinată efectivului unei divizii de infanterie, se întindea pe coastă, acoperind drumul şi protejând flancul nordic al acestuia, dinspre mare. Caracteristica principală a acestei poziţii era posibilitatea unei bune observări de pe culmea de la Tel el Alamein asupra terenului plat şi deschis, spre sud-vest.

Următoarea poziție, în centrul liniei, urma să fie la douăzeci și patru de kilometri spre sud-vest. Ea avea să includă vârful Qaret al Abd, care oferea un punct bun de observare spre nord. Zona din jur era plină de povârnișuri și depresiuni, care făceau dificilă deplasarea. Între El Alamein și Qaret el Abd, terenul era în general plat. Cam la jumătatea distanței între cele două, pornea spre est Ruweisat Ridge*, începând exact din sudul unei mici depresiuni numite Deir el Shein. Culmea nu reprezenta un obstacol real pentru deplasare. La nord de ea, terenul era plat, cu porțiuni de nisip moale și de teren accidentat. La sud, se întindea un platou cu pământ tare, iar marginea lui sudică, cunoscută mai târziu sub numele de Bare Ridge, urma aproximativ o linie dreaptă spre est, de vreo nouăsprezece kilometri de la Qaret el Abd, cotind apoi spre nord-est, spre Alam el Halfa, până când, în final, convergea spre capătul estic al lui Ruweisat Ridge, la sudul gării El Ruweisat.

Poziția cea mai sudică era amplasată astfel încât să acopere povârnișul spre depresiunea Qattara, la Naqb abu Dweis. Acesta avea aproape dublul înălțimii lui Qaret el Abd. În toate direcțiile se întindeau privelişti magnifice și uimitoare, dar locul în sine era inaccesibil, și trupele de acolo nu puteau fi eficiente decât în cazul unui atac direct împotriva lor. Între Qaret el Abd și Naqb abu Dweis se aflau povârnișuri abrupte și vârfuri impunătoare. O mare parte a zonei prezenta dificultăți mari pentru o unitate ce se deplasa de la vest la est. Cu toate acestea, o dată trecută limba îngustă de teren neted aflată chiar la nord de Gebel Kalath, urma o zonă de pământ dur, plată și netedă. Aceasta era mărginită la nord de o serie de depresiuni orientate spre sud-est și care porneau de lângă Qaret el Abd, pe o distanță de aproape treizeci și doi de kilometri, până la Der el Ragil, și la sud, de un povârniș înalt

*_Ridge_ = culme, deal îngust (lb.engl).(n.t.)

cât Qaret el Himeimat şi apoi o culme joasă, care mergea spre est, până la Samaket Gaballa. La sud de această culme, terenul devenea mai moale şi cobora încet, până ajungea la marginea abruptă a marii depresiuni de deasupra oazei sărate şi invadate de ţânţari de la El Maghra.

Un inamic mecanizat ce se apropia de linia El Alamein dinspre vest era obligat de relief să intre pe unul dintre cele trei trasee posibile: cel nordic – între calea ferată şi Ruweisat Ridge, cel central – la nord de Qaret el Abd şi apoi spre est, pe la sud de Ruweisat Ridge şi la nord de Alam el Halfa, şi cel sudic – la nord de Gebel Kalakh, Himeimat şi Samaket Gaballa. Aceste trasee aveau cursul cel mai bun şi, de asemenea, ocoleau poziţiile defensive, pentru menţinerea cărora ar fi fost nevoie de două divizii de infanterie.

Un astfel de inamic mobil nu putea fi oprit să treacă printre aceste „cutii" – cum erau numite uneori – şi apoi să le izoleze, pentru ca după aceea să le supună una câte una, prin înfometare sau bombardamente de artilerie. Tot ce puteau face garnizoanele lor era să tragă cu obuze asupra inamicului pe care puteau să-l vadă, cu artileria lor limitată, care ar fi putut să încapă în acel perimetru restrâns. Orice extindere a perimetrului, care trebuia apărat din toate direcţiile, ducea la creşterea puternică a numărului de trupe necesare pentru apărarea lui, şi mai ales al numărului de tunuri antitanc necesare. Trupele din interior nu puteau fi făcute mobile fără să fie înghesuite în „cutii" o mulţime de camioane vulnerabile. O parte esenţială a apărării o constituia, deci, existenţa a cel puţin două divizii blindate, care să opereze în spaţiile libere dintre poziţiile defensive şi care să se opună oricărui inamic ce încerca să pătrundă printre ele sau care se concentra asupra uneia singure.

În consecinţă, fără asigurarea de rezerve, linia El Alamein, aşa cum fusese ea executată în 1941, avea nevoie de

minimum două divizii de infanterie şi două divizii de blindate.

După conceperea acestui plan, primele lucrări au început la sfârşitul verii lui 1941, când Rommel pregătea încercarea finală de cucerire a Tobruk-ului, iar englezii strângeau o forţă armată în jurul lui Mersa Matruh, pentru a relua ofensiva. Generalul Auchinleck a fost supus unor presiuni considerabile ca să înceapă această ofensivă în septembrie şi apoi în octombrie. Cu toate acestea, el rezistă presiunii, cu scopul de a fi sigur că această forţă a lui, numită acum Armata a Opta şi comandată de generalul Sir Alan Coningham, era antrenată şi echipată corespunzător. Auchinleck alese ca dată a atacului ziua de 18 noiembrie. Scopul acestei operaţiuni, numită „Crusader"*, era să elibereze Tobruk-ul, să recucerească Cirenaica, să aducă atât de necesarul sprijin aerian şi naval în Malta şi să deschidă drum spre eliberarea întregii coaste a Africii de Nord. A reuşit pe deplin în toate obiectivele sale, dar nu fără dificultăţi şi perioade de îndoieli şi confuzii.

Situaţia la sfârşitul atacului, în ianuarie 1942, era o revenire aproape identică la cea din februarie 1941. Trupele germane şi italiene, aflate încă sub comanda oficială a italienilor, se întorseseră la Mersa Brega, epuizate şi mult reduse numeric. Armata a Opta, comandată acum de Ritchie, avea o forţă mică în contact cu inamicul de acolo, dar îşi concentrase cea mai mare parte a efectivului în protuberanţa Cirenaicii sau la Tobruk, unde putea fi întreţinut mai uşor. Ca şi în 1941, forţa din faţa Tobruk-ului conţinea trupe nou-sosite, care le înlocuiseră pe cele epuizate de operaţiunile ce continuaseră aproape fără pauză timp de două luni.

Din nou, ca şi în 1941, forţa planificată pentru Orientul Mijlociu trebuia direcţionată spre un alt teatru de luptă, de data aceasta în Orientul Îndepărtat, unde Singapore căzuse şi Birmania era în pericol. Efectul asupra forţei disponibile pentru campania din deşert nu era la fel de mare cum fusese

*_Crusader_ = Cruciatul.(n.t.)

cel al expediției din Grecia, cu un an înainte. Dar două divizii australiene, Divizia 70, Brigada 7 Blindate și alte unități britanice trebuiau să plece, ca și câteva escadrile din Forțele Aeriene Regale.

Pe 21 ianuare 1942, Rommel a repetat aproape exact operațiunea pe care o întreprinsese cu o forță mai mică în anul precedent. Rezultatele au fost imediate și aproape la fel de spectaculoase. Totuși, deși a reușit să împingă Armata a Opta afară din protuberanța Cirenaicii, Rommel nu a reușit să captureze un număr mare de oameni sau echipament, iar de data aceasta înaintarea lui a fost oprită pe o linie ce pornea de la sud de Ain el Gazala și ajungea la șaizeci și patru de kilometri vest de Tobruk.

De o parte și de cealaltă a acestei linii, cele două forțe inamice au început să se pregătească pentru runda următoare. Scopul trasat lui Rommel de superiorii lui se limita la recapturarea Tobruk-ului și la împingerea Armatei a Opta și a Forței Aeriene a Deșertului înapoi până la frontiera egipteană, producând, bineînțeles, cât mai multe pagube acestora.

Pentru englezi, principalul scop era recucerirea aerodromurilor din centrul Cirenaicii. Situația Maltei devenea disperată. Proviziile erau pe terminate și pierderea centrului Cirenaicii făcea aproape imposibilă pătrunderea navelor spre Malta dinspre est. Iar încercarea de pătrundere a lor dinspre vest dusese recent la mari pierderi.

Din acest motiv, asupra lui Auchinleck se făceau presiuni mari de la Londra ca să reia ofensiva și să recucerească protuberanța cât mai rapid posibil. Dar el era împotriva acestei strategii. Generalul era convins acum că Armata a Opta ar fi suferit o a treia înfrângere în fața lui Rommel, dacă încerca o astfel de operațiune înainte să fie în poziția de a exploata succesul imediat dincolo de El Agheila. Trimiterea unei mari părți a forței lui spre Orientul Îndepărtat îi afecta

puternic planurile, în timp ce succesele germanilor în Rusia îi produceau o mare îngrijorare în legătură cu apărarea frontierei nordice a Irakului. Dar, după un schimb de opinii, Ministerul de Război a acceptat riscurile implicate şi, în cele din urmă, a fost de acord ca Armata a Opta să atace la mijlocul lunii mai.

Totuşi, pe măsură ce această dată se apropia, perspectivele deveneau tot mai întunecate. Noi dezastre se produseseră în Orientul Îndepărtat. Birmania căzuse, se vorbea despre posibilitatea ca japonezii să cucerească Ceylonul, chiar şi siguranţa Indiei era ameninţată. Aceste veşti îl făcură pe Auchinleck să ceară o regândire totală a strategiei din Orientul Mijlociu. Totodată, el evidenţie riscurile mari ale lansării unei ofensive în Libia într-un astfel de moment, cu nişte forţe de blindate neadecvate. Dar la Londra se considera că necesitatea eliberării Maltei era imperioasă şi că Auchinleck îşi supraestima dificultăţile. Aşa încât, pe 10 mai 1942, Ministerul de Război i-a dat ordine clare comandantului să lanseze o ofensivă în mai, aşa cum se plănuise, sau cel târziu la începutul lui iunie, pentru a sprijini trecerea unui convoi spre Malta în următoarea „perioadă întunecată".

Este aproape sigur că această controversă ar fi putut fi aplanată dacă Auchinleck ar fi reuşit să ajungă la Londra, aşa cum ceruse. Aşa însă, bunele relaţii dintre primul-ministru şi comandant au devenit încordate şi au rămas astfel şi după aceea.

În deşert, prima activitate după stabilizarea poziţiei de pe linia Gazala fusese defensivă, având iniţial la bază un plan de menţinere a unor forţe reduse în zona avansată şi susţinerea bătăliei principale aproape de frontieră, la Sollum, abandonând Tobruk-ul. O dată cu creşterea forţei de luptă şi cu conceperea planurilor de ofensivă, planul iniţial a fost abandonat şi a fost făcut un efort considerabil de ridicare a unei defensive puternice, impenetrabilă în faţa unui atac cu

tancurile, la capătul nordic al liniei Gazala. Au fost construite poziţii defensive şi au fost întinse câmpuri minate complexe pentru acoperirea unor zone largi, iar pentru completarea lor au fost scoase unele mine din fostele poziţii defensive ale Tobruk-ului. Calea ferată de la Alexandria şi conducta de apă au fost extinse până la perimetrul estic al Tobruk-ului, care a devenit o vastă bază înaintată. Pentru acoperirea lui, sistemul defensiv a fost extins spre sud, până la Bir Hacheim, lăsându-se astfel găuri mari între poziţiile din sud, care erau acoperite numai de câmpuri minate.

Rommel urmărea cu neliniște aceste pregătiri şi creşterea forţei Armatei a Opta. Mai mult decât orice, el dorea evitarea unei situaţii în care inamicii lui să poată ataca întreaga lui forţă şi să rămână totuşi cu suficiente trupe mobile ca să o ocolească pe flanc şi să întrerupă linia lui de aprovizionare spre Benghazi şi Tripoli. Cea mai bună şansă părea să fie să o ia înaintea loviturii lui Ritchie. Această intenţie a lui a devenit evidentă în mai. Cu un oftat de uşurare, Armata a Opta şi Cartierul General au renunţat la planul lor de ofensivă şi s-au pregătit să-l întâmpine pe Rommel pe „un teren ales de ei". Riscurile lansării unui atac în deşert erau mari şi, în consecinţă, Armata a Opta s-a pregătit cu uşurare şi încredere să-l primească pe Rommel.

Acesta a pornit în după-amiaza zilei de 26 mai 1942. La început, se părea că se îndrepta direct spre centru, aşa cum îi sugerase Auchinleck lui Ritchie că va face. Dar recunoaşterile aeriene dinainte de răsăritul soarelui şi rapoartele primite de la maşinile blindate şi brigada motorizată a Diviziei 7 Blindate din timpul nopţii au arătat clar că o parte considerabilă a trupelor lui Rommel cotise spre sud, spre Brigada Franţei Libere, la Bir Hacheim.

De fapt, întreaga forţă mobilă a lui Afrika Korps cotise spre sud, ca să realimenteze exact înainte de răsăritul soarelui la sud de Bir Hacheim, cu intenţia de a porni spre nord-est,

direct spre periferiile Tobruk-ului, spre Acroma, în vest, şi El Adem, în sud. Era un plan îndrăzneţ şi a avut parţial succes, luând pe nepregătite Corpul 30 Blindate al lui Norrie, cele trei brigăzi de blindate ale acestuia fiind separate de distanţe considerabile, în timp ce Divizia 7 Blindate, aflată la est de Bir Hacheim, era încă ieşită din poziţiile ei de luptă.

Totuşi, după scurt timp, Rommel ajunse într-o situaţie disperată. Armata a Opta îşi recăpăta echilibrul. El nu reuşise să-şi atingă obiectivele şi era îngrădit într-o zonă mică, la est de câmpurile minate ale Armatei a Opta, rămânând aproape total fără muniţie şi fără o linie de aprovizionare. Veşnicul aventurier deveni acum prudent. Păstrându-şi forţa concentrată şi la îndemână, el deschise o cărare prin câmpurile minate şi îşi restabili linia de comunicaţii, respingând în acest timp atacurile destul de ineficiente şi lipsite de coordonare îndreptate împotriva lui. Rommel îşi întărea poziţia zi după zi, până când reuşi să îndepărteze principalii ghimpi din coastele lui: Brigada 150 Infanterie din Divizia 50 Northumbrian, de la Dahar el Aslag, şi Brigada 1 a Franţei Libere, de la Bir Hacheim.

După ce reuşi asta, Rommel îşi reluă planul iniţial şi, printr-o serie de bătălii cu tancurile, reduse forţa de tancuri a Armatei a Opta la un total de şaptezeci de tancuri, în timp ce el avea la dispoziţie peste o sută de tancuri germane şi aproximativ şaizeci italiene. 12 iunie a fost ziua fatală, după care lui Ritchie i-a fost clar că, forţa lui mobilă fiind distrusă, trebuia să-şi mute infanteria şi întregul aparat administrativ, adunate pentru ofensiva planificată, înainte ca acestea să cadă în mâinile lui Rommel. Nu era o sarcină uşoară.

Dorinţa tuturor celor implicaţi să pună mâna pe prăjitură şi să o şi mănânce a condus, fără îndoială, la neînţelegerile în privinţa Tobruk-ului. Auchinleck era hotărât ca Tobruk-ul să nu fie din nou implicat, dar nici să nu fie predat inamicului.

Deci, a dat ordin ca Rommel să fie oprit pe o linie cu baza în perimetrul vestic al Tobruk-ului şi care să se extindă spre sud. Ritchie, în intenţia de a urma spiritul ordinului, chiar dacă nu litera lui, dăduse deja dispoziţii prin care spunea că fortăreaţa Tobruk trebuia păstrată şi că forţele necesare pentru a împiedica atacarea ei trebuiau strânse şi reorganizate la frontieră, în loc să încerce să facă asta chiar în mijlocul busculadei din jurul lui El Adem. În acest timp, Rommel eliberă rapid zona din jurul Tobruk-ului şi execută un atac surpriză fulgerător, dinspre sud-est. Prin aceasta, el rezolvase propriile lui probleme logistice şi declanşă imediat o repetare a atacurilor lui distrugătoare de la El Agheila.

Auzind de căderea Tobruk-ului, Ritchie hotărî să îşi fixeze defensiva principală la Mersa Matruh şi să-l întârzie doar pe Rommel la frontieră, la Sollum, iar Auchinleck a aprobat asta. Cartierul general al Corpului 10 din Palestina, sub comanda generalului Holmes, fusese deja trimis la Matruh, ca să preia apărarea acestuia. Divizia 2 Neo-Zeelandeză a lui Freyberg a fost chemată din Deltă, iar Diviziile 50 şi 10 Indiană au fost trimise înapoi de la frontieră, ca să intre sub comanda lui. Toate trupele rămase în zona frontierei erau acum predate Corpului 13, sub comanda lui Gott, în timp ce Norrie duse cartierul general al Corpului 30 mai întâi până la Matruh şi apoi, la sosirea Corpului 10, la El Alamein, ca să preia comanda Diviziei 1 Sud-Africane şi să organizeze poziţiile de acolo pentru apărare.

La doar două zile după căderea Tobruk-ului, Rommel traversă frontiera cu numai patruzeci şi patru de tancuri. Două zile mai târzu, pe 25 iunie, el intră în contact cu Corpul 13 al lui Gott, la sud de Matruh. Aceasta a fost ziua în care Auchinleck a hotărât să preia chiar el comanda în teren, venind cu avionul de la Cairo şi înlocuindu-l pe Ritchie la comandă chiar în aceeaşi seară. Spaţiul suplimentar nu adusese prea mult timp în plus Armatei a Opta şi aceasta era

încă într-o stare de confuzie, pe lângă faptul că soldaţii erau extrem de obosiţi. În următoarele două zile, Rommel dispersă Corpul 13, care comanda toate trupele din exteriorul perimetrului Matruh-ului, inclusiv Divizia Neo-Zeelandeză. Trupele Corpului 10 din interiorul perimetrului erau înconjurate. Ele reuşiră să spargă încercuirea şi formaţiile dezorganizate ale ambelor corpuri se retraseră pe linia El Alamein. Rommel continuă înaintarea, o parte a Armatei a Opta mergând paralel cu el, iar o altă parte chiar în urma lui. În cele din urmă, Rommel a fost oprit pe 1 iulie în faţa sistemelor defensive ale El Alamein-ului, apărate de Divizia 1 Sud-Africană, pe poziţia de la Deir el Shein, construită rapid şi apărată de Brigada 18 Infanterie Indiană. Mai la sud, Divizia Neo-Zeelandeză se strânsese în jurul poziţiei Qaret el Abd, iar Divizia 1 Blindate, care preluase comanda tuturor blindatelor rămase, se regrupase şi ea pe Ruweisat Ridge. Poziţia Naqb abu Dweis era apărată de Brigada 9 Indiană, singura brigadă de sub comanda Diviziei 5 Indiene care se afla în apropiere de Himeimat. Cartierul general al Diviziei 7 Blindate se afla de asemenea acolo, dar avea sub comandă numai Regimentul 4 Maşini Blindate Sud-African.

Lupta a continuat în timpul lunii iulie pe întreaga linie El Alamein. Era ca un meci de box derulat invers. La început, amândouă părţile erau slabe şi extrem de epuizate. Luptau între ele, dar nu-şi produceau pagube mari. Totuşi, o dată cu trecerea timpului, strângeau tot mai multe forţe şi fiecare dintre inamici considera că se afla în poziţia de a da lovitura decisivă. Dar, de fiecare dată când unul ataca, îl găsea pe celălalt mai puternic, mai ales în apărare. Erau întinse câmpuri minate şi poziţiile erau întărite. Fiecare nou atac costa mai mult şi totuşi realiza mai puţin. Deşi forţele se întăreau, înfruntările constante le lăsau fără suflare. Meciul părea interminabil. Era timpul pentru gong, o pauză de respiraţie, ceva de băut şi un masaj. Divizia 9 Australiană,

care se alăturase sud-africanilor în nord, extinsese poziţia El Alamein spre vest, incluzând muntele Tel el Eisa. De acolo, linia continua aproape direct spre sud, prin Deir el Shein, de la est de Qaret el Abd până la vest de Qaret el Himeimat. Vechile poziţii de la Qaret el Abd şi Naqb abu Dweis se aflau deci în mâinile nemţilor, ca şi limba îngustă de pământ din jurul lui Gebel Kalakh. Aceasta era situaţia la sfârşitul lunii, când Auchinleck raportă la Londra prin aceste cuvinte :

„Ieri a avut loc o conferinţă istovitoare asupra situaţiei tactice, cu comandanţii corpurilor. Din cauza lipsei de resurse şi a consolidării de către inamic a propriilor poziţii, am concluzionat cu regret că în circumstanţele actuale nu este recomandabil să ne reînnoim eforturile de străpungere a frontului inamic sau să atacăm flancul lui sudic. Este puţin probabil să apară vreo ocazie de reluare a operaţiunilor ofensive înainte de mijlocul lui septembrie. Aceasta depinde de capacitatea inamicului de a-şi întări forţa de tancuri. În consecinţă, pentru moment, strategia noastră va fi defensivă, incluzând pregătiri temeinice şi consolidări în întreaga zonă defensivă. În acest timp vom profita imediat de orice ocazie de a executa o ofensivă fulgerătoare şi de a surprinde inamicul".

Capitolul 2
CURAJOS, DAR DERUTAT

Cu mult înainte de sosirea telegramei generalului Auchinleck, la Londra, responsabilii de conducerea războiului ajunseseră la concluzia că era nevoie de o acţiune drastică, pentru a pune lucrurile în ordine. Din 1940, Orientul Mijlociu primise tot ce putea oferi Marea Britanie, ca oameni şi maşini. În toate înfruntările majore de după mijlocul lui 1941, Armata a Opta şi Forţa Aeriană a Deşertului avuseseră o superioritate numerică şi materială asupra inamicului, şi totuşi se aflau tot în Delta Egiptului, cu comandantul lor cerând din nou o pauză de odihnă.

Confuzia bătăliilor din timpul verii, căderea Tobruk-ului, capturarea de către inamic a unui număr atât de mare de oameni şi echipament, retragerea ulterioară, aproape panicată, spre El Alamein, zvonurile că se făceau planuri de evacuare a Egiptului, toate acestea produceau o mare îngrijorare în Anglia, care intra în al patrulea an de război.

Era clar, aşa cum era de aşteptat, de altfel, că toate aceste evenimente afectaseră serios moralul Armatei Deşertului, odată atât de fericită şi încrezătoare. Înfrângerea, retragerea şi succesiunea năucitoare de evenimente de la sfârşitul lui mai aduseseră la suprafaţă tensiunile, rivalităţile şi suspiciunile care, în timpuri normale, zac latente în orice armată. De atunci se crease o legendă că armata era total demoralizată şi îşi pierduse în întregime încrederea în comandanţii ei.

Aceasta era o exagerare şi o abordare simplistă. Mici părţi ale armatei îşi pierduseră încrederea în sine, sau chiar şi în comandanţii lor. Mulţi dădeau vina pe echipament, uneori justificat, dar în mare parte nu, oricum, în mod sigur nu în gradul în care s-a considerat atunci şi după aceea.

Cea mai generală şi mai periculoasă tendinţă era că diverse arme sau formaţii dădeau vina unele pe altele. În această situaţie, natura heterogenă a armatei era un handicap. Comandanţii şi personalul statelor-majore de deasupra nivelului de divizie proveneau, cu câteva excepţii, din armata Marii Britanii, la fel ca şi toate unităţile de tancuri şi toate unităţile diviziilor de blindate, cu excepţia celor două regimente de maşini blindate sud-africane.

Această stare de fapt accentua toate tendinţele existente, ducând la creşterea neîncrederii dintre diviziile din dominion şi Înaltul Comandament. Nu poate fi negat că această lipsă de încredere exista. Gradul de demoralizare nu trebuie exagerat, aşa cum s-a făcut deseori de atunci, dar nu există nici o îndoială că şi cei care nu participaseră la bătălia de la Gazala, cum erau neo-zeelandezii şi recent sosita Brigadă 23 Blindate, erau serios afectaţi de experienţele bătăliilor din iulie, din jurul lui Ruweisat Ridge. Problema de coordonare şi cooperare dintre infanterie şi blindate în aceste bătălii nu fusese rezolvată în mod adecvat. Iar acest fapt crease sentimente negative în ambele părţi. Australienii suferiseră cel mai puţin, erau proaspeţi şi în formă. Încercarea lui Auchinleck, după ce îl înlocuise pe Ritchie, de a combina funcţia lui de comandant general cu cea de comandant al armatei în teren fusese eficientă în oprirea lui Rommel la El Alamein. Dar nu ajutase la vindecarea acestei boli.

În consecinţă, nu e de mirare că – aşa cum spunea Alexander în raportul lui oficial (citând greşit un comentariu mai puţin laudativ al lui Winston Churchill asupra

Comandamentului din Orientul Mijlociu) – Armata a Opta era curajoasă, dar derutată. La Londra ajungeau semnale din ce în ce mai clare despre acest fapt. De la sfârşitul lui mai, şeful Cartierului General Imperial, generalul Sir Alan Brooke, fusese nevoit să suporte zilnic interogatoriile insistente ale primului-ministru. De ce – întreba Churchill – de ce armata, pentru care se cheltuise atât de mult, producea numai dezastre, pe singurele teatre de luptă în care era activă, în Orientul Mijlociu şi Apropiat? Brooke resimţea foarte mult aceste mustrări şi era hotărât să se ducă la locul acţiunii, ca să vadă cu ochii lui ce nu mergea. Profitând de o ocazie în care îl găsise pe şeful lui într-o dispoziţie bună, pe 15 iulie obţinu permisiunea primului-ministru să facă această călătorie. Îşi făcu planurile să ajungă acolo la sfârşitul lunii, prin Gibraltar şi Malta.

Spre consternarea lui, pe 30 iulie, în ajunul plecării lui, Churchill îi spuse că hotărâse să meargă chiar el, combinând asta cu o vizită la Cairo şi o întâlnire cu Stalin. Această perspectivă nu îl încântă pe Brooke, care sperase să-şi poată crea o părere proprie, în libertate, oferită de faptul că era singur şi departe de puternicul lui şef. Acum trebuia să se mişte rapid, dacă vroia să nu fie depăşit de primul-ministru şi, de fapt, Brooke ajunse în Cairo cu numai câteva ore înaintea lui Churchill, în dimineaţa zilei de 3 august. Mareşalul Smuts din Africa de Sud şi generalul Wavell din India sosiră şi ei în timpul zilei. Primul-ministru avu o conversaţie lungă mai întâi cu Smuts, în timp ce Brooke discută cu generalul Corbett, şeful de stat-major al lui Auchinleck la Cartierul General, înainte ca Auchinleck în persoană, sosit de la cartierul lui general din deşert, să sosească pentru a-l vedea pe primul-ministru. Brooke a fost chemat mai târziu şi l-a găsit pe Churchill făcând presiuni pentru o reluare a atacurilor înainte de 15 septembrie, dată propusă de Auchinleck.

După cină, Brooke, care nu prea dormise de când plecase din Anglia şi abia aştepta să ajungă în pat, a fost chemat, spre groaza lui, pentru continuarea discuţiilor. Primul-ministru spuse că Auchinleck trebuia să se întoarcă la Cairo şi să predea comanda Armatei a Opta. Aceasta era o veste binevenită, exact ceea ce dorise tot timpul şi Brooke. Apoi, primul-ministru insistă ca generalul Gott să preia comanda Armatei a Opta.

Brooke se eschivă. El ştia că Gott era obosit. Acesta fusese în mijlocul acţiunii în deşert încă de la început, urcând de la comanda Batalionului 1 al Corpului Regal Puşcaşi, în 1939, la comanda Diviziei 7 Blindate şi apoi a Corpului 13, după retragerea acéstuia din faţa lui Rommel, în ianuarie 1942. De două ori, în martie 1941 şi februarie 1942, el fusese implicat în încercarea de salvare a bătăliei de lângă Tobruk, când Rommel alungase armata din protuberanţa Cirenaicii. Pe umerii lui apăsase responsabilitatea de încercare a stabilizării bătăliei în jurul Tobruk-ului, când Armata a Opta fusese forţată să se retragă de la Gazala până la frontieră, în iunie.

Şi acestea nu erau singurele sarcini care îl împovărau. Claritatea gândirii lui, imperturbabilitatea ca de stâncă şi bunul-simţ, capacitatea de a propune întotdeauna un curs al acţiunii atunci când ceilalţi nu reuşeau sau ezitau, toate aceste calităţi, combinate cu un caracter de adevărat creştin, îl tranformaseră pe Gott în oracolul spre care se întorceau toţi, mari sau mici, ca să primească sfaturi, în toate momentele, dar mai ales în cele rele. În consecinţă, nu e de mirare că tensiunea începuse să-şi spună cuvântul. Gott, ca toţi ceilalţi care erau în luptă din acel nefericit 27 mai, era epuizat, atât fizic, cât şi psihic.

Brooke era conştient de asta. Totodată, el ştia că, deşi „Strafer"* Gott se bucura de încrederea şi, în multe cazuri, de

**Strafer* = bombardier.(n.t.)

loialitatea absolută a veteranilor deşertului, existau şi unii, mai ales în rândurile diviziilor de infanterie din dominioane, care nu împărtăşeau aceleaşi sentimente. Brooke era convins de necesitatea unei personalităţi viguroase şi proaspete, cu o voinţă puternică şi încredere în sine. În mintea lui nu exista nici o îndoială că Montgomery era omul potrivit. În orice caz, el vroia să amâne decizia, până când îl vedea chiar el pe Gott. Churchill, căruia Gott îi fusese recomandat cu căldură de Eden, un camarad puşcaş, considera că trebuia păstrată măcar o figură dintre veterani, şi avea dreptate judecând că Gott era cel mai bun dintre aceştia.

Când Brooke insistă în opoziţia lui faţă de acceptarea imediată a lui Gott, primul-ministru ripostă, sugerându-i să preia chiar el comanda. Bineînţeles, tentaţia să facă asta era mare, în ciuda pasului în jos din poziţia cea mai înaltă în armată pe care îl presupunea. Totuşi, lui Brooke îi era clar că nu trebuia să accepte acea propunere tentantă ca un mod uşor de a ieşi din dificultate. În consecinţă, în primele ore ale dimineţii de 4 august, cel care se urcă în pat era un şef al Statului-Major General Imperial foarte obosit şi epuizat.

Brooke se trezi la timp pentru o discuţie lungă cu Auchinleck, înainte să se întâlnească cu colegii acestuia din urmă, amiralul Sir Henry Harwood şi mareşalul Aerului Sir Arthur Tedder. Urmă după aceea o convorbire cu Smuts, înainte de prânzul cu cei trei comandanţi generali. Apoi, în arşiţa după-amiezii de august din Cairo, o nouă discuţie lungă şi fructuoasă cu Auchinleck, la capătul căreia căzură de acord că Montgomery trebuia să preia comanda Armatei a Opta, Corbett să fie înlocuit ca şef al Statului-Major la Cartierul General, iar Gott să îl înlocuiască pe generalul Sir Henry Maitland Wilson, cunoscut sub porecla „Jumbo", în funcţia de comandant al trupelor britanice din Egipt.

La şase fără un sfert se adunară din nou la ambasadă, pentru o şedinţă cu primul-ministru, la care participau şi

Smuts şi Casey, australianul care era ministrul britanic de stat în Orientul Mijlociu. Principala preocupare a lui Churchill era să impună o ofensivă rapidă, căreia Brooke i se opuse, sprijinindu-se cu forţă pe comandanţii generali. Discuţia a fost încinsă şi lungă, şi Brooke abia avu timp de o baie înaintea cinei, la nouă, după care primul-ministru îl trase afară, în grădină.

Churchill nu era mulţumit de înţelegerea la care ajunseseră Brooke şi Auchinleck. Era acum clar că preferinţa lui faţă de Gott avea la bază în principal faptul că acesta se afla acolo, cunoştea situaţia şi personajele, şi în consecinţă putea acţiona imediat. Numirea lui Montgomery ar fi putut fi folosită ca motiv de amânare, în timp ce principala grijă a primului-ministru era să grăbească momentul unui nou atac. Discuţia continuă până la ora unu noaptea, lăsându-le numai trei ore şi jumătate de somn înainte să plece să viziteze Armata a Opta.

În ciuda dificultăţilor cu primul-ministru, Brooke simţea că avusese o zi bună. Fusese încântat şi surprins că Auchinleck era pregătit să-l accepte pe Montgomery. Neliniştea lui era legată acum de îndoiala că cei doi puteau lucra împreună. Auchinleck era înclinat să „respire în ceafa" subordonaţilor lui, iar acest lucru era clar că nu avea să fie tolerat de Montgomery. În consecinţă, gândurile lui se întoarseră acum spre necesitatea probabilă de a-l muta pe Auchinleck la o altă comandă, un pas care fusese tot timpul în mintea primului-ministru.

5 august a fost o zi în aer liber pentru toţi cei implicaţi, petrecută cu vizitarea frontului de la El Alamein. În timpul vizitei, Brooke avu o discuţie liniştită cu Gott care, franc şi sincer ca întotdeauna, sugeră chiar el că era nevoie de „sânge nou", de cineva cu idei noi şi plin de încredere în ele. Era evident că Gott era obosit. Brooke ştia că el nu ar fi vorbit niciodată astfel, dacă nu ar fi fost aşa.

Vizita la Armata a Opta îi adusese lui Brooke o confirmare la prima mână pentru două judecăţi pe care şi le formulase deja, de la distanţă. Prima era aceea că Armata a Opta era „bravă, dar derutată", într-o formă proastă, şi că avea nevoie de timp şi de o personalitate nouă, viguroasă, dură şi hotărâtă, înainte să fie gata să se lanseze într-o nouă ofensivă. A doua, era că Gott, în ciuda numeroaselor lui calităţi şi a loialităţii pe care o inspira veteranilor deşertului, nu era omul potrivit ca să-i conducă. Iar Brooke ştia că îl aştepta o sarcină foarte grea, şi anume de a-i face pe primul-ministru şi pe Smuts, care avea o influenţă atât de mare asupra acestuia, să fie de acord cu punctul lui de vedere. Era pregătit pentru asta, dar nu se aşteptase ca atacul împotriva lui să înceapă înaintea micului dejun, a doua zi dimineaţă, aşa cum s-a întâmplat.

Churchill hotărâse să împartă Comandamentul Orientului Mijlociu în două la nivelul Canalului Suez, dând jumătatea estică lui Auchinleck şi pe cea vestică chiar lui Brooke, cu Montgomery la comanda Armatei a Opta. În afară de faptul că astfel canalul reprezenta o graniţă imposibilă, propunerea îi oferea lui Brooke cea mai mare parte din ceea ce considera el drept corect.

Această ofertă a comenzii în Orientul Mijlociu era o tentaţie extraordinară. Totuşi, reacţia lui imediată a fost refuzul. Brooke ştia că datoria lui era aceea de a face faţă celei mai grele sarcini – cea de a tempera şi a ghida – energia primului-ministru, în aşa fel încât să-l ţină pe acesta pe linii raţionale: să-i exploateze dinamismul fără să-l contrazică, curbându-l doar şi direcţionându-l.

Churchill îşi folosi toate trucurile ca să îl încânte şi să-l ispitească pe Brooke să-i accepte propunerea pe care acesta, dacă nu ar fi fost vorba de datoria lui, ar fi dat orice ca să o obţină. Smuts a fost şi el atras în discuţie, ca să-şi adauge forţa lui de convingere. Aceşti doi bărbaţi, a căror personalitate puternică şi elocvenţă convingeau oameni de stat şi naţiuni

întregi de o jumătate de secol, nu reuşiră să facă nimic împotriva devotamentului faţă de datorie şi voinţei acelui soldat neclintit.

În final, alegerea căzu asupra lui Alexander pentru Orientul Mijlociu şi Gott pentru Armata a Opta. Generalul Sir Harold Alexander, fost ofiţer irlandez în regimentul de gardă, comandase o divizie în Forţa Expediţionară Britanică din Franţa, la începutul războiului, sub comanda lui Brooke, la fel ca şi Montgomery. De la sfârşitul lui 1940 până în februarie 1942, el deţinuse una dintre cele mai importante comenzi din Anglia, Comandamentul Sudic. Apoi fusese trimis în Birmania, exact la timp ca să fie pus în faţa unei sarcini imposibile - aceea de a încerca să o apere în faţa japonezilor. În retragerea tragică în India, el dovedise calităţi ca imperturbabilitate, judecată raţională şi bun-simţ, pe care Brooke le obsevase pe vremea Dunkerque-ului. Alexander tocmai se întorsese în Anglia ca să comande Armata Întâi, care urma să ia parte la invazia Africii de Nord, sub comanda lui Eisenhower. Brooke a fost mulţumit de alegerea lui Alexander, dar continua să considere că selectarea lui Gott era greşită. Totuşi, nu era atât de convins de asta încât să continue să se opună.

În noaptea acea, a fost trimisă o telegramă la Ministerul de Război, prin care se cerea aprobarea acestor schimbări şi se recomanda ca Montgomery să-l înlocuiască pe Alexander la comanda Armatei Întâi. De asemenea, se recomanda ca Corbett să fie înlocuit la Cartierul General şi să fie numit un nou comandant al Corpului 30, în locul generalului Ramsden, fostul comandant al Diviziei 50, care preluase comanda de la Norrie, la plecarea acestuia din urmă, în iulie. Ministerul de Război acceptă imediat schimbările de comandă şi în cele din urmă cedă şi în faţa propunerii de împărţire în două a Comandamentului de Est.

7 august a fost o zi liniştită, petrecută de primul-ministru cu vizitarea Diviziei 51 Highland, nou-sosită. În aceeaşi

seară, înainte de cină, primiră vestea tragică a morţii lui Gott. Acesta venea de la Cairo la Burg el Arab cu un avion de transport care aducea şi un număr de soldaţi şi aviatori. Era o rută considerată în mod normal sigură, într-o asemenea măsură încât fusese folosită cu numai două zile înainte şi de grupul primului-ministru. Două avioane de vânătoare germane atacaseră avionul şi îl forţaseră să aterizeze în deşert. Cea mai mare parte a pasagerilor, printre care şi Gott, reuşiseră să coboare din el. Dar o parte rămăseseră prinşi înăuntru, iar Gott se întorsese ca să-i ajute. Un nou atac făcuse avionul să sară în aer şi îi ucisese pe toţi cei dinăuntru. Era un şoc pentru toată lumea.

Pentru primul-mnistru şi Brooke însemna, în plus, o întoarcere la problemele lor. La început, Churchill îl susţinu pe Jumbo Wilson pentru post, dar Smuts a fost de acord cu Brooke şi împreună îl convinseră pe primul-ministru că Montgomery era omul potrivit. Acesta trebuia să sosească imediat şi dificultatea consta în comunicarea veştii lui Eisenhower, la numai douăzeci şi patru de ore după schimbarea lui Alexander.

Aceste noi schimbări trebuiau comunicate şi lui Auchinleck. Locotenent-colonelul Ian Jacob a fost trimis la Cartierul General al Armatei a Opta ca să îndeplinească această sarcină neplăcută. Auchinleck primi lovitura cu demnitatea şi onestitatea care îl caracterizau. El refuză oferta unei comenzi inactive în zona Persia-Irak şi preferă să plece. Între timp, primul-ministru şi Brooke vizitară Brigăzile 8, 9 şi 24 Blindate, însoţiţi de generalul-maior Richard McCreery, căruia Brooke îi sugerase deja să fie şeful de stat-major al lui Alexander, în locul lui Corbett.

Aceste brigăzi urmau să primească în curând noul tanc Sherman, care avea să joace un rol atât de important în victoria de la El Alamein. Tancurile fuseseră destinate

Diviziei 1 Blindate americană, care le aşteptase cu nerăbdare. La sosirea veştii despre căderea Tobruk-ului, primul-ministru avusese o discuţie cu preşedintele Roosevelt şi cu generalul Marshall, la Washington. Într-un gest generos de ajutor la nevoie, ei hotărâră chiar atunci şi acolo ca 300 dintre tancuri să fie trimise Armatei a Opta, iar navele care le transportau se apropiau acum de Suez.

În dimineaţa următoare, pe 9 august, sosi Alexander, din nefericire pentru Brooke la ora micului dejun. Brooke sperase să poată discuta în particular cu Alexander, înainte ca primul-ministru să-l influenţeze pe acesta cu sugestii despre cum să ducă următoarea bătălie şi campanie. Dar nu avură la dispoziţie decât câteva minute, căci Churchill aflase deja de sosirea lui. Ziua a fost petrecută în şedinţe, iar primul-ministru şi grupul lui plecară puţin după miezul nopţii, pe 10 august, spre Teheran. Înainte să plece, Churchill îi dăduse lui Alexander următoarele directive:

1. Prima şi principala ta sarcină este să atacaţi şi să distrugeţi, la prima ocazie, armata germano-italiană comandată de mareşalul Rommel, împreună cu toate proviziile şi cantonamentele lui din Egipt şi Libia.

2. Te vei elibera de orice alte îndatoriri care au legătură cu comanda ta, fără să prejudiciezi sarcina descrisă în paragraful 1, care trebuie considerată primordială pentru interesele Maiestăţii sale.

În aceeaşi noapte, Montgomery pleca din Anglia. Pe 7 august, ca GOC în Comandamentul Sud-Estic, el participase la un exerciţiu amplu în Scoţia, de unde fusese chemat urgent la Londra, ca să fie informat că trebuia să-l înlocuiască pe Alexander în funcţia de comandant al Armatei Întâi, sub ordinele lui Eisenhower. Instructajul care îi fusese făcut la Ministerul de Război îi produsese anumite îndoieli faţă de acea sarcină şi se întorsese la cartierul lui general de la

Reigate cugetând asupra problemelor pe care le avea în față, dar categoric fericit să preia comanda unei armate active în teren. A doua zi dimineață, la ora șapte, Ministerul de Război era din nou la telefon, spunându-i să plece imediat în Egipt, ca să preia comanda Armatei a Opta. Acestea erau niște vești și mai bune. Comanda celei mai faimoase armate britanice în contact cu inamicul, sub ordinele unui comandant pe care îl cunoștea bine și îl plăcea. Acum nu mai avea nici o ezitare. Mai avu timp doar cât să găsească pe cineva care să aibă grijă de fiul lui la școală. Nu reuși nici măcar să-și ia la revedere.

Alexander urma să preia comanda de la Auchinleck abia pe 15 august, iar motivul prezenței lui la Cairo nu fusese făcut public. În consecință, Montgomery trebuia să raporteze sosirea lui, pe 12 august, lui Auchinleck, și de la acesta urma să primească ordinele. Categoric, era o situație anormală. Auchinleck sublinie importanța menținerii în funcție a Armatei a Opta, a cărei comandă o avea în mod oficial, cu Ramsden acționând în numele lui. Montgomery trebuia să se ducă în deșert și să examineze situația, dar să nu preia comanda decât pe 15 august, când Auchinleck își preda postul lui Alexander. Dacă apărea o criză înainte de acea dată, Auchinleck avea să se întoarcă pentru a prelua comanda armatei în teren.

Nici unul dintre aceste aspecte nu era pe placul lui Montgomery. El se duse direct la Alexander și îi înaintă propunerea formării unui corp mobil de rezervă, similar cu Africa Korps al lui Rommel. Alexander aprobă, și Montgomery se duse să discute cu generalul John Harding, unul dintre șefii de stat-major adjuncți ai Cartierului General, singurul membru din ierarhia acestuia care urma să rămână. Harding îl asigură că putea crea un astfel de corp, care putea fi format din Divizia 1 Neo-Zeelandeză și Divizia 8 sau 10 Blindate. Avea să fie numit Corpul 10 și să preia rolul Corpului 30, care

fusese format înainte de Operaţiunea „Crusader", în septembrie 1941, pentru acelaşi scop.

În dimineaţa de 13 august, la ora cinci, Montgomery plecă cu maşina din Cairo, spre deşert. În punctul în care drumul de coastă întâlnea drumul prin deşert spre Alexandria, el a fost întâmpinat de comandantul de brigadă Freddie de Guingand, care era pe vremea aceea general de brigadă al Armatei a Opta. Era o veche cunoştinţă a lui Montgomery şi acestuia nu-i trebui mult ca să-l convingă să îşi expună franc şi deschis părerile despre starea nesatisfăcătoare a Armatei a Opta. În timpul drumului, Montgomery hotărî să-l ia ca şef al lui de stat-major, o relaţie care avea să dureze până la sfârşitul războiului.

Sosiră la Cartierul General al Armatei a Opta pe la ora unsprezece. Lui Montgomery nu-i plăcu cum arăta. Avea un aer deprimant. Ramsden era acolo, şi Montgomery îi puse întrebări referitoare la planuri. Când acesta termină, Montgomery hotărâse deja că nu avea să tolereze două zile în care să se plimbe, în acele condiţii. În consecinţă, îi spuse lui Ramsden să se întoarcă la corpul lui, hotărând, în ciuda ordinelor lui Auchinleck, să preia comanda imediat. Ramsden se supuse, surprins. În timpul prânzului invadat de muşte şi lipsit de umbră, Montgomery hotărî să meargă şi mai departe şi contramandă toate ordinele de retragere. La ora două transmise un mesaj la Cartierul General, spunând ceea ce făcuse, după care plecă să viziteze Corpul 13, sperând să fie plecat, în cazul unui răspuns. Freyberg, refăcut după rănile suferite, preluase temporar comanda Corpului 13 după moartea lui Gott. Montgomery descoperi în el un ascultător care era de acord cu ideile pe care şi le formase deja. Se întoarse la Cartierul General al Armatei a Opta la şase şi jumătate şi se adresă imediat statului-major, care fusese reunit.

Le explică intenţiile lui. Nu urma să aibă loc nici o retragere. Armata avea să-şi menţină frontul actual, să trimită mijloace de transport în spate şi să depoziteze provizii într-o zonă avansată. Pentru a face acest lucru posibil, urmau să fie aduse trupe noi din Deltă. Egiptul avea să fie apărat la El Alamein şi nu undeva în spatele acestuia. Trebuia format un nou Corp de Blindate de Rezervă. Diviziile trebuiau să lupte ca divizii şi nu să fie secţionate. În fine, Cartierul General al armatei trebuia să devină confortabil şi, în consecinţă, să fie mutat pe mare. Trebuia să fie în apropierea Cartierului General al Forţelor Aeriene. I se ordonase să-l distrugă pe Rommel şi armata acestuia. Dacă Rommel ataca curând, putea fi periculos. Peste o săptămână, era în regulă. Peste două săptămâni, avea să fie respins. Indiferent ce se întâmpla, Montgomery nu avea de gând să atace înainte să fie pregătit. De Guingand urma să fie şeful lui de stat-major şi avea autoritate deplină asupra cartierelor generale şi a tuturor ramurilor de personal ale acestora. Toate ordinele lui trebuiau privite ca ordine ale comandantului în persoană şi executate mediat.

În ziua următoare, analiză ce era de făcut dacă Rommel ataca în viitorul apropiat, aşa cum era de aşteptat.

În primul rând, Montgomery se gândi la poziţiile inamicului, care de asemenea săpa tranşee şi plasa câmpuri minate. Sectorul nordic era comandat de Corpul XXI Italian al generalului-locotenent Navarini. Linia frontului, de la coastă la Deir el Shein, era menţinută de Divizia 164 Germană recent sosită şi suprapusă peste Divizia Trento italiană, iar de la Deir el Shein până la câţiva kilometri nord-est de Qaret al Abd, de Divizia Bologna italiană. Sectorul sudic era responsabilitatea Corpului X Italian al generalului-locotenent Orsi. La nord de Gebel Kalakh, era Divizia Brescia italiană,

cu batalionele din Brigada 288 Specială Paraşutişti a colonelului german Ramcke interpuse printre ele. La sud de acestea, acoperind zona dintre Gebel Kalakh, platoul Taqa şi Naqb abu Dweis, era Divizia de Paraşutişti Folgore italiană. În rezervă, în spate, erau două corpuri mobile, Corpul XX Italian al generalului-maior de Stefanis, cu Divizia Blindate Ariete în spatele Bresciei, la nord-vest de Qaret el Abd, Divizia Littoro în spatele lui Folgore, exact la vest de Gebel Kalakh şi Trieste, Divizia Motorizată, la câţiva kilometri spre nord-vest.

Dintre germani, Divizia 21 Panzer era în nord, la vreo zece kilometri nord-vest de Deir el Shein, iar Divizia 15 Panzer era în centru, cam la aceeaşi distanţă nord-vest de Qaret el Abd. Divizia 90 Uşoară urma să fie înlocuită pe linia frontului şi se concentra între Ariete şi Littorio, la vest de Qaret el Abd.

Totul indica faptul că Rommel îşi pregătea corpul mobil pentru un nou atac. Totuşi, era probabil ca el să dorească să-l execute în apropierea perioadei cu lună plină, care urma să fie pe 26 august. Cum minarea sectorului nordic era atât de intensă, era probabil ca el să încerce, ca de obicei, un ocol rapid şi îndrăzneţ pe flancul sudic şi apoi să o ia direct spre coastă.

Planul pe care Montgomery îl găsise în aplicare pentru întâmpinarea ameninţării era următorul: Corpul 30, pe dreapta, trebuia să menţină cu fermitate poziţia ocupată la rând de Diviziile 9 Australiană, 1 Sud-Africană şi 5 Indiană, de la Tel el Eisa spre sud-est, până la marginea „cutiei" El Alamein, şi apoi spre sud, incluzând Ruweisat Ridge. În rezervă, în spatele acestor divizii era Brigada 23 Blindate, cu tancuri Valentine. La sud de Ruweisat Ridge, Divizia Neo-Zeelandeză, aflată sub comanda Corpului 13, avea două

brigăzi care ocupau poziţii ce se extindeau până la Bare Ridge. Totodată, avea sub comandă Brigada 21 Infanterie Indiană la Alam el Halfa, în locul propriei lor Brigăzi 4, care se reorganiza lângă Cairo. În consecinţă, exista o gaură mare pe Bare Ridge, între brigăzile avansate ale Diviziei Neo-Zeelandeze şi Brigada Indiană de la Alam el Halfa.

Tot sub comanda Corpului 13 era Divizia 7 Blindate. Aceasta avea Brigada 22 Blindate lângă Alam el Halfa, iar Brigada 7 Motorizată patrula câmpurile minate între neo-zeelandezii de pe Bare Ridge şi Himeimat şi Brigada 40 Blindate Uşoare, care ţinea un batalion motorizat în jurul lui Himeimat şi patrula cu maşini blindate la vest de câmpurile minate în timpul zilei, precum şi la sud de Himeimat.

Divizile din dominioane erau într-o stare destul de bună, în ansamblu, dar Divizia 5 Indiană şi Divizia 7 Blindate erau mai curând o învălmăşeală de unităţi, nefiind încă sortate complet, după sosirea lor pe linia El Alamein şi bătăliile din toată luna iulie. În ceea ce privea echipamentul, armata nu era într-o formă prea proastă. Existau aproape şase sute de tancuri, dintre care peste patru sute aveau echipaje şi erau pregătite de luptă. Artileria de câmp avea o forţă de douăzeci de tunuri pe regiment, dar existau numai două regimente medii cu un total de douăzeci şi şase de tunuri, împreună. Exista o lipsă serioasă de tunuri antitanc, în special noile tunuri de şase livre. Dar, în timpul acelei luni, multe batalioane de infanterie primiră primele lor tunuri de două livre, iar regimentele de artilerie antitanc îşi primiră tunurile de şase livre.

Câteva aspecte importante ale bătăliilor defensive în deşert îl influenţaseră pe Auchinleck şi statul lui major. În primul rând, nu avea nici un rost să plasezi prea multă infanterie în poziţii defensive, dacă nu exista suficientă

artilerie antitanc şi de câmp, care să le ofere o apărare eficientă în toate direcţiile. În al doilea rând, poziţiile statice singure erau inutile. Era esenţial să se poată mişca şi concentra maximul de forţă de foc, de câte ori inamicul executa un atac concentrat. În consecinţă, trebuia menţinut un echilibru între trupele, în special de artilerie, care erau alocate poziţiilor defensive, şi cele păstrate disponibile pentru deplasare. În al treilea rând, toate unităţile şi cartierele lor generale necesare imediat în ariergarda bătăliei nu trebuiau să fie puse pe fugă de un asalt al forţei mobile inamice în acea zonă. În consecinţă, ele trebuiau să fie capabile să reziste o perioadă, dacă se întâmpla asta, până când acţiunea propriilor forţe mobile elibera din nou zona. Pentru aceasta, ele trebuiau grupate şi organizate în formaţii pentru autoapărare. În fine, dacă inamicul reuşea să pătrundă mai adânc în spate, trebuiau să existe mijloace ca să se protejeze şi evacueze numărul mare de trupe administrative imobile şi în general lipsite de apărare, precum şi instalaţiile din zonă.

Evaluarea acestor necesităţi îl făcuse pe Auchinleck să ordone ca poziţiile defensive, care în mod normal erau formate din „cutii", să menţină în teren două batalioane de infanterie şi o baterie fiecare, cu artilerie antitanc şi uşoară antiaeriană. În afara acestora, restul forţelor diviziei trebuiau organizate în grupuri mobile, care să se poată deplasa şi concentra asupra inamicului. În zonele din spate ale diviziilor şi în zona corpului şi Cartierului General al armatei trebuiau să existe un total de zece formaţii (sau cutii), în care toate celelalte unităţi să fie organizate pentru autoapărare. În spatele acestora, trebuiau pregătite poziţiile rezervelor, lângă Amiriya şi Wadi Natrun, acoperind zona din faţa aeroportului. Existau planuri pentru lucrări defensive şi pentru inundarea Deltei, precum şi pentru patrularea deşertului între Cairo şi Siwa, dar acestea nu erau în grija Armatei a Opta.

Dacă Rommel ataca în sud, aşa cum era de aşteptat, şi încerca să învăluie prin spatele poziţiilor Corpului 30, planul era ca imediat Corpul 13 să replieze flancul stâng pe linia de la Bare Ridge la Alam el Halfa, la fel cum se intenţionase în mai, pentru zona dintre Bir Hacheim şi Bir el Gubi. Problema era că nu existau suficiente trupe care să facă asta, fără implicarea singurelor forţe mobile efective, Divizia 7 Blindate, care să umple gaura dintre poziţia avansată a Diviziei Neo-Zeelandeze de la Bare Ridge şi cea a Brigăzii 21 Infanterie Indiene de la Alam el Halfa. Comandantul Diviziei 7 Blindate, generalul Renton, care comandase chiar el Brigada 7 Motorizată pe 27 mai într-o poziţie foarte similară cu cea în care se afla acum brigada, avea amintiri amare legate de dificultatea de a aduce brigăzile motorizate şi de blindate în poziţie, la timp. El prefera să le retragă spre vest, la sud de Alam el Halfa, pentru a putea să-l lovească pe Rommel pe flancul exterior drept, când acesta cotea spre nord, oricând s-ar fi întâmplat asta.

Existau câteva aspecte ale acestui plan care nu-i plăceau lui Montgomery. Mai presus de toate, nu-i plăcea faptul că întregul concept se baza pe premiza că forţele mobile ale lui Rommel aveau să ocolească şi să atace din spate poziţiile defensive avansate. Montgomery fusese impresionat imediat de importanţa lui Ruweisat Ridge: aceasta trebuia menţinută cu orice preţ. Când ajunse să evalueze sectorul sudic al Corpului 13, unde exista problema reală, Montgomery realiză rapid două aspecte esenţiale. În primul rând, importanţa zonei Alam el Halfa. În al doilea rând, faptul că, printr-o mică suplimentare a forţelor mobile disponibile, putea avea suficiente atât pentru apărarea flancului retras al lui Bare Ridge, cât şi pentru păstrarea unei forţe mobile în aşteptare, care să-l lovească pe Rommel în flanc sau să-l întâmpine,

dacă ocolul făcut de acesta era şi mai mare. Montgomery ştia că aceste forţe erau de fapt disponibile în Deltă, atât trupe nou-sosite, cât şi unele în proces de reorganizare. Nu vedea nici un motiv să-şi asume un risc considerabil pe un câmp de luptă vital, când aceste trupe erau disponibile, la o distanţă foarte mică. O dată ce le primea, nu mai era nevoie de acea strategie ciudată a cutiilor şi de toată neliniştea legată de zonele din spate. În afară de faptul că era ceva neobişnuit, era o strategie dezordonată şi evident nepopulară.

Conform documentelor, primii lui paşi au fost dedicaţi întăririi sistemelor defensive avansate şi anulării tuturor măsurilor care aruncau o îndoială asupra posibilităţii apărării lor ferme. Apoi se dedică rapid sarcinii de umplere a golurilor din sectorul sudic al Corpului 13. Chiar în aceeaşi seară, pe 14 august, de Guingand a fost pus să sune la Cartierul General Principal şi să ceară trimiterea imediată a Diviziei 44 (Home Counties), care era planificată să sosească la sfârşitul lunii. Statul-major din Cairo răspunse că vor încerca şi că vor pune în mişcare o parte a ei în câteva zile, dar că operaţiunea nu avea să se încheie mai devreme decât era planificat. Când de Guingand îi raportă asta, Montgomery îl sună imediat pe Harding. Acesta prezentă cererea lui Montgomery mai întâi lui Corbett, apoi lui Auchinleck şi, în final, lui Alexander. Toţi au fost de acord că trebuia făcut orice efort ca să fie îndeplinite dorinţele lui Montgomery, şi divizia sosi pe data de 16, una dintre brigăzile ei urmând-o o zi mai târziu. Brigada 132 a fost pusă sub comanda Diviziei Neo-Zeelandeze şi completă poziţia acesteia în faţa lui Bare Ridge. Restul diviziei înlocui Brigada 21 Indiană la Alam el Halfa şi trecu mediat la întărirea şi extinderea poziţiei.

În acelaşi timp, generalul-locotenent Brian Horrocks sosi ca să preia comanda Corpului 13. El fusese cerut în mod special de Montgomery, care îi admirase entuziasmul

neobosit şi energic la Comandamentul Sud-Estic, în Anglia. În vârstă de patruzeci şi şase de ani, Horrocks fusese rănit şi capturat când lupta alături de regimentul lui, în Middlesex, în primul război mondial. La izbucnirea celui de-al doilea război, se afla la comanda Batalionului 2, în Franţa. Din mai 1940, comandase o brigadă, fusese comandant de brigadă de stat-major în Comandamentul Estic şi comandase atât Divizia 44 Infanterie, cât şi Divizia 9 Blindate, toate acestea în Anglia. Era extrem de devotat, aproape fanatic de entuziast şi putea folosi un şarm suav sau o mânie muşcătoare cu egală uşurinţă.

În următoarele zece zile, Armata a Opta primi ca întăriri artilerie şi tancuri. Cartierul general al Diviziei 10 Blindate (Gatehouse) veni cu Brigada 8 Blindate (Custance). În acelaşi timp, erau făcute eforturi de inducere în eroare a inamicului. În primul rând, acesta era făcut să-şi amâne atacul, din cauza impresiei de forţe masate în sud. Două batalioane de tancuri false au fost mutate în zonă, la est de Himeimat, a fost săpată o poziţie falsă pentru o brigadă de infanterie la Samaket Gaballa şi, de asemenea, au fost întinse câmpuri de mine false. Toate acestea se încheiară pe 25 august. Dacă totuşi Rommel reuşea să pătrundă, el urma să fie indus în eroare în ceea ce privea ruta cu teren tare printr-o hartă greşită, pierdută în mod deliberat de o patrulă, în zona avansată. De fapt, exista o zonă de nisip moale la sud de Alam el Halfa. Aceasta era arătată pe hartă ca teren tare şi bun, iar terenul bun era indicat ca rău, în speranţa de a-l atrage pe Rommel în acea zonă. Din nefericire pentru cei care plănuiseră înşelătoria, nu se vedea nici un semn că vreuna dintre aceste măsuri avusese vreun efect asupra planurilor lui Rommel sau chiar că fusese observată de acesta.

În consecinţă, la sosirea lunii pline, Armata a Opta era într-o formă mult mai bună ca să-l întâmpine pe Rommel.

Ordinele Corpului 30 (Ramsden) erau să-şi menţină toate poziţiile până la ultimul om şi ultimul cartuş. Planul Corpului 13 (Horrocks) era ca poziţiile ocupate de Divizia Neo-Zeelandeză (Freyberg) şi Divizia 44 (Hughes) să fie de asemenea menţinute şi apărate până la ultimul om şi ultimul cartuş. Divizia 7 Blindate (Renton), responsabilă de frontul de la sud de neo-zeelandezi, trebuia, dacă era posibil, să oprească inamicul în faţa câmpurilor minate avansate. Dacă nu era posibil, trebuiau să-l întârzie şi să-l hărţuiască cât de mult se putea. Pentru aceasta, aveau la dispoziţie Brigada 7 Motorizată (Bosvile) şi Brigada 4 Blindate Uşoare, care avea doar câteva tancuri, şi acelea Stuart sau Crusader. Brigada de blindate a Diviziei 22 (Roberts) fusese îndepărtată şi plasată sub comanda Diviziei 10 Blindate. În consecinţă, Gatehouse avea două brigăzi de blindate, 22, poziţionată exact la vest de Alam el Halfa, în jurul lui Point 102, şi 8, care era la zece kilometri sud-est de Alam el Halfa, şi deci la şaisprezece kilometri est de Roberts. Poziţiile de infanterie ale lui Hughes erau între cele două brigăzi şi puţin în spatele lor. Comanda lui Gatehouse avea destinaţia de corp de rezervă şi trebuia să fie pregătită fie să ocupe poziţii de luptă în zonele în care se aflau brigăzile, fie să fie lansată în contraatac de Horrocks, posibil împreună cu Brigada 23 Blindate a lui Richards, din Corpul 30.

Cartierul General al armatei se mută pe 16 august într-un loc mai plăcut, pe mare, lângă Burg el Arab, unde se afla aproape de Cartierul General al Forţei Aeriene a Deşertului, al mareşalului Aerului Coningham. Împreună, ei plănuiră ca, în cazul unui atac al lui Rommel, concentrările de vehicule ale acestuia să fie bombardate noaptea de avioanele Wellington ale RAF-ului sau de cele Albacore ale Ramurii Aeriene a Flotei, care urma totodată să arunce rachete de semnalizare, ca să repereze şi să marcheze ţintele. Ziua urmau să participe toate avioanele disponibile, bombardierele uşoare Boston

atacând şi ele aerodromul de la Daba şi cartierul general al lui Rommel, despre care se credea că se afla în apropiere.

Luna plină veni pe 26, dar nu avu loc nici un atac. Toată lumea era în stare de alertă şi aşteptare. Pe măsură ce treceau zilele, luna începu să scadă şi atacul tot nu se producea. Cei care organizaseră înşelătoriile începură să creadă că îşi făcuseră treaba şi că-l înspăimântaseră pe Rommel.

Capitolul 3
ULTIMA ÎNCERCARE A AVENTURIERULUI

Imediat după căderea Tobruk-ului, Rommel, acum mareşal, propuse ca planul care îi limita înaintarea spre frontieră să fie abandonat şi el să exploateze la maximum confuzia provocată de victorie, folosind proviziile capturate în Tobruk. El ar fi vrut să pornească direct spre Alexandria şi Cairo, pentru ca viteza înaintării lui să-i împiedice pe englezi să-şi revină suficient ca să organizeze vreo rezistenţă.

Rommel, în calitate de comandant al Armatei Panzer Africa italiene şi germane, se afla sub ordinele Înaltului Comandament Italian, Comando Supremo, condus de mareşalul Cavallero, pe lângă care era ataşat generalul von Rintelen, ca reprezentant al Înaltului Comandament German, OKW-ul*. În Italia mai era şi mareşalul Kesselring, comandantul tuturor forţelor aeriene din Mediterană, căruia Rommel îi era subordonat în mod oficial, prin lanţul de comandă pur german. Practic, Rommel primea ordine direct de la OKW. Iar aceste ordine erau deseori diferite de cele ale italienilor. Deşi se plângea de multe ori de această situaţie, Rommel o exploata de fapt în propriul lui avantaj.

Înaintea atacului lui de la Gazala, de la sfârşitul lui mai, Rommel afirmase că era esenţial să se ocupe mai întâi de

*OKW = *Oberkommando Deutsches Wehrmachts* = Înaltul Comandament German.(n.t.)

Malta. Pentru aceasta, fusese planificată Operaţiunea „Hercules", dar era clar că nu avea să se desfăşoare la timp, deşi era în pregătire încă din februarie. În cele din urmă, se căzuse de acord ca aceasta să fie declanşată imediat după ce Rommel recucerea Tobruk-ul. Forţele aeriene necesare aveau să fie mutate apoi, ca să se ocupe de Malta.

Atât italienii, cât şi Kesselring se opuseră cererii lui Rommel de a avansa fulgerător spre Nil. Resursele lor nu puteau sprijini forţele lui mai mult de cinci sute de kilometri dincolo de Tobruk şi o mie două sute de la Benghazi, şi în acelaşi timp să supună Malta. Dacă nu se ocupau de aceasta din urmă, trupele lui Rommel din Egipt deveneau o problemă foarte riscantă. Chiar şi ofiţerul de stat-major operaţional al lui Rommel, colonelul Siegfried Westphal, era de acord cu acest punct de vedere prudent.

Rommel considera această prudenţă drept o lipsă de curaj. El avea marea ocazie să cucerească zona cheie a Orientului Mijlociu şi să facă legătura cu armatele germane de la nordul Caucazilor. Prudenţa şi pronosticurile întunecate legate de dificultatea sprijinului aerian şi a asigurării proviziilor trebuiau trecute cu vederea, aşa cum se întâmplase în ambele ocazii în care el înaintase în forţă de la El Agheila. Rommel putea ajunge în Delta Nilului înainte ca britanicii să se poată reorganiza. Toate resursele bazei lor vaste, împreună cu aerodromurile lor, aveau să se afle astfel la dispoziţia lui. Marina şi Forţele Aeriene nu ar mai fi fost capabile să acţioneze în estul Mediteranei, iar dificultăţile care copleşiseră linia lui de aprovizonare din Italia ar fi dispărut.

Hitler, care nu fusese niciodată în favoarea operaţiunii din Malta, îl sprijini pe Rommel şi respinse obiecţiile de la Comando Supremo. Rommel porni în viteză spre Nil, lăsând prudenţa la o parte.

Conform cronicilor, el a ratat primul asalt nebunesc. Seria aproape continuă de bătălii din timpul lunii iulie epuizase rapid resursele capturate în Tobruk. Bineînţeles, muniţia putea fi folosită doar pentru armele capturate. La sfârşitul lui iulie, când amândouă taberele se opriră, situaţia lui logistică era deja critică. Ca port, Tobruk-ul putea să primească numai şase sute de tone pe zi, o fracţiune mică din necesităţile lui, şi, în plus, era vulnerabil în faţa atacurilor aeriene. Trebuiau folosite, de asemenea, Benghazi şi Tripoli. Nu existau mijloace pentru utilizarea căii ferate dintre Tobruk şi front, deşi se făcură încercări în acest sens. Camioanele aveau nevoie de douăsprezece zile ca să parcurgă drumul până pe front şi înapoi în Tripoli, şi de şapte zile pentru Benghazi. Rommel ducea lipsă de mijloace de transport. Majoritatea celor pe care le avea erau capturate, dar, neavând piese de schimb pentru ele, o mare parte dintre acestea erau întotdeauna ireparabile. Pentru ca lucrurile să stea şi mai prost, întăririle pe care le primise, paraşutiştii germani din Creta, Divizia 164 şi Grupul Special 288 al colonelului Ramcke, precum şi Divizia de Paraşutişti Folgore italiană veniseră toate pe calea aerului şi nu aduseseră nici un vehicul cu ele.

Această problemă a vehiculelor şi proviziilor era cea mai mare sursă de îngrijorare pentru Rommel. El îi condamna acum pe cei care întrevăzuseră aceste dificultăţi că nu se agitaseră şi nu făcuseră eforturi supraomeneşti ca să-i trimită vehicule, echipament şi provizii, despre care ştia că existau în Italia şi Germania. Dar, în faţa atacurilor navale şi aeriene din Malta şi din bazele din Egipt, atât călătoria pe Mediterană, acum mai lungă decât înainte, cât şi descărcarea în porturile bombardate din Cirancica deveniseră nişte operaţiuni costisitoare şi periculoase. În iulie au fost debarcate numai şase mii de tone, o cincime din cantitatea planificată. În primele trei

săptămâni ale lui august, deşi nu a avut loc nici o operaţiune importantă, Armata Panzer Africa a utilizat aproape dublul proviziilor care fuseseră aduse pe Mediterană în aceeaşi perioadă. Pentru a pune capac, la începutul lui august, italienii au trimis Divizia Pistoia, cu trei sute – patru sute de vehicule, în Libia. Divizia nu avea să fie folosită în Egipt, şi asta într-un moment în care Divizia 164 Germană de pe linia frontului nu mai avea decât şaizeci de vehicule. Nici un vehicul pentru germani nu ieşi din Italia în luna iulie.

Rommel prezentă plângeri amare italienilor şi lui Kesselring. El sublinie că forţele din Libia conţineau aproape doi germani pentru fiecare italian, raportul fiind de optzeci şi două de mii la patruzeci şi două de mii. Dar, în luna august, armata germană primise numai opt mii două sute de tone, abia o treime din necesar, în timp ce italienii primiseră de trei ori mai mult, şi chiar şi Forţele Aeriene Germane, care păreau incapabile să se dovedească eficiente, primiseră mai mult decât armata.

Este dificil, la atât de mult timp după eveniment, să fim siguri de adevărul plângerilor lui Rommel. Ceea ce ştim sigur este că treizeci de nave cu încărcătură, paisprezece şlepuri şi şase submarine au fost trimise din Italia ca să ajungă în Africa de Nord în august. Dintre acestea, patru nave au fost scufundate de submarine şi trei de atacuri aeriene, pe drum. paisprezece nave, treisprezece şlepuri şi două submarine au ajuns la Tobruk, şapte nave şi două submarine la Benghazi, câte una din fiecare la Tripoli şi un submarin la Derna. Din cele trei mii şapte sute douăzeci de tone de muniţie trimise, o mie şase sute şaizeci au fost pierdute. Din cele cincisprezece mii cinci sute de tone de benzină şi petrol, două mii şapte sute au fost pierdute. Din şase mii trei sute şaptezeci de tone de provizii şi echipament general au fost pierdute două mii o sută douăzeci.

Patruzeci şi trei din cele două sute douăzeci de tunuri şi trei sute şaizeci şi şapte din o mie o sută patruzeci şi şapte de vehicule au fost pierdute. Toate cele treizeci şi nouă de tancuri trimise au ajuns. În ciuda faptului că pierderile de carburant erau mai mici în raport cu ale oricărui alt articol, Armata Panzer îl consuma atât de repede, încât ele reprezentau principala sursă de îngrijorare.

Pe deasupra tuturor acestor probleme legate de logistică, mai apăru o sursă de nelinişte – boala. Sănătatea şi igiena nu reprezentau unul dintre punctele cele mai puternice ale Armatei Panzer din Africa. O mare parte dintre ofiţeri şi soldaţi erau în acţiune continuă de doi ani şi jumătate. Încordarea datorată ritmului impus de Rommel tuturor, chiar şi sieşi, începea acum să-şi spună cuvântul. În momentul în care cursa victorioasă din Egipt se încheie, existau mulţi bolnavi şi o stare de oboseală generală. Chiar şi Rommel era bolnav şi suferea atacuri frecvente de leşin. Doctorul lui, profesorul Horster, pusese diagnosticul de combinaţie a unui catar stomacal şi intestinal cronic, difterie nazală şi probleme serioase de circulaţie. Şeful de stat-major al lui Rommel, generalul Gause, suferea şi el de dureri puternice de cap, iar colonelul Westphal mai avea puţin până va fi doborât de gălbinare.

Îngrijorarea faţă de starea armatei nu era trădată britanicilor. În timp ce era extrem de preocupat de propriile probleme de logistică şi de dificultăţile de formare a unei forţe eficiente, Rommel era conştient că inamicii lui, aflaţi din nou aproape în zona lor de bază şi posedând o linie scurtă de comunicaţii, aveau un avantaj clar. El aprecia că întăririle şi proviziile din Anglia şi America se aflau deja pe drum şi aveau să ajungă pe front în scurt timp, după o debarcare la Suez. Vizita lui Churchill arăta importanţa pe care o dădeau englezii păstrării Egiptului. Spionajul german estima că un

convoi mare, transportând peste o sută de mii de tone de echipament şi provizii, avea să ajungă la Suez înainte de începutul lui septembrie. Era esenţial pentru Rommel să atace din nou, înainte ca Armata a Opta să poată să folosească aceste resurse. Ultima dată posibilă era în perioada de lună plină, adică pe 26 august.

Dar acesta nu era singurul argument în favoarea unui atac la o dată cât mai apropiată. Cu fiecare zi care trecea, sistemele defensive britanice se întăreau, mai ales prin plasarea şi îndesirea câmpurilor minate. Acum, practic, nu mai exista nici o speranţă de a realiza o trecere rapidă spre jumătatea nordică a liniei frontului, de la ţărm la Ruweisat Ridge. Sistemele defensive şi câmpurile minate erau extinse spre sud. Fiecare zi care trecea reducea posibilitatea unei mişcări rapide de învăluire şi dezechilibrare a Armatei a Opta, stratagemă care avusese succes de atâtea ori înainte. O dată ce câmpurile minate, devenite eficiente şi sprijinite de sisteme defensive apărate de trupe nu prea numeroase, erau extinse până la Qaret el Himeimat, posibilitatea acestei stratageme de învăluire dispărea. Orice atac ulterior trebuia executat frontal, iar abundenţa de materiale şi insistenţa încrâncenată a Aramtei a Opta în apărare aveau să încline din ce în ce mai mult balanţa în favoarea lor. Singura speranţă de succes era să forţeze o bătălie mobilă, în care britanicii, din cauza stuaţiei nesigure şi a reacţiei de obicei lente a comandanţilor lor, să nu fie capabili să-şi folosească puterea superioară de foc, inclusiv cea aeriană.

Era necesar, deci, un atac la o dată cât mai apropiată posibil, dar nu se făcea nimic pentru îmbunătăţirea situaţiei resurselor, în special a carburantului. Rommel îi pisa neîncetat pe Kesselring şi Cavallero. Starea sănătăţii accentua stilul lui direct obişnuit, şi relaţiile dintre Rommel şi italieni deveniră extrem de încordate.

Cu noaptea cu lună plină de pe 26 august, ca dată limită, Rommel începu să-şi pregătească planul de atac. Bătăliile din iulie şi forţa tot mai mare a sistemelor defensive eliminau orice speranţă de pătrundere uşoară pe Ruweisat Ridge sau la nord de aceasta.

La sud de culme şi la nordul depresiunilor ce porneau din sud-estul lui Qaret el Abd, Armata a Opta se ocupa cu săpături, explozii şi întinderea de câmpuri minate. La sfârşitul lunii, şansele de a reuşi să execute o pătrundere rapidă acolo urmau să fie extrem de mici.

Sectorul de la sud de depresiuni şi la nordul povârnişului ce se întindea de la Gebel Kalakh la Himeimat era apărat de Divizia 7 Blindate, vechii lui inamici. Aceştia executau obişnuitele lor acţiuni de patrulare avansată, cu maşini blindate şi coloane mici de infanterie motorizată, sprijinite de tunuri. Asta făcea ca lui Rommel să-i fie greu să afle ce se întâmpla acolo, dar el considera că era puţin probabil ca activitatea defensivă să fie foarte intensă. Recunoaşterile aeriene arătau că acea zonă era foarte slab apărată. Întinderea prea multor câmpuri minate ar fi limitat capacitatea forţelor blindate ale Armatei a Opta de a contraataca, atunci când le venea rândul.

În consecinţă, Rommel hotărî să repete aproape exact planul care îi adusese succesul pe 27 mai, la sud de Tobruk. Avea să mizeze totul pe un atac foarte rapid în timpul nopţii, în jurul poziţiei pe care el o considera ca fiind flancul sudic al Armatei a Opta, la nord de Himeimat. Înainte de răsăritul soarelui, Afrika Korps-ul lui Nehring, Diviziile 15 şi 21 Panzer trebuiau să ajungă la sud de Alam el Halfa, exact în partea din spate a poziţiei Armatei a Opta. Flancul lor drept trebuia acoperit de un grup format din toate unităţile de recunoaştere germane şi italiene. Pe stânga lor, urma să se afle Corpul XX al lui de Stefanis, Diviziile Blindate Ariete şi

Littorio. Mai la stânga, înaintând prin depresiuni, trebuia să vină Divizia 90 Uşoară germană a lui Kleemann. Toate acestea trebuiau să ajungă pe poziţii, cu faţa spre nord, până la ora trei şi jumătate, noaptea.

Imediat ce se lumina, Afrika Korps trebuia să avanseze rapid spre nord, spre coastă, lângă staţia Ruweisat, în timp ce formaţiile din stânga lui urmau să execute „cârlige", mai scurte, în spatele poziţiilor britanice de lângă Ruweisat Ridge. Armata a Opta avea să fie încercuită şi complet lipsită de resurse. Câmpurile lor aeriene, zona de aprovizionare şi Alexandria urmau să fie atacate imediat, şi nu mai exista nimic între Rommel şi Cairo. O dată ce ajungea pe ţărm, Nehring trebuia să întoarcă spre est, în zona de aprovizionare britanică. Rommel aprecia că asta avea să forţeze Armata a Opta să-şi retragă forţele mobile, pe care era încrezător că le putea învinge într-o luptă continuă. Poziţiile defensive de lângă El Alamein puteau fi atacate apoi pe îndelete de diviziile lui de infanterie, la fel cum făcuseră în iunie la Tobruk, în timp ce diviziile lui mobile avansau în viteză spre Alexandria, Cairo şi dincolo de acesta. Divizia Panzer a lui von Bismarck trebuia să ocolească Alexandria pe la sud. Divizia 15 Panzer a lui von Vaerst şi 90 Uşoară a lui Kleemann trebuiau să pornească direct prin deşert spre Cairo, unde urmau să fie înlocuite de Corpul Mobil Italian, care venea pe Wadi Natrum şi pe drumul din deşert. Apoi, von Vaerst şi Kleemann urmau să continue înaintarea spre Suez, în timp ce de Stefanis îi urmărea pe ultimii englezi pe Valea Nilului.

Trei lucruri erau esenţiale pentru ca planul lui să aibă succes. Surpriza, viteza şi resursele necesare pentru o bătălie mobilă. Pentru a obţine surpriza, era vital să ascundă până în ultima clipă mişcarea forţelor lui mobile spre sud. Tancurile

trebuiau deplasate noaptea în ascunzătorile din terenul accidentat de lângă Gebel Kalakh, unde puteau rămâne camuflate pe timpul zilei. Această operaţiune putea fi efectuată în patru nopţi, în fiecare noapte fiind mutat un sfert din tancuri. Vehiculele cu roţi trebuiau să se deplaseze în zona de asamblare într-o singură tură, în noaptea dinaintea lansării atacului. Absenţa lor din zona precedentă trebuia ascunsă prin deplasarea unor unităţi de aprovizionare, care să le ia locul. Pentru a menţine surpriza, trebuia executat un atac-diversiune pe Ruweisat Ridge, cu puţin înaintea atacului principal din sud.

Viteza urma să fie obţinută prin deplasarea simultană pe un front larg, îndepărtând rezistenţa slabă care era de aşteptat şi înaintând rapid, în ciuda pierderilor ce puteau fi produse de câmpurile minate. Rommel nu se temea prea mult din acest punct de vedere. Se putea baza pe Afrika Korps că va înainta cu hotărâre, dar era esenţial să fie lună plină, iar acest lucru se întâmpla abia pe 26.

Singura lui îndoială era legată de provizii, şi în primul rând de carburant. Capacitatea de a acţiona în forţă în prima dimineaţă, de a obliga inamicul să ducă o bătălie mobilă şi de a exploata confuzia pe care urma să o creeze se baza pe carburant şi pe asigurarea existenţei lui, înainte să ajungă la baza avansată a englezilor.

Nu se vedea nici un semn că benzina aşteptată de Rommel avea să sosească. Pe măsură ce timpul trecea, neliniştea îi agravă starea de sănătate deja precară. Pe 22 august, Rommel îi prezentă lui von Rintelen cererile minime, spunând că erau esenţiale dacă vroia să lanseze acel atac, ce nu putea fi amânat dincolo de sfârşitul lunii. Aceste cereri includeau solicitarea asigurării unor stocuri minime de carburant şi muniţie. Muniţia trebuia să ajungă pentru cel puţin patru zile, pe lângă cea aflată la unităţi. Pe 27, când luna

plină exista deja, Kesselring veni cu avionul ca să îl vadă pe Rommel. Plângerile acestuia erau aspre. În final, el îi smulse o promisiune superiorului lui, conform căreia, în situaţia unei crize extreme, Kesselring să trimită peste cinci sute de tone pe zi, pe calea aerului.

Ultimile zile ale lunii trecură şi luna începu să scadă, dar nu se vedea nici o urmă din carburantul sau muniţia promise de Comando Supremo. Rommel ştia că, dacă nu ataca, toate speranţele lui de a învinge Armata a Opta şi de a evita să fie învins el erau deşarte. O pătrundere rapidă era imposibilă până la următoarea lună plină, şi Armata a Opta urma să aibă în câmp întăririle şi echipamentele care, probabil, soseau chiar în clipa aceea pe Marea Roşie. Rommel ordonase strângerea tancurilor la linia de start, ca să pornească imediat după plecarea lui Kesselring. Orice altă amânare prejudicia elementul surpriză. Pe 28 august, Rommel îşi adună comandanţii de corpuri, împreună cu von Vaerst, von Bismarck şi Kleemann, ca să le dea ordinele finale de atac, ce trebuia acum să aibă loc în noaptea de 30 august. Cu toate acestea, confirmarea ordinului lui depindea de sosirea a trei petroliere în următoarele două zile. Forţa de tancuri a armatei, aşa cum îi fusese raportată, era următoarea: germanii aveau douăzeci şi şase din noile Mark IV Speciale, cu tunuri lungi de 75 mm, şi zece dintre cele vechi, cu tunuri scurte de 75 mm, şaptezeci şi unu din noile Mark III (J), cu tun lung de 50 mm, şi nouăzeci şi trei dintre cele vechi, cu tunuri mai mici. Asta însemna un total de exact două sute de tancuri, fără a mai număra cele douăzeci şi nouă de tancuri uşoare şi cele cinci tancuri de comandă. Italienii aveau două sute patruzeci şi trei de tancuri medii şi treizeci şi nouă uşoare.

Ca răspuns la un ultim apel disperat al lui Rommel, Cavallero îl informă pe 30 august că petrolierele pline cu carburant urmau să sosească sub escortă la Tobruk şi

Benghazi în câteva ore, cel mai târziu în ziua următoare. În aceeaşi zi, Kesselring îi transferă lui Rommel o mie cinci sute de tone din carburantul Forţelor Aeriene. Acest fapt îi oferea o rezervă pentru patru zile, peste cele pentru două sau trei zile care se aflau la unităţi. Sigur numai pe carburantul necesar pentru o săptămână, dar cu asigurarea oarecum firavă că avea să mai primească, Rommel dădu ordinul ca atacul să fe lansat aşa cum fusese planificat, în acea noapte. Zarurile erau aruncate. Rommel miza pe tot ceea ce avea.

Capitolul 4
ALAM EL HALFA
31 august - 7 septembrie

Luna, la cinci zile după ce fusese plină, trebuia să se înalţe cu douăzeci de minute înainte de miezul nopţii şi cu o oră mai devreme, după standardul orar al germanilor şi italienilor. Cu aproape două ore înainte de acest moment, coloanele lui Rommel începură să înainteze din zona dintre Qaret el Abd şi Gebel Kalakh. A fost un adevărat şoc pentru ele când, la scurt timp după aceea, începu un puternic atac aerian în zona de la nord-vest de Kalakh, unde era adunată o mare parte din mijloacele lor de transport. Forţele Aeriene Regale le reperaseră mişcându-se acolo cu o noapte înainte, în ciuda încercărilor Luftwaffe de a le împiedica. Aceasta a fost prima sămânţă de îndoială faţă de faptul că atacul avea să fie o surpriză.

În acelaşi timp în care îşi începuseră înaintarea, nemţii declanşară bombardamentul cu obuze asupra spaţiilor dintre câmpurile minate, pe care le reperaseră ca fiind folosite de patrulele Diviziei 7 Blindate. Acest fapt a trezit suspiciuni în rândul unităţilor implicate. Brigada Puşcaşi apăra zona de la sud de neo-zeelandezii de pe Bare Ridge, până în depresiunea de la Deir el Munassib, unde sarcina era preluată de Batalionul 2 al Corpului de Puşcaşi Regali ai Regelui (60). La sud de depresiune, regimentul mixt din 10 Husari, care avea

sub comandă o companie a Brigăzii Puşcaşi, ţinea sub supraveghere cele două câmpuri de mine paralele, până aproximativ la jumătatea distanţei dintre Munassib şi Himeimat. La sud de acestea, acţiona Brigada 4 Blindate Uşoare a lui Carr, cu Batalionul 1 (60) sprijinit de regimentul mixt din 4/8 Husari.

Cam la ora când luna se ridica pe cer, începură să sosească rapoarte de la aceste trupe avansate, referitoare la zgomotul produs de coloanele în mişcare, la vest de ei. Nu după mult timp, trupele conducătoare ale inamicului ajunseră la marginea primului câmp minat şi începură să repereze şi să ridice minele, dar acum toată lumea era deja pregătită pentru ele. Mitralierele şi mortierele „jachetelor verzi" deschiseră focul şi toate tunurile Regimentelor 3 şi 4 ale Artileriei Cavaleria Regală care băteau până acolo începură să tragă. Jumătate de oră mai târziu, tabloul începu să se clarifice. În nord, în faţa Brigăzii 2 Puşcaşi, optsprezece tancuri înaintaseră ca să susţină infanteria inamicului, dar Brigada Puşcaşi deschise focul cu obuze de şase livre şi le opri. În timp ce Bateria F a RHA* trăgea foc de baraj, jeep-urile engleze contraata-cară şi împinseră înapoi infanteria inamică.

În Munassib, Divizia 90 Uşoară încerca să culeagă minele din faţa lui 2/60. Aceleaşi tactici au fost repetate aici, cu succes. La sud de depresiune, 10 Husari raportă că nu exista nici un atac serios, dar în sectorul lui 1/60, exact la nord de Humeimat, Afrika Korps încerca să forţeze trecerea.

Tiparul atacului era acum clar şi Divizia 7 Blindate îl transmise corpului şi armatei, cerând ca RAF-ul să-şi facă de lucru între câmpurile minate şi Gebel Kalakh. În acelaşi timp, îşi retraseră tancurile false din faţa pericolului. Avioanele, Wellington şi Albacore, întoarse din raidul precedent, bombardară din nou şi apoi se retraseră. Când aruncară

*RHA = *Royal Horse Artillery* = Artileria Cavaleria Regală.(n.t.)

rachetele semnalizatoare asupra masei de vehicule de dedesubt, trupele avansate ale lui Rommel se profilară clar la orizont, spre folosul „jachetelor verzi".

Armata Panzer se aşteptase la o trecere uşoară, cu numai o oprire scurtă, pentru ridicarea câtorva mine răzleţe. Nu era pregătită să ducă un atac metodic pentru capturarea zonei câmpurilor minate şi să trebuiască să cureţe culoare largi prin mai multe câmpuri succesive. La ora la care ar fi trebuit să fie aliniate, cu faţa spre nord, de la Alam el Halfa la Bare Ridge, realimentate şi gata pentru marşul din zori spre coastă, tancurile încă nu trecuseră de primul câmp minat. La telefoanele insistente ale lui Rommel, germanii răspunseră că opoziţia era mult mai puternică şi câmpurile minate mult mai complexe decât se aşteptaseră. Suferiseră deja pierderi considerabile. „Jachetelor verzi" li se părea că inamicul nu ataca cu vigoarea lui obişnuită.

Prima relaure puternică a atacului a fost executată de Afrika Korps, la nord de Himeimat, imediat după patru şi jumătate, când mai era aproxmativ o oră de întuneric şi când reuşiră, în sfârşit, o breşă largă în primul câmp minat. Vreo şaizeci de tancuri trecură prin aceasta şi începură să aplice o presiune considerabilă asupra celui de-al doilea câmp minat. Aflaţi imediat la nord, cei din 10 Husari erau îngrijoraţi acum pentru flancul lor stâng. Ei cerură şi primiră permisiunea să se retragă până la al doilea câmp minat. Asta transformă poziţia lui 2/60, aflat la nord de ei, în Munassib, într-o zonă neliniştitoare, mai ales că, la puţin timp după aceea, Divizia 90 Uşoară răzbătu, în sfârşit, cu treizeci de tancuri prin primul câmp minat, ajungând în depresiune, la graniţa dintre 2/60 şi Brigada 2 Puşcaşi. Şase tancuri au fost distruse, dar restul porniră spre est. Bosvile se temea acum că inamicul ar putea ajunge la găurile din al doilea câmp minat, care era slab

apărat, înainte ca el să reuşească să-şi retragă puşcaşii prin ele. În consecinţă, le ordonă să se replieze la al doilea câmp minat, ceea ce reuşiră să facă pe la ora şapte şi jumătate. La acea oră, 10 Husari se afla în spate, cu un escadron cu faţa spre sud, plasat puţin mai la est.

În acest moment, când trecuse mai mult de o oră de la răsăritul soarelui, brigada lui Carr trebuise să renunţe la apărarea de pe Himeimat şi hărţuia inamicul de la povârniş până la sud de ea, retrăgând în acelaşi timp grosul trupelor din 1/60 până la Samaket Gaballa. Sarcina de menţinere a povârnişului şi întârziere cât mai mult posibil a inamicului a fost încredinţată lui 4/8 Husari, care începu ziua cu cincizeci de tancuri uşoare Stuart americane, cunoscute pe atunci drept „Honey". La Samaket Gaballa se afla 3 County din London Yeomanry, trăgătorii de elită, cu numai douăzeci şi şapte Crusader, unul dintre escadroanele lor fiind trimis să lupte alături de regimentul geamăn, 4 County din London Yeomanry, în Brigada 22 Blindate a lui Roberts.

Rommel ajunse la Gebel Kalakh la ora opt şi acolo primi un raport întunecat asupra evoluţiei atacului de care erau legate toate speranţele lui. Înaintarea era foarte lentă. La scurt timp după trecerea marginii estice a propriilor câmpuri minate, forţele lui întâlniseră ceea ce numeau „o centură minată britanică extrem de puternică şi deci nebănuită, apărată cu îndârjire, plină de capcane şi acoperită cu foc puternic". Toate acestea la un loc, împreună cu atacurile aeriene neîncetate şi puternice, produseseră multe pierderi. Generalul Nehring, comandantul lui Afrika Korps, fusese rănit într-un atac aerian, iar generalul von Bismarck, comandantul Diviziei 21 Panzer, fusese ucis de o mină.

Nu fusese îndeplinită nici una dintre condiţii: surpriza, viteza şi resursele. Rommel se gândea deja serios să

abandoneze întreaga operaţiune. Ajunse la concluzia că decizia lui avea să depindă de perspectivele lui Afrika Korps, a cărui comandă fusese preluată temporar de colonelul Bayerlein, pe atunci şef de stat-major. Rommel se duse să-l vadă pe Bayerlein, care îi raportă că reuşise să treacă prin câmpul minat de lângă Himeimat şi ruga să i se permită să înainteze. Rommel acceptă, dar schimbă planul original, făcându-şi trupele să vireze spre nord mai repede. Afrika Korps avea acum ca obiectiv Alam el Halfa, şi nu mai trebuia să treacă la est de acesta. Asta făcea ca obectivul lui de Stefanis să fie zona din jurul lui Point 102, cu Kleemann în stânga lui. Nu era o perspectivă îmbucurătoare pentru Rommel, oricât de bolnav ar fi fost el.

În acelaşi timp, situaţia raportată lui Montgomery era îmbucurătoare. Corpul 30 avusese o noapte destul de lipsită de evenimente, cu excepţia lui Ruweisat Ridge, unde 2 West Yorks din Divizia 5 Indiană fusese atacată în forţă de paraşutiştii lui Ramcke şi pierduse o companie întreagă. Totuşi, situaţia a fost restaurată la răsărit. Divizia 164 îi atacase pe australieni, în timp ce sud-africanii atacaseră Trento cam în acelaşi timp, chiar când italienii erau pregătiţi să-i atace pe ei şi să câştige avantajul în înfruntare. Neo-zeelandezii nu fuseseră atacaţi, iar o patrulă de luptă din Batalionul 18 capturase 30 de Bersaglieri din Brescia.

Pe frontul Corpului 13, inamicul lansase trei atacuri principale clare: primul imediat la sud de neo-zeelandezi, al doilea în Munassib, iar cel mai sudic chiar la nord de Himeimat. Încă nu era clar ce forţă era implicată, dar era vorba de cel puţin una dintre cele două divizii germane Panzer şi de 90 Uşoară, precum şi o parte din Corpul XX. Se spera că toate acestea aveau să fie oprite de câmpurile minate din zona Diviziei 7 Blindate. Dacă nu, rezervele din jurul lui Alam el Halfa erau pregătite să le întâmpine.

În următoarea oră şi jumătate, evenimentul principal a fost atacul lui Afrika Korps de la Himeimat. La acesta participară cel puţin o sută de tancuri, care în scurt timp reuşiră să treacă de al doilea câmp minat. Unităţile de recunoaştere începură să-l împingă pe Carr de pe povârniş spre sud, iar mişcarea spre est a acestei forţe considerabile de tancuri inamice de la sud de Ragil îl îngrijoră pe Bosvile şi mai ales pe cei din 10 Husari, deşi, de fapt, frontul lor era supus unei presiuni mici. Se părea că de Stefanis şi Kleemann considerau că greutăţile de organizare a înaintării prin câmpurile minate şi povârnişurile de la marginile diverselor depresiuni erau suficient de mari ca să se oprească, deşi ei protestau în rapoartele către Rommel, spunând că erau puternic atacaţi. De fapt, teama că soldaţii lui vor fi izolaţi şi înconjuraţi în mijlocul câmpurilor minate, mai curând decât inamicul, îl făcu pe Bosvile să-şi aducă toate trupele avansate înapoi în zona batalionului lui de rezervă, Brigada 7 Puşcaşi, la nord de capătul estic al lui Ragil, pe la ora nouă şi jumătate. La ora aceasta, Bayerlein tocmai ajunsese la ultimul câmp minat din zona lui Carr, la doisprezece kilometri est de Himeimat.

Când mişcarea i-a fost raportată lui Horrocks, acesta reacţionă putenic. Nu aşa înţelesese el ordinele pe care i le dăduse lui Renton de a opri inamicul, dacă era posibil, pe câmpul minat avansat, şi, dacă nu, să-i provoace o întârziere maximă. El considera că veteranii dădeau prea multă importanţă păstrării forţelor existente, în loc să ofere o rezistenţă maximă. Comandă diviziei să apere linia câmpului minat final, pe care Bosvile îl părăsise deja. Renton protestă împotriva confuziei pe care avea să o producă acest ordin, dar pierdu disputa şi cei din 10 Husari au fost trimişi din nou înapoi. Ei poniră pe la amiază şi ocupară o poziţie în depresiunea de la nord-est de Munassib, cunoscută sub numele de Muhafib, cu faţa spre sud şi păstrând legătura cu

cavaleria divizională neo-zeelandeză din acea zonă. În acelaşi timp, Brigada 23 Blindate a lui Richards, lăsând în spate câte un escadron din fiecare regiment alături de diviziile Corpului 30, a fost transferată la Corpul 13 şi se mută pe Bare Ridge, între neo-zeelandezi şi Brigada 22 Blindate, sosind acolo la unu şi un sfert şi intrând sub comanda lui Gatehouse.

Rommel nu putea să fie prea mulţumit de înaintarea armatei lui până la amiază, la mai mult de douăzeci şi patru de ore după ce porniseră. Brigada lui Ramcke cu Bersaglieri din Brescia era încă în zona dintre câmpurile minate pe care le apărase Brigada 2 Puşcaşi, la sud de neo-zeelandezi. În Corpul XX, Divizia Ariete Blindate şi Divizia Trieste Motorizată se aflau la sud de Munassib, unde fusese 10 Husari. Divizia Littorio Blindate era la câţiva kilometri spre sud-est, la sud de capătul vestic al lui Ragil. Afrika Korps, cu 21 Panzer la nord şi Divizia 15 Panzer la sud, oprise ca să realimenteze la câţiva kilometri vest de Samaket Gaballa, unităţile lui de recunoaştere fiind mai la sud. Atacurile aeriene fuseseră continue, dar de la unsprezece şi jumătate începuse să sufle o furtună de nisip dinspre sud, care ajutase atât la ascunderea trupelor, cât şi la împiedicarea avioanelor să decoleze.

La douăsprezece şi jumătate, de Guingand îi telefonă generalului de brigadă Erskine, şeful de stat-major al Corpului 13. Acesta din urmă îi spuse că situaţia lui Bosvile era confuză. Fuseseră raportate şaptezeci şi trei de tancuri în zonă, dar neo-zeelandezii negau existenţa acestora şi brigada primise ordinul să se întoarcă pe poziţie. Renton credea că inamicul intenţiona să treacă printre Ragil şi Samaket Gaballa. Fuse-seră raportate tancuri italieneşti, dar acest lucru nu fusese confirmat. Încă nu era sigur dacă erau angajate în luptă şi Diviziile 15 şi 21 Panzer.

La o oră după aceasta, Montgomery plecă de la cartierul lui general şi se duse mai întâi să-l vadă pe Horrocks, care îi spuse despre nemulţumirea lui în legătură cu Brigada 7 Motorizată. Montgomery sugeră ca Horrocks să ia brigada sub comanda lui directă, după care se duse să-l vadă pe Ramsen. În timp ce Montgomery era plecat, Alexander sosi la Cartierul General al Armatei a Opta. El fusese întârziat de furtunile de nisip şi ajunsese prea târziu ca să se întâlnească cu Montgomery. După o discuţie cu de Guingand, Alexander se întoarse la Cairo.

Furtuna de nisip a atins intensitatea maximă la ora unu, când Afrika Korps porni din nou, acum călătorind spre nord-est şi aflându-se sub comanda lui von Vaerst, în timp ce unităţile de recunoaştere mergeau în dreapta lui. Această mişcare îi aduse împotriva lui 3 County din London Yeomanry, la sud de Ragil, şi împotriva lui 1/60, după Samaket Gaballa, ruta lor ducându-i direct dincolo de capătul estic al lui Ragil. Acest fapt şi opoziţia oferită de Carr şi Bosvile le încetini mult înaintarea. Corpul XX înainta chiar şi mai încet pe stânga, în ciuda faptului că singura opoziţie întâlnită era din partea lui 10 Husari. Littorio se menţinu destul de aproape de flancul stâng al lui 21 Panzer, dar Ariete în mijloc şi Trieste pe stânga erau încă pierdute în câmpurile minate şi nu reuşiră să pornească decât la ora trei. Pe la trei şi jumătate, coloanele lui Bosvile au fost împinse înapoi de unităţile de recunoaştere, până când ajunseră la zece kilometri est de Ragil. În acelaşi timp, cei din 10 Husari începeau să se simtă nesiguri pe poziţia lor. Ei se vedeau separaţi de ceilalţi şi cerură permisiunea să se retragă. Se produse o discuţie în contradictoriu, ca să se stabilească dacă trebuiau să se deplaseze spre est, prin faţa inamicului şi să i se alăture lui Bosvile, sau spre nord, ca să se unească cu Richards. Bosvile le ordonă să aleagă prima variantă. Ordinele sosite mai târziu

confirmară că trebuiau să facă invers. Dar, de data aceasta, erau deja în mişcare şi abia reuşiră să treacă de capătul coloanei inamicului care avansa şi care îi forţă să o ia treptat spre nord-est, până când ajunseră să se oprească lângă câmpurile minate din poziţia Alam el Halfa.

Întreaga zonă de la sud de Bare Ridge era acum o mare de nisip şi o sursă prolifică de zvonuri. Brigada 22 Blindate a lui Roberts se oprise înainte de primele raze ale soarelui pe poziţiile ei din jurul lui Point 102, la vest de Alam el Halfa. Fusese gata de plecare şi de luptă pe toată durata acelei zile călduroase şi pline de praf. Rapoartele primite de la Divizia 7 Blindate nu ofereau deloc o imagine clară a celor ce se întâmplau la sud şi la sud-vest de ei. Nu exista nici o îndoială că exista un număr mare de tancuri undeva, la capătul estic al lui Ragil şi la nord de acesta. Dar cât de multe erau şi în ce direcţie se îndreptau era greu de spus. Brigada era grupată într-un semicerc cu faţa spre sud, în jurul a două deluşoare mici, unul la sud-est şi unul la sud-vest de Point 102. În jurul lui Point 102 şi cu faţa spre sud-est, era regimentul compus din Regimentul 5 Tancuri Regale, cu două escadroane din 2 Glouchestershire Husari Regali. Ei aveau douăzeci şi trei de tancuri Grant şi cincisprezece Crusader. Exact la vest de ei, dar după deluşor şi cu faţa spre sud-vest, era 4 County din London Yeomanry, cu douăzeci şi două de Grant şi cincisprezece Crusader. Pe partea estică a celuilalt deluşor şi la vreo doi kilometri şi jumătate vest de Yeomanry, se afla plutonul antitanc al Companiei B, Brigada 1 Puşcaşi, care avea patru tunuri de şase livre. La vest de ei, cu faţa îndreptată aproape direct spre vest, era regimentul compus din 1 şi 6 Tancuri Regale. Acestea aveau douăzeci şi trei de tancuri Grant şi un escadron uşor format din nouăsprezece Stuart. La nord de ei, în spatele poziţiei şi în dreapta, se afla bateria

antitanc. În rezervă şi ascunşi în spatele lui Point 102, erau Scoţienii Regali Greys, cu douăzeci şi patru Grant şi douăzeci şi unu Stuart. Roberts, cu cele patru tancuri Crusader ale cartierului lui general, se afla pe partea sud-estică a lui Point 102, cu cele optsprezece tunuri de douăzeci şi cinci de livre ale lui 2 Artilerie Cavaleria Regală în poziţie între el şi 5 Tancuri Regale. Întreaga poziţie de la 5 Tancuri Regale spre est, sau pe flancul stâng, şi până la 1/6 Tancuri Regale spre vest, sau pe flancul drept, avea cinci kilometri lungime. Greys din rezervă ocupa cam trei kilometri, din faţa poziţiei.

Dimineaţă, Roberts comandase escadroanelor uşoare ale lui County din London Yeomanry şi din 5 Tancuri Regale (de fapt Escadronul B al lui 4 County din London Yeomanry şi Escadronul B din 2 Glouchestershire Husari), cu ofiţeri ai Postului de Observare din 1 Artilerie Cavaleria Regală, să se deplaseze pe o culme foarte mică, aflată la vreo cinci kilometri spre sud. Acum, după-amiază, simţind nevoia unor informaţii directe, le spuse să patruleze mai adânc în sud şi să raporteze mişcările inamicului, fără să se implice în luptă. Ceva mai târziu, escadronul Crusader din Yeomanry raportă o forţă puternică, de peste o sută de tancuri inamice, la sud de ei. La cinci şi jumătate, aceste escadroane uşoare erau în acţiune împotriva inamicului, Yeomanry pierzând un tanc Crusader şi Gloucestershire Husari trei, înainte să se retragă.

În acest timp, de Guingand îl chemă pe Horrocks la telefon ca să afle ce se întâmpla. I se spuse că aproximativ o sută de tancuri germane tocmai fuseseră reperate deplasându-se spre nord-est, la un kilometru şi jumătate sud de Roberts. Dar, în rest, nu părea să se fi întâmplat nimic, deşi existase mai devreme un raport despre şaizeci de tancuri în apropiere de Samaket Gaballa. În timp ce vorbeau, veni un nou raport, în care se spunea că tancurile de la sud de Roberts cotiseră spre est, lăsând două tunuri de 88 mm în faţa brigăzii. Horrocks

spuse că se aştepta la o luptă cu tancuri, în seara aceea. Renton declară că divizia lui doborâse şaizeci de tancuri inamice, dar Horrocks îşi spuse că treizeci era, probabil, o estimare mai rezonabilă. El nu preluase comanda de la Bosvile, aşa cum se sugerase.

După ce se consultă cu Freyberg, acceptă ca acesta din urmă să trimită patrule de companie active în noaptea aceea, cu sprijin serios de artilerie şi câteva tancuri şi tunuri antitanc, ca să pătrundă spre Munassib şi apoi să cotească spre sud-vest, întorcându-se la răsărit.

În timp ce se desfăşura această conversaţie, o sută douăzeci de tancuri germane – în majoritate Mark III, dar cu câteva Mark IV Speciale mai noi în frunte, toate făcând parte, se pare, din Divizia 21 Panzer – se apropiau de linia de telegraf care trecea oblic prin faţa poziţiei lui Roberts, la o mie de metri de tancurile lui avansate. Nemţii se opriră când ajunseră la ea şi treizeci de tancuri se întoarseră spre est. După o pauză, restul porniră spre nord pentru o perioadă scurtă de timp şi apoi cotiră spre est. Asta însemna că treceau prin faţa poziţiei lui County din London Yeomanry, exact dincolo de bătaia tunurilor acestora. Se părea că nu-şi dăduseră seama că brigada se afla acolo şi că urmau să treacă pe lângă ea, intrând în poziţia de lângă Alam el Halfa a Diviziei 44. În consecinţă, Roberts spuse celor din 5 Tancuri Regale şi din Yeomanry să se arate şi să fie pregătiţi să iasă din poziţiile lor îngropate şi să atace inamicul din flanc, dacă acesta continua să se deplaseze spre est. Imediat ce au făcut asta, pe la ora şase, germanii îi văzură, se opriră, se aşezară rapid în formaţie de luptă, cotiră spre nord şi porniră direct spre Escadronul A al lui Yeomanry. Praful scădea în densitate şi vizibilitatea devenea mai bună. Mai era doar o oră până la apus, şi lumina era în favoarea tunarilor englezi, căci soarele era puţin în spatele lor şi în faţa inamicilor. Mişcarea germanilor îi aduse

direct în fața intrării dintre cele două deluşoare. Flancul lor drept era exact în fața escadronului nordic de tancuri Grant al lui Yeomanry, Escadronul A, în timp ce flancul lor stâng se îndrepta spre Compania B a Brigăzii 1 Puşcaşi. Când tancurile din față ajunseră la mai puțin de o sută de metri de ei, cei din Yeomanry deschiseră focul. Germanii se opriră şi ripostară cu foc, tunurile lor concentrându-se asupra Escadronului A. În scurt timp, toate cele douăsprezece tancuri ale acestuia erau lovite, dar Escadronul B, care se afla puțin mai la dreapta inamicului, trăsese eficient, şi tancurile germane se retraseră din raza lor de bătaie. Maiorul Cameron, aflat la comanda Escadronului A, scria, după aceea:

„Aveam instrucțiuni stricte să nu deschidem focul până când primeam ordin, în speranța că inamicul nu va repera poziția noastră reală decât după ce ajungea foarte aproape. Cu toate acestea, cu mult înainte ca tancurile germane să ajungă la stâlpii de telegraf, despre care ştiam că reprezentau limita razei noastre efective de tragere, nemții au deschis focul şi trei dintre tancurile grupului meu conducător de pe culme au izbucnit în flăcări înainte să apuce să tragă vreun foc. Oricum, pagubele pe care le puteau produce tunurile noastre de la acea distanță ar fi fost neglijabile. Dar nemții se apropiară de stâlpii de telegraf şi chiar trecură de ei, moment în care, bineînțeles, au intrat sub un foc puternic de pe întreaga linie. Vedeam cum tanc după tanc lua foc sau era scos din acțiune, inclusiv ale mele, când tunul cel mare a devenit inutilizabil. Totuşi, înaintarea nemților a fost oprită pentru moment şi, deşi în ceața bătăliei era greu de văzut care dintre tancurile lor erau lovite (tancurile germane iau foarte rar foc), cel mai bun lucru era că nu mai înaintau. Am alergat la tancul ofițerului comandant ca să-i spun că am pierdut legătura radio cu toate tancurile mele şi am încercat să-i prezint situația. El mi-a ordonat să raportez comandantului de brigadă, aflat la câteva sute de metri în spate".

Distrugerea escadronului lui Cameron deschisese un culoar larg chiar în centrul poziției. Roberts nu vroia să mute nici unul dintre regimentele de pe flancuri în acel loc, căci mai erau încă multe tancuri germane în spate, care puteau ocoli unul sau ambele flancuri. Cele treizeci care cotiseră inițial spre est erau raportate acum ca douăzeci și trei de tancuri care treceau prin fața lui 5 Tancuri Regale, afară din raza de tragere a acestora. În timp ce artileria își concentra focul asupra nemților, Roberts ordonă celor din Greys să se mute dincolo de creasta lui Point 102 și să coboare în spațiul liber din dreapta celor din Yeomanry. La scurt timp după aceea, germanii începură din nou să avanseze încet, de data aceasta puțin mai spre vest. Brigada Puşcaşi aşteptă până când inamicul ajunse la trei sute de metri de ei și apoi începură să tragă cu tunurile lor de șase livre. Numai sergentul Griffith doborî cinci tancuri, iar tot plutonul revendică nouăsprezece. Însă încă nu se vedea nici o urmă din Greys. „Haideți, Greys, dați-i bice", îi spuse Roberts prin radio lui Fiennes, colonelul lor. Mai rămăsese numai jumătate de oră de lumină. „Gaura" era încă deschisă și nu era nimeni altcineva care să o umple. Oprite pentru o vreme de Brigada Puşcaşi, tancurile germane înaintau din nou. Atunci apărură pe creastă cei din Greys. Roberts și regimentele din față își spuseră: „În sfârșit". Pentru cei din Greys însă, totul păruse o goană nebunească. Coborâră panta în nori de praf, în timp ce Roberts îi direcționa prin radio ca să umple gaura. Pătrunseră pe poziție exact când lumina începuse să scadă și, în scurt timp, tunurile lor începură să tragă. Asta opri orice înaintare inamică spre centru. Acum, interesul se mută spre est, pe flancul stâng. Tancurile care o luaseră în acea direcție cotiră spre câmpul minat din fața Brigăzii 133. Aici, Bateria B din 1 Artilerie Cavaleria Regală îi preluă cu obuze perforatoare de blindaje. Cum Greys umpluse acum gaura din centru, Roberts mută tancurile Crusader din Yeomanry ca să astupe această gaură.

Dar lumina dispăruse deja şi inamicul se îndepărtă, corpul principal cotind spre sud, spre Ragil. Tancurile de pe flancul estic se retraseră cinci kilometri spre est, dar şase dintre ele rămaseră în apropiere toată noaptea. Pierderile lui Roberts fuseseră mici. County din London Yeomanry pierduse douăprezece tancuri Grant şi unul Crusader, cu un singur om mort şi cincisprezece răniţi, Greys pierduse patru Grant, pierderile Brigăzii Puşcaşi erau de doi oameni morţi şi treizeci răniţi. Tancurile brigăzii distruseseră douăzeci şi două de tancuri inamice, County din London Yeomanry unsprezece, Greys 5 Tancuri Regale şase. Brigada Puşcaşi revendică nouăsprezece, dar unele dintre aceste numere erau dublate, iar totalul probabil era de vreo treizeci de tancuri. Brigada 4 Blindate Uşoare pretinse că distrusese treizeci şi cinci sau patruzeci de tancuri în timpul zilei, iar Brigada 7 Motorizată revendică şi ea câteva, conform afirmaţiilor lor, totalul ajungând la şaizeci şi opt de tancuri. Dar, de fapt, totalul pierderilor în tancuri ale germanilor în acea zi se pare că a fost de numai douăzeci şi două, deşi se defectaseră mai multe, din diverse motive. 21 Panzer avea şaptezeci şi două, iar 15 Panzer o sută de tancuri bune la sfârşitul zilei, totalul iniţial al fiecăreia fiind de o sută douăzeci.

Această acţiune scurtă şi rapidă din jurul lui Point 102 în ultima oră de lumină a fost singurul eveniment important de pe întregul front, în a doua jumătate a zilei. Unităţile de recunoaştere şi poate flancul drept al Diviziei 15 Panzer îl împinseseră pe Carr de pe Samaket Gaballa. El era acum din nou la Bir Mseilikh, la şaisprezece kilometri mai în est şi cam la aceeaşi distanţă sud-est de Brigada 8 Blindate a lui Custance, care nu făcuse nimic toată ziua. Brigada 7 Motorizată înainta anevoios prin nisipul moale, spre zona dintre ei. În acea bătălie de o oră, pe un front de numai câţiva kilometri, în care în mod sigur nu au tras mai mult de o sută de tancuri din ambele părţi, unele împotriva celorlalte, sensul de desfăşurare

al bătăliei în deşert se schimbase. Totul părea prea uşor şi la fel pare şi astăzi. Nici una dintre tabere nu oferă explicaţii convingătoare. Chiar admiţând întârzieri în timpul nopţii şi al dimineţii, înaintarea lui Afrika Korps, cu cei mai buni experţi din lume ai *blitzkrieg*-ului, a fost extraordinar de lentă. Ei au pornit din zona de la sud de Ragil la ora unu după standardul lor orar (ora două pentru Armata a Opta) şi au avut nevoie de trei ore şi jumătate ca să acopere cei treizeci şi doi de kilometri până la Point 102. Rommel şi Bayerlein au făcut mult caz pe întârzierea cauzată de încetineala italienilor, care nu ţinuseră pasul în stânga lor. Este adevărat că dăduseră impresia că se mişcaseră ca nişte melci, fără să întâmpine nici o opoziţie. Dar este ceva nou faptul că cei din Afrika Korps insistaseră că nu se puteau mişca decât dacă fraţii lor italieni erau alături de ei, ca şi cum ar fi executat o demonstraţie pe un teren de instrucţie. Fără îndoială, furtuna de nisip, accentuată de vântul care învolbura praful ridicat chiar de ei, a contribuit la creşterea întârzierii produse prin coborârea în Ragil şi apoi ieşirea din nou de acolo. Înaintarea lentă pe nisipul moale, supraîncălzirea datorată vântului fierbinte din sud, toate acestea au dus, fără îndoială, la creşterea consumului lor de carburant. Dacă ar fi să-i credem pe germani, asta i-a făcut să renunţe la atac, deşi probabil că o cauză mai reală este căderea întunericului. Oricare ar fi fost motivul real, nu se mai punea problema înaintării în acea noapte, şi Afrika Korps îşi amenajă tabăra la câţiva kilometri sud de Brigada 22 Blindate, cu Divizia 21 Panzer pe stânga şi 15 pe dreapta.

În acest timp, Alexander şi Montgomery erau în şedinţă, la cartierul general al celui din urmă. Înainte de asta, amândoi dăduseră ordinele de zi, Montgomery folosind cuvintele „Nici o retragere şi nici o predare". Singura decizie care este

înregistrată ca fiind luată de cei doi este aceea ca Divizia 8 Blindate să se mute de la est de Cairo la vest de Nil, în apropierea piramidelor. Montgomery aranjă cu Coningham ca Forța Aeriană a Deșertului să lanseze un atac intens cu bombardierele asupra zonei din jurul Ragil-ului, unde fusese raportată o concentrare a transportoarelor inamice și unde se credea că va petrece noaptea Afrika Korps. De asemenea, trebuiau atacate terenurile de debarcare de la Daba și Sidi Haneish, la est de Mersa Matruh. Serviciul de Informații al Armatei a Opta cunoștea dificultățile pe care le întâmpina Rommel în privința transportului. În consecință, Montgomery dădu dispoziție ca transportoarele motorizate să fie ținta principală atât pentru Forțele Aeriene, cât și pentru Armată, și acest lucru se reflectă clar în ordinele pe care le transmise Horrocks în acea seară comandanților lui de divizie. Freyberg și Hughes trebuiau să-și mențină poziția curentă și să profite de orice ocazie de acțiune ofensivă, cu artileria, împotriva vehiculelor neblindate ale inamicului. Renton trebuia să continue să obțină o întârziere cât mai mare. Samaket Gaballa, despre care se părea că Horrocks nu realiza că era deja în mâinile inamicului, trebuia apărată și evacuată numai dacă era atacată de forțe superioare. De acolo trebuiau lansate atacuri împotrva „vehiculelor de întreținere și neblindate" ale inamicului. Gatehouse trebuia să distrugă inamicul, atacând pozițiile de luptă ale Corpului 13 și să-l împiedice să-și stabilească un ecran de tunuri antitanc între Custance și Roberts, sau în orice altă parte, „în raza de bătaie a artileriei de câmp". În fine, Gatehouse trebuia să-și manevreze brigăzile așa încât să nu permită ca vreuna dintre părțile forței lui să fie înfrântă separat, cu specificația ca poziția lui Roberts din jurul lui Point 102 să nu fie lăsată nici o clipă liberă. Cum puteau fi îndeplinite aceste sarcini și cine trebuia să decidă metoda prin care ele să fie realizate, rămâne un mister. Decizia ca Custance să se alăture lui Roberts și Richards în zona dintre Hughes și Freyberg a fost luată de fapt de

Montgomery a doua zi dimineaţă, devreme, poate la sugestia lui Horrocks. E mai probabil ca Horrocks, nu Gatehouse, să fie cel care a decis că mişcarea trebuia să se facă prin faţa poziţiei lui Hughes, şi nu ocolind prin spate Alam el Halfa.

Pentru Armata a Opta a fost, în ansamblu, o noapte linştită. Artileria lui Hughes trimise cantităţi mari de obuze în zona aflată la cinci kilometri est de Roberts şi la sud de Brigada 133 a lui Lee, unde se zvonea că Divizia 15 Panzer se aduna pentru un atac de noapte, care însă, în realitate, nu avea nici pe departe această intenţie. Avioanele Wellington şi Albacore executară atacuri intense şi repetate aproape de capătul estic al Ragil-ului. Bombele căzură în cea mai mare parte asupra Grupului de Recunoaştere, care suferi pierderi grele. Cantitatea mică de carburant pe care Cavallero i-o promisese lui Rommel încă nu sosise. În memoriile lui, Rommel spune că, în plus, traficul său de aprovizionare prin culoarele din câmpurile minate era serios disturbat de blindatele britanice de „la sud de proeminenţă". Dar acest lucru nu este valabil decât poate pentru o fază mult mai târzie a bătăliei. Dimineaţa nu existau nici un fel de forţe britanice în apropierea câmpurilor minate, şi nici nu aveau să fie pentru încă o zi sau două. Totuşi, Rommel declară că dificultăţile de aprovizionare sunt cele care l-au forţat să renunţe la orice încercare de acţiune majoră şi să evite o mişcare pe scară largă a forţelor sale motorizate. În consecinţă, operaţiunile de a doua zi au fost limitate la un atac executat numai de Divizia 15 Panzer, care se pare că încerca să cucerească singură Alam el Halfa.

Dintre toate deciziile lui Rommel, aceasta pare una dintre cele mai curioase. Nu poate fi explicată decât presupunând că Rommel considera că poziţiile lui Roberts marcau marginea estică extremă a sistemelor defensive ale Armatei a Opta şi că Alam el Halfa nu era bine apărat. Totodată, arată faptul că el nu cunoştea poziţia lui Custance. Piloţii de pe Stukas-uri, care

atacaseră Alam el Halfa în timpul zilei, ar fi trebuit să fie capabili să-l lămurească în privinţa acestor puncte. Impresia pe care o ai este că Rommel ştia că nu-şi putea urma planul iniţial, dar nu se putea hotărî să-l abandoneze total sau să nu facă nimic. În consecinţă, el ordonă o soluţie de compromis, care nu putea produce nici un rău şi care ar fi putut chiar conduce la un succes neaşteptat şi surprinzător.

În dimineaţa de 1 septembrie, Montgomery evaluă situaţia şi aprecie că nu mai exista pericolul unei mişcări îndrăzneţe a inamicului de învăluire pe la est de Alam el Halfa. În consecinţă, el decise să concentreze toate cele trei brigăzi de blindate de sub comanda lui Gatehouse, un total de vreo cinci sute de tancuri, între Freyberg şi Hughes. Planul cu care veni el la amiază şi pe care îl comunică comandanţilor corpurilor de armată, în vizita pe care le-o făcu, era următorul: Ramsden trebuia să se disperseze şi să înceapă să formeze o rezervă, Horrocks trebuia să acopere treptat spaţiul dintre neo-zeelandezi şi Himeimat, în timp ce maşinile blindate ale lui Renton urmau să ocolească flacul sudic al lui Rommel şi să „se înfigă", cum se exprima el, la Himeimat. Corpul 10 al lui Lumsden, al cărui cartier general urma să fie stabilit în acea zi la El Imayid, pe coastă, la douăzeci şi patru de kilometri de El Alamein, trebuia să fie pregătit să comande toate rezervele disponibile şi să pătrundă spre Daba. Divizia 9 Australiană a lui Morshead era „posibil" să treacă sub comanda lui. În consecinţă, în această fază, Montgomery se vedea blocându-l pe Rommel şi punând „în sac" toate forţele care participaseră la atac, pentru ca apoi să-şi extindă poziţia spre vest. În acea după-amiază, când ajunse la Horrocks, la Alam el Halfa, sosirea lui coincizând cu un atac serios al

Stukas-urilor, Montgomery primi veştile despre operaţiunile de dimineaţă, care îl făcură să fie mult mai puţin optimist.

La scurt timp după răsăritul soarelui, Divizia 15 Panzer încercase din nou să ocolească flancul stâng al lui Roberts, la fel ca în seara precedentă. Tancurile lui Roberts deschiseră focul, iar 15 Panzer renunţă curând la încercare, pentru a întâmpina ameninţarea pe care o reprezenta Custance, în flancul ei drept. Pentru două dintre regimentele brigăzii acestuia, Nottinghamshire Yeomanry sau Sherwood Rangers şi Staffordshire Yeomanry, aceasta era prima lor acţiune de când fuseseră schimbate de la cavalerie. Dar celălalt regiment, 2 Tancuri Regale, era un veteran. Gatehouse îi spuse lui Custance, care era la prima lui bătălie în deşert, să se mute pe un front larg, la sud de câmpul minat din faţa lui Hughes, pe o poziţie aflată la est de Roberts. La sosire, Custance trebuia „să fie pregătit să acţioneze împotriva flancului drept al inamicului". În plus, Gatehouse adăugă că - fiind posibil ca brigada să fie necesară ulterior pentru un contraatac asupra flancului nordic al inamicului, dacă acesta încerca un ocol mai larg al lui Alam el Halfa - Custance nu trebuia să se implice prea mult sau să accepte pierderi inutile.

Brigada porni la şase şi jumătate. Două ore mai târziu, 3 Tancuri Regale, care se afla în faţă, acoperise aproximativ treisprezece kilometri, când întâlni douăzeci şi opt de tancuri inamice. Staffordshire Yeomanry veni în stânga lui şi, după un scurt schimb de focuri şi câteva pierderi, amândouă regimentele se retraseră din înfruntare. Apoi, cei din Sherwood Rangers primiră ordinul să încerce mai spre dreapta, ceea ce îi aduse în câmpurile minate din faţa lui Hughes. Înaintară mai departe, cu aceste câmpuri minate în dreapta, până când, la o distanţă de opt sute de metri, intrară sub focul puternic al inamicului şi pierdură şapte tancuri. În acest moment, ascultând de instrucţiunile primite, Custance

renunţă la orice încercare de avansare, pentru moment. Această mişcare îi atrăsese pe germanii din dreptul lui Roberts, care petrecu, în consecinţă, o zi absolut liniştită. Pe frontul lui Richards se părea că inamicul se strângea în formaţie pentru lansarea unui atac, ceea ce reprezenta semnalul pentru un foc intens de artilerie declanşat imediat, o singură baterie trăgând două mii de obuze. Nu există nici o dovadă că inamicul ar fi încercat efectiv să atace, şi este clar că această ripostă nu l-a încurajat deloc să o facă.

Mai la sud, Bosvile restabilise prudent contactul cu Grupul de Recunoaştere german, în mare pe o linie ce mergea direct spre sud, de la Alam el Halfa. Carr era ocupat cu regruparea brigăzii sale în trei coloane de tancuri, infanterie motorizată şi tunuri, pentru a acţiona împotriva flancului sudic al lui von Vaerst. Cu toate acestea, el nu reuşi, în timpul zilei, să treacă de barajul de maşini blindate care se afla încă la est de Samaket Gaballa.

Prin urmare, situaţia pe care Horrocks o descrise dimineaţă lui Alexander şi după-amiază lui Montgomery nu oferea mari speranţe pentru înaintarea lui Lumsden.

În timp ce Montgomery era cu Horrocks, Custance încercă din nou să avanseze, după ce o concentrare a întregii artilerii pe care reuşise să o adune corpul bombardase Divizia 15 Panzer din faţa lui. Germanii se retraseră doi-trei kilometri spre sud – după spusele lor, din cauza lipsei de carburant – iar brigada ajunse la trei şi un sfert într-o poziţie aflată la est de Roberts. Era o situaţie inconfortabilă. Se aflau pe o pantă, fără nici o poziţie potrivită pentru tragere şi cu câmpurile minate exact în spatele lor şi în spate-stânga. Dacă germanii atacau, ar fi fost cu totul altceva pentru poziţiile bine alese ale lui Roberts, din dreapta lor.

Cu toate acestea, ei nu erau deloc în pericol să fie atacaţi. După atacurile de noapte, Forţele Aeriene Regale executaseră

o sută douăzeci şi două de zboruri cu bombardiere în timpul zilei, majoritatea împotriva unor ţinte din Ragil şi din jurul acestuia. Numai în cartierul general al lui von Vaerst fuseseră ucişi şapte ofiţeri, iar Rommel, care mersese cu maşina pe front în timpul zilei, scăpase ca prin urechile acului când o schijă a unei bombe de opt ţoli trecuse direct printr-o lopată de la marginea tranşeei în care se refugiase. Un fragment de metal roşu încins căzuse chiar lângă el. Atacurile aeriene, capacitatea artileriei de a trage cantităţi mari de muniţie aparent la nesfârşit, pierderile lui în oameni, dar mai ales în vehicule, toate acestea îl făcură ca după-amiază să se gândească serios la abandonarea întregii operaţiuni. Cu toate acestea, el amână o decizie finală şi trimise un raport laconic şi lipsit de informaţii la OKW în acea noapte, raportând doar eşecul raidului lui Morshead de la Tel el Eisa, sosirea unui convoi la Suez şi atacurile aeriene intense la care era supus. Încă nu pierduse multe tancuri, numărul total al celor în stare bună din cele două divizii Panzer germane fiind de aproximativ o sută cincizeci, cel mult treisprezece fiind lovite în timpul acelei zile. Custance pierduse trei Crusader şi treisprezece Grant, trei oameni fuseseră ucişi şi douăzeci şi şase răniţi. Totalul de tancuri bune al brigăzii scăzuse la şaizeci, mai ales din cauza defecţiunilor, în timp ce Roberts mai avea încă o sută cincizeci şi două, iar Richards o sută. Carr avea cincizeci şi două de tancuri uşoare, la sfârşitul zilei.

După lăsarea întunericului, avioanele Wellington şi Albacore se întoarseră la atacurile lor din jurul Ragil-ului. Acestea continuară toată noaptea, iar în zorii zilei de 2 septembrie, Rommel şi toţi ceilalţi se săturară şi mareşalul luă decizia finală de abandonare a ofensivei. Nu mai avea nici o şansă de succes, pe de o parte din cauza situaţiei carburantului şi a atacurilor aeriene, pe de altă parte pentru că de acum încolo nu mai putea fi decât un meci neechilibrat, în care forţa

materială, care era în favoarea lui Montgomery, avea să decidă rezultatul. Rommel hotărî, deci, să se întoarcă de unde plecase, în zona de la Qaret el Abd şi Gebel Kalakh.

Nu se dovedi o zi activă pentru nici una dintre tabere, cu excepţia cerului, Forţele Aeriene Regale ridicând în aer o sută şaizeci şi şapte de bombardiere şi cinci sute unu avioane de vânătoare deasupra zonei. Seara, Horrocks îl avertiză pe Freyberg că el trebuia să atace, ca să înceapă să acopere gaura în noaptea următoare, de 3 septembrie. Brigada 5 Indiană trebuia să înlocuiască Brigada 132 a Diviziei 44, care urma apoi să fie la dispoziţia lui, pentru atac. Dimineaţa, una dintre coloanele lui Carr, comandată şi compusă în cea mai mare parte din 4/8 Husari, reuşi un succes important, surprinzând trei sute de camioane la opt kilometri est de Himeimat. Distruse cincizeci şi şapte dintre ele, urmărindu-le pe cele rămase spre nord, până la culmea dintre Himeimat şi Samaket Gaballa. În acelaşi timp, patrule din 11 Husari înaintaseră la sud-vest de Himeimat. Aceste veşti bune ajunseră la Montgomery cam la ora când el îi dădea ordine personal lui Lumsden „să se pregătească să preia comanda tuturor rezervelor disponibile şi să forţeze spre Daba". Montgommery îşi urmă rutina, părăsind cartierul său general la timp ca să ajungă la Horrocks la două şi jumătate, trecând apoi să-l vadă pe Ramsden la întoarcere.

După aceste vizite, ajunse la concluzia că, deşi Armata Panzer era aproape încercuită, el nu trebuia să se grăbească să atace. Îi spuse lui Horrocks să „tragă, să hărţuiască şi să distrugă mijloacele de transport motorizat ale inamicului" şi „să închidă treptat şi metodic gaura" . Montgomery considera că Rommel renunţase acum, în sfârşit, la ofensivă. Planul lui Montgomery era ca, în noaptea de 3 septembrie, Freyberg să-şi extindă zona spre sud, pe o distanţă de cinci kilometri. A doua

zi, el urma să primească drept întăriri Brigada 11, tot ce rămăsese din Divizia 50, care apoi putea să înlocuiască una dintre brigăzile neo-zeelandeze, la realuarea atacului, două nopți mai târziu, pentru ca acestea să poată ajunge la Munassib pe 6 septembrie dimineața, patru zile după aceea. Astfel aveau să se afle la zece kilometri de Himeimat.

Spre sfârșitul zilei, sesizară semne ale unei retrageri a inamicului spre Ragil, dar o încercare a lui 4/8 Husari de atac al transportoarelor motorizate la trei kilometri est de Himeimat a fost oprită de douăzeci și cinci de tancuri inamice și de tunurile antitanc de pe linia povârnișului. Acestea erau un grup din Ariete, trimis acolo după atacul de dimineață. Inamicul nu vroia astuparea găurii de la Himeimat.

În seara aceea, Kesselring veni să-l vadă pe Rommel, care îi prezentă pierderile suferite din cauza escadronului britanic de bombardiere ușoare și a escortei puternice de avioane de vânătoare a acestuia. Germanii le botezaseră escadroane ale „mitingului de aviație", formația lor impecabilă de optsprezece avioane semănând cu demonstrațiile oferite de Luftwaffe la mitingul de aviație nazist anual de la Nürnberg. Kesselring promise să facă tot ce putea ca să sprijine Egiptul cu avioane de vânătoare.

După discuție, Rommel trimise un mesaj lung la OKW ca să-și justifice decizia de abandonare a ofensivei. El începu arătând că lipsa aprovizionării cu carburant era motivul principal pentru care nu putea să continue. Făcu o declarație detaliată a poziției, care arăta că putea continua să „cheltuie" la ritm maxim până pe 5 septembrie. În ultimele două zile sosiseră numai două mii șase sute zece tone de carburant. Trei mii trei sute cincizeci și două de tone, echivalentul consumului pentru cinci zile și jumătate, fuseseră scufundate. Jumătate din petrolul pe care Cavallero promisese că-l va trimite până pe 3 septembrie fusese deja scufundat. Dacă cele două

petroliere care trebuiau să sosească la Tobruk în ziua următoare, *Bianchi* şi *Sportivo*, reuşeau să-şi descarce toată încărcătura, atunci carburantul urma să-i ajungă numai până pe 7 septembrie. Rezervele de motorină pentru camioanele italiene erau şi mai mici, iar situaţia muniţiei era puţin mai bună.

Rommel continuă cu prezentarea altor două motive de întrerupere a atacului. Primul era lipsa elementului surpriză, datorită faptului că zona atacului nu fusese doar slab ocupată şi parţial minată, aşa cum se crezuse. Ea conţinuse câteva câmpuri minate lungi, pe kilometri întregi, şi multe obstacole, prezenţa acestora nefiind bănuită. În fine, atacurile aeriene intense, care continuaseră zi şi noapte fără pauză, provocaseră pierderi grele în oameni şi materiale şi afectau puternic moralul soldaţilor, atât germani, cât şi italieni. În acelaşi timp, ele făceau ca situaţia proviziilor să fie şi mai precară. Rommel încheie, spunând : „În consecinţă, dacă situaţia aprovizionării şi cea aeriană nu se vor schimba fundamental, armata se va retrage încet, sub presiunea inamicului, până la linia de start".

Imediat după transmiterea mesajului, atacurile aeriene nocturne reîncepură, cu o furie dublată. Şaptezeci şi două de avioane Wellington şi Albacore atacară Ragil-ul, aruncând, printre altele, două bombe de patru mii de livre, pe lângă rachetele de semnalizare, care aprinseră întreagă zonă, stingerea lor fiind imposibilă. În afară de asta, noaptea fusese liniştită şi nici Divizia Neo-Zeelandeză, nici 44 nu avură vreun contact cu inamicul. În dimineaţa de 3 septembrie, amplasarea forţelor lui Rommel, de la stânga la dreapta, era următoarea. Vizavi de colţul sud-vestic al Diviziei Neo-Zeelandeze, Bersaglieri din Brescia întăriseră Brigada de Paraşutişti a lui Ramcke. În dreapta lor, Divizia 90 Uşoară îşi extinsese linia la est de Muhafib, o parte a diviziei fiind în

rezervă, spre vest. Corpul XX avea Trieste în stânga şi Littorio în dreapta, în Muhafib şi depresiunea de la est de acesta, la sud de Brigada 23 Blindate. Ariete era la sud de Muhafib, între celelalte divizii şi Ragil. Afrika Korps avea Divizia 21 Panzer după colţul sud-estic al depresiunii de la est de Muhafib, iar Divizia 15 Panzer se extindea la sud, spre capătul estic al Ragil-ului. Grupul de Recunoaştere continua de acolo până la Himeimat, care era apărat de un batalion din Folgore. Acesta era sprijinit de un grup de douăzeci şi cinci de tancuri din Ariete. Armata a Opta avea o imagine mai mult sau mai puţin clară a poziţiilor inamice, excepţie făcând faptul că se credea că Divizia 90 era înlocuită acum de Trieste. Rapoartele din zori spuneau că inamicul se retrăsese puţin spre vest şi că în Ragil se vedeau focuri şi vehicule defecte.

Era duminică şi era ziua naţională de rugăciune. Înainte să se ducă la biserică, la ora opt, Montgomery dădu ordin să nu se execute nici o mişcare în faţă, din poziţiile principale de bătălie, cu excepţia patrulelor, care trebuiau să se concentreze aupra distrugerii mijloacelor de transport ale inamicului. Horrocks trebuia să continue în forţă cu planul de astupare a găurii, înaintând cu grijă şi metodic spre sud, de la poziţiile neo-zeelandeze spre Himeimat.

A fost o dimineaţă liniştită pentru armată, care nu a avut altceva de făcut decât să participe la serviciile bisericeşti. Totuşi, Forţele Aeriene îşi continuară activitatea şi la amiază raportară semne ale retragerii inamicului: o mie de vehicule fuseseră văzute deplasându-se spre vest, la nord de Ragil. O oră şi jumătate mai târziu, spuseră că inamicul se retrăgea în trei coloane, pe rutele pe care înaintaseră iniţial. Această veste produse o agitaţie considerabilă în armată, care hotărî ca Horrocks să-l pună pe Renton să acţioneze viguros la nord de povârniş, între Samaket Gaballa şi Himeimat. Totodată, ceru reluarea atacurilor aeriene.

Horrocks vorbi cu GSO1 al Diviziei 7 Blindate, Renton neaflându-se la cartierul său general în acel moment. Horrocks comandă ca divizia să atace flancul sudic cu brigăzile lui Carr şi Bosvile. I se spuse că 4/8 Husari găsise deja un inamic puternic în acea zonă şi că nu reuşise să se întoarcă pe poziţia de pe povârniş, de pe care acţionase cu succes în ziua precedentă. Încercările de a înainta mai mult spre sud duseseră la blocarea tunurilor şi a vehiculelor cu roţi în nisipul moale. În consecinţă, nu era posibil ca Bosvile, care ataca acum inamicul la capătul estic al lui Ragil, să opereze în jurul acelui flanc, un alt motiv fiind timpul necesar trupelor lui ca să ajungă acolo. Operaţiunile lui Carr erau pasibile, deci, să se reducă la tancurile lui uşoare, fără sprijin al artileriei sau tunurilor antitanc.

Când Renton se întoarse la cartierul lui general, confirmă această situaţie şi îi ordonă lui Carr să opereze cât mai ofensiv la sud de povârniş, în timp ce Bosvile făcea acelaşi lucru pe o direcţie vestică, la nordul lui. A doua zi, Brigada 7 Motorizată trebuia să intre în Ragil şi să raporteze la şase şi jumătate dimineaţa dacă acesta era ocupat sau nu de inamic, iar Carr trebuia să raporteze la ora şapte dacă inamicul se afla încă pe partea lui, a câmpului minat estic, la nord de povârniş. După răsăritul soarelui, imediat ce era posibil, un regiment de tancuri uşoare trebuia să atace cât mai în nord posibil, la vest de acest câmp minat. Maşinile blindate urmau să patruleze cât mai la nord, hărţuind şi distrugând inamicul.

În timp ce erau discutate aceste planuri pentru Divizia 7 Blindate, Divizia Neo-Zeelandeză se pregătea pentru Operaţiunea „Beresford" din acea noapte. Sarcina ei era să atace spre sud, din poziţiile de pe Bare Ridge, între primul şi al patrulea câmp minat, pe o adâncime de şase mii de metri şi un front de cinci mii de metri, capturând astfel poziţiile inamice de pe marginea nordică a Munassib-ului.

Brigada 132 a lui Robertson, din Divizia 44, aflată deja sub comanda lui Freyberg, trebuia să atace în vest, iar Brigada Neo-Zeelandeză a lui Kippenberger în est.

Robertson avu o zi febrilă, în care fu nevoit să-şi modifice planul pentru a satisface cerinţa lui Freyberg ca tancurile lui tip Valentine din 46 Tancuri Regale să nu meargă în faţă, iar atacul să fie „silenţios", adică fără sprijin al artileriei. Din cauza confuziei haotice din zona de asamblare, ora zero a fost amânată de câteva ori. Când atacul porni în cele din urmă, după miezul nopţii, nu a fost nici pe departe silenţios, şi a fost iluminat de un camion în flăcări. Nici 5 Royal West Kents pe dreapta, nici 4 pe stânga nu reuşiră să treacă prin sistemele defensive de pe buza nordică a Munassib-ului. Toate comunicaţiile se întrerupseră, Robertson fiind rănit, iar maiorul brigăzii lui reuşind în cele din urmă să reorganizeze brigada, la o mie de metri distanţă de obiectivul lor.

Pe stânga, Brigada 5 a lui Kippenberger avusese ceva mai mult succes, dar, într-un elan de entuziasm excesiv, Maori de pe dreapta cotise spre vest, în timp de Batalionul 21 de pe stânga cotise spre est, lăsând o gaură mare în centru. Tancurile Valentine din 50 Tancuri Regale, confundând luminile Very germane cu lămpile care marcau culoarul în faţă, pătrunseră prea adânc în acest spaţiu gol şi pierdură douăsprezece tancuri, cea mai mare parte din cauza minelor. Hughes, comandantul de escadron, a fost ucis.

În consecinţă, până în zorii zilei de 4 septembrie atacul câştigase mai puţin de trei kilometri de deşert neocupat, linia frontului fiind acum pe o pantă expusă, toate acestea cu preţul pierderii a şapte sute de oameni din Brigada 132 şi a o sută douăzeci şi patru din 5 Neo-Zeelandeză. 6 Neo-Zeelandeză, care executase un atac de diversiune pe flancul drept al lui Robertson, pierduse nouăsprezece oameni, comandantul de brigadă, George Clifton, numărându-se printre cei capturaţi.

Atacul părea să fi făcut o impresie foarte slabă asupra inamicului, Rommel descriindu-l în câteva cuvinte: „Un atac nocturn asupra Corpului X Italian i-a costat pe britanici pierderi deosebit de grele, inclusiv mulţi morţi şi două sute de prizonieri". Era clar că pretenţia lui Kippenberger că ucisese cinci sute de oameni ai inamicului nu avea substanţă. Rommel continuă descriind interogatoriul acelui individ de neclintit, George Clifton, care a evadat în acea seară dintr-un spălător, dar a fost prins câteva zile mai târziu de nişte ofiţeri din statul-major german, care vânau gazele.

În timpul zilei, Rommel continuă să se retragă, menţinând amplasarea generală a forţelor sale şi executând câteva contraatacuri împotriva noilor poziţii ale lui Freyberg. Raportul lui de noapte către OKW vorbea despre respingerea cu succes a câtorva atacuri şi, ca de obicei, atrăgea atenţia asupra situaţiei carburantului. O navă cu opt sute de tone acostase în acea zi, dar situaţia lui era în continuare critică, iar rezervele urmau să dureze numai încă o săptămână.

În acea seară, Alexander veni pentru o discuţie cu Montgomery, care hotărâse deja să nu persevereze cu planul de „acoperire a găurii". Freyberg primi ordine să se retragă la linia lui iniţială. Dacă inamicii se retrăgeau, el trebuia să rămână pe loc, în timp ce Gatehouse şi Renton trebuiau să intervină cu patrule şi „formaţii blindate uşoare", brigăzile de blindate ale lui Gatehouse rămânând pe poziţiile existente, la vest de Alam el Halfa. Presiunea lui Renton asupra flancului drept al lui Rommel nu fusese foarte eficientă, iar Carr se părea că încercase prea puţin să execute ordinele, în noaptea precedentă. Mişcarea constantă pe nisipul moale redusese forţa lui de tancuri la numai opt Crusader în Sharpshooter şi cincisprezece Stuart în 4/8 Husari, care petrecuseră toată ziua într-o manevră lipsită de succes, la sud de Samaket Gaballa.

Noaptea, în timp ce avioanele Wellington şi Albacore revendicau succese importante împotriva transportoarelor înghesuite în Ragil, Divizia Neo-Zeelandeză se retrase la linia ei iniţială, Freyberg dând ordinul zilei care spunea: „Dacă comparăm pierderile noastre cu ale inamicului şi luăm în considerare efectul pe care l-a avut asupra planurilor inamicului, operaţiunea nu poate fi privită decât ca un succes răsunător". Referirea la efectul ei asupra inamicului se baza pe opinia, se pare exprimată de Montgomery, că această acţiune fusese cea care-l forţase pe Rommel să ia decizia rapidă de retragere şi să-şi abandoneze pentru moment intenţia de a înainta în Egipt. Noi ştim acum că Rommel luase această decizie cu treizeci şi şase de ore înainte.

Pe 5 septembrie, în zori, descoperiră că inamicul se retrăsese alţi câţiva kilometri la vest de al patrulea câmp minat estic, mergând la vest de Himeimat. Norii îi împiedicară pe cei din RAF să afle mai multe. Raportul de seară al lui Rommel anunţa intenţia acestuia de a nu se întoarce direct pe poziţia lui iniţială, ci de a se opri pe linia câmpurilor minate britanice, cu Afrika Korps în rezervă în spate. Numai două grupuri de luptă erau trimise spre nord, să sprijine Corpul XXI.

Deşi Montgomery abandonase încercarea de a „acoperi gaura" dinspre nord, el credea totuşi că Rommel se va retrage mai departe, aşa că în cadrul armatei domnea un sentiment general de relaxare. Patrulele lui Renton raportară dimineaţa că inamicul se deplasa la vest de primul şi al doilea câmp minat, având ca acoperire o ariergardă puternică formată din şaptezeci de tancuri şi multe tunuri antitanc. RAF-ul văzuse aproximativ o mie de vehicule între Himeimat şi Kalakh. Până la apus, puşcaşii lui Bosvile erau în zona Ragil-ului, iar cei din 4/8 Husari, care încercaseră să ocolească flancul sudic, fuseseră opriţi de tancurile inamice la cinci kilometri est de

Himeimat. În timpul zilei, o patrulă de maşini blindate din 11 Husari înaintă din nou pe marginea nordică a depresiunii Qattara, până la picioarele trecătorii, la Naqb abu Dweis, pe care îl găsi tot ocupat. Aceste activităţi conferiră o nuanţă optimistă ordinului de zi pe care Montgomery îl emise în acea seară. „Bătălia de la Alamein, spune el, a durat şase zile, iar inamicul a fost respins încet şi sigur din zona Armatei a Opta". El continuă, felicitând pe toată lumea pentru victoria copleşitoare asupra inamicului, care urma să aibă câteva consecinţe importante.

Prin ordinele lui din acea seară, îi comunică lui Horrocks să-şi reocupe poziţiile iniţiale şi să controleze zona spre vest până la Gebel Kalakh şi El Taqa, sarcina de a face acest lucru fiindu-i transmisă lui Renton.

Urmă o noapte liniştită, fără bombardamente, şi forţele lui Rommel se retraseră, fără să fie atacate, aproape până pe poziţiile lor finale. Divizia 15 Panzer se întoarse până aproape de Kalakh, în timp ce 21 se opri la vest de câmpurile minate, lăsând batalionul de grenadieri Panzer şi un batalion antitanc cu o companie de tancuri şi o baterie de tunuri la est de al doilea câmp minat.

Bătălia era acum încheiată, iar Montgomery şi Rommel ştiau amândoi asta. În noaptea următoare, Rommel trimise un raport lung OKW-ului, în care sublinie forţa focului de artilerie britanic, dar arătă că el reuşise tot timpul să evite atacurile cu tancuri şi unităţi de recunoaştere. Declară că în timpul luptei forţele lui distruseseră o sută douăzeci şi patru de tancuri şi vehicule de recunoaştere blindate, o pretenţie care poate fi justificată numai prin includerea transportoarelor de mitraliere Bren, ceea ce poate să fi fost adevărat. Totodată, Rommel pretinse că distrusese alte o mie de vehicule, zece tunuri, douăzeci şi două tunuri antitanc şi luase patru sute de

prizonieri. Pierderile germane prezentate erau de trei sute şaizeci şi nouă morţi, o mie o sută şaizeci şi trei răniţi şi două sute şaptezeci şi doi dispăruţi în luptă, iar pentru italieni, o sută şaizeci şi şapte ucişi, cinci şute optzeci şi şapte răniţi şi două sute nouăzeci şi şapte dispăruţi. Pierduseră treizeci şi şase de tancuri şi vehicule de recunoaştere blindate germane şi unsprezece italiene, două sute şaptezeci şi şapte alte vehicule germane şi nouăzeci şi şapte italiene, unsprezece tunuri germane şi şase italiene, zece tunuri antitanc germane şi şaisprezece italiene. Aceste cifre nu includ vehiculele stricate şi reparate, care în cazul germanilor se ridicau la numărul de şaptezeci şi şase.

Rommel declară că majoritatea pierderilor se datorau atacului aerian continuu şi cantităţii foarte mari de muniţie folosită de artileria britanică. Reluând tema deja arhicunoscută a situaţiei proviziilor, el spuse că benzina avea să-i ajungă încă opt zile, la rata în care o folosea în prezent. Patrusprezece zile de bătălie aveau să-i consume ultimele rezerve de muniţie, iar mâncare şi alte provizii avea pentru încă douăzeci şi trei de zile. În final, ceru ca Divizia 22 Infanterie Germană să fie adusă din Grecia, cu vehiculele şi trupele de aprovizionare necesare.

Montgomery înţelese acum că Rommel nu avea să se retragă mai mult şi, în dimineaţa de 7 septembrie, la ora şapte, hotărî în cele din urmă să oprească orice încercare de împingere mai în spate a inamicului, „influenţat, spune el, de avantajul clar de a-l ţine pe acesta în sud".

La sfârşitul bătăliei, forţa Armatei a Opta se modificase foarte puţin. Pe 31 august, din totalul de nouă sute patruzeci şi cinci de tancuri, şapte sute şaptezeci şi două se aflau în unităţile din zona avansată şi şase sute nouăzeci şi cinci dintre acestea erau gata de acţiune: o sută nouăzeci şi şapte Crusader, o sută şaizeci şi nouă Stuart, o sută şaizeci şi patru Grant şi o

sută şaizeci şi trei Valentine. Pe 9 septembrie, acest total scăzuse la opt sute nouăzeci şi şase, şase sute şaptezeci şi patru şi cinci sute nouăzeci şi opt. Armata mai avea şi aproape patru sute de maşini blindate.

Freyberg atribui eşecul inamicului, într-o situaţie în care nu reuşeau să găsească spaţiu de manevră, incapacităţii lor de a executa un atac de infanterie corect, în cooperare cu artileria. El îi acuză că deveniseră adepţii tancurilor. Montgomery trase multe învăţăminte din bătălie, pe care le expuse într-o notă din 7 septembrie. El sublinie necesitatea unei cadru iniţial raţional şi a controlului ferm al Cartierului General al Armatei. De asemenea, arătă importanţa existenţei unei defensive puternice şi bine organizate şi a forţării inamicului să o atace. Ideea lui principală, pe care o sublinia constant, era aceea că nu trebuie să-ţi schimbi planul în funcţie de mişcările inamicului: „să nu dansezi pe melodia inamicului".

Rommel puse înfrângerea pe seama superiorităţii aeriene copleşitoare a oponenţilor săi şi a disponibilităţii lor excesive în ceea ce privea muniţia de artilerie, pe seama lipsei lui de provizii, în special de carburant, şi a întârzierii fatale din prima noapte, datorată complexităţii şi adâncimii neaşteptate a câmpurilor minate britanice.

În concluzie, victoria lui Montgomery s-a bazat pe faptul că el a avut forţe suficiente, sprijinite de o mare putere de foc, pentru a asigura o apărare adecvată a unui front pe care inamicii lui nu puteau să-l ocolească. O poziţie de invidiat, dar pe care, în timpul scurt cât fusese acolo, el făcuse eforturi viguroase ca să o obţină.

Capitolul 5
PREGĂTIRI

Imediat ce îşi dădu seama că bătălia de la Alam el Halfa se terminase cu adevărat, Montgomery nu pierdu nici o clipă şi se dedică total pregătirilor pentru lovitura decisivă, care avea să fie cunoscută ulterior sub numele de „Bătălia de la El Alamein". Strategia lui imediată avea trei puncte principale. În primul rând, siguranţa: poziţiile deja cucerite trebuiau fortificate ca linie de start. În al doilea rând, pregătirea soldaţilor: experienţele de la Alam el Halfa îi întăriseră convingerea că soldaţii din toate armele aveau nevoie de o pregătire cât mai bună. În final, şi în legătură foarte strânsă cu pregătirea soldaţilor, el trebuia să-şi regrupeze unităţile cât mai curând posibil, aşa încât acestea să fie organizate în formaţiile corecte şi să aibă comandanţii aleşi pentru bătălia în sine.

Pentru a îndeplini prima necesitate, au fost întinse trei câmpuri minate noi în sud, în locul celor ocupate acum de inamic. Ele au fost numite Nuts, May şi June. Nuts făcea legătura între mijlocul celui de-al patrulea câmp minat vechi din Muhafid şi capătul nordic al celui de-al treilea câmp minat vechi, de la sud de Ragil, şi a fost terminat pe 11 septembrie. May era la cinci kilometri est de Nuts şi mergea spre sud, de la Bare Ridge, prin capătul estic al lui Ragil şi până la Samaket Gaballa, dincolo de care continua spre sud-est pe o

distanţă de opt kilometri. June era întins între primele două, de la capătul sudic al lui Ragil, până la cinci kilometri sud-vest de Samaket Gaballa.

Pentru a răspunde necesităţilor de pregătire a soldaţilor şi de reorganizare a unităţilor, era de o importanţă deosebită să continue rapid pregătirea pentru luptă a Corpului 10. Lumsden, fost comandant al Diviziei 1 Blindate, fusese numit la comanda acestui corp înaintea sosirii lui Montgomery. Acesta din urmă ar fi vrut să aibă un om al lui, nu pe unul dintre veteranii deşertului, în special un cavalerist. Totuşi, Alexander nu era pregătit să-i îndepărteze pe foştii comandanţi, şi mai ales nu pe unul cu reputaţia de luptător a lui Lumsden, iar şeful lui de stat-major, McCreery, un camarad din 12 Lăncieri, îl susţinea cu fermitate în această privinţă. Montgomery cedă, fără tragere de inimă. Cartierul General al Corpului fusese adus repede din Deltă, pe 1 septembrie, în speranţa de a comanda urmărirea. Primul pas a fost schimbarea sistemelor de transmisiuni cu cele ale Corpului 30, ale cărui echipe de transmisionişti erau dotate şi pregătite pentru războiul mobil. Cartierul General a fost mutat apoi în zona Wadi Natrun, ca să înceapă pregătirile cu formaţiile pe care urma să le comande. Acestea erau Diviziile 1, 8 şi 10 Blindate şi Divizia Neo-Zeelandeză, care conţinea acum, după reorganizare, două dintre fostele ei brigăzi, 5 şi 6, plus Brigada 9 Blindate. Cea din urmă făcuse parte din Divizia 1 Cavalerie în Palestina, recent convertită în Divizia 10 Blindate, şi era formată din 3 Husari, Royal Wiltshire şi Warwickshire Yeomanry.

Primul pas în reorganizare a fost înlocuirea cartierului general al Diviziei 5 Indiene pe linia frontului, cu cartierul general al Diviziei 4 Indiene. În acelaşi timp, Brigada 7 Indiană lua locul Brigăzii 9 Indiene. Restul diviziei, Brigăzile 5 şi 161 Indiene, trupele de artilerie şi divizionale rămaseră

neschimbate. Următorul pas a fost aducerea Diviziei 51 Highland a lui Wimberley şi reasamblarea ei. Divizia venise din Anglia în Egipt în august şi rămăsese în jurul oraşului Cairo. În timpul bătăliei de la Alam el Halfa, două dintre brigăzile ei fuseseră trimise la Armata a Opta, dar nu participaseră activ la luptă. Pe 9 septembrie, Wimberley aduse restul diviziei de la Cairo, iar pe 10 ei înlocuiră Divizia 44 în poziţia Alam el Halfa, trecând sub comanda Corpului 13 pentru operaţiuni, dar aflându-se sub cea a Corpului 30, pentru pregătire.

Divizia 44 a lui Hughes se mută spre vest, ca să îi înlocuiască pe neo-zeelandezi în poziţia lor de pe Bare Ridge. Hughes pierdea Brigada 133 a lui Lee, care se alăturase Corpului 10, ca brigadă de infanterie cu camioane, dar luă sub aripa ei Brigada 151 a lui Percy, tot ce rămăsese din Divizia 50 şi, de asemenea, Brigada 1 Independentă Grecească, abia sosită din Deltă, unde fusese formată din refugiaţi din Grecia.

După ce a fost schimbată, Divizia Neo-Zeelandeză se mută pentru o săptămână pe malul mării, într-o zonă de odihnă, lângă Burg el Arab, după care se alătură Corpului 10, în zona de antrenament a acestuia de la nord-vest de Wadi Natrun, luând sub comanda ei Brigada 9 Blindate a lui Currie.

Următoarea afectată a fost Divizia 7 Blindate. Ea cedă Diviziei 1 Blindate a lui Bosvile Brigada 7 Motorizată, care conţinea unul dintre batalioanele ei iniţiale motorizate, Brigada 2 Puşcaşi. Renton comandase chiar el acest batalion în primii ani şi apoi chiar Brigada Motorizată. Înlocuirea semnului rinocerului al Diviziei 1 Blindate cu *jerboa,* sau şoarecele de deşert al Diviziei 7, a fost o schimbare care nu le-a picat uşor multora, aşa încât mult timp după aceea pe apărătorile de noroi ale vehiculelor s-au putut vedea nişte ciudate animale hibride. Renton trebui să plece şi el. Existaseră câteva diferenţe de opinii între el şi Horrocks,

înainte şi în timpul bătăliei de la Alam el Halfa, iar Montgomery vroia şi acolo „sânge nou". Alegerea, ideală, căzu asupra lui John Harding, şef de stat-major adjunct în Cairo. În schimb, Brigada 22 Blindate a lui Roberts se întoarse la divizie, iar o lună mai târziu sectorul sudic, apărat de Brigada 4 Blindate Uşoare, a fost preluat de Brigada 1 a Franţei Libere, a generalului Koenig, aflată de asemenea sub comanda diviziei. Brigada 7 Motorizată se odihni lângă mare o săptămână, iar apoi se mută la Khatatba, în ultima săptămână a lui septembrie, şi se alătură Diviziei 1 Blindate a lui Briggs, la sosirea acesteia din Deltă, unde se ocupase de reechipare încă de la începutul lui august.

O dată cu deplasarea Diviziei 10 Blindate şi a Brigăzii 8 Blindate la mijlocul lui septembrie într-o zonă de pregătire de la vest de Wadi Natrun, Corpul 10 era acum complet. Divizia 8 Blindate, venită tot din Deltă, şi din care făcea parte Brigada 24 Blindate a lui Kenchington, se mutase la sud-est de Wadi Natrun la începutul lunii. Totuşi, problema rămasă nerezolvată era asigurarea de brigăzi motorizate sau de „infanterie în camioane", pentru toate aceste divizii de blindate. A 7-a, aşa cum am văzut, fusese lăsată fără nici una, cea proprie trecând la Divizia 1. Brigada 133 a lui Lee fusese luată de la Divizia 44, batalioanele ei de infanterie fuseseră convertite şi reorganizate rapid, după care fuseseră trimise mai întâi să se alăture Diviziei 8 Blindate şi apoi, la sfârşitul lui septembrie, Diviziei 10. Era imposibil să mai producă o brigadă de infanterie în camioane ca să completeze Divizia 8. În consecinţă, brigada lui Kenchington s-a alăturat Diviziei 10 ca brigadă suplimentară, trupele divizionale ale comandantului Artileriei Regale, generalul de brigadă „Hammer" Mathew, s-au format ca „Hammerforce" în rezerva Corpului 10, iar cartierele generale divizionale şi transmisiunile – spre dezamăgirea comandantului lor,

Gairdner – au fost folosite în scopuri de dezinformare, luând locul Cartierului General al Corpului 10, la mutarea acestuia.

Prin urmare, abia spre sfârşitul lui septembrie, Corpul 10 s-a adunat complet, în jurul lui Wadi Natrun, la o sută şaizeci de kilometri în spatele frontului.

Problemele Corpului 30 erau mai simple. Schimbarea dintre Divizia 5 Indiană şi Divizia 4, şi sosirea Diviziei Highland au fost descrise. Diviziile 9 Australiană şi 1 Sud-Africană erau deja în corp şi se aflau pe linia frontului. Principala schimbare o constituia sosirea noului comandant, generalul-locotenent Oliver Leese. Şi acesta era omul lui Montgomery, ca şi Horrocks, deşi de un tip total diferit. În contrast cu impresia intensă, flamboiantă şi înfocată creată de Horrocks, el părea un gigant cu o putere imensă şi un umor plin de forţă. În vârstă de patruzeci şi opt de ani, câştigase o DSO la douăzeci de ani, alături de Coldstream Guards, în Franţa, în 1916. După o carieră răsunătoare între cele două războaie, în care fusese maior comandant al Brigăzii 1 Gardă, comandant al Batalionului 1 şi colonel regimental al lui Coldstream Guards, fusese promovat la gradul de general de brigadă în Franţa, în 1940, şi comandase trei divizii, pe rând, West Sussex, 15 Scoţiană şi Gardă Blindate. Pe 13 septembrie, îl înlocui pe Ramsden, a cărui fostă divizie, 50 Northumbrian, era singura unitate implicată. În mijlocul bătăliei de la Alam el Halfa, divizia primise ordinul să producă o brigadă mixtă, 151, din toate unităţile sale, şi era ameninţată cu desfiinţarea. În ziua următoare, Nichols află de sosirea a două mii de soldaţi, ca întărire pentru regimentele lui, la baza de infanterie din Deltă. El imploră să i se permită să păstreze divizia şi avu câştig de cauză. Brigada 69 a fost reformată şi, pe 5 octombrie, divizia preluă vechile poziţii neo-zeelandeze de la Divizia 44, luându-i pe greci ca a treia brigadă.

În acelaşi timp cu această reorganizare, complicând-o serios şi fiind complicat de ea, se desfăşura un program intens de reechipare. Cel mai important articol erau tancurile şi, în acest sens, sosirea pe 3 septembrie a trei sute Sherman americane a fost cea mai semnificativă. În cele cinci săptămâni şi jumătate de la sfârşitul bătăliei de la Alam el Halfa şi până la începutul bătăliei de la El Alamein, forţa de tancuri a Armatei a Opta a crescut de la opt sute nouăzeci şi şase la o mie trei sute cincizeci şi unu, fiind formată din două sute optzeci şi cinci Sherman, două sute patruzeci şi şase Grant, patru sute douăzeci şi unu Crusader, o sută şaizeci şi şapte Stuart, două sute douăzeci şi trei Valentine, şase Matilda şi trei Churchill. Dintre acestea, o mie o sută treizeci şi şase se aflau la unităţi din zone avansate şi o mie douăzeci şi unu erau gata de acţiune în seara de 23 octombrie. Regimentele din Brigăzile 8 şi 9 aveau fiecare câte un escadron de Sherman, unul de Grant şi unul de Crusader, în timp ce în Brigăzile 2 şi 24, Grant-urile erau înlocuite de Sherman-uri. Brigada 23 Blindate avea numai tancuri Valentine. Regimentele Brigăzii 22 Blindate aveau câte două escadroane de Grant-uri fiecare, escadroanele lor uşoare fiind Crusader, cu excepţia Regimentului 2 Tancuri Regale, care avea Stuart. Greys din Brigada 4 Blindate Uşoare avea un escadron de Grant şi două de Stuart, în timp ce 4/8 Husari continua să aibă numai Stuart, la fel ca şi Cavaleria Divizională Neo-Zeelandeză. Cavaleria 9 Divizonală Australiană avea atât Stuart, cât şi Crusader. Trupa formată din trei Churchill, în probă, făcea parte din Brigada 7 Motorizată.

Exista şi o îmbunătăţire semnificativă în unităţile antitanc: numărul tunurilor de două livre a crescut de la patru sute cincizeci la cinci sute cincizeci, al celor de şase livre de la patru sute la opt sute cincizeci. Acest fapt a făcut posibil să se dea fiecărui batalion de infanterie câte opt tunuri de două livre şi fiecărui batalion motorizat câte şaisprezece de şase livre.

Regimentelele de tunari antitanc aveau numai tunuri de şase livre, cu excepţia câte unei baterii în fiecare divizie de infanterie. Artileria medie a fost dublată până la un număr de cincizeci şi două de tunuri, iar artileria de câmp a crescut de la două sute şaisprezece tunuri la un total de opt sute treizeci şi două.

Forţa Aeriană a Deşertului crescuse şi ea, aşa încât acum dispunea de două grupuri mobile de avioane de vânătoare şi două aripi de bombardiere uşoare. Strategia imediată a lui Coningham a fost să-şi odihnească, reorganizeze şi antreneze escadrilele. În consecinţă, el reduse operaţiunile cu avioane de vânătoare şi bombardiere uşoare şi le retrase pe majoritatea la aerodromurile-bază din Deltă. Operaţiunile cu bombardiere mari şi medii au fost totuşi menţinute, împotriva porturilor inamice. Între 6 septembrie şi 22 octombrie, Forţele Aeriene Regale au executat o sută optzeci şi trei de ieşiri cu bombardiere grele şi nouă sute trei cu bombardiere medii, iar Forţele Aeriene Americane au efectuat o sută douăzeci de ieşiri. Cele din urmă s-au concentrat asupra Tobruk-ului, care a fost atacat, în medie, de douăzeci, până la treizeci de Wellington în fiecare noapte, în timp ce avioanele Liberator americane – care aveau rază de acţiune mai mare – se îndreptau spre Benghazi. Raidul lor cel mai puternic şi cu cel mai mare succes a fost cel din noaptea de 22 septembrie.

În timp ce aceste probleme complicate reţineau atenţia şi eforturile Armatei a Opta, comandanţii Orientului Mijlociu hotărâră să execute o serie de operaţiuni de diversiune, ca să ţină ocupată atenţia inamicului. Cea mai importantă avea să fie un raid pornit de pe mare asupra Tobruk-ului, însoţit de raiduri mai mici de la sol, în alte părţi ale Cirenaicii. Semințele acestei operaţiuni fuseseră sădite mult mai înainte, pe vremea când Auchinleck se bătea pentru Ruweisat Ridge,

şi când Amiralitatea considerase că situaţia era atât de serioasă, încât sugerase trimiterea unui distrugător, pe care erau pregătiţi să-l piardă şi care să bombardeze Tobruk-ul la răsărit, după sosirea în oraş a unui convoi inamic. Amiralul Sir Henry Harwood, comandantul Mediteranei, dorea să extindă această operaţiune într-o debarcare pe uscat, ca să taie linia de aprovizionare a lui Rommel. El îi convinse pe ceilalţi comandanţi să sprijine operaţiunea, în ciuda părerii repetate a personalului Statului-Major Reunit, care spunea că acţiunea era inutilă şi scumpă.

Pentru operaţiune a fost aleasă noaptea de 13 septembrie. Operaţiunea consta în raiduri simultane asupra Tobruk-ului şi Benghazi-ului, cu atacuri de diversiune la Barce şi Gialo. Se credea că în Tobruk exista o brigadă de trupe italiene prost pregătite şi că singurii germani erau aproximativ o mie de oameni din sectorul administrativ, aflaţi la douăzeci şi patru de kilometri în est. Forţa principală pentru atacul asupra Tobruk-ului era cunoscută sub numele de Forţa A şi era formată din 11 Commando a Infanteriei Marinei Regale (locotenent-colonel Unwin), cu detaşamente de artilerie grea antiaeriană, care trebuiau să manevreze şi să demonteze tunurile capturate, şi genişti pentru demolări. În total, erau mai puţin de patru sute de oameni, care urmau să debarce în partea nordică a portului, de pe două distrugătoare, HMS *Sikh* şi HMS *Zulu*. În acelaşi trimp, o insuliţă de la intrarea portului urma să fie capturată de Forţa B, patruzeci de oameni din Regimentul 1 al Serviciului Aerian Special. Aceştia urmau să fie însoţiţi de un număr mare de detaşamente mici, care aveau rolul de a manevra sau distruge echipamentul capturat, astfel încât numărul total de oameni, inclusiv şoferii, era de optzeci. Acest grup urma să fie întărit când ajungea la obiectiv de Forţa C, o sută de oameni din 1 Argyll şi Sutherland Highlanders,

cu încă o sută de oameni din detaşamente ale altor unităţi, aduşi de la Alexandria în optsprezece bărci cu motor torpiloare şi vedete ale Marinei Regale.

După un bombardament intens asupra portului, executat de RAF, aceste trei forţe trebuiau să captureze şi să apere portul timp de douăzeci şi patru de ore, cauzând în acest interval cât mai multe pagube navelor şi portului. Apoi, întreaga forţă trebuia retrasă pe mare sau, dacă erau capturate suficiente mijloace de transport inamice şi situaţia justifica asta, puteau continua să atace şi apoi să se retragă pe uscat, la Kufra. Această operaţiune ambiţioasă şi complicată trebuia să fie însoţită de raiduri ale Grupului de Acţiune pe Distanţă Lungă în Deşert şi de Regimentul Serviciului Special Aerian asupra lui Benghazi şi Barce, şi de capturarea lui Gialo, ca bază intermediară între Kufra şi celelalte obiective.

Apropierea de Tobruk decurse conform planului şi cea mai dificilă şi mai îndrăzneaţă parte a acestuia, cucerirea sistemelor defensive de pe coastă şi a tunurilor antiaeriene de pe partea sudică a capătului estic al portului, a fost îndeplinită cu succes de Forţa B, care transmise apoi mesajul de reuşită. Era o realizare remarcabilă, după o călătorie care totalizase două mii şapte sute de kilometri, de la plecarea din Cairo pe 22 august. Totuşi, întărirea acestui grup de către Forţa C a fost un eşec total, această forţă întorcându-se în cele din urmă la Alexandria, după ce debarcase numai zece oameni din Royal Northumberland Fusiliers şi pierduse cinci ambarcaţiuni.

Navele HMS *Sikh* şi *Zulu* sosiseră la trei kilometri de braţul nordic al portului Tobruk la puţin timp după ora trei dimineaţa, dar debarcarea a fost încurcată de valurile puternice, rezultatul fiind că la ora patru ajunseseră la ţărm numai o sută cincizeci de oameni, la trei kilometri vest de punctul stabilit. La această oră, inamicul – care era considerabil mai puternic decât se estimase – era deja în alertă şi îi

înconjură cu uşurinţă pe infanteriştii marini, care se despărţiră în grupuri mai mici şi în scurt timp rămaseră fără muniţie. Nici distrugătoarele nu se comportară mai bine. HMS *Sikh* a fost lovit de un obuz de tun tras de pe ţărm şi apoi a fost remorcat de HMS *Zulu*. Până la urmă, a fost necesară sabordarea lui, când două dintre frânghiile de remorcare au fost retezate de un obuz norocos al inamicului.

Forţa B realiză acum că debarcarea Forţei A eşuase, probabil, şi, după câteva lupte îndârjite, locotenent-colonelul Haselden le ordonă celor cu care mai era încă în legătură să se retragă cum puteau, el însuşi fiind ucis în această încercare.

HMS *Zulu* supravieţuise în faţa a trei atacuri aeriene, pe drumul de întoarcere, când zări distrugătorul HMS *Coventry* în flăcări, ca urmare a unui atac aerian, şi apoi abandonat. *Zulu* îl scufundă cu două torpile, dar apoi a fost şi el lovit în camera motoarelor de ultima bombă a unui nou atac. A fost remorcat, dar se scufundă la ora opt în acea seară, supravieţuitorii fiind mutaţi pe alte două distrugătoare. Acestea ajunseră la Alexandria în dimineaţa de 15 septembrie, soldaţii fiind extrem de recunoscători că ajunseseră din nou pe uscat.

Pierderile totale, inclusiv echipajul de pe HMS *Sikh*, care fusese capturat, s-au ridicat la un număr de şapte sute de oameni, dintre care probabil cam o sută fuseseră ucişi, în timp ce germanii şi italienii suferiseră cam o sută optzeci de pierderi, un mare număr de italieni fiind morţi. A fost un eşec costisitor şi posibilitatea de succes nu fusese niciodată prea ridicată, aşa cum subliniase, de altfel, Statul-Major Reunit.

Raidul asupra Benghazi-ului, sub comanda locotenent-colonelului David Sterling, nu a reuşit să atingă nici unul dintre obiective înainte de răsăritul soarelui şi a întâmpinat dificultăţi extrem de mari în timpul retragerii, în următoarele câteva zile, fiind supus unui atac aerian constant. Raidul de la Barce, executat de Grupul de Acţiune pe Distanţă Lungă în

Deşert, sub comanda maiorului Easonsmith, ajutat de maiorul Peniakoff („Popski", din vestita „armată particulară a lui Popski"), a avut mai mult succes. Ei au reuşit să producă pagube mari asupra lui Barce, distrugând sau deteriorând cea mai mare parte din cele treizeci de avioane de pe aerodrom, după care s-au retras, cu pierderi foarte mici în oameni sau vehicule. Cu toate acestea, au fost reperaţi pe drumul de întoarcere şi au fost urmăriţi neîncetat de avioane italieneşti, aşa încât în seara de 14 mai aveau numai un camion şi două jeep-uri. Atacul de la Gialo, executat de un batalion motorizat din Forţa de Apărare Sudaneză, a pătruns atât în fortul vechi, cât şi în cel nou, dar a intrat sub un atac aerian intens înainte să poată trece de partea vestică a oazei. Au rămas fără muniţie şi, cum eşecul celorlalte operaţiuni nu mai făcea necesară existenţa unei baze acolo, unitatea s-a retras la Kufra, chiar când cei de acolo se pregăteau să reia atacul asupra lui Gialo.

Montgomery nu a avut nici o responsabilitate pentru aceste operaţiuni şi a privit dezaprobator întreaga afacere. El nu a fost surprins de eşec şi nu este nici o îndoială că aceste evenimente l-au influenţat, convingându-l să nu facă încercări similare în lunga urmărire de la El Alamein în Tunisia. Cartierul General din Cairo a considerat că aceste atacuri l-au afectat pe Rommel, obligându-l să ţină trupele italiene blocate în sistemele defensive ale zonelor din spatele lui. Dar nu există nici o dovadă în sprijinul acestei afirmaţii. Este adevărat că s-au dat instrucţiuni generale ca toată lumea să fie pregătită să facă faţă unor astfel de operaţiuni şi un detaşament mic de maşini blindate italian a fost trimis la Siwa.

În ziua în care se producea retragerea grupului de atac de la Tobruk, Comitetul de Informaţii Reunit din Cairo a efectuat o apreciere a situaţiei inamicului. Deşi Rommel nu se afla într-o poziţie în care să poată ataca, ei considerară că acesta

nu se va retrage. Rommel nu putea să găsească o poziție defensivă mai bună, și dacă aerodromurile britanice erau aduse mai aproape de Tobruk, era probabil ca el să nu mai poată folosi portul. În consecință, retragerea nu ar fi făcut decât ca problemele lui de aprovizonare și primire a întăririlor să fie și mai mari. În ciuda acestor dificultăți, era probabil ca Rommel să acumuleze până la sfârșitul lui octombrie suficiente resurse pentru trei sau patru săptămâni de operațiuni active. Dacă dădea prioritate proviziilor și echipamentului în locul întăririlor, ceea ce părea foarte posibil, era improbabil ca Divizia 22 Germană să sosească înainte de începutul lui noiembrie. Forța de tancuri a lui Rommel putea crește cu douăzeci, douăzeci și cinci de tancuri pe săptămână. În ceea ce privește forța aeriană, probabil că urma să se concentreze asupra întăririi apărării cu avioane de vânătoare. În cele din urmă, comitetul ajunse la concluzia că era puțin probabil ca Rommel să încerce un atac important înainte de începutul lui noiembrie.

A doua zi, Montgomery ținu o ședință cu toți comandanții de divizie și ofițerii lor de stat-major, cărora le explică planul lui de operațiuni, care avea să fie denumit „Lightfoot". Scopul era să prindă inamicul în capcană și să-l distrugă pe locul pe care se afla, prin atacuri pe ambele flancuri, lovitura principală fiind executată în nord. Corpul 30 al lui Leese trebuia să forțeze o breșă acolo, prin care să treacă diviziile de blindate ale Corpului 10 al lui Lumsden, pentru ca acesta să se „poziționeze pe terenul ales de el", peste rutele de aprovizionare ale inamicului. Apoi, tancurile lui Rommel urmau să fie atacate și distruse. În acest timp, Corpul 13 al lui Horrocks trebuia să atace în sud și să atragă acolo tancuri ale inamicului, în speranța de a slăbi opoziția din fața Corpului 10.

Montgomery sublinie că era esențial ca brigăzile de blindate conducătoare să se afle pe pozițiile de desfășurare și

să fie pregătite de luptă, în zorii primei zile. Ele nu trebuiau să se implice în luptă în primele ore, în timp ce se deplasau spre acele poziţii. Operaţiunile Corpului 30 aveau rolul să asigure trecerea Corpului 10, fără ca acesta să întâmpine vreo opoziţie, prin breşele create în câmpurile minate inamice. Corpul 10 trebuia să „se centreze" pe Miteiriya Ridge, să fie apărat de Divizia Neo-Zeelandeză şi să se rotească într-o direcţie opusă acelor de ceasornic, până când corpul ocupa rutele de aprovizionare inamice. Ce se întâmpla după aceea depindea de reacţia lui Rommel. Era posibil ca acesta să atace Corpul 10 direct. În caz contrar, Corpul 10 putea să atace blindatele inamice din flanc. În ambele situaţii, o dată ce blindatele lui Rommel erau distruse, restul armatei acestuia putea fi încercuit fără dificultate.

Acesta era planul pentru care trebuiau făcute toate pregătirile. Deşi liniile lui generale puteau şi chiar au fost prezentate pe linia de comandă până la nivelul cartierelor generale de brigadă înainte de sfârşitul lunii, secretul datei efective de lansare era esenţial. Urmau să fe date totuşi nişte indicaţii, pentru ca totul să fie gata la timp.

Pe 23 august, când plecase din Cairo, Churchill se aşteptase ca o nouă ofensivă să fie lansată în perioada cu lună plină din septembrie, în jurul datei de 22. Aceasta era data limită pe care era pregătit să o accepte, ţinând cont atât de cerinţele Operaţiunii „Torch", debarcările proiectate din Africa de Nord, cât şi de necesităţile urgente din Malta. Deciziile finale în ceea ce privea Operaţiunea „Torch"erau dificil de luat.

Dintr-o dată, americanii nu mai păreau dornici să execute vreuna dintre debarcările lor în Mediterană, iar asta urma să ducă la întârzieri. La sfâşitul lui august, Churchill spera încă într-o lansare a operaţiunii pe 14 octombrie, dar începuse să realizeze că era mai probabil ca ea să se întâmple spre

sfârşitul lunii. La sfârşitul bătăliei de la Alam el Halfa, el îşi dăduse seama că debarcarea nu putea fi executată mai devreme de acea dată. Se considera extrem de important ca Montgomery să obţină o victorie clară până la acel moment, căci acest fapt avea să-i influenţeze categoric pe francezii din Africa de Nord să privească binevoitor şi nu cu ochi răi debarcările anglo-americane.

Un alt factor care cerea o dată cât mai apropiată era situaţia din Malta. Carburantul era esenţial pentru menţinerea activităţii navale şi a Forţelor Aeriene, atât a celei defensive, cât şi a celei ofensive. Dar rezervele nu ajungeau decât până pe 22 noiembrie. Mâncarea ajungea până la începutul lui decembrie, asta dacă stocurile nu erau reduse prin bombardamente, dar, dacă urmau să fie distribuite la timp, trebuiau să mai primească mâncare pe la mijlocul lui noiembrie. Pentru a aduce un convoi acolo până la acea dată, terenul de debarcare de lângă Benghazi trebuia să ajungă în mâinile britanicilor la începutul lui noiembrie. Perioada de lună plină din septembrie ar fi satisfăcut atât necesităţile Operaţiunii „Torch", cât şi pe ale Maltei, dar şi o amânare de o lună era încă acceptabilă pentru amândouă.

Lui Montgomery îi era foarte clar că nu se putea pune problema să atace în perioada de lună plină a lui septembrie, la numai două săptămâni după Alam el Halfa. Următoarea lună plină era pe 24 octombrie. Putea oare să atace fără lună plină, iar dacă o făcea, putea să fie pregătit înainte de acea dată? Era evident că principala problemă era cea a creării culoarelor prin câmpurile minate şi trecerea blindatelor prin ele. Un atac de infanterie, care să cucerească câmpurile minate şi sistemele defensive ale inamicului şi să îndeplinească sarcina de eliberare şi marcare a culoarelor prin câmpurile minate, nu putea fi executat la lumina zilei, în deşert. De asemenea, era riscant să încerce să treacă cu

blindatele în timpul zilei prin acele culoare înguste, de pe care trebuiau să iasă într-un singur şir. Aveau să fie destul de greu de realizat toate acestea, şi într-o singură noapte. În consecinţă, Montgomery hotărî că trebuia să înceapă bătălia în ajunul lunii pline, oferindu-şi cele mai bune condiţii pentru prima noapte şi condiţii acceptabile pentru săptămâna următoare. Oricum, reorganizarea, reechiparea şi antrenarea Corpului 10 nu puteau fi încheiate înainte de mijlocul lui octombrie, şi trebuia lăsat timp şi pentru desfăşurarea finală. Prin urmare, alese noaptea de 23 octombrie şi hotărî că nu putea accepta o dată anterioară acesteia.

Alexander îşi dădea seama că această decizie nu avea să fie primită cu plăcere la Londra şi îl vizită pe Montgomery ca să discute. Acesta îl convinse şi, încrezător în tăria poziţiei lui personale după Alam el Halfa, spuse că mai curând ar renunţa la comandă, decât să accepte o schimbare a datei. Churchill forţă problema, trimiţându-i o telegramă lui Alexander pe 17 septembrie, imediat după ce Brooke plecase pentru câteva zile în permisie, ca să împuşte cocoşi de munte în Yorkshire. Churchill spuse că aştepta cu nerăbdare o relatare a intenţiilor lui Alexander. Acceptase a patra săptămână din septembrie, dar acum i se spunea că Alam el Halfa, „care slăbise serios inamicul, produsese o întârziere în regrupare etc." Churchill spuse că nu putea lua alte decizii, fără să ştie în ce săptămână urma să aibă loc atacul. Alexander răspunse cu decizia pe care o luase Montgomery şi cu motivele convingătoare care duseseră la luarea ei. Asta îl nemulţumi pe Churchill care, ca rezultat, avu o convorbire oarecum caustică cu Brooke în Yorkshire, însă acesta nu văzuse răspunsul lui Alexander. După ce îl citi, în ziua următoare, Brooke îi telefonă lui Churchill din nou şi îi spuse că era de acord cu Alexander, ceea ce nu-l împiedică pe primul-ministru să-i spună lui Alexander să devanseze data. Churchill continuă să

comenteze asupra acelei întârzieri inacceptabile şi să evoce imaginea lui Rommel ridicând sisteme defensive impenetrabile, în această perioadă. Două zile mai târziu, Eisenhower decise că 8 noiembrie avea să fie Ziua Z pentru Operaţiunea „Torch" şi Ministerul de Război acceptă. A doua zi, Brooke se trezi în faţa copiei unei noi telegrame pe care primul-ministru intenţiona să i-o trimită lui Alexander. După o discuţie în contradictoriu, în care Brooke spuse că telegrama dovedea lipsă de încredere în Alexander, iar Churchill insistă pe tema lui obişnuită că generalii vroiau întotdeauna ca totul să fie perfect înainte să facă ceva, ceea ce permitea inamicului să facă acelaşi lucru, se ajunse la un compromis asupra unei versiuni mai moderate. Aceasta sugera ca sistemele defensive inamice, în loc să fie privite ca o crustă care putea fi penetrată într-o singură noapte, să fie considerate „patruzeci de kilometri de fortificaţii, cu stâncă spartă, gropi pentru tunuri şi posturi de mitraliere", infanteriei urmând să-i fie foarte greu astfel să croiască un drum pentru tancuri prin ea. „Nu ne îndoim că v-aţi gândit deja la asta, încheia Churchill, şi cum să vă eliberaţi frontul de atac, aşa încât numărul nostru superior să-şi spună cuvântul" – iar cu asta problema se încheia.

Principalul obiectiv al antrenamentului consta în dezvoltarea unei tactici raţionale şi bine repetate care să acopere: în primul rând, capturarea zonei de câmpuri minate inamice şi a sistemelor defensive aflate imediat în spatele acestora, în al doilea rând, şi începând cât mai repede posbil, eliberarea unor culoare prin câmpurile minate, suficient de largi pentru trecerea vehiculelor, marcarea lor şi a rutelor care duceau la ele suficient de clar, ca să poată fi văzute în întuneric, în mijlocul norilor de praf ce aveau să fie creaţi de obuzele inamice şi de tancurile în mişcare, şi, în ultimul rând,

trecerea numărului mare de vehicule prin acele culoare, în ordinea corectă, în timp ce diviziile de infanterie se consolidau împotriva contraatacului inamic la lumina zilei. Toate acestea trebuiau realizate în aproximativ zece ore de întuneric.

Primul pas a fost formarea şcolii de curăţire a câmpurilor minate, mai întâi sub conducerea maiorului Peter Moore de la Geniştii Regali şi apoi a maiorului A.R.Currie, de la Geniştii Neo-Zeelandezi, care pregătiră echipe din cincizeci şi şase de unităţi de genişti diferite, înainte de bătălie. De asemenea, se puneau speranţe în mijloacele mecanice. Folosind aceeaşi idee de bază care era dezvoltată în Anglia sub numele de „Flail", câteva tancuri Matilda vechi au fost modificate la faţa locului şi au primit numele de Scorpion. Această iniţiativă fusese luată în Corpul 30, după ce Brigada 23 Blindate pierduse o mulţime de tancuri în câmpurile minate, în luna iulie. Încercarea a avut sprijinul entuziast al comandantului de brigadă Kisch, genistul-şef al armatei, şi au fost transformate astfel douăzeci şi patru de tancuri, după ce un model pilot făcuse o demon-straţie încununată de succes în faţa ofiţerilor superiori. Maiorul Drury, din Regimentul Tancuri Regale a fost pus la comandă, dar el a fost copleşit de dificultăţi, pe de o parte datorate problemelor mecanice şi pe de altă parte cererilor de păstrare a secretului, care limitau încercările necesare pentru eliminarea problemelor şi pentru exersarea tehnicii. Ideea iniţială fusese ca o trupă întreagă de Scorpion să lucreze împreună, eşalonate şi ajutându-se unele pe celelalte. Astfel s-ar fi produs un culoar care nu mai era nevoie să fie lărgit după aceea. Praful creat de acţiunea de lovire ducea la supraîncălzirea motorului şi făcea ca celelalte tancuri Scorpion să nu mai poată păstra direcţia. În consecinţă, atât Corpul 10, cât şi Corpul 30 au refuzat să se bazeze pe ele, căci se temeau că aveau să blocheze culoarele pe care le creau.

Numai Divizia 7 Blindate din Corpul 13 a încercat să le utilizeze. Celelalte două corpuri urmau să se bazeze pe metoda primitivă a împungerii cu baionetele, sau cu instrumente fabricate special, şi pe detectoarele de mine, atâtea câte erau ele – pentru armată erau disponibile patru sute nouăzeci şi nouă, dintre care două sute două merseră la Corpul 30, o sută optzeci la Corpul 10 şi o sută şaptezeci şi şapte la Corpul 13. Au mai fost asigurate optzeci şi opt de mii şapte sute şaptezeci şi cinci de lămpi şi o sută nouăzeci kilometri de bandă marcatoare, cea mai mare parte a lor revenind Corpului 30.

Problema antrenării diviziilor Corpului 30, care trebuiau să lanseze atacul iniţial, era complicată de faptul că două dintre ele, cea australiană şi cea sud-africană, trebuiau să continue să apere linia frontului. În prima dintre ele, fiecare brigadă era scoasă din linia întâi pentru câte o săptămână de antrenament intensiv. Această operaţiune a fost ajutată de un aranjament prin care 51 Highland trimitea câte o brigadă care să câştige experienţă sub comanda australienilor. Highlanderii aveau o zonă largă de antrenament la care puteau ajunge din poziţia lor de rezervă de la Alam el Halfa şi în care se desfăşurară patru repetiţii importante, prima pe 26 septembrie şi alte trei în octombrie, înainte de înaintarea finală. Din nefericire, într-una dintre acestea au fost produse mai multe pierderi din cauza focului propriei lor artilerii.

Divizia Sud-Africană a lui Pienaar, care fusese pe front în permanenţă, de la începutul lui iulie, a fost înlocuită de Brigada 2 între 16 septembrie şi 5 octombrie, când se întoarse ca să elibereze Brigada 3 pentru antrenament. Vechea brigadă a lui Pienaar, Brigada 1, nu avea să ia parte la atacul efectiv şi rămase pe linia frontului tot timpul. Diviziei 4 Indiene a lui Tucker, care nu urma să joace vreun rol important, în afară de apărarea lui Ruweisat Ridge, i se luară toate mijloacele de

transport şi primi ordinul să continue antrenamentul individual aşa cum putea.

Corpul 13 nu putea face mare lucru în privinţa antrenamentului. Nu numai că trebuia să apere frontul, dar mai avea de executat şi o operaţiune prin care să încerce să scape de un avanpost inamic jenant, de la capătul estic al lui Munassib. Brigada 131 a lui Frith, din Divizia 44, primi ordinul să execute această misiune în noaptea de 3 septembrie. Rezultatul a fost un eşec scump, datorat în principal lipsei de experienţă şi antrenament al diviziei. Spre deosebire de însoţitoarea ei mai norocoasă, 52 Highland, Brigada 131 fusese dusă în grabă pe front şi aruncată în operaţiuni fără nici măcar o zi de antrenament, de la sosirea lor în Orientul Mijlociu. Patrularea precedentă inadecvată a condus la risipirea unui foc de artilerie preţios asupra deşertului liber, iar dificultăţile marşului lung, culminând cu terenul moale şi accidentat, nu au fost prevăzute deloc.

Divizia nu a pierdut numai Brigada 133 în favoarea Corpului 10, dar batalionul ei de recunoaştere şi toate plutoanele de transportoare Bren au fost unite într-o unitate specială, ca forţă de eliberare a câmpurilor minelor, în cadrul Brigăzii 22 Blindate. În luna octombrie, cele două brigăzi rămase au executat cu rândul apărarea capătului estic al Munassib-ului, cea care nu se afla în linie executând repetiţii ale atacului asupra unui câmp minat.

Divizia 7 Blindate avea şi ea probleme legate de antrenament. Brigada 4 Blindate Uşoare, acum comandată de Roddick în locul lui Carr, nu a fost înlocuită decât abia pe 18 octombrie de Brigada Franţei Libere, astfel încât nu mai avea timp pentru antrenament. Brigada 22 Blindate a fost totuşi eliberată pentru antrenament din zona ei şi a executat trei exerciţii în octombrie, ultimul în cooperare cu Brigada 131.

Corpul 10 nu a avut nici un fel de probleme în apărarea liniei frontului, dar antrenamentul diviziilor blindate a fost

stânjenit de problemele de reorganizare şi de reechipare. Toate trei diviziile trebuiau să primească şi să absoarbă noile brigăzi de infanterie motorizată. Divizia 1 Blindate stătea cel mai bine din acest punct de vedere, deşi Brigada 7 Motorizată nu i s-a alăturat decât abia pe 23 septembrie şi a reuşit să înceapă să-şi formeze propria unitate de curăţire a câmpurilor minate, în cadrul Brigăzii 2 Puşcaşi, abia pe 4 octombrie. După aceea, divizia s-a deplasat într-o zonă de antrenament de la Wadi Natrun, unde a reuşit să execute trei exerciţii, înainte să fie mutată în zona ei de asamblare. Divizia 8 Blindate, aşa cum am arătat deja, s-a dispersat la sfârşitul lui septembrie. Brigăzile ei, Brigada 24 Blindate şi recent modificata 133 Infanterie cu camioane, abia dacă reuşiseră să se antreneze puţin, înainte să se alăture Diviziei 10 Blindate. Amândouă erau în „chinurile" reechipării, iar a doua avea în faţă o serie de probleme nefamiliare, ca rezultat al conversiei ei. Brigada blindată a Diviziei 10, a 8-a, a fost mai puţin norocoasă. Abia pe 12 octombrie i s-a comunicat că urma să primească 33 de tancuri Sherman noi, în loc de tancuri Grant. 15 le-a primit pe 17, iar restul nu a sosit decât în ziua bătăliei. Fiecare regiment avea să primească câte 11 tancuri, dar nu au avut prea mult timp de antrenament înainte de bătălie, iar multe piese importante de echipament lipseau şi nu au sosit decât în ultima clipă.

Deşi se afla oficial în Corpul 10, Divizia Neo-Zeelandeză trebuia să înceapă bătălia în cadrul Corpului 30, sub a cărui comandă avea să rămână de fapt, după aceea. Ea a avut o perioadă de antrenament practic neîntreruptă, la sud de zona ei de odihnă, lângă Burg el Arab, şi a executat mai multe exerciţii, care aveau scopul de a repeta trecerea Brigăzii 9 Blindate prin poziţia infanteriei, spre obiectivul ei final.

Aceste probleme de antrenare a diviziilor blindate au avut un rol important în decizia lui Montgomery de a-şi regândi

planul şi a-l face mai puţin ambiţios, cel puţin în ceea ce privea acţiunea Corpului 10. Pe 6 octombrie, el şi-a revizuit ordinele. În noul plan, Corpul 30 trebuia să distrugă infanteria inamicului, în timp ce Corpul 10 îi ţinea pe loc blindatele. Rommel nu avea să-şi permită să lase ca infanteria lui să fie distrusă în mod sistematic şi avea să fie forţat să atace cu tancurile ca să o salveze. Asta însemna atacarea Corpului 10 „pe terenul ales de el". Dacă acesta nu reuşea să distrugă repede blindatele inamicului, trebuia să fie manevrat aşa încât să-l împiedice pe Rommel să intervină în operaţiunile de „fărâmiţare" ale Corpului 30. În plus, putea apărea ocazia ca şi Corpul 10 să ajute Corpul 30, executând operaţiuni în faţa Diviziei 9 Australiene sau la sud de Miteiriya Ridge, pe flancul vestic al neo-zeelandezilor. Tiparul general al bătăliei trebuia să urmeze două faze. Prima era „pătrunderea" în poziţiile inamice, în prima noapte. A doua, operaţiunea de „fărâmiţare", urma să înceapă la răsărit, în ziua următoare, şi se punea un accent puternic pe necesitatea de începere a operaţiunii în acel moment. În consecinţă, nu exista un plan fix, ci fiecare trebuia să fie pregătit să profite imediat de orice slăbiciune a opoziţiei. Nu trebuia să se acorde nici un moment de respiraţie inamicului, şi nu trebuiau să existe pauze lungi, care să permită acestuia să-şi refacă echilibrul.

În cadrul acestui plan, obiectivele lui Leese erau schimbate parţial, pentru a se evita sistemele defensive puternice ale inamicului din apropierea coastei. Sarcina lui includea un atac cu patru divizii – de la dreapta la stânga : 9 Australiană a lui Morshead, 51 Highland a lui Wimberley, 2 Neo-Zeelandeză a lui Freyberg şi 1 Sud-Africană a lui Pienaar – pe un front de şapte kilometri şi o adâncime de opt kilometri şi jumătate în dreapta şi patru kilometri şi jumătate în stânga. Prin aceasta, Lumsden avea posibilitatea să avanseze pe două culoare prin zona capturată şi să-şi aşeze corpul până la răsăritul soarelui la est de principalele poziţii defensive ale

inamicului, în timp ce Leese începea operaţiunile de „fărâmiţare" împotriva diviziilor de infanterie rămase în aceste sisteme defensive. Horrocks avea de jucat un rol secundar. În afară de câteva diversiuni, el urma să atace pe un front îngust cu 7 Blindate a lui Harding şi Divizia 44 a lui Hughes, „la sud de Ruweisat Ridge", cu scopul de a-l face pe inamic să creadă că acela era atacul principal şi a menţine Divizia 21 Panzer în sud. Atacul urma să fie însoţit de operaţiuni de eliberare a Himeimat-ului şi a platoului Taqa, şi nu trebuia dus până la capăt decât dacă rezistenţa întâmpinată era neaşteptat de slabă. În acest caz, Harding trebuia să se îndrepte spre Daba. Operaţiuni de diversiune urmau să mai fie executate şi de Regimentul 1 al Serviciului Aerian Special, în spatele liniilor inamice, iar Marina Regală urma să simuleze o debarcare în apropiere de Daba.

Strategia generală pentru Forţele Aeriene Regale era ca mai întâi să câştige supremaţia aeriană şi apoi, după începerea bătăliei, să îşi îndrepte cea mai mare parte a eforturilor spre acordarea sprijinului aerian direct. La începutul lui octombrie, a fost o perioadă scurtă şi intensă de atacuri asupra terenurilor de debarcare inamice de la Daba şi Fuka, în care Luftwaffe, ţintuită la pământ de ploaie, a pierdut treizeci de avioane. Ofensiva aeriană efectivă nu a început, totuşi, decât în noaptea de 18 octombrie, când atacurile de noapte asupra Tobruk-ului au fost intensificate şi avioanele de vânătoare au atacat calea ferată. Următoarele atacuri în timpul zilei au fost executate asupra zonei Daba, a concentrărilor de trupe din sectoarele nordic şi central ale frontului şi asupra traficului rutier şi de pe calea ferată dintre Mersa Matruh şi Sidi Barrani. Tobruk-ul şi zona de debarcare din Daba au fost atacate din nou în timpul nopţii şi douăzeci dintre operaţiuni au fost extinse şi asupra zonei de debarcare de la Fuka. Toate aceste ţinte au fost atacate de mai multe ori până la începerea bătăliei, iar

atacurile din noaptea de 21 au fost îndreptate spre ţinte din Creta.

Evident, era imposibil de crezut că inamicul nu va înţelege că în curând urma să fie lansat un atac major. Singura speranţă de surpriză consta în înşelarea lui în ceea ce privea data la care avea să fie pregătit Montgomery şi a sectorului în care urma să aibă loc lovitura decisivă. Se credea că inamicul avea la dispoziţie mai multe surse de informaţii. În primul rând, apariţia unor drumuri noi sau refăcute. În al doilea rând, variaţiile în densitatea de vehicule în diferite zone, mai ales în cele cu drumuri. În al treilea rând, schimbarea mărimii şi numărului de depozite şi, în fine, îmbunătăţirile mijloacelor de aprovizionare cu apă, mai ales noile conducte. Toate acestea puteau fi reperate şi fotografiate din aer. În plus, inamicul putea deduce informaţii din modificările în densitatea traficului de mesaje radio, de la agenţii din Deltă şi din interogarea prizonierilor. În consecinţă, a fost pus în aplicare un plan de dezinformare, sub comanda locotenent-colonelului Richardson. Construirea de drumuri noi în sectorul nordic a fost amânată până în ultima clipă, mai ales secţiunile finale. În timp ce Corpul 10 se antrena lângă Wadi Natrun, majoritatea transportoarelor lui, împreună cu cele ale Diviziilor Neo-Zeelandeză şi Highland au fost adunate în zona lor finală de asamblare, cele care se antrenau fiind înlocuite cu un număr egal de vehicule false. Când diviziile s-au mutat efectiv în acele zone, vehiculele false au fost duse în zonele de antrenament. În acest mod nu putea fi observată practic nici o schimbare. Poziţiile în care urmau să petreacă ziua atacului diviziile de infanterie au fost săpate şi camuflate cu o lună înainte. Depozitele au fost ascunse în două moduri: prin extinderea celor care nu fuseseră ascunse şi care existau deja, extensiile fiind executate gradat şi fiind camuflate cât

mai mult posibil, şi prin construirea unor grămezi de provizii care să semene cu camioane sau corturi care se aflau deja acolo. În acest mod, trei mii de tone de muniţie au fost plasate în jurul gării El Imayid, patru sute douăzeci de tone de articole pentru genişti lângă gara El Alamein, două mii de tone de carburant, în tranşee vechi din aceeaşi zonă, şase sute de tone din celelalte provizii şi muniţia au fost de asemenea stivuite. Conducta de opt ţoli diametru de la Alexandria, care exista deja, a fost înlocuită cu una de zece ţoli, întinsă şi îngropată în timpul nopţii, conducta veche fiind lăsată la suprafaţă. Un nou punct de apă de lângă gara El Alamein a fost ascuns şi nu a fost folosit decât după începerea bătăliei. Pe lângă aceste măsuri pasive, Forţele Aeriene Regale şi-au concentrat avioanele de vânătoare de apărare în sectorul nordic abia în ultimele zile dinaintea bătăliei.

Pentru a rezolva problema interceptării mesajelor radio, sistemele de transmisie ale Diviziei 8 Blindate au continuat traficul radio în zona de antrenament a Corpului 10 şi după ce acesta fusese mutat de acolo. În plus, în întreaga armată, numele de apel şi frecvenţele erau schimbate des şi perioadele lungi de tăcere radio erau combinate cu perioade dedicate transmiterii de mesaje de antrenament.

Pentru a-i contracara pe agenţii care puteau culege indiscreţii, tuturor celor care cunoşteau planul de bătălie li s-a interzis să părăsească zona Armatei a Opta, indiferent de motiv. Ofiţerilor de regimente, cu excepţia comandanţilor, nu li s-a spus planul decât pe 21, iar soldaţilor pe 22 sau 23. Au fost făcute aranjamente, fără să bată la ochi, astfel încât cei care trebuiau să plece în permisie în zilele dinainte de 23 să fie cei care fuseseră aleşi să „rămână afară din luptă". La începutul lui octombrie, întreaga armată a fost trecută pe raţii de luptă pentru câteva zile, iar un contract de raţii proaspete în Deltă a fost oprit pentru un timp, aşa încât repetarea

ulterioară a acestor mişcări să nu trezească bănuieli. Pe 6 octombrie, Montgomery a dat ordin să nu mai fie primiţi nici un fel de vizitatori în zona Armatei a Opta, fără aprobarea lui personală.

Pentru a-i împiedica pe prizonieri să spună ceva, s-a decis ca patrularea să fie executată numai de trupele care apărau efectiv frontul. Geniştilor din spate, care probabil au văzut pregătirile ce se desfăşurau, nu li s-a permis recunoaşterea câmpurilor minate pe care urmau să le demineze. Chiar şi în ziua atacului s-a interzis ducerea de hărţi marcate în zona avansată.

Deşi traficul era strict controlat în sectorul nordic, mişcările de vehicule din sud au fost încurajate şi au mai fost luate şi alte măsuri care să-l facă pe inamic să creadă că aceea era scena atacului principal. Au fost construite poziţii false de artilerie, prost camuflate, la capătul estic al lui Munassib, au fost construite depozite şi zone administrative false în sud. O conductă falsă, cu tot cu clădiri de pompare şi rezervoare, pornea din punctul de apă real de la vest de gara Ruweisat şi conducea la un punct de apă fals, aflat la şase kilometri est de Samaket Gaballa. Lucrările au început pe 26 septembrie şi au continuat într-un ritm care sugera că aveau să fie terminate la începutul lui noiembrie. Când Corpul 10 s-a mutat în faţă, mişcările iniţiale au fost făcute la lumina zilei, spre o zonă de asamblare aflată mult la sud, în spatele Corpului 13.

Această primă mişcare şi desfăşurarea ei finală au început la lumina zilei pe 18 octombrie şi apoi au fost completate în cea mai mare parte până pe 23.

Toate pregătirile fizice erau atât de complete pe cât era posibil. Ele nu aveau să fie de nici un folos, dacă trupele nu erau într-o formă de luptă bună. Montgomery acordase personal o grijă specială acestei probleme. Schimbările la

comandă nu au fost comunicate eşaloanelor superioare şi a avut loc o adevărată eliminare a „buruienilor". Comandantul Armatei începu în scurt timp să-şi impună personalitatea asupra tuturor, oriunde mergea, ajutat de bereta lui neconvenţională. Pe 14 septembrie, el a dat un ordin special referitor la moral, subliniind necesitatea ca pregătirea atât fizică, cât şi mentală să-i facă pe soldaţi duri şi fermi. Acesta a fost urmat pe 6 octombrie de un alt ordin referitor la conducere, de data aceasta concentrându-se pe datoria soldaţilor de a nu se preda niciodată. Nu este nici o îndoială că exista un sentiment special de încredere şi hotărâre, pe măsură ce data bătăliei se apropia, deşi sentimentele erau diferite, în funcţie de formaţii şi indivizi. Probabil că cei mai nerăbdători erau cei din Divizia Highland. Ei trebuiau să răzbune St. Valery şi nu trăseseră nici măcar un foc, de când divizia fusese refăcută, după căderea Franţei. Ei fuseseră trataţi special de la sosire şi reprezentau crema luptătorilor scoţieni. Australienii erau pe front de la mijlocul lui iulie, dar înainte de asta Divizia 9 nu văzuse prea multă acţiune, fiind înlocuită din Tobruk înainte de „Crusader". Erau fermi şi gata de luptă. Şi neo-zeelandezii avuseseră norocul să lipsească de la bătăliile din Gazala, din vară. După „Crusader", ei fuseseră scoşi de pe linia frontului, până când veniseră la Matruh, în timpul retragerii. De atunci, avuseseră câteva experienţe nefericite, dar erau nişte veterani duri, experimentaţi şi călîţi, cu excepţia brigăzii de blindate a lui Currie, care era nouă în luptă. Numai cei din 3 Husari mai luptaseră înainte, deşi nici ei, după Creta. 1 Sud-Africană fusese la Gazala, dar luase prea puţin parte la bătălia principală. De la sosirea în deşert, după marşul spectaculos şi victorios din Kenya la Addis Abbeba, abia dacă mai purtase vreo luptă satisfăcătoare. Soldaţii fuseseră pe linia frontului la El Alamein, fără să fie înlocuiţi de la începutul lui iulie, şi nu erau chiar atât de

odihniţi cât ar fi trebuit. Divizia 4 Indiană şi Divizia 50 erau veterane ale deşertului, dar nu fuseseră chemate să participe la atacul principal, cea de a doua mai ales din cauză că nu îşi revenise total după pierderile din vară. Cei din Divizia 44 erau, fără îndoială, cei mai ghinionişti. Ei nu făcuseră nimic, de la sosire. Atacurile pe care le lansaseră mai întâi 131 şi apoi 132 fuseseră nişte eşecuri inutile. Pierduseră Brigada 133 şi acum urmau să joace un rol secundar faţă de Divizia 7 Blindate, în sud.

Cei din Divizia 7 Blindate, veteranii, lipsiţi de brigada lor motorizată şi aflaţi la baza listei pentru înlocuirea tancurilor, puteau fi iertaţi că se simţeau extrem de nepopulari, faţă de toţi acei nou-sosiţi din Anglia. Divizia era, totuşi, binecuvântată cu doi comandanţi excepţionali, John Harding şi „Pip" Roberts. Nu le plăcuse niciodată zona de coastă şi se simţeau foarte bine de capul lor, în sud. Sarcina lor nu era uşoară, dar divizia nu avea nici o îndoială că o putea îndeplini la fel ca pe oricare alta.

În rândul generalilor, lucrurile nu erau atât de calme cum păreau la suprafaţă. Când Montgomery îşi schimbase planul, el ordonase ca, în cazul în care Corpul 30 nu-şi atingea obiectivele finale, Corpul 10 să-şi croiască singur drum, prin luptă. Aceasta era o perspectivă diferită faţă de cea a aşteptării ca întreg Corpul 30 să elibereze un drum prin poziţiile defensive principale, pentru ca apoi Corpul 10 să se desfăşoare într-o zonă eliberată de mine şi cu sisteme defensive fixate. Lumsden şi comandanţii lui divizionari nu o considerau o propunere realizabilă. Şi nu erau singurii de această părere. Cei trei comandanţi ai diviziilor din dominioane, Freyberg, Morshead şi Pienaar, îi spuseră clar lui Leese că ei nu credeau că diviziile blindate aveau să reuşească să pătrundă atât de repde. Ei prevedeau că încercările de a face asta aveau să ducă la un dezastru pentru blindate, în urma

căruia urmau să sufere şi ei, ulterior. Ei considerau că atacul de infanterie trebuia să continue mai mult, înainte să fie încercată pătrunderea. Corpul 30 începu să bănuiască curând că şi Corpul 10 nu avea intenţia serioasă de a pătrunde. Pus în faţa acestor opinii, Leese i le spuse lui Montgomery, care repetă că şi Corpul 10 *trebuia* să treacă prin poziţia Corpului 30, la răsărit, în prima zi. Fără îndoială, el era influenţat de amintiri din Franţa, din primul război mondial, când pauzele lungi între atacurile succesive de infanterie fuseseră folosite de inamic pentru întărirea opoziţiei faţă de acestea. Probabil că el îşi dădea seama şi că nu avea suficientă infanterie ca să adâncească breşa. În consecinţă, nivelul de încredere din cele două divizii de blindate ale lui Lumsden trebuie să fi fost redus. În Divizia 1 Blindate erau toţi veterani şi aveau avantajul că fostul lor comandant de divizie comanda acum corpul. În Divizia 10 Blindate, singura acţiune a Brigăzii 8 Blindate fusese înfruntarea lor nesatisfăcătoare cu 15 Panzer, a doua zi după Alam el Halfa; Brigada 24 Blindate nu trăsese nici măcar un foc şi, după Dunkuerque, acest lucru era valabil şi pentru Brigada 133 Infanterie în camioane, care mai avea şi dezavantajul că fusese smulsă recent din divizia ei şi împinsă în rolul nefamiliar de infanterie în camioane, fără să aibă timpul necesar pentru reorganizare şi antrenament.

Pentru majoritatea oamenilor, ultimele câteva zile dinaintea bătăliei au fost ocupate cu deplasarea spre zonele finale. Comandanţii şi personalul din eşalonul superior nu mai aveau prea multe de făcut acum, oricum, nu ceva care să poată influenţa rezultatul. Aşa că cei mai raţionali dintre ei s-au relaxat şi nu au început să creeze agitaţie nici în rândurile subordonaţilor lor. De Guingand a încălcat toate regulile de securitate ducându-se la Alexandria pentru două nopţi, cu câteva zile înaintea bătăliei. Cei mai mulţi citeau sau jucau

cărți, sau pur și simplu dormeau. Aproape toți scriau scrisori, mulți cu gândul că acelea erau ultimele pe care aveau să le scrie. Pentru toți, dar mai ales pentru diviziile de infanterie din Corpul 30, care trebuiau să ia parte la asalt, ziua de 23 a fost lungă și solicitantă. Infanteriștii trebuiau să o petreacă imobili și ascunși, ghemuiți în tranșeele lor, pe care nu le puteau părăsi nici măcar pentru nevoi fiziologice. Nu era nimic de făcut, decât să aștepte. Era mai bine să nu se gândească la bătălie, dar aceasta nu lipsea din gândurile nimănui. Această așteptare lungă și încinsă, într-un spațiu strâmt și în inactivitate, era cel mai greu suportată de cei pe care-i aștepta prima întâlnire cu inamicul. Veteranii o acceptau cu acel amestec de cinism, fatalism și calm exterior care era caracteristic rasei și profesiunii lor, și care de atât de multe ori ascundea sentimente mult mai adânci decât ar fi vrut să recunoască.

Montgomery părea să nu aibă nici o îndoială. Cartierul lui general tactic fusese mutat pe plajă, la nord de gara El Alamein, aproape de cele ale lui Lumsden și Leese. Montgomery dăduse deja un ordin de zi plin de încredere, cerând armatei să se roage ca „Dumenezeu cel Atotputernic în bătălie" să le aducă victoria. Dimineața, informă presa și apoi merse cu de Guingand la cartierul lui general tactic, la timp pentru o ceașcă de ceai la patru și jumătate. Apoi începu să citească o carte și se duse la culcare mai devreme decât de obicei, după cină, în speranța că va reuși să doarmă puțin înainte să înceapă bubuitul tunurilor.

Nu exista nici un semn că inamicul ar fi avut vreo bănuială că atacul era iminent, dar avuseseră loc două evenimente îngrijorătoare. În noaptea de 11 octombrie, doi scoțieni fuseseră dați dispăruți într-o patrulă pe frontul australian. Calmul fusese restabilit două zile mai târziu, când

a fost capturat raportul oficial al Diviziei 164 Germane asupra interogării lor, din care reieşea că cei doi nu spuseseră nimic. A mai existat o ultimă problemă chiar pe 23, când la Corpul 30 a ajuns un raport conform căruia un ofiţer şi un subofiţer din 5 Cameron dispăruseră pe 22, la ora nouă. Totuşi, în acea seară, la şase şi jumătate, cei din Serviciul de Informaţii al Armatei a Opta i-au comunicat lui Montgomery că toate dovezile arătau că inamicul nu se aştepta la un atac în noaptea aceea - şi aveau dreptate.

Capitolul 6
FĂRĂ SPERANȚĂ

În contrast puternic cu aerul de încredere renăscută şi vigoare din Armata a Opta, Armata Panzer Africa aştepta noua rundă de luptă fără speranţe, cu resemnare şi în unele cazuri chiar cu deznădejde, accentuate de absenţa inspiratului lor comandant. Când Bătălia de la Alam el Halfa se încheiase, cu germanii şi italienii înapoi pe fosta linie britanică din sud, Rommel nu-şi făcuse nici o iluzie în legătură cu ceea ce-l aştepta. Doctorul lui, profesorul Horter, insistase că trebuia să se ducă în Europa, să urmeze un tratament şi să se odihnească, cel puţin pentru câteva săptămâni. În consecinţă, fuseseră făcute deja aranjamente pentru înlocuirea lui temporară de către generalul Stumme, un comandant de cincizeci şi şase de ani din fosta Divizie 7 Panzer a lui Rommel, care comandase între timp şi un corp pe frontul rusesc. Rommel avea mai puţin de două săptămâni în care să-şi organizeze armata ca să întâmpine atacul lui Montgomery, despre care credea că urma să aibă loc peste patru până la şase săptămâni. El mută Divizia 15 Panzer mai întâi pe coastă, pentru o săptămână de odihnă, iar apoi în zona aflată la nouă kilometri sud-sud-vest de Sidi Abd el Rahman. Divizia 21 Panzer rămase în sud, dar se retrase la nord-vest de Gebel Kalakh. Corpul XX al lui de Stefanis se împărţi în două, Littorio grupându-se cu 15 Panzer în nord, iar Ariete cu 21 în sud. Trieste era în rezervă în

sectorul nordic, la sud de 90 Uşoară, care era pe coastă, la est de Daba.

Corpul XXI al lui Navarini continuă să apere sectorul nordic, până la sud de Ruweisat Ridge, corespunzând exact sectorului Corpului 30 britanic. Două batalioane ale brigăzii lui Ramcke împreună cu nişte Bersaglieri apărau sectorul îngust de la coastă la linia ferată, Divizia 164 fiind responsabilă pentru frontul concav până la sud de Kidney Ridge. Trento, împreună cu un batalion de paraşutişti germani, apăra Miteiriya Ridge, iar Bologna se afla cu faţa spre est, la sud de Miteiriya Ridge şi până la Ruweisat Ridge, apărată de două batalioane de paraşutişti germani. La sud, Corpul X al lui Orsi avea Brescia şi alte două batalioane de paraşutişti germani vizavi de Divizia 50, iar Folgore apăra frontul de la sud de Munassib până la Himeimat, care, împreună cu platoul Taqa, era responsabilitatea nou-sositei Divizii Pavia. Pe terenul moale din sud, grupul Kiel şi Unitatea 33 de Recunoaştere continuau să păzească flancul.

Înainte, scopul lui Rommel fusese să-i forţeze pe britanici să ducă lupte mobile, încrezător în superioritatea lui în acel joc. Acum, însă, era suficient de realist ca să-şi dea seama că asta nu mai era posibil. Forţa relativă a forţelor mobile, întotdeauna favorabilă englezilor din punct de vedere numeric, ajunsese acum într-o fază în care diferenţa numerică era prea mare ca să mai poată fi compensată prin îndemânarea superioară. Armata a Opta primea întăriri masive ale forţei ei mecanizate, în timp ce întăririle pe care le primea Rommel veneau fără vehicule. Astea le făcea, după spusele lui, „total inutile în deşert". Superioritatea aeriană copleşitoare a englezilor şi lipsa permanentă de carburant a lui Rommel erau celelalte două motive pentru care el era forţat să-şi bazeze apărarea pe o linie fortificată statică, apărată de infanterie şi folosind la maximum câmpurile minate. Era obligat să

accepte că acest gen de bătălie făcea posibil ca englezii să-şi folosească bateriile cu efect maxim şi să exploateze calităţile infanteriei australiene şi neo-zeelandeze, pe care Rommel le admira foarte mult. Imobilitatea infanteriei lui făcea esenţial ca Rommel să împiedice cu orice preţ străpungerea frontului. El credea că Armata a Opta va ataca simultan în câteva puncte şi va încerca să-l dezvolte pe cel mai favorabil într-o breşă. În consecinţă, decise că orice pătrundere trebuia eliminată prin contraatacuri imediate, care să împiedice această dezvoltare. Poziţiile defensive principale trebuiau să fie întărite astfel încât să poată opri şi cel mai intens atac, suficient de mult ca diviziile Panzer să vină în ajutorul lor, chiar întârziate de atacurile aeriene.

Unul dintre primii paşi în acest sens a fost o strategie deliberată de combinare a trupelor germane şi italiene, până la nivel de batalion. De exemplu, deşi sectoarele lor erau practic separate, de fapt Divizia 164 Germană şi Trento italiană se întrepătrundeau total. Cartierele generale german şi italian erau situate aproape unul de celălalt, pentru a permite celui italian să „facă sugestii" celui german.

În ordinele date înainte de plecare, Rommel intră în detalii considerabile referitoare la modul în care trebuiau organizate sistemele defensive. Câmpurile minate avansate existente trebuiau apărate numai de posturi de secţiune, unele chiar în câmpul minat, altele în spatele lui. Acestea trebuiau privite ca poziţii avansate sau avanposturi. La aproximativ un kilometru şi jumătate în spate trebuia să existe o centură minată lată, iar la marginea ei din spate trebuia construită poziţia defensivă principală. Sectorul unui batalion mediu trebuia să aibă o mie cinci sute de metri lăţime şi cinci mii de metri adâncime. Rommel intuia corect că un atac britanic tipic, cu o divizie de infanterie, şi-ar fi irosit cea mai mare parte a eforturilor artileriei şi infanteriei, precum şi timpul,

atacând poziţiile avansate. Nu numai că surpriza în legătură cu direcţia atacului şi mărimea acestuia aveau să fie pierdute până la atingerea poziţiilor principale, dar şi avântul ar fi dispărut total. Orice încercare de a pătrunde cu forţele mobile în această fază le-ar fi adus în faţa poziţiei principale, cu defensivă antitanc puternică, care, spera el, nu avea să fie nimerită de focul intens de artilerie tras în faţa infanteriei atacatoare. Acest tip de atac britanic asupra sistemelor defensive germane avea să fie repetat pe toată durata celui de-al doilea război mondial, la fel cum se întâmplase şi în primul. Nu degeaba era Rommel autorul manualului de tactici de infanterie al armatei germane.

După ce stabilise modelul defensivei, Rommel se pregăti să-i predea comanda lui Stumme, care sosise pe 19 septembrie. Acesta nu avea o sarcină de invidiat. Nu putea spera să-l egaleze pe Rommel în ochii Armatei Panzer şi ştia că, oricum, el nu urma să aibă mână liberă. Nu numai că ordinele fuseseră date, dar, spre consternarea lui, Rommel anunţă că, dacă englezii lansau un atac major, el urma să se întoarcă imediat. Majoritatea ofiţerilor principali de stat-major erau bolnavi, Gause, şeful de stat-major, trebuia să plece imediat, Westphal avea icter, iar Mellenthin dizenterie amoebică. Afrika Korps şi două divizii germane avuseseră comandanţi noi în timpul ultimelor două săptămâni. Generalul von Thoma preluase comanda lui Afrika Korps, generalul von Randow sosise ca să-i ia locul lui von Bismarck în 2 Panzer, iar generalul Graf von Sponeck îl urmase pe Kleemann în Divizia 90 Uşoară. Stumme avea noroc că rămăseseră ceilalţi doi, von Vaerst din 15 Panzer şi Lungerhausen din Divizia 164. În ziua sosirii lui, a fost ţinută o şedinţă asupra situaţiei logistice, cu Cavallero. Rommel ceru ca transporturile din septembrie să fie completate până la treizeci de mii de tone şi crescute în octombrie la treizeci şi

cinci de mii. Trebuiau trimise toate vehiculele care puteau fi trecute peste Mediterana. El nu putea spera să ducă o luptă defensivă care să aibă succes, fără aprovizionare cu muniţie la fiecare opt zile, fără carburant pentru trei mii de kilometri pentru fiecare vehicul şi raţii pentru o lună. Ca de obicei, primi promisiuni că se vor face toate eforturile ca cererile lui să fie satisfăcute, dar, când plecă din Derna, pe 23, Rommel nu-şi făcea iluzii în legătură cu cantitatea reală a acestor resurse.

A doua zi se întâlni cu Mussolini şi prezentă din nou urgenţa acţiunii de îmbunătăţire a situaţiei aprovizionării şi transportului armatei lui. Atât acolo, cât şi în discuţia pe care o avu câteva zile mai târziu cu Hitler şi Göring, Rommel rămase cu impresia că aceştia credeau că el îşi exagera dificultăţile. Înainte, Rommel făcuse de câteva ori lucruri care păreau imposibile din punct de vedere logistic, după toate regulile. Ei nu aveau nici o îndoială că o putea face din nou. Nu dispreţuise el dificultăţile legate de aprovizionare şi le calificase drept tertipuri ale celor de la intendenţă? Rommel nu-şi alese cuvintele. El descrise un tablou plin de viaţă al superiorităţii aeriene copleşitoare a englezilor şi al efectelor acesteia, ceea ce nu-l făcu prea drag lui Göring. Îşi repetă cererile minime de sprijin logistic pentru o defensivă reuşită şi se alese cu promisiuni referitoare la camioane, tancuri Tiger şi rachete Nebelwerfer, dar nici una dintre acestea nu puteau de fapt să ajungă la armata lui înainte să aibă loc un atac.

Rommel plecă cu o inimă foarte grea pentru cura lui la Semmering, în munţii din Austria. Acolo medită asupra influenţei pe care urma să o aibă marea putere industrială a Americii şi pe care numai o campanie de succes a submarinelor din Atlantic o putea împiedica să devină un factor decisiv în împiedicarea victoriei Germaniei. Gândurile lui erau alături de Armata Panzer şi scrisoarea pe care o primi de

la Stumme şi Westphal nu îl linişti deloc. Deşi lucrările la câmpurile minate şi sistemele defensive înaintau rapid, iar pentru moment nu exista cine ştie ce activitate nici la sol, nici în aer, în apropierea liniei frontului, nu era nici o îndoială că Armata a Opta şi Forţa Aeriană a Deşertului deveneau tot mai puternice cu fiecare zi. Raidurile aeriene asupra Tobruk-ului continuau în fiecare noapte şi numărul navelor scufundate creştea. În septembrie fuseseră scufundate un număr mare de vase şi alte şapte au fost lovite de torpile aeriene între 1 şi 23 octombrie. Încărcătura nu fusese pierdută în totalitate, dar o parte foarte mică din ea ajunse pe front înaintea bătăliei. Deşi situaţia proviziilor se îmbunătăţise, nu părea să ajungă la nivelul cererilor minime ale lui Rommel.

Absenţa conducătorului lor apăsa greu cugetele germanilor din Armata Panzer. Viziunile capturării Egiptului dispăruseră chiar şi din imaginaţia celor mai optimişti. Exista o prea mică îmbunătăţire în starea sănătăţii trupelor, iar muştele deveniseră o năpastă mai mare ca oricând. Majoritatea italienilor, cu excepţia celor relativ nou-sosiţi, cum erau cei din Folgore, îşi pierduseră aproape total interesul şi abia aşteptau sfârşitul războiului. Divergenţele dintre ei şi germani, începând de la vârf, se răspândeau în jos la toate nivelele, pe măsură ce strategia de combinare era pusă în aplicare. Cu toate acestea, lucrau cu toţii din greu la sistemele defensive, căci ştiau că de acestea depindea supravieţuirea lor. O atenţie deosebită a fost acordată câmpurilor minate şi a intercalării de mine antipersonal şi de sârme-capcană, printre minele antitanc. Până la mijlocul lui octombrie, în sectorul nordic luă naştere o linie defensivă principală complet nouă, în spatele liniei iniţiale a frontului, dar în sud se mărginiră la întărirea primelor două câmpuri minate iniţiale britanice, cunoscute acum în Armata a Opta sub numele de „Ianuarie" şi „Februarie". Artileria rămase

tăcută, ca să economisească muniţie, dar şi ca să evite să-şi dea de gol poziţiile, care acum fuseseră retrase, în majoritate, în afara razei de bătaie a artileriei de câmp britanice. Tunurile care trăgeau erau mutate înainte de asta în poziţii temporare, depărtate de cele reale, şi apoi erau aduse repede înapoi, când îşi încheiau sarcina. Infanteria avea şi ea o perioadă liniştită noaptea, căci nu executa patrulări. Ca rezultat, soldaţii aveau doar o idee foarte vagă despre ce se întâmpla dincolo de „tărâmul nimănui", care în unele cazuri se întindea pe doi-trei kilometri între câmpurile minate cele mai avansate ale celor două tabere. Diviziile blindate Panzer şi italiene rămaseră staţionare. Ele trebuiau să fie pregătite să se deplaseze rapid dacă frontul era ameninţat, aşa cum era gata să facă 21 Panzer la sfârşitul lui septembrie, când Brigada 131 atacase Folgore. Ziua puteau lucra la vehiculele lor sau să execute exerciţii de tragere şi de luptă. Cele două divizii Panzer aveau acum un total de două sute douăzeci de tancuri, dintre care majoritatea erau Mark III, cu tunuri scurte de 50 mm, în timp ce italienii aveau trei sute optsprezece tancuri medii şi douăzeci şi unu uşoare.

23 octombrie a fost o zi ca oricare alta pentru Armata Panzer şi ei se pregăteau pentru o noapte liniştită, ca de obicei, când, cu douăzeci de minute înainte de nouă, după sistemul lor orar, întregul front izbucni brusc în flăcări şi obuzele începură să plouă, ţintite împotriva artileriei, dar mutându-se apoi asupra poziţiilor avansate ale infanteriei, după primele douăzeci de minute.

Capitolul 7
PRIMA LOVITURĂ
23 - 24 octombrie

Cu douăzeci de minute înainte de ora zece, după ora de vară a Egiptului, toată artileria disponibilă a Armatei a Opta deschise focul, într-un program intens contra-baterie, care avea un scop dublu: ascunderea mişcării finale a infanteriei spre linia de start şi aplicarea unei lovituri năucitoare artileriei inamice. Leese avea patru sute douăzeci şi şase de tunuri de câmp şi patruzeci şi opt medii, cu care să se opună celor două sute treizeci şi două de tunuri de câmp, patruzeci medii şi douăzeci şi patru grele ale inamicului din faţa lui. Aproape optzeci dintre acestea puteau fi atinse numai de către tunurile medii, care concentrară nouăzeci şi şase de obuze în două minute asupra fiecărei baterii pe rând, trăgând astfel o mie opt sute de proiectile înainte de ora zero. Răspunsul inamicului a fost slab şi, după spusele tunarilor, omologii lor din cealaltă tabără începură să riposteze la o scară considerabilă abia la ora patru dimineaţa. O parte dintre infanterişti aveau să nege asta.

Bombardamentul susţinut oferi o mare îmbărbătare spirituală celor din infanterie, care mărşăluiau înainte şi se desfăşurau în formaţia finală pentru atac. Existau diferenţe de detaliu ici şi colo, dar tiparul general era acelaşi, de pe extrema dreaptă a australienilor, până pe cea stângă a sud-

africanilor. Aproape în spatele barajului artileriei, care în scurt timp învălui întreaga zonă în praf şi fum, companiile din frunte avansau în linie, cu distanţe de doi-trei metri între oameni şi cu o viteză de o sută de metri în două minute, până când ajunseră la marginea primului câmp minat. În cele mai multe cazuri, acesta se afla la aproximativ doi kilometri şi jumătate distanţă.

În consecinţă, în prima oră nu se întâmplară prea multe. În spatele liniilor din frunte, lumina strălucitoare a lunii îi dezvăluia pe infanterişti şi pe genişti, cu căştile lor de oţel, veste şi pantaloni scurţi, înaintând încet şi constant, ca la un exerciţiu. Numai mugetul înfiorător al tunurilor din spatele lor şi exploziile obuzelor în faţă marcau diferenţa. Ca să-i ajute să păstreze direcţia, reflectoare plasate în puncte fixe îşi îndreptau fasciculele direct în sus, spre cerul senin al nopţii, iar tunurile antiaeriene uşoare trăgeau obuze trasoare la intervale exacte, pe linii fixate înainte.

După suspansul lung, se simţea uşurarea de a acţiona, în sfârşit. La început, opoziţia a fost foarte mică, câteva obuze, gloanţe rare de tot şi nici un fel de mine, până când ajunseră la primul câmp minat. Poate că totul mergea prea uşor, şi neliniştile şi temerile care îi roseseră toată ziua dispărură curând. Acest val de optimism lipsit de griji avea să fie zdruncinat pentru cea mai mare parte a infanteriei când ajunseră în faţa poziţiilor principale, aflate mai în faţă. Atunci, totul păru să se declanşeze instantaneu. Gloanţele începură să şuiere şi să pârâie în jurul lor, obuzele să explodeze, în timp ce ei se străduiau să treacă prin sârma ghimpată, sperând să nu existe mine în ea. Înaintarea deveni o luptă disperată pentru a continua, a porni din nou, a încerca să menţină contactul cu prietenii ca să vadă ce făceau aceştia.

Sarcina lui Leese era în primul rând să captureze şi să fortifice o breşă în câmpurile minate şi sistemele defensive ale inamicului, înainte de ivirea zorilor. A doua sarcină era să

ajute tancurile lui Lumsden să treacă prin această poziţie şi, în fine, să exploateze breşa pe ambele flancuri. Breşa trebuia să se extindă de la trei kilometri nord de Kidney Ridge, responsabilitatea australienilor lui Morshead, prin marginea estică a acestuia şi până la capătul nord-vestic al lui Miteiriya Ridge, aceste două puncte marcând flancurile obiectivelor lui Wimberley. Pe stânga, Freyberg trebuia să avanseze o mie de metri dincolo de primii cinci kilometri ai culmii, în timp ce Pienaar venea în linie cu el, pentru restul de cinci kilometri. Pe întregul front, atacul trebuia executat în două faze, prima fiind aceea de cucerire a poziţiilor avansate ale inamicului, în cele mai multe cazuri la doar un kilometru şi jumătate în spatele marginii din faţă a primului câmp minat inamic. Aceasta era cunoscută drept linia „Red", iar programul artileriei era cronometrat pe presupunerea că linia respectivă putea fi atinsă cu cinci minute înainte de miezul nopţii, la două ore după pornirea infanteriei. Urma apoi o pauză de o oră, înainte ca atacul să fie reluat pe cei trei kilometri până la obiectivul final, numit linia „Blue", care cuprindea principalele sisteme defensive ale inamicului. Dacă totul mergea conform planului, acestea aveau să fe capturate la un sfert de oră după trei.

În cele trei ore rămase până la răsăritul soarelui, infanteria trebuia să sape tranşee şi să se organizeze ca să întâmpine contraatacul cu tunurile antitanc, cu mortiere şi mitraliere, în timp ce tancurile lui Lumsden, care porneau la ora două din zonele lor de adunare din spate, trebuiau să treacă prin găurile eliberate de geniştii lor şi să pătrundă în zona necunoscută de dincolo. Tancurile lui Richards din Brigada 23 Blindate, împreună cu diviziile de infanterie şi Brigada 9 Blindate a lui Currie cu neo-zeelandezii trebuiau „să folosească orice era necesar pentru a asigura apărarea breşei cu orice preţ". Tancurile nu trebuiau folosite în formaţii mai mici de un escadron şi nici să fie lansate împotriva unor câmpuri minate

neeliberate: „o parte dintre ele trebuiau păstrate disponibile pentru a întâmpina contraatacurile din zori".

După ce se organizau asupra obiectivelor lor finale, toate diviziile trebuiau să trimită patrule de luptători înainte, care să atace tunurile inamice şi să facă tot ce le stătea în puteri ca să asigure trecerea diviziilor de blindate. După răsăritul soarelui, australienii trebuiau să se pregătească să continue înaintarea spre nord, neo-zeelandezii să ocupe cinci kilometri spre sud, până la poziţiile inamice de la nord-vest de Deir el Shein, iar sud-africanii să se îndrepte spre ele în acelaşi timp. Flancul vestic al acestei extinderi, care părea să reprezinte interpretarea dată de Leese noţiunii de „fărâmiţare", avea să fie protejat de flancul stâng al lui Lumsden. Trebuia să se pună accent asupra rolului care putea fi jucat de grupări de trupe care puteau fi chiar ele izolate şi nici un om care nu era rănit nu avea voie să se predea. Ca pentru a completa similitudinea cu operaţiunile din primul război mondial, „a fost asigurat un număr limitat de porumbei".

Pentru australienii lui Morshead de pe dreapta, întreaga operaţiune a mers aproape în totalitate conform planului. Brigada 24 a lui Godfrey, care apăra linia la nord de calea ferată, nu era implicată în atac, în afară de o diversiune şi folosirea unuia dintre batalioanele ei ca rezervă divizională. Brigada 26 a lui Whitehead avea alocat kilometrul nordic al obiectivului final, după capturarea căruia trebuia să protejeze flancul nordic şi să avanseze în acea direcţie. Obiectivele liniei „Red" au fost cucerite de Batalionul 2/24 la scurt timp după miezul nopţii. Întâmpinase o opoziţie redusă, avea doar câteva pierderi şi era în contact cu Batalionul 2/17 al Brigăzii 20, aflat în stânga. Batalionul 2/48 trecu printre ele exact la unu fără cinci minute şi captură obiectivele lui finale la trei fără un sfert, după ce luptase cu îndârjire în fazele finale.

Nu exista suficientă artilerie pentru asigurarea unui foc de baraj în faţa infanteriei. În consecinţă, a fost tras un program de foc concentrat cronometrat asupra unor zone prestabilite, cea mai mare parte în faţa Brigăzii 20 a lui Wrigley, de pe stânga. Brigada avansă spre linia „Red", cu Batalionul 2/17 pe dreapta şi 2/15 pe stânga. Amândouă îşi atinseră obiectivele la timp, la miezul nopţii, cu pierderi puţine, după ce întâmpinaseră o rezistenţă redusă. Batalionul 2/13 trebuia să treacă apoi cu Regimentul 40 Tancuri Regale, dar tancurile erau întârziate de faptul că nu fuseseră îndepărtate toate minele inamice. Colonelul de infanterie preferă să urmeze programul artileriei, în loc să aştepte tancurile, aşa că porni fără ele. După scurt timp, întâmpină o opoziţie serioasă, care îi produse multe pierderi şi obligă batalionul să se oprească. Tancurile ajunseră abia la cinci dimineaţa şi înaintarea a fost reluată. La apariţia zorilor, mai aveau încă o mie de metri până la obiectivul final. Infanteriştii începură să sape adăposturi, iar tancurile rămaseră alături de ei, retrăgându-se opt sute de metri la şapte şi jumătate, în nişte poziţii mai puţin expuse. Brigada captură o sută douăzeci şi şapte de germani din Divizia 16 şi două sute şaizeci şi patru de italieni din Trento. Focul de artilerie inamic fusese uşor şi opoziţia slabă, cu excepţia celei întâlnite de 2/13. Fusese un atac extrem de satisfăcător, pentru întreaga divizie.

În stânga lor, Highlanderii lui Wimberley aveau o sarcină mult mai dificilă, din toate punctele de vedere. Obiectivele lor finale acopereau un front de două ori mai larg decât linia lor de start şi cuprindeau multe dintre părţile cele mai puternice ale sistemelor defensive principale. Atacul lor se îndrepta direct spre zona în care se aflau în mod normal diviziile de blindate ale inamicului, şi apoi trebuiau să asigure un pasaj de trecere pentru Divizia 1 Blindate prin frontul lor. Planul era

mai complicat şi, pentru a-l face inteligibil, introduseseră două linii intermediare: „Green" între linia de start şi „Red", şi „Black", între linia „Red" şi „Blue", finală. În plus, fiecare poziţie defensivă inamică primise numele unui reper scoţian important, un oraş sau un munte. Fiecare om primise ordinul special al lui Wimberley pentru acea zi: „Aflându-mă în poziţia privilegiată de comandant al Diviziei Highland a Scoţiei, ştiu că pot exprima în numele tuturor ceea ce simte fiecare scoţian în inima lui astăzi: «Scoţia pentru totdeauna şi niciodată a doua»". Ţinând cont de numărul mare de englezi din divizie, el adăugă, plin de tact: „Mesaj special pentru încăpăţânaţii noştri – «Anglia pentru totdeauna»". Fiecare om căra arma şi echipamentul personal, un rucsac mic cu vestă, bonetă, două grenade, cincizeci de cartuşe de muniţie suplimentară într-o bandulieră, raţia pentru o zi şi o sticlă plină cu apă. În plus, nişte cruci albe de pânză cu chipul Sfântului Andrei erau prinse pe spatele rucsacului mic, pentru a-i ajuta pe cei din urmă să rămână în contact cu cei din faţă, în întuneric. Toţi erau echipaţi cu un târnăcop sau lopată şi cu o lopăţică de infanterie. Aceasta din urmă era legată pe spatele rucsacului mic, de care erau prinşi şi patru saci de nisip. În rucsac erau un sac de dormit, trusa de bărbierit şi raţia intangibilă. Astfel, fiecare om avea raţii şi era echipat să lupte cel puţin douăzeci şi patru de ore şi, chiar dacă terenul era prea dur pentru săpat, avea cei patru săculeţi de nisip pe care-i putea umple, pentru a-i oferi o oarecare protecţie de obuze.

Brigada 152 a lui Murray primise sarcina să apere linia frontului, marcând linia de start şi eliberând şi marcând rute în faţa ei. Seaforth 5 făcuse asta în nopţile precedente, în timp ce Cameron 5 eliberase unsprezece culoare în câmpurile minate din faţa lor, la capătul estic al rutelor „Sun", „Moon" şi „Star". Brigada 153 a lui Graham era în dreapta, Brigada 154 a lui Houldsworth în stânga. În prima, Black Watch 5

trebuia să avanseze până la linia „Red", unde 1 Gordons urma să treacă pe lângă ei, spre obiectivul final, „Aberdeen". Pe stânga, 5/7 Gordons trebuia să parcurgă tot drumul de la start la finiş, ultima porţiune încluzând „Strichen".

Brigada 154, pe stânga, avea de acoperit aproape trei sferturi din întregul front divizional. Pe dreapta, Black Watch 1, cu 7/10 Argyll and Sutherland Higlanders trebuiau să parcurgă tot drumul până la obiectivele finale, care includeau puternica poziţie inamică „Stirling". Pe stânga brigadei, atacul până la linia „Red" urma să fie executat de două companii ale lui 5 Cameron, după care Black Watch 7 trebuia să treacă, pentru a asigura legătura cu neo-zeelandezii, la capătul extrem nord-vestic al lui Miteiriya Ridge. Între ei şi Argyll, 50 Tancuri Regale trebuia să-şi croiască drum înainte cât de repede îi permitea operaţiunea de deminare, pentru a se alătura atacului final al liniei „Blue", prin capturarea lui „Nairn".

Oamenii serviră cu toţii o masă fierbinte la ora şapte şi îşi dezmorţiră picioarele după ziua călduroasă pe care o petrecuseră înghesuiţi şi ascunşi în tranşee. Divizia porni cu mare încredere şi fără emoţii spre linia de start, sub acoperirea bombardamentului contra-bateriei. La scurt timp după ora zece, sunetul ascuţit al cimpoaielor se auzea pe toată lungimea liniei. Căpitanul Grant Murray din 5 Seaforth, în teren alături de o patrulă pentru a acoperi linia de start, a văzut atacul pornind :

„Limbile ceasului meu parcă abia se târau, în timp ce stăteam întinşi, ascultând şi privind. În faţa noastră totul era liniştit, cu excepţia câte unei lumini Verey sau a focului de mitralieră. Când s-a apropiat ora zero, m-am răsucit şi m-am uitat în spate spre liniile noastre. Brusc, întregul orizont deveni roz şi pentru o secundă sau două se lăsă o tăcere totală. Apoi, zgomotul tunurilor Armatei a Opta ne lovi ca un perete solid de sunet, care făcu pământul să se cutremure. Prin

vacarm distingeam alte sunete – şuieratul obuzelor deasupra capului, răpăitul mitralierelor ... şi, în cele din urmă, cimpoaiele. Apoi am văzut ceva ce ne va rămâne în memorie pentru totdeauna – linie după linie de siluete cu căşti de oţel, cu puştile pe umăr, baionetele sclipind în lumina lunii, şi pe deasupra tuturor, vaietul cimpoaielor ... În timp ce treceau, ne-au făcut semn cu degetele mari ridicate în sus şi i-am privit cum înaintau spre liniile inamice, care acum erau învăluite în fum. Ultima imagine a lor a fost când i-am văzut intrând în fum, cu focul defensiv al inamicului căzând în mijlocul lor".

Pe dreapta, Brigada 153 a lui Graham din Black Watch traversă linia de start la zece fără zece şi, cântând din cimpoaie, trecu direct prin primul câmp minat, condusă de căpitanul East, cu busola în mână. Într-una din companiile din faţă, reţinută de o reţea de sârmă ghimpată, frizerul fusese cel căruia i se încredinţase foarfecele de sârmă, bineînţeles: „Hai o dată, Jock, la naiba, acum nu tai păr", se auzea prin vacarmul bătăliei. Nu trecu mult şi companiile întâlniră opoziţie inamică. Oamenii începură să cadă, printre ei fiind şi tânărul cimpoier de nouăsprezece ani Duncan McIntyre, care muri în timp ce cânta. Linia dreaptă, aruncându-se în faţă sub lumina lunii, deveni în curând neregulată, praful şi fumul adăugându-se confuziei produse de focul inamic. Pe măsură ce ritmul înaintării deveni mai lent, calcularea distanţei o luă razna şi nu e nici o îndoială că 5 Black Watch era mai aproape de „Green" decât de „Red", la unsprezece şi jumătate, când se opri, ca să treacă 1 Gordons.

În timp ce cei din 1 Gordons se certau dacă erau sau nu pe linia „Red", un foc de artilerie concentrat începu să cadă la trei sute de metri în faţa lor. Cineva spuse că erau tunurile britanice care trăgeau de pe „Kintore", dar tunarii jurau că era inamicul. Colonelul unităţii Gordons hotărî să aştepte ca tirul să se rărească şi porniră la douăsprezece minute după miezul

nopţii, cu nouă minute întârziere. Companiile din faţă trecură direct prin cortina de foc şi nu suferiră multe pierderi, dar ceea ce s-a întâmplat după aceea este obscur. Compania A a ajuns în cele din urmă la „Braemar", o mie de metri dincolo de „Kintore", lângă linia „Black", suferind pierderi grele. Mai târziu li se alătură Compania C, dar nimeni nu ştia sigur dacă vreunii dintre ei cuceriseră „Kintore", în drum: probabil că nu. Cele două companii atacară în trombă „Braemar", împreună, şi îl capturară în întregime, cu excepţia unei mici porţiuni. Acum mai erau numai şaizeci de oameni, dintre care trei ofiţeri, şi pierduseră legătura cu cartierul general al batalionului lor, situaţie care dură până la ora zece în dimineaţa următoare, când un curier reuşi să treacă. Compania D fusese trimisă cu Escadronul A din 50 Tancuri Regale, ca să ajute la atacul asupra lui „Kintore", şi apoi tancurile porniră să atace singure „Aberdeen", dar nimeriră peste mine. Batalionul a fost în cele din urmă reorganizat la vest de linia „Red", fără să cunoască soarta companiilor A şi C şi neştiind sigur dacă „Kintore" fusese cucerit sau nu.

În consecinţă, cei din 1 Gordons nu erau prea fericiţi la ivirea zorilor şi batalionul lor 5/7 din stânga nu o ducea mai bine. Porniseră bine, dar fuseseră întâmpinaţi de foc inamic când se apropiaseră de linia „Red". După o mie de metri sub foc puternic cu obuze, au fost opriţi de focuri de mitralieră de pe „Strichen" şi „Keith", care acopereau ceea ce părea să fie un câmp minat întins. Încercând să-l ocolească, una dintre companii nimeri direct în alt câmp minat, de asemenea acoperit cu focuri de armă, şi a fost decimată. Cealaltă nu putea să se mişte, aşa că săpă adăposturi în locul în care se afla, la aproape un kilometru de linia „Black" şi la un kilometru şi jumătate de obiectivul lor final. Astfel, în ciuda frontului ei îngust, brigada lui Graham era doar puţin în faţa liniei „Red" la răsărit, iar linia defensivă principală a inamicului din acel sector era mai mult sau mai puţin intactă.

Pe dreapta brigăzii lui Houldsworth, 1 Black Watch porni repede şi se menţinu foarte aproape de baraj, din cauza căruia suferi câteva pierderi. Soldaţii ajunseră la linia „Red" la timp, dar după aceea au fost întârziaţi şi întâmpinară o opoziţie serioasă, pe care o înlăturară în cea mai mare parte cu atacuri la baionetă şi grenade. Terminară în spatele obiectivului lor final, care se părea că fusese pe linia „Black", nu „Blue", şi au fost nevoiţi să se întoarcă la aceasta. Compania din stânga continuă să avanseze spre Perth, tot pe linia „Black", printr-un câmp plin de mine antipersonal şi acoperit cu foc de mitralieră, dar la sosire pierduse legătura cu cartierul general şi numai un ofiţer mai era în picioare.

Următorul în linie, 7/10 Argyll, trecu printr-o experienţă asemănătoare. Totul merse bine până la linia „Red", deşi opoziţia creştea şi focul devenea tot mai intens, până când ajunseră la ea. Când trecură de această linie, lupta deveni înverşunată şi confuză. Cele două companii din faţă au fost reduse la treizeci de oameni fiecare, una a fost pierdută, iar a patra întârziată de mine, o dată cu Escadronul C din 50 Tancuri Regale, care trebuia să captureze „Stirling" împreună cu ea. Cu mult înainte de asta, colonelul Lorne Campbell hotărâse să sape adăposturi acolo unde se afla. La sosirea acestora, zona era măturată de focuri de armă din „Stirling" şi nu se putea pune problema unui atac pe timp de zi.

La stânga brigăzilor B şi C, companiile lui 5 Cameron au avut puţine dificultăţi ca să ajungă la linia „Red". La trecerea lui 7 Black Watch, aceasta întâmpină o rezistenţă slabă la început, dar focul mortierelor şi artileriei crescu treptat în intensitate, până când şase ofiţeri au fost ucişi sau răniţi. Când se opriră pe linia „Black" pentru o jumătate de oră, colonelul realiză că toate companiile din faţă aveau pierderi foarte grele. Una dintre ele, care avea o forţă de cel mult un pluton, a fost trimisă înainte cu Compania D a căpitanului Cathcart, cei rămaşi săpând adăposturi pe linia „Black". Cathcart

înaintă prin luptă peste creasta lui Miteiriya Ridge şi la ora patru cuceri „Kircaldy". Aici, cu efectivul redus la numai cincizeci de oameni, un ofiţer ucis şi ceilalţi, inclusiv el, răniţi, căpitanul stabili contacul cu neo-zeelandezii din stânga lui, şi a fost, de fapt, singura parte a Diviziei Highland care şi-a atins obiectivul stabilit. Contacul cu Batalionul 21 neo-zeelandez nu a fost stabilit cu uşurinţă. Comandanţii de pluton, care ar fi trebuit să termine unul lângă celălalt, se întâlniseră înainte de bătălie şi stabiliseră cuvintele „Jock" şi „Kiwi" drept parole de recunoaştere. Dar amândoi au fost ucişi înainte să-şi atingă obiectivele. La fel şi curierul trimis de la „Kiwi" către „Jock". Soldatul Smith din Black Watch a văzut asta şi, deşi rănit şi el la umăr, s-a dus din proprie iniţiativă şi a recuperat mesajul, l-a adus şi apoi s-a oferit să ducă înapoi răspunsul. Cathcart şi doi dintre ofiţerii lui răniţi au rămas la post toată ziua următoare. În acţiunea din acea noapte, 7 Black Watch a pierdut cincisprezece ofiţeri, cinci dintre ei ucişi, şi aproape două sute de soldaţi, dintre care şaizeci şi cinci morţi.

În centru, 50 Tancuri Regale petrecuse o noapte extrem de frustrantă, care începuse atunci când încercările de eliberare a culoarului F pentru ei au avut o problemă după alta. Tancurile. Scorpion nu veniseră, nu existau detectoare de mine şi genişti, aşa încât au ajuns la încercarea de curăţare a unui culoar de o sută cincizeci de metri în câmpul minat prin împungeri cu baioneta, ceea ce a dus la un număr mare de pierderi. Escadronul C a primit ordin să-şi găsească drumul spre 7 Argyll, ceea ce a reuşit până la urmă, aşa cum am văzut. Culoarul a fost eliberat la ora două şi jumătate, dar apoi au descoperit un alt câmp. Mai trecu o oră înainte ca tancurile să treacă şi să fie gata să atace „Nairn". Ele au pornit încet şi au fost întâmpinate imediat cu foc antitanc pe partea dreaptă, care părea să vină dinspre „Stirling". După ce au fost lovite trei tancuri, escadronul se retrase la linia „Black".

Divizia Highland luptase din greu şi suferise un număr mare de pierderi. Au fost nenumărate exemple de curaj, unele recunoscute prin numeroasele medalii acordate diviziei pentru operaţiunea din acea noapte, precum şi multe, fără îndoială la fel de brave, nerecunoacute. Dar, cu excepţia extremei stângi, atacul nu a ajuns şi categoric nu a străpuns linia principală de apărare inamică. Divizia reuşise să creeze culoare pentru propriul uz în câmpurile minate avansate ale inamicului până pe la ora unu, dar întârzierile şi dificultăţile de avansare dincolo de linia „Red" şi eşecul de a elibera poziţii importante ca „Kintore", „Stirling" şi „Strichen" a ţinut pe loc crearea de culoare pentru Divizia 1 Blindate şi deci înaintarea tancurilor acesteia. Praful, fumul, minele şi confuzia generală de pe câmpul de luptă, agravate de faptul că două divizii din două corpuri diferite încercau să elibereze culoare minate şi să avanseze cu vehiculele în aceeaşi zonă restrânsă, din care inamicul nu fusese alungat complet, au produs o situaţie haotică, în care nimeni nu ştia exact unde se afla, şi cu atât mai puţin unde erau prietenii şi unde duşmanii.

Sarcina lui Freyberg era foarte asemănătoare cu a lui Wimberley. Frontul era mai îngust, de doi kilometri şi jumătate, lărgindu-se la cinci kilometri, la capăt. Dar el avea numai două brigăzi de infanterie cu care să avanseze. Metoda aleasă de Freyberg a fost diferită, ţinând cont de necesitatea de a desfăşura forţa maximă în fazele finale. Brigada 5 a lui Kippenberger pe dreapta şi 6 a lui Gentry pe stânga trebuiau să atace fiecare până la linia „Red" numai cu câte un batalion. După o pauză de o oră şi cincizeci de minute acolo, cele două batalioane rămase ale celor două brigăzi trebuiau să treacă, oprindu-se din nou pentru un sfert de oră pe drumul spre obiectivele finale, dincolo de Miteiriya Ridge. Batalionul 28 Maori trebuia să le urmeze cu două companii în spatele fiecărei brigăzi, lichidând posturile inamice care fuseseră

ratate. Sarcina principală a Brigăzii 8 Blindate a lui Currie, cu cavaleria divizională, era să treacă prin poziția infanteriei la obiectivul final și să ocupe poziții în fața acestora, pentru a se opune contraatacurilor și ca să extindă succesul spre sud. În timpul atacului de naopte, Royal Wiltshire Yeomanry, cu paisprezece tancuri Grant, zece Sherman și treisprezece Crusader, trebuia să sprijine Brigada 5, iar Warwickshire Yeomanry, cu alte trei Sherman și patru Crusader, Brigada 6. Celălalt regiment, 3 Husari, avea nouă tancuri Grant, douăsprezece Sherman și șaisprezece Crusader. Folosirea acestor tancuri depindea de viteza cu care geniștii divizionali curățau culoare pentru cele două rute de înaintare, pe frontul fiecărei brigăzi.

Artileria divizională, întărită cu șase trupe din Corpul 10, trase un program cronometrat de foc concentrat asupra sistemelor defensive cunoscute, un singur regiment trăgând un baraj foarte subțire peste întregul front, în principal ca să mențină direcția infanteriei. În Brigada 5, Batalionul 23 a fost întâmpinat cu un foc intens de mortiere și obuze, imediat înainte de primul câmp minat inamic, dar îl traversă în prima jumătate de oră, cu pierderi puține. El ajunse dincolo de obiectivul de pe linia „Red" și întâlni o opoziție puternică, suferind pierderi grele înainte să se întoarcă pe această linie. Dar Maori, care venea în spate, îl ajută. Batalionul 23 pierduse în total o sută douăzeci și nouă de oameni și nu se întorsese la locul lui corect, la sosirea Batalionului 21.

Acesta din urmă porni faza a doua la unu fără cinci, cu trei companii una lângă alta. Ele ajunseră la timp la obiectivele finale, la trei fără un sfert, cu un număr de pierderi datorat focului mortierelor și obuzelor. Acolo, săpară adăposturi pe pantele culmii, în timp ce stabileau contactul cu 7 Black Watch pe dreapta, iar compania de rezervă a fost trimisă înainte ca să atace tunurile inamice. Probleme la

culoarele din câmpurile minate întârziară sosirea tunurilor lor antitanc, a mitralierelor şi mortierelor.

Batalionul din stânga al brigăzii, 22, avu momente mai dificile. Postul inamic care produsese probleme Batalionului 23, când acesta trecuse de obiectivul lui, îi ţinu pe loc pentru un timp, dar până la urmă inamicii au fost atacaţi din flanc şi distruşi. În continuare, opoziţia a fost redusă şi la scurt timp, după două şi jumătate, toate cele trei companii îşi atinseseră obiectivele, deşi erau supuse unui foc intens al mortierelor. Apoi au fost trimise patrule în faţă, care s-au întors cu peste şaizeci de prizonieri, aducând totalul batalionului la o sută cincizeci, faţă de pierderile proprii de o sută zece.

La patru şi jumătate, Kippenberger era stabilit bine pe poziţie, la vest de Miteiriya Ridge. Existaseră întârzieri în curăţirea rutelor din faţă, lucrul la primul câmp minat începând abia la un sfert de oră după miezul nopţii. La unu şi jumătate, se raportă eliberarea culoarului nordic, după ce se stricaseră două tancuri Scorpion. Geniştii porniră în al doilea câmp minat la patru fără cinci şi eliberară un drum prin el abia la cinci şi jumătate. La acea oră fusese găsit un alt câmp minat pe culmea lui Miteiriya Ridge, la eliberarea căruia ajutară şi cei din Maori, înainte să fie retraşi, la şase şi jumătate. În consecinţă, abia exact înainte de răsărit a existat o rută liberă pe culme.

Batalionul 24 conduse atacul lui Gentry pe stânga, cu trei companii în linie. După scurt timp, întâlniră foc de mitralieră din stânga, din zona în care erau ţinuţi pe loc sud-africanii. Prin urmare, cotiră spre dreapta şi nimeriră sub un foc şi mai puternic, când ajunseră la primul câmp minat. Apoi o companie porni spre stânga ca să se ocupe de asta, în timp ce ceilalţi mergeau mai departe. Batalionul avea zece morţi şi şaptezeci şi şapte răniţi, când ajunseră la linia „Red".

Batalionul 26, care îi urma pe dreapta, fusese întârziat şi trecu direct, fără ca măcar să-i vadă pe cei din 24. La scurt timp după aceea, intrară sub un foc intens cu obuze, şi nu ştiau dacă acesta era al propriei artilerii sau al inamicului. Din stânga se trăgea intens cu mitralierele, dar la răsărit reuşiră să se aşeze pe panta din faţă a lui Miteiriya Ridge, fără armele lor de sprijin, dar în legătură cu 22 pe dreapta şi 25 pe stânga.

Ca şi 26, 25 nu-i văzuse pe cei din 24 pe linia „Red". După aceea, întâlniră o opoziţie puternică şi, la ivirea zorilor, companiile lor din faţă erau exact lângă culme, împiedicate să înainteze dincolo de aceasta de posturile inamice de pe ambele flancuri. În dreapta, erau în legătură cu 26, dar între ele exista un spaţiu de patru sute de metri. În stânga lor nu se vedea nici urmă de sud-africani. Armele lor de sprijin sosiră abia când începuse să se lumineze, şi, ca şi cele ale Batalionului 26, acestea au fost desfăşurate în pripă la est de culme. Cele două companii Maori din spatele Brigăzii 6 nu reuşiră să mai găsească nici unul dintre batalioanele din faţă, dar merseră vioaie înainte, singure, până când ajunseră la culme, pe care îşi ocupară poziţiile, de o parte şi de alta a Batalionului 25, o companie de pe stânga trebuind să atace şi să captureze un post inamic, în drum.

Tancurile lui Currie au avut o înaintare lentă şi plină de praf, căci era ora trei înainte să înceapă să se mişte prin primul câmp minat. Pe dreapta, Wiltshire Yeomanry ajunse pe creasta culmii exact în zori, dar escadroanele grele nimeriră apoi peste un câmp minat şi pierdură nouă tancuri. Cele cincisprezece rămase au continuat înaintarea şi au fost imediat atacate de treizeci sau patruzeci de tancuri inamice, în faţa cărora se retraseră în spatele culmii şi realimentară. În stânga lor, Warwickshire Yeomanry ajunse pe panta estică a culmii la ora patru. În încercarea de a înainta, escadronul din faţă pierdu şase tancuri din cauza minelor, iar restul ocupă poziţia chiar înainte de ivirea zorilor, la dreapta lui 25 şi în spatele

Batalionului 26. 3 Husari era în rezervă în spatele Batalionului 24, când la şase şi jumătate a fost bombardat intens cu obuze. Se dispersă şi mai târziu înaintă pe culme în dreapta lui Warwickshire şi în spatele Batalionului 22.

Deci, în zori, Divizia Neo-Zeelandeză ajunsese pe obiectivul ei, dincolo de culme, cu excepţia părţii stângi, unde se opriseră. Întârzierea din curăţirea culoarelor în câmpul minat a însemnat că cea mai mare parte a companiilor din faţă nu au primit armele de care aveau nevoie ca să se apere împotriva atacurilor. Câmpul minat neaşteptat de pe culme şi opoziţia din spatele acesteia au împiedicat tancurile lui Currie să înainteze. Cu toate acestea, exista un culoar curăţat de mine prin sectorul lui Kippenberger. Cum nu se vedea nici un semn că Gatehouse ar trece pe acolo, nu se putea pune pentru moment problema „extinderii spre sud-vest", chiar dacă divizia ar fi fost capabilă să o facă, ceea ce este îndoielnic.

Sarcina lui Pienaar şi metoda aleasă de el ca să o execute au fost foarte asemănătoare cu ale lui Freyberg. Brigada 2 pe dreapta şi 3 pe stânga trebuiau să folosească fiecare câte un batalion pentru prima fază, până la linia „Red". După o pauză de o oră şi un sfert, celelalte două batalioane trebuiau să treacă culmea spre obiectivele lor finale, dincolo de Miteiriya Ridge. Brigada 1 trebuia să găsească o forţă specială de maşini blindate, mitraliere şi tunuri antitanc, care să apere flancul stâng, iar o rezervă mobilă a lui 8 Tancuri Regale şi Regimentul 2 Botha trebuiau să avanseze în centru şi să ajute la capturarea obiectivului final, să respingă contraatacurile şi apoi să se extindă spre sud. Artileria divizională, întărită cu trei trupe de câmp din Corpul 10 şi o baterie medie, trebuia să tragă un program cronometrat, folosind totodată fum asupra obiectivelor intermediare şi finale, ca să acopere reorganizarea şi să ajute la găsirea direcţiei.

1 Natal Mounted Rifles captură fără probleme linia „Red" în sectorul Brigăzii 2. Cape Town Highlanders, care trebuiau să treacă pe dreapta, se implicară într-o luptă intensă şi confuză pe linia lor de start şi suferiră pierderi considerabile, inclusiv comandanţii celor două companii din faţă. Asta făcu ca programul de artilerie pentru faza a doua să fie amânat de câteva ori, în timp ce erau făcute încercări de învingere a opoziţiei şi risipire a confuziei. Deşi porni din nou la două şi cinci minute, înaintarea infanteriei a fost reluată abia la patru şi jumătate. Nu întâlni nici o opoziţie serioasă şi batalionul se stabilise deja pe Miteiriya Ridge, la răsărit. Pe stânga, Batalionul 1/2 Forţă de Câmp avea şi el probleme, inclusiv un câmp minat neaşteptat. După ceva dificultăţi şi o luptă năucitoare, batalionul îşi stabili poziţia la est de culme, cu un kilometru şi jumătate înaintea obiectivului final. Pierderile au fost de patruzeci şi doi de oameni ucişi, opt ofiţeri şi o sută treizeci şi trei de soldaţi răniţi, dar totodată au capturat treizeci şi şase de germani.

1 Rand Infanterie Uşoară, care conducea Brigada 3, a dat peste o poziţie inamică puternică la numai un sfert de oră după ce a traversat linia de start. A reuşit să o captureze cu ajutorul torpilelor Bangalore, a luat câţiva prizonieri din Divizia 164 Germană şi a avansat în continuare spre linia „Red", la care a ajuns cu zece minute înainte de miezul nopţii. A continuat să aibă probleme pe flancul drept, nefiind ajutată de întâzierea Brigăzii 2, şi a avut aproximativ o sută de pierderi, printre care şi zece ofiţeri.

Amânarea programului de artilerie pentru faza a doua i-a ajutat pe cei din Imperial Cavalerie Uşoară pe stânga, căci aceştia fuseseră întâziaţi de problemele lui Rand Infanterie Uşoară. Nici ei, nici Royal Durhan Infanterie Uşoară nu au avut mari dificultăţi în înaintare după aceea, deşi flancul drept al celei de doua a fost problematic. Amândouă batalioanele

au ajuns la obiective la ora cinci, Infanteria Uşoară cu aproximativ cincizeci de pierderi, iar Cavaleria Uşoară cu numai nouă.

Grupul de rezervă divizional a petrecut o noapte frustrantă tipică, datorată întârzierilor şi dificultăţilor în curăţirea culoarelor din câmpurile minate. Se luminase deja înainte ca el să ajungă pe pantele estice ale lui Miteiriya Ridge, în spatele lui Royal Durham Infanterie Uşoară. Transvaal Scottish şi mitraliorii din Regimentul President Steyn au venit pe flancul stâng fără probleme sau pierderi.

În consecinţă, la răsărit, divizia, care suferise aproximativ trei sute cincizeci de pierderi, se afla pe obiective, cu excepţia părţii drepte, dar nu putea să se extindă spre sud, aşa cum se prevăzuse. Mai la sud, Divizia 4 Indiană executase cu succes raidurile şi acţiunile de diversiune încredinţate ei.

Dacă cei din Corpul 30 considerau că partea lor din bătălie fusese îndeplinită satisfăcător până în acel moment, nu acelaşi lucru se putea spune despre Corpul 10, care petrecuse o noapte extrem de solicitantă şi frustrantă. Forţa lui, în seara zilei de 23, cuprindea patru sute treizeci şi patru de tancuri: o sută şaizeci şi unu în Brigada 2 Blindate a lui Fisher (un Grant, nouăzeci şi două Sherman şi şaizeci şi opt Crusader), o sută treizeci şi trei în Brigada 8 a lui Custance (două Grant, nouăzeci şi trei Sherman şi patruzeci şi cinci Crusader) şi o sută patruzeci în Brigada 24 a lui Kenchington (cincizeci şi şapte Grant, treizeci şi unu Sherman şi patruzeci şi cinci Crusader). Divizia 1 Blindate a lui Briggs trebuia să treacă prin apropierea graniţei dintre australieni şi Divizia Highland, în timp ce 10 a lui Gatehouse făcea acelaşi lucru pe frontul neo-zeelandez. Corpul 30 nu avea responsabilitatea curăţării culoarelor în câmpurile minate inamice pentru blindate şi, în consecinţă, fiecare divizie de blindate era nevoită să-şi formeze o forţă de deminare proprie. Această forţă trebuia să

facă cel puţin trei culoare pentru divizia ei în toate câmpurile inamice, marcându-le, ca şi rutele spre ieşirea din propriul câmp minat avansat, lucrând tot timpul în strânsă cooperare cu divizia de infanterie ce ataca în faţa lor. Această forţă era compusă dintr-un batalion motorizat, trei escadroane de genişti şi trei trupe de tancuri Crusader. De asemenea, erau incluse semnalizările şi poliţia militară. În Divizia 1 Blindate comanda o avea ofiţerul comandant al batalionului motorizat, dar în 10 o avea comandantul geniştilor regali. Diviziile trebuiau să plece din zonele lor de asamblare de lângă El Imayid după lăsarea întunericului. Vehiculele din frunte trebuiau să atingă drumul ce mergea spre sud de la El Alamein, numit Springbak Road, la o jumătate de oră după miezul nopţii. De acolo, trebuiau să plece mai departe, după ce realimentau, la ora două, asta dacă Montgomery nu ordona altceva, fiecare divizie mergând pe trei rute aflate la cinci sute de metri depărtare. Divizia 1 Blindate mergea pe Sun, Moon şi Star, iar 10 pe Bottle, Boat şi Hat.

Se spera că tancurile din frunte ale brigăzilor lui Fisher şi Custance vor ieşi din obiectivele finale ale Corpului 30 cu mult înainte de răsăritul soarelui. În timp ce ei înaintau către primul reper, numit „Pierson", la vreo cinci kilometri spre vest, Kenchington trebuia să vină în stânga lui Custance şi apoi tancurile întregului corp să fie în poziţie să întâmpine un atac inamic. În faza următoare, care era puţin probabil să înceapă înainte să se lumineze, Fisher trebuia să avanseze încă un kilometru şi jumătate pe dreapta, iar Kenchington pe stânga, în timp ce puşcaşii lui Bosvile apăreau ca gardă de flanc în nord, iar infanteria în camioane a lui Lee în sud. Faza finală, care categoric avea să înceapă în timpul zilei, urma să îl aducă pe Fisher încă trei mile la sud-vest, spre drumul Rahman, în timp ce Custance trecea în poziţie la sud de acesta, după o înaintare de şase kilometri şi jumătate spre vest. În acest timp

şi imediat ce se lumina, maşinile blindate trebuiau să înainteze şaisprezece kilometri spre nord-vest şi să încerce să localizeze Divizia 1 Blindate, precum şi la sud de Deir el Shein, ca să sesizeze orice mişcare spre nord a grupului blindat sudic.

Corpul avea prioritate absolută asupra tuturor drumurilor, după ora două dimineaţa. Nimeni nu-şi făcea iluzii referitor la cât de vagă şi confuză putea fi situaţia. Se acceptase că era posibil ca brigăzile să fie nevoite să se desfăşoare în orice clipă în formaţie de luptă, din coloanele lor cap la cap, şi că puteau să forţeze singure pătrunderea finală. Se spera că una sau mai multe dintre aceste brigăzi vor putea învălui flancul tancurilor inamice, în timp ce a treia, probabil a lui Fisher, le ataca frontal. Din asta rezultă că se aşteptau ca grupul nordic de blindate să fie distrus, înainte ca grupul sudic să i se poată alătura. Avertismentul final al lui Lumsden a fost: „În nici un caz să nu vă repeziţi orbeşte împotriva tunurilor antitanc inamice sau să încercaţi să treceţi printr-un culoar îngust acoperit de o concentrare de tancuri. În astfel de cazuri trebuie făcut un plan bun de coordonare, tunurile antitanc fiind atacate de artilerie şi mitraliere".

Forţa de curăţire a câmpului minat a lui Briggs a fost întârziată de o decizie de ultimă clipă, şi anume aceea de a permite neo-zeelandezilor să folosească drumul Star de la ora şapte până la trei dimineaţa. De fapt, pe toate cele trei drumuri, grupurile de creare a culoarelor erau la lucru înainte de douăsprezece şi douăzeci. Ele întâmpinară imediat dificultăţi mari. Pe ruta Sun au fost numai câteva mine în primul câmp minat şi un culoar de şaisprezece metri lăţime a fost curăţat înainte de ora unu. După aceea, au întâlnit mult mai multe grupuri de mine răspândite, dar au reuşit să elibereze şi un culoar prin al doilea câmp minat, înainte de ora două. Trei ore mai târziu, al treilea câmp minat era şi el trecut şi exista o rută liberă atât de departe cât ajunsese infanteria.

Grupurile de pe celelalte rute nu au fost atât de norocoase şi nu avut un astfel de succes. Pe ruta Moon, primul câmp minat a trebuit să fie curăţat prin împungeri cu baioneta, căci detectoarele nu mergeau, iar culoarul de şaisprezece metri lăţime a fost terminat abia la patru şi zece. Înaintarea a fost apoi oprită de postul inamic de la „Kintore", pe care 1 Gordons nu a reuşit să-l elibereze decât aproape de ora nouă dimineaţa. Apoi a fost curăţat un culoar în al doilea câmp minat, dar a fost imposibil să continue cu al treilea. Pe ruta Star, deminarea mergea încet. Alocarea drumului din spate neo-zeelandezilor şi schimbarea de ultim moment a ofiţerului conducător au contribuit la asta. Primul câmp minat a fost trecut abia la patru şi jumătate, iar în al doilea exista încă numai un culoar de opt metri lăţime. Iar acesta nu putea fi folosit nici el, din cauza poziţiei inamice de pe „Strichen", pe care 1 Gordons nu o eliberase.

În ciuda acestei lipse de culoare, tancurile lui Fisher înaintară încet, conform planului, cu grupul Bays pe Sun, pe dreapta, grupul 9 Lăncieri şi cartierul general al brigăzii pe Moon, în centru, şi grupul 10 Husari pe Star, capetele de coloană ajungând la primul câmp minat puţin după ora patru. Trei tancuri Sherman au fost deteriorate de mine şi existau îndoieli serioase în privinţa locului în care se aflau. La această oră toată zona era deja învăluită în praf, existau grupuri de vehicule peste tot, iar marcajul rutelor şi culoarelor era foarte greu de văzut. Era suficient ca un vehicul sau două să se abată de pe drum şi să dărâme toate semnele, pentru ca toţi cei din spate să fie încurcaţi. Spiritele erau la fel de încinse ca motoarele, în timp ce tancurile şi celelalte vehicule se târau cu un pas de melc, în norii învolburaţi de praf.

La cinci, grupul Bays raportă că se apropia de al treilea câmp minat, dar o oră mai târziu, chiar când începuse să se lumineze, a fost oprit imediat în spatele infanteriei avansate. Când se lumină, raportă că trecuse de ultimul câmp minat

inamic şi că lupta împotriva tunurilor antitanc inamice cu amândouă escadroanele desfăşurate. De fapt, se afla abia la vest de primul câmp minat, înainte de linia „Red" şi la cinci sau şase kilometri est de locul în care credea că se află. Dar nu şi-a dat seama de asta decât o oră mai târziu, iar poziţia lui exactă a continuat să fie un motiv de dispută timp de câteva zile.

Cei din 9 Lăncieri au fost reţinuţi pe Moon de nereuşita de a curăţa culoarele. Ei începură să treacă prin primul câmp minat abia la răsăritul soarelui şi se desfăşurară pe amble părţi ale acestuia, în timp ce compania lor motorizată, Escadronul B din Yorkshire Dragoons, înainta ca să încerce să ajute la eliberarea lui „Kintore". Pe Star, 10 Husari era în aceeaşi poziţie, nereuşind să folosească culoarul îngust din al doilea câmp minat din cauza focului inamic de pe „Strichen", iar la răsărit se desfăşură într-o zonă plină de mine. Deşi focul inamic de artilerie fusese redus şi brigada avusese foarte puţine pierderi, era încă la est de câmpurile minate, la apariţia zorilor.

Planurile lui Gatehouse de curăţare a câmpului minat se bazaseră pe presupunerea că erau numai două câmpuri care trebuiau trecute. Pe ruta Bottle, primul a fost eliberat la ora două, iar la patru şi jumătate exista o rută marcată clar până la Miteiriya Ride. Pe ruta Ink, a existat o întârziere din cauza opoziţiei inamice, dar a fost curăţat un drum spre culme până la cinci şi un sfert, oră la care Boat fusese şi el curăţat, în ciuda unor dificultăţi similare. Grupurile de curăţare de pe Hat au avut cele mai mari probleme, dar, după ce s-au înfruntat cu opoziţia şi mult mai multe mine decât se aşteptaseră, ele au fost răsplătite prin găsirea unui culoar gata eliberat de inamic, în al doilea câmp. În consecinţă, la răsărit existau patru rute curate spre Miteiriya Bridge, dar numai Boat era efectiv în uz la capătul vestic.

Având două brigăzi blindate, Gatehouse trebuia să se ocupe de un trafic mult mai intens decât Briggs. Brigada lui Custance porni în frunte, cu grupul Staffordshire Yeomanry pe drumul Bottle, în dreapta, grupul Nottinghamshire Yeomanry (Sherwood Rangers) pe Boat, în centru, şi grupul 3 Tancuri Regale pe Hat, în stânga, urmate de maşinile blindate ale lui Royals. Cartierul general divizional venea în urmă în centru şi apoi brigada lui Kenchington, cu grupul 41 Tancuri Regale pe Bottle, 47 pe Boat şi 45 pe Hat. În fine, brigada lui Lee trebuia să treacă la urmă, cu trei batalioane din Royal Sussex, Batalionul 5 pe dreapta, 4 în centru şi 2 pe stânga.

Staffordshire înaintă bine pe Bottle şi la cinci şi jumătate se apropia de creasta lui Miteiriya Ridge, când întâlni un nou câmp minat acolo, pe care nu reuşi să-l traverseze din cauza tunurilor antitanc inamice. Ocupă poziţia neacoperită de pe pantă culmii, imediat la stânga vechilor lor camarazi de arme din Divizia 1 Cavalerie, Warwickshire Yeomanry din brigada lui Currie.

Când cei din Sherwood Rangers, aflaţi pe drumul Boat, traversară culmea, după ce trecuseră prin al doilea câmp minat imediat după ora cinci, escadronul lor Crusader conducător intră sub un foc antitanc intens, tras de aproape. Escadroanele grele din spate se defăşurară la dreapta şi la stânga, trăgând cu fum ca să-şi acopere retragerea. Amândouă escadroanele şi Bateria B din 1 Artilerie Regală Călare, care le urmase, au fost apoi aduse înapoi în spatele crestei, când lumina s-a îmbunătăţit, dar nu înainte să fie pierdute opt tancuri Crusader şi un acelaşi număr de Grant.

3 Tancuri Regale fusese mult întârziat de dificultăţile de curăţire a culoarelor în câmpul minat, pe ruta Hat. El n-a început să treacă prin primul câmp minat decât la patru şi jumătate, iar la răsăritul soarelui încă mai avansa greoi prin el. I se ordonă să se disperseze cât de bine putea şi în cele din urmă ajunse în poziţie pe culme, la stânga lui Sherwood Rangers. Aşa cum era de aşteptat, Royals nu avuseseră succes

în încercarea de a avansa pe flancuri, pierzând o maşină pe dreapta, din cauza unei mine, şi alte două lovite de tunurile de 88 mm, pe stânga. Cartierul general divizional fusese oprit în locul în care ruta Boat traversa ruta Springbok, la cinci kilometri sud-vest de El Alamein, brigada lui Lee fiind dispersată în aceeaşi zonă.

Brigada lui Kenchington şi Royals trebuiau să-şi găsească loc în vechiul „tărâm al nimănui", deja supraaglomerat de artilerie şi vehiculele Diviziilor Neo-Zeelandeză şi Sud-Africană, ca să nu mai menţionăm coada Brigăzii 8 Blindate. Dispersia, atât cât era posibilă, era o acţiune riscantă, căci minele nu se reduceau numai la câmpurile regulate şi existau o mulţime de tranşee. Aglomeraţia era îngrozitoare şi confuzia considerabilă. Întreaga zonă arăta ca o parcare de maşini extrem de prost organizată, la o cursă imensă ţinută într-un *dust bowl** prăfuit.

În sud, Divizia 7 Blindate a lui Harding, singura formaţie a Corpului 13 ce trebuia să fie angajată activ în luptă, avea aproape aceleaşi probleme ca cele întâmpinate de Corpul 30 şi Corpul 10. Cu toate acestea, avea avantajul că întreaga operaţiune de încercare a forţării unui drum prin sistemele defensive inamice la nord de Himeimat îi aparţinea în întregime. În consecinţă, nu existau problemele comenzii şi responsabilităţii divizate care apăruseră în nord.

Planul lui Horrocks conţinea trei faze. În prima, Harding, sprijinit de artileria lui Hughes şi de un regiment de câmp suplimentar, pe lângă al lui, trebuia să treacă prin câmpurile minate „Ianuarie" şi „Februarie", dintre Munassib şi Himeimat, în timp ce Brigada 1 a Franţei Libere a lui Koenig, sub comanda lui Harding, trebuia să cucerească zona aflată la vest de Himeimat. Apoi, Hughes trebuia să preia apărarea breşei

**Dust bowl* = regiune din SUA în care solul erodat a fost ridicat în aer de vânturi în timpul unei secete, în anii '30.(n.t.)*

de la vest de culoarele din câmpul minat. În faza a doua, Harding trebuia să cureţe opoziţia din vest până la Gebel Kalakh şi platoul Taqa, în timp ce Divizia 50 elibera frontul dintre ei şi 44. În fine, corpul trebuia să fie pregătit să pătrundă dincolo de zona Qaret el Abd şi Gebel Kalakh.

În afară de sprijin de artilerie, singurul rol pe care trebuia să-l joace Divizia 44 în atacul iniţial era ca 1/7 Quenn's din Brigada 131 să-şi stabilească poziţia între „Ianuarie" şi „Februarie", ca să protejeze flancul drept al lui Roberts. Din nefericire, lucrurile au început să meargă prost încă din prima fază şi batalionul a suferit pierderi grele. Colonelul lor a fost ucis, după ce condusese chiar el cu curaj pe cei rămaşi. Trupele au fost strânse de adjutantul lui la est de „Ianuarie", iar genieştii au eliberat cu bravură câmpul de la vest de ei.

Divizia 7 Blindate avea de executat un marş de apropiere de aproape şaisprezece kilometri, pe patru rute paralele, prin trei dintre câmpurile lor minate, ca să ajungă la linia de start, la est de „Ianuarie". Forţa de curăţire a câmpului minat era formată din Regimentul 44 de Recunoaştere Divizional, în care intraseră şi plutoanele de transportoare ale diviziei, precum şi Escadronul 4 de Câmp Genişti Regali. Erau sprijiniţi de şase tancuri Scorpion, Escadronul A din Greys, o baterie antitanc şi două companii din 1/60. Sarcina lor era să elibereze şi să marcheze patru culoare în câmpurile minate „Ianuarie" şi „Februarie".

Brigada 22 Blindate ieşi la şapte fără un sfert din câmpul minat „Mai" şi totul merse bine în lumina strălucitoare a lunii, în ciuda zonelor ocazionale de nisip moale. Roberts opri cavalcada la ora opt, pentru patruzeci şi cinci de minute, căci o luaseră înaintea orarului şi nu vroia să ajungă la linia de start prea devreme şi să fie nevoit să aştepte acolo. Din nefericire, când porniră din nou, multe dintre lămpile care marcau traseul se stinseseră şi întârziară mult, rezultatul fiind că grupurile de genişti ajunseră la linia de start cu douăzeci şi cinci de minute

întârziere. Acest fapt şi câteva obuze trase în zonă făcură ca operaţiunea de formare să fie executată în grabă, iar înaintarea spre „Ianuarie" începu cu zece minute întârziere faţă de program.

După mai multe greşeli şi dificultăţi, culoarul numărul unu din nord a fost, în sfârşit, curăţat la ora patru şi jumătate, deşi exista un post inamic exact la vest de ieşire. Pe culoarul numărul doi, un Scorpion a fost defectat de o mină şi de focul unui tun antitanc, dar culoarul a fost curăţat manual până la ora două fără douăzeci. Escadronul responsabil pentru culoarele cu numărul trei şi patru loviră nişte mine din nisip la scurt timp după ce trecuseră de linia de start. Ei se gândiră că aceea trebuia să fie marginea estică a lui „Ianuarie", ceea ce nu era adevărat, şi îşi porniră Scorpion-ul. Acesta se opri de mai multe ori din cauza supraîncălzirii, exista foc inamic de toate felurile, înaintarea era lentă şi suferiră multe pierderi înainte să ajungă la marginea estică a lui „Ianuarie". Totuşi, eforturile minunate ale echipelor făcuseră ca toate tancurile adaptate Scorpion să fie din nou operaţionale. Culoarul numărul trei a fost încheiat în cele din urmă la două şi un sfert, deşi nu era de nici un folos pentru vehiculele cu roţi, din cauza nisipului moale, iar unul dintre tancurile Scorpion se defectă la capătul vestic. Scorpion-ul de pe culoarul numărul patru a fost lovit după ce parcursese trei sferturi din lungimea culoarului, dar acesta a fost eliberat manual la o jumătate de oră după miezul nopţii.

Primele trupe care trecură prin culoarele din „Ianuarie" au fost Brigada 1 Puşcaşi, Compania A pe celé două culoare nordice, Compania B pe cel sudic. Acestea din urmă avură probleme mari atât din cauza nisipului moale, cât şi a focului inamic din sud, care mai scăzu puţin în intensitate, când „A" coti spre sud ca să ajute, urmată de un escadron din Greys. Roberts trimise 5 Tancuri Regale prin cele două culoare nordice, ca să ajungă în dreapta lui Greys, şi acestea ajunseră

în cealaltă parte o oră mai târziu. Pe culoarul sudic însă, 1 Tancuri Regale era încă la est de „Ianuarie", aşteptând Brigada Puşcaşi să ajungă.

Iată ce scrie locotenentul Peter Luke din Brigada Puşcaşi:

„La scurt timp după începerea focului de baraj, camionul meu se împotmoli în nişte nisip moale de la intrarea în culoarul din câmpul de mine, izolându-i astfel pe cei care trecuseră înainte şi blocând efectiv forţa principală de blindate care venea după noi. Un camion încărcat cu primii răniţi - un grup destul de însângerat, un tip rămas fără picior de la şold şi un altul zăcând pe burtă, cu spatele despicat – încerca şi el să se întoarcă prin culoarul îngust. Dacă forţa fizică ar fi fost egală cu strădaniile noastre, am fi putut ridica vehiculul cu totul pe porţiunea de pământ tare aflată la numai câţiva metri depărtare, dar, deşi disperarea îmi dădea puterea nebunului, nu puteam face nimic, din cauza greutăţii muniţiei suplimentare pentru mitralieră pe care o căram. Tocmai începusem să descărcăm camionul, când unul dintre tunurile noastre care participa la focul de baraj începu să tragă prea scurt. Următorul sfert de oră a aruncat obuze de douăzeci şi cinci de livre la intervale scurte şi regulate exact în vecinătatea noastră.

Începusem marşul de apropiere foarte optimişti. Eu eram categoric entuziasmat şi cred că am comunicat asta şi celorlalţi. La deschiderea spectaculoasă a barajului, sergentul Jefford spuse :

— Pariez că bătrânul Jerry vede stele verzi!

Iar noi, ceilalţi, am început să urlăm. Iar când acel tunar a început să tragă prea scurt, oamenii au continuat să glumească, puţin isteric, cu remarci de genul: «O să-l spun lui maică-sa», sau altele de acelaşi fel.

Tocmai când descărcasem toată muniţia, un obuz a aterizat la numai 10 metri de camion. Cum căzuse în porţiunea de nisip moale în care ne împotmolisem cea mai

mare parte a schijelor au țâșnit pe verticală. Dar asta ne-a dezmeticit și în faza aceea noi nu participasem încă efectiv la bătălie.

În acel moment, Hugh, comandantul companiei mele, a apărut pe jos pe culoarul pe care trecuse cu plutonul din față.

— Ce Dumnezeu faci? întrebă el, fără să se gândească – ceea ce era de altfel de înțeles – la convenția de a nu urla la un ofițer în fața soldaților lui. Țineți pe loc toată divizia de blindate!

În ciuda nopții reci, sudoarea îmi curgea pe față și cred că ea ascundea lacrimile de frustrare care-mi apăruseră în ochi. Totodată, repsirația agitată din cauza efortului ascunse iritarea din voce, când am spus :

— Îmi pare rău, Hugh, dar nu am putut să evit nisipul moale. Nu era loc.

— Nu-mi pasă. Scoateți blestematul acela de vehicul de acolo și porniți înainte, unde este nevoie de voi.

Aveam impresia că tonul lui sugera că mă blocasem în mod intenționat, ca să evit să înaintez. De fapt, în clipa aceea aș fi alergat singur împotriva unui regiment de grenadieri Panzer. Se părea că Scorpion-ul fusese lovit de un tun antitanc și că era nevoie de mitralierele mele Vickers pentru ca acest tun să fie scos din acțiune. Am lăsat camionul în seama echipei mele și am alergat înainte prin nisipul moale și pe culoarul îngust pe care-l curățise Scorpion-ul, până când am început să suflu ca un cal de curse. Cele câteva secunde economisite de acest efort nu puteau schimba rezultatul bătăliei, bineînțeles, dar eram rănit de aparenta nedreptate a lui Hugh.

Acesta stătea lângă monumentul negru și neliniștitor de vizibil al Scorpion-ului mort, cu camionul meu cu mitraliere în spate. Un pluton se vedea vag în față, înaintând pe jos, cu câțiva geniști în față. Dincolo de ei, era inamicul, în tranșee și invizibil, cu excepția șirurilor neregulate de gloanțe trasoare,

care semănau cu desfăşurarea unei plante de apă din hârtie japoneză.

Hugh arătă spre strălucirea de la gura ţevii tunului antitanc care trăgea din nou şi aproape instantaneu ceva ce semăna cu o bilă foarte rapidă ateriză pe pământ, lângă tanc, şi sări în aer, ca o sfârlează sfârâitoare.

— Trage în blestematul acela de tun înainte să lovească rezervorul de benzină al Scorpion-ului şi să lumineze tot culoarul!

— OK, Hugh! am spus, cu încrederea revenită la gândul că, în sfârşit, urma să fiu de folos.

Am sărit în camion lângă Hasley, şoferul, i-am spus să vireze spre stânga şi ne-am îndepărtat vreo sută de metri de Scorpion. Hugh, pe un ton mai puţin poruncitor, spuse ceva despre folosirea manuală a mitralierei din cauza posibilităţii existenţei altor mine. Dar, din cauza hărmălaiei bătăliei, am făcut un semn ambiguu cu mâna şi am pornit, nemaiavând acum în faţă decât luna şi străfulgerarea ocazională a obiectivului nostru. Eram vesel la gândul răzbunării.

Următorul lucru de care am fost conştient a fost o zguduitură puternică, simultană parcă cu momentul în care am muşcat efectiv praf. Izbitura a fost atât de puternică, încât pentru o clipă nu am putut să respir. În această stare, am realizat că lovisem o mină ..."

Acum, forţa de curăţire a câmpului minat fusese redusă puternic din cauza pierderilor, iar colonelul ei, Corbett-Winder, îi spuse lui Roberts că mai avea doar atâţia oameni cât să facă două culoare în „Februarie". Acest lucru a fost aprobat şi ora „Y" de începere a atacului în „Februarie" a fost fixată la cinci şi jumătate. Pe dreapta, nu au reuşit să ajungă la el. Pe stânga, au ajuns acolo şi au nimerit sub un foc inamic puternic. Cum apăreau zorii şi era evident imposibil de curăţat un culoar în câmpul minat la lumina zilei, s-au retras. Un

Scorpion fusese lovit şi a fost abandonat în raza vizuală a inamicului.

În zori, brigada era foarte înghesuită de ambele părţi ale lui „Ianuarie". Era o poziţie inconfortabilă şi expusă, mai ales că francezii liberi trebuiau să fie scoşi în scurt timp din poziţia în care ajunseseră, la vest de Himeimat. Atacul lor a fost executat de „Grupul A", format din Batalioanele 1 şi 2 ale Legiunii Străine, sub comanda colonelului Amilakvari. După un marş de apropiere lung şi dificil, deşi fără probleme, în care au trecut peste multe văi secate, aceste două batalioane au ajuns în zonele lor de formare, în interiorul câmpului minat inamic, la sud-vest de Himeimat, la ora unu şi jumătate. Atacul, lansat spre nord-est o oră mai târziu, a fost sprijinit de propria lor artilerie şi ajutat de un ecran de fum lansat de RAF. Batalionul 1, pe dreapta, a întâlnit o opoziţie puternică. La scurt timp după răsăritul soarelui, Amilakvari a spus Batalionului 2, de pe stânga, să atace, şi acesta ajunse la capătul nordic al povârnişului o jumătate de oră mai târziu. Acum se lumina deja şi nu s-a reuşit să se trimită nici un tun antitanc până la el. La şapte şi jumătate a fost atacat de opt tancuri Stuart capturate de grupul Kiel german, care reuşise să scape de tancurile Crusader din Coloana Zburătoare a Franţei Libere. Batalionul 2 a fost forţat să se retragă şi, făcând asta, expuse partea din spate a Batalionului 1, care trebui să se retragă şi el. Koenig îi dădu permisiunea lui Amilakvari să se retragă vreo cinci kilometri spre sud-est. Dar retragerea pe jos, la lumina zilei, pe pantele golaşe, a dus la pierderea unui mare număr de oameni. Amilakvari a fost şi el ucis şi toate vehiculele au fost pierdute. Moartea inspiratului şi popularului comandat a fost o lovitură serioasă pentru moralul Legiunii Străine şi întreaga operaţiune s-a prăbuşit. Situaţia nu a fost pe deplin înţeleasă decât mult mai târziu.

La opt fără un sfert, Horrocks îi spuse lui de Guingand că avea să discute cu Harding „dacă să mai facă o gaură prin «Februarie» sau nu". Dacă nu, el propunea să „fărâmiţeze" inamicul, între „Ianuarie" şi „Februarie".

Capitolul 8
ATACURI
24 - 25 octombrie

Tot ce aflară Stumme şi şeful lui de stat-major, Westphal, a fost că un bombardament de artilerie de o intensitate nemaiauzită din 1918 fusese deschis pe aproape toată lungimea frontului şi în scurt timp le distrusese întreaga reţea de comunicaţii, rezultatul fiind că nimeni nu mai ştia ce se întâmpla. Stumme, neliniştit din cauza rezervelor sale de muniţie, nu autorizâ riposta imediată. Cei din statul lui major, şi Rommel mai târziu, au fost de părere că aceasta era o mare eroare, pentru că astfel englezii nu puteau fi bombardaţi în poziţiile lor de formare. Când artileria germană a deschis până la urmă focul, se spune că efectul a fost mult redus, pentru că englezii reuşiseră să se instaleze în poziţiile defensive ale germanilor, pe care le capturaseră. Nu există prea multe dovezi care să susţină această afirmaţie. Este clar că inactivitatea artileriei germane în fazele de început se datorează în mare măsură programului contrabateriei. Tunurile erau situate mult în spate şi doar câteva dintre ele puteau ajunge în zone în care infanteria era atât de concentrată încât să reprezinte o ţintă vulnerabilă. De fapt, există prea puţine probe care să arate că artileria germană şi italiană au întâziat în mod deliberat să tragă, sau că infanteria britanică a avut mult de câştigat din ocuparea poziţiilor defensive

inamice. Rommel recunoaşte că focul de artilerie al Armatei a Opta a fost „extraordinar de precis", că au rezultat „pierderi enorme" şi că a distrus cea mai mare parte a armamentului greu al infanteriei. Atât de dur a fost, încât se spune că o parte a Regimentului 62 de Infanterie Italian, din Divizia Trento, şi-a părăsit poziţia şi s-a retras în spate, probabil din faţa australienilor, care aveau să vorbească despre cât de slabă a fost opoziţia întâmpinată. Impresia celor de la Cartierul General al Armatei Panzer era că britanicii aduceau tancuri „iar şi iar" şi că distruseseră resturile Regmentului 62 Infanterie şi cel puţin două batalioane ale Diviziei 164. În nord, se credea că ei străpunseseră linia de apărare principală pe un front de zece kilometri, dar fuseseră opriţi de focul intens de artilerie. În sud, atacul fusese lansat cu aproximativ o sută de tancuri care depăşiseră avanposturile, dar se opriseră în faţa liniei de apărare principale.

Cum situaţia era obscură, Stumme decise să se ducă şi să vadă chiar el ce se întâmpla. Era însoţit doar de colonelul Buechting şi de şoferul lui, caporalul Wolf, şi refuză să ia un vehicul de escortă şi un camion radio, pe motiv că mergea doar până la Divizia 90 Uşoară. De fapt, el merse direct pe front, unde se trase în el, probabil de către australieni. Buechting suferi o rană mortală la cap, iar Wolf întoarse maşina şi se îndepărtă în viteză maximă. Stumme fusese pe punctul să sară jos din maşină şi se pare că se prinse de lateralul acesteia, suferi un atac de cord şi căzu. Se ştia că avea tensiunea ridicată şi că nu era într-o formă prea bună. Wolf observă ce se întâmplase abia când încetini, iar cadavrul a fost găsit doar douăzeci şi patru de ore mai târziu. Acest incident nu a încurajat contraacţiunea decisivă a Armatei Panzer, în această perioadă critică a bătăliei.

La cartierul general al lui Montgomery, tabloul era clar, dar poziţia exactă în sectoarele principale, pe unde intenţionau să pătrundă Briggs şi Gatehouse, nu era cunoscută deloc

precis. Imaginea generală era, fără îndoială, optimistă. Era evident că nici Lumsden în nord, nici Harding în sud nu reuşiseră să străpungă. Dar măcar în nord se credea că acest lucru se datora în mare măsură faptului că mai erau încă mine ce trebuiau îndepărtate înainte să se poată trece. La nouă şi un sfert, Montgomery îi ordonă lui Leese să acorde prioritate maximă deminării şi creării „culoarului nordic". Freyberg trebuia să profite de succesul lui din sud, iar apoi Wimberley să ocupe sectorul lui de pe culme. Dar asta nu înainte de amiază. Morshead trebuia să nu avanseze spre nord, dar să fie pregătit să înceapă o operaţiune de „fărâmiţare", în acea noapte.

Puţin după şapte dimineaţa, Freyberg îi spusese lui Leese că el era de părere că venise momentul pentru „un efort suprem ca Divizia 10 Blindate să treacă dincolo". El considera că totul era pregătit pentru ca Custance şi Kenchington să meargă în sprijinul brigăzii lui Currie şi să forţeze îndepărtarea de sistemele de apărare inamice, aşa cum era planificat. Trei sferturi de oră mai târziu, Freyberg era din nou la telefon, cerându-i lui Leese să-i spună lui Lumsden să-l grăbească pe Gatehouse să înainteze. După ce execută ordinul, Lumsden răspunse că înaintarea lentă se datora congestionării traficului Diviziei Neo-Zeelandeze în singurul culoar prin câmpul minat din sectorul lor. Totuşi, se făceau toate eforturile ca înaintarea lor să continue. Cum nu se mai întâmplă nimic altceva în următoarele două ore, şeful de stat-major al neo-zeelandezilor spuse Corpului 30, la zece şi jumătate, că Currie primise ordinul să înainteze imediat. Cum acesta avea să înfrunte un inamic mult mai numeros, trebuia să i se ordone lui Gatehouse să avanseze şi el, ca să îl sprijine. Corpul 10 răspunse că divizia nu putea face asta şi că Lumsden considera că „nu era necesar". Corpul 30 spuse neo-zeelandezilor că Leese era pe drum spre Freyberg şi că avea să lămurească totul când ajungea acolo. Nu este clar dacă

Currie a primit de fapt vreun ordin. Brigada lui a petrecut toată ziua atacând tancurile inamice de pe culme, orice încercare de trecere a acesteia fiind întâmpinată cu un foc precis şi intens al tunurilor antitanc. La amiază, Wiltshire Yeomanry mai avea numai un tanc Sherman şi trei Grant, iar opt ofiţeri, inclusiv colonelul lor, Sykes, fuseseră răniţi.

Leese şi Freyberg vizitară culmea împreună, constatând cu satisfacţie că măcar era sigură împotriva unui contraatac, după care se întoarseră la cartierul general al neo-zeelandezilor, ca să se întâlnească cu Montgomery şi Lumsden. Acum exista o imagine mai realistă a situaţiei şi pe la amiază se decise că Gatehouse trebuia să atace în noaptea aceea, trecând prin poziţia neo-zeelandezilor şi sprijinit de toată greutatea artileriei lui Leese. Pentru eventualitatea în care existau îndoieli cu privire la intenţiile lui, la întoarcerea la cartierul lui general, Montgomery îi telefonă lui Peake, şeful de stat-major al lui Lumsden, şi îi spuse că trebuia făcut un nou efort de trecere prin breşă, şi că el era pregătit să accepte pierderi, cu condiţia ca diviziile blindate să treacă, iar neo-zeelandezii să-şi continue înaintarea spre sud. De Guingand putea acum să-i spună că nu exista nici un semn că 21 Panzer sau Divizia 90 Uşoară se mişcaseră. Fuseseră capturaţi o mie de prizonieri, două treimi dintre ei fiind italieni. Pierderile Armatei a Opta nu erau ştiute cu precizie, dar probabil că erau mai mici de trei mii de oameni, dintre care majoritatea erau din Corpul 30, Divizia Highland având cam o mie, iar neo-zeelandezii vreo opt sute. Australienii şi sud-africanii pierduseră câte trei sute cincizeci de oameni.

Între timp, Wimberley încerca să „cureţe culoarul nordic", atacând „Strichen" şi „Keith" cu 2 Seaforth, care fusese în rezervă, sprijinită de 50 Tancuri Regale şi de toată artileria divizională. Discuţiile în legătură cu locul în care se aflau fiecare continuară, mai ales între divizie şi 1 Blindate. Oferta comandantului artileriei Corpului 30 de a interveni a

fost refuzată. Seaforth avea foarte puţin timp în care să se pregătească pentru atac, care avea scopul să permită geniştilor lui Briggs să cureţe drumul, pentru ca tancurile lui Fisher să avanseze imediat după aceea. Atacul a fost lansat la ora trei şi a avut succes, în ciuda pierderilor grele ale unei companii, care până la urmă a fost strânsă pe poziţia obiectivului de ordonanţa companiei, după ce toţi ofiţerii şi sergentul-major fuseseră ucişi sau răniţi.

Cei din Bays, pe dreapta lui Fisher, pierdură şase Sherman, în urma focurilor trase de tancuri sau de tunurile antitanc, imediat după ce trecuseră prin câmpul minat din faţa lor, care probabil fusese iniţial al doilea. Se retraseră la acoperirea fumului şi li se spuse să încerce puţin mai spre sud, lângă 9 Lăncieri. Aceştia din urmă întâlniseră un alt câmp minat, imediat după ce trecuseră de cel deminat, din faţa lor. Ei se reuniră în cele din urmă cu Bays, în timp ce geniştii mergeau în faţa tancurilor, dar încă nu se vedea nici o urmă de 10 Husari, care încerca să ocolească pe stânga o poziţie puternică a inamicului. La ora cinci, cele două regimente porniră împreună spre nord-vest, iar la apus ajunseră la nord-est de Kidney Ridge. Se retraseră cinci sute de metri după lăsarea întunericului, protejaţi de Yorkshire Dragoons, convinşi că se aflau în dreptul obiectivului lor, dar de fapt aflându-se cu o mie de metri înaintea acestuia. Brigada pierduse douăzeci de tancuri Sherman, unsprezece în Bays, iar acum avea o forţă de cincizeci şi şapte şi cam acelaşi număr de Crusader. Ei credeau că se înfruntaseră cu vreo optzeci de tancuri inamice, dintre care pretindeau că distruseseră treizeci, fără îndoială o estimare optimistă. În noaptea aceea, Briggs hotărî să aducă în faţă Brigada 7 Motorizată, aflată încă în spate, în apropiere de El Alamein, ca să schimbe tancurile.

Mai în sud, Gatehouse vizitase Miteiriya Ridge la puţin timp după răsăritul soarelui şi hotărî că nu era posibil să-şi

trimită tancurile dincolo de aceasta. Un alt ordin, ca Kenchington să meargă la est de culme, pentru ca să-i atace pe inamicii ce-l reţineau pe Fisher, a fost de asemenea ineficient, din cauza minelor. Planul pentru crearea breşei noaptea era ca Currie să se retragă, pentru a-i face loc lui Kenchington, care apoi trebuia să atace spre sud-vest, în lungul marginii nordice a sectorului iniţial de pătrundere al Diviziei 10 Blindate. Custance trebuia să atace la sud de ei, şi apoi amândouă brigăzile trebuiau să înainteze cinci kilometri spre „Pierson" şi să stabilească legătura cu Fisher, pe dreapta. Mai târziu, se decise ca Currie să atace şi el pe stânga, infanteria în camioane a lui Lee înlocuind tancurile lui Custance şi Currie pe culme. Geniştii divizionali trebuiau să elibereze cât mai multe culoare de şaisprezece metri lăţime, în câmpul minat de pe culme.

La scurt timp după lăsarea întunericului, Freyberg vorbea din nou la telefon cu Leese, spunându-i că nu avea încredere că Divizia 10 Blindate era „pregătită corespunzător pentru atac" şi observa că şi cartierul general divizional era mult în spate. Leese vorbi cu Lumsden şi rămase cu impresia că acesta din urmă nu prea avea încredere în succesul atacului. Aceste impresii au fost transmise imediat lui de Guingand.

Kenchington porni cu optzeci şi trei tancuri Sherman şi patruzeci şi nouă Crusader, iar brigada lui a fost întârziată la start de confuzia grupurilor de curăţire a câmpului minat. Lucrul începu abia la unsprezece fără un sfert, o oră mai târziu decât momentul în care culoarele ar fi trebuit deja create. Câmpul minat era mai adânc decât se aşteptaseră şi o nouă întârziere a fost produsă de un raport fals al unui atac inamic, raport ce îl făcu pe comandantul lor să-şi retragă oamenii, operaţiune în cursul căreia pierdură legătura cu escorta lor de infanterişti. În cele din urmă, au fost concentrate toate resursele pentru realizarea unui singur culoar, care a fost terminat la patru fără un sfert. Apoi, nu reuşiră să găsească

staţia radio ca să raporteze încheierea lui. Geniştii lui Custance nu aveau timp să afle ceva despre câmpul minat în care se aflau, ca să elibereze trei, sau chiar patru, dacă era posibil, culoare de şaisprezece metri lăţime. Ei începură lucrul la ora opt, şi până la zece şi jumătate culoarele drept şi central erau terminate. Cel sudic era în linie cu un culoar făcut de inamici: ieşirea lui era acoperită de un foc puternic şi încercarea de eliberare a lui a fost abandonată. Staffordshire Yeomanry era pe dreapta, Sherwood Rangers în centru şi 3 Tancuri Regale pe stânga. Cum zona de lângă drumuri era puternic minată, vehiculele mergeau unul după altul şi pe două coloane, pe fiecare rută. La ora zece, unul sau poate două avioane apărură deasupra şi o ploaie de bombe căzu asupra lui Sherwood Rangers, care aştepta să treacă prin culoarul central. Un al doilea atac lovi transportorul şi câteva vehicule din 1 Buffs. După scurt timp, vreo douăzeci şi cinci de camioane care transportau benzină şi muniţie izbucniră în flăcări. Incendiul continuă toată noaptea, iar artileria inamică îl folosi ca punct de reper şi trase cu obuze asupra întregii zone. Patru ofiţeri au fost răniţi şi Sherwood Rangers rămase dezorganizat pentru o vreme. Custance ordonă să se împrăştie, ca să evite alte pierderi. Între timp, cum culoarul sudic fusese abandonat, 3 Tancuri Regale începuse să înainteze pe cel central. Apoi primi ordin să se împrăştie.

În timp ce se întâmplau toate acestea, Staffordshire Yeomanry trecu prin culoarul nordic şi continuă să avanseze încet, distrugând câteva posturi inamice şi tunuri antitanc în drum. Cu toate acestea, confuzia provocată de bombardamente, camioanele în flăcări şi focul constant al obuzelor pe culoarul din centru îl convinseră pe Custance să-i recomande lui Gatehouse, la ora unu, ca înaintarea brigăzii lui să fie abandonată.

Gatehouse îi transmise ordinul lui Lumsden, cu recomandarea puternică să fie acceptat. La două şi jumătate,

Lumsden îi spuse lui de Guingand că era înclinat să fie de acord. De Guingand decise, în ciuda neplăcerii lui Montgomery de a fi deranjat, că era vorba de un moment critic, în care acesta trebuia să intervină. De Guingand îi chemă pe Lumsden şi Leese să discute cu Montgomery la trei şi jumătate, şi apoi îl trezi pe şeful lui şi îi spuse ce se întâmpla. În acelaşi timp, Custance, care nu mai primise nici un ordin, hotărî să reunească cele două regimente şi le trimise înainte, prin culoarul nordic, cu 3 Tancuri Regale în faţă. Trecu o oră înainte ca ei să pornească, şi încă şi mai mult până să pornească şi Sherwood Rangers. În acest moment, şedinţa din camionul cu hărţi al lui Montgomery începuse. Cei doi comandanţi de corp raportară situaţia, aşa cum o ştiau, dar Lumsden era clar nefericit în legătură cu modul în care se prezenta realitatea dincolo de culme, precum şi de dificultăţile de traversare a acesteia. Se ştia deja că Staffordshire Yeomanry trecuse, deşi în nord Kenchington era încă întârziat de problemele lui de curăţire a câmpului de mine, iar tancurile lui Currie erau întâmpinate de un foc puternic şi înaintau foarte încet spre sud. Gatehouse sugeră ca întreaga operaţiune să fie abandonată şi ca tancurile care traversaseră deja culmea să fie retrase lângă aceasta. Montgomery spuse clar că nici nu se putea pune problema să facă aşa ceva şi că planul iniţial trebuia continuat, ordin ce i-a fost transmis imediat lui Gatehouse la telefon. La încheierea şedinţei, Montgomery îl opri în urmă pe Lumsden şi îl avertiză că, dacă el şi comandanţii lui de divizie nu erau hotărâţi să reuşească pătrunderea, putea găsi alţii ca să o facă.

La scurt timp după ora cinci, Kenchington, care nu ştia nimic despre drama la nivel înalt care avusese loc de curând, reuşi în sfârşit să-şi treacă tancurile prin câmpul minat din faţa lor. 4 Tancuri Regale trecu primul, urmat de 41, care veni în dreapta lui, exact când începuse să se lumineze, la şase fără un sfert, în timp ce 45 rămânea în rezervă în spate, pe culme.

Pe extrema stângă, tancurile lui Currie înaintaseră trei kilometri dincolo de culme şi erau la un kilometru şi jumătate sud de Batalionul 26 neo-zeelandez, în loc să fie la cinci kilometri sud-vest, aşa cum ar fi trebuit. Între ei şi Staffordshire Yeomanry era un spaţiu de patru kilometri, pe care 3 Tancuri Regale începu să-l ocupe imediat după ora cinci. În spatele lor, Sherwood Rangers treceau prin câmpul minat, când Gatehouse luă legătura cu Custance şi îi transmise ordinele date de Lumsden după şedinţa acestuia cu Montgomery. Ordinele spuneau ca, în timp ce Kenchington trebuia să înainteze şi să-şi ocupe obiectivul până în zori, Custance trebuia să trimită numai un regiment în faţă, ca să-l ajute pe Currie, în timp ce celelalte două rămâneau pe culme, unde urma să li se alăture infanteria lui Lee. Acest ordin fusese dat înainte să se ştie că două regimente porniseră deja în faţă, ca să se unească cu Staffordshire Yeomanry. La ora primirii ordinului, Staffordshire Yeomanry dăduse peste un foc antitanc puternic, pierduse şase tancuri şi nu reuşea să găsească nici o poziţie stabilă de pe care să tragă. Cum începuse să se lumineze, Custance ordonă celor trei regimente să se retragă în spatele culmii, ceea ce acestea reuşiră să facă până la ora şapte.

Gatehouse plecase la şase ca să urce pe culme, spunând cartierului lui general să înainteze o oră mai târziu, până dincolo de fostul câmp minat britanic avansat. El nu realiză care era situaţia reală a Armatei a Opta decât când ajunse acolo. În acest moment, existau, de asemenea, îndoieli considerabile în legătură cu poziţia reală a celor două regimente avansate ale lui Kenchington. Acestea raportară că se aflau în „Pierson", la trei kilometri vest de culme, dar existau îndoieli în această privinţă. Pentru a lămuri problema, maiorul brigăzii porni cu două tancuri, ca să verifice. El descoperi că cele două regimente ajunseseră de fapt doar la o mie de metri în spatele culmii. Când încercă să meargă mai departe, amândouă

tancurile au fost lovite, unul a luat foc şi amândoi ofiţerii au fost răniţi. Cele două regimente rămaseră pe loc, trăgând asupra ţintelor pe care puteau să le vadă şi fiind supuse unui foc intens cu obuze. În spatele lor, au fost luaţi o sută cincizeci de prizonieri.

În acest timp, Currie trecea printr-o experienţă similară. Cavaleria divizională se retrăsese în spatele culmii, în timp ce 3 Husari şi Warwickshire Yeomanry erau într-o vale mică, fără acoperire, în raza vizuală a tancurilor şi tunurilor antitanc inamice, care erau bine situate, pe o culme joasă, la o mie de metri în vest faţă de ei, şi care reprezenta obiectivul lor iniţial, conform unei versiuni disputate a ordinelor lor. Currie spuse că nu va avansa decât după ce realiménta şi executa câteva operaţiuni de întreţinere. El sugeră să se retragă în spatele lui Miteiriya Ridge, ca să facă asta. Freyberg hotărî că trebuiau să rămână acolo unde se aflau, „ca să descurajeze contraatacurile inamice". Poziţia lor a fost îndoielnică mult timp. De fapt, flancul lor stâng era la o mie de metri în faţa extremei drepte a sud-africanilor.

La şapte şi un sfert, Armata a Opta trimise un mesaj Corpului 10, spunând că blindatele trebuiau să treacă pe la vest de câmpurile minate, „ca să poată manevra, localiza şi distruge grupurile de bătălie blindate ale inamicilor şi ca să se asigure că operaţiunile Diviziei Neo-Zeelandeze de la sud-vest de Miteiriya Ridge nu vor interfera cu blindate inamice din vest". Trei ore mai târziu, considerând în continuare că ordinele lui fuseseră executate, Montgomery le dezvoltă. Neştiind că Brigada 8 Blindate se retrăsese pe culme, el dădu ordin ca Sherwood Rangers să se mişte spre sud-vest, aşa încât brigada să formeze o linie cu 3 Tancuri Regale pe dreapta, Staffordshire Yeomanry în centru şi Sherwood Rangers în stânga, pe care o numi „Hinge". Lee trebuia să înlocuiască brigada lui Kippenberger pe culme, iar aceasta din urmă să urmeze înaintarea lui Currie, spre sud. Gatehouse

trebuia să comande „Hinge", predându-l pe Kenchington lui Briggs, care apoi trebuia „să acţioneze ofensiv împotriva grupurilor de bătălie blindate inamice", cu Brigăzile 2 şi 24.

Briggs crezu şi el, până pe la ora zece, că Fisher era pe „Pierson" şi în legătură cu Kenchington, pe stânga. La scurt timp după aceea, Fisher raportă că brigada lui se afla de fapt cu o mie de metri înainte de acel punct. Bays începuse să se deplaseze spre vest imediat ce se luminase, dar escadroanele din faţă pierdură repede opt tancuri Sherman, în urma focului tunurilor de 88 mm, iar regimentul se retrase şi se opri, la ordinele lui Fisher. Pe stânga lui, 9 Lăncieri pierduse două tancuri şi repetase mişcările lui Bays. 10 Husari primi ordinul să încerce să ocolească culmea de pe care venea focul inamic, dar atacul a fost amânat, din cauza impresiei că inamicul pregătea un contraatac.

Aceasta era situaţia când Montgomery, după o discuţie cu Alexander, care venise să-l viziteze, îşi părăsi cartierul general la unsprezece şi jumătate, ca să se întâlnească din nou cu comandanţii celor două corpuri de armată, la cartierul general al lui Freyberg. Acolo, el decise să abandoneze planul conform căruia neo-zeelandezii trebuiau să „înainteze spre sud", dându-şi seama că pierderile ar fi fost prea mari. Noile lui ordine spuneau ca însuşi Corpul 30 să apere cu fermitate Miteiriya Ridge şi ca neo-zeelandezii să nu acţioneze spre sud. În schimb, australienii trebuiau să înceapă să „fărâmiţeze" spre nord. Corpul 10 urma să opereze la vest de breşa Diviziei 1 Blindate, iar Divizia 10 Blindate, mai puţin Brigada 24, să fie retrasă din sectorul neo-zeelandez, pentru aceasta. În afară de această schimbare, sarcina lui Lumsden rămânea aceeaşi, aşa cum fusese fixată la şedinţa de la trei şi jumătate din acea dimineaţă. Toate cele trei corpuri trebuiau să patruleze ca să sesizeze orice semn de retragere a inamicului. Ordinele au fost confirmate, cu câteva schimbări, la întoarcerea la cartierul lui general. Atacul australian trebuia

să înceapă în acea noapte. Neo-zeelandezilor li se spuse să trimită patrule puternice, care să investigheze eventualele semne ale retragerii inamice în faţa lor, iar brigada lui Currie trebuia să fie „ofensivă". Divizia 10 Blindate trebuia să fie retrasă pentru reorganizare, trecând brigada lui Kenchington lui Briggs, care apoi urma să înainteze spre obiectivele lui iniţiale.

În timp ce era preocupat de această criză în bătălia din nord, Montgomery fusese pus în faţa unei decizii importante, aceea de a hotărî dacă să continue sau nu încercarea de forţare a trecerii Diviziei 7 Blindate prin câmpurile minate din sud. Brigada 131 a lui Stamer, cu excepţia celor din 1/7 Queens, care nu mai erau capabili de luptă după atacul din noaptea precedentă, fusese plasată sub comanda lui Harding, pentru un atac în noaptea de 24, care avea scopul de a extinde breşa spre vest, incluzând câmpul minat „Februarie". După eliberarea a două culoare, Roberts trebuia să treacă prin câmpul minat, urmat de Roddick, a cărui Brigadă 4 Blindate Uşoare urma să vină în dreapta lui. Apoi, ei trebuiau să continue conform planului iniţial. Stamer şi ofiţerii lui comandanţi se întâlniseră cu Harding la ora unsprezece şi fuseseră luaţi într-un tanc, ca să arunce o privire asupra frontului. Batalioanele fuseseră anunţate la amiază şi au fost făcute aranjamente pentru 1/5 Queens pe dreapta şi 1/6 pe stânga ca să ajungă grupurile de curăţire a câmpului minat la ora şase, după un marş de şase kilometri în cazul primului şi de zece kilometri pentru celălalt. Din cauza harababurii, ora zero a fost amânată de două ori, atacul începând până la urmă la zece şi jumătate. Amândouă batalionele şi-au atins fără dificultate obiectivele, dincolo de „Februarie", dar acolo au fost ţintuite pe loc de focuri de mitralieră de la distanţă mică. Terenul era tare şi au reuşit să sape adăposturi foarte greu, întinşi la pământ. Batalioanele au

pierdut cam o sută şaptezeci de oameni fiecare, 1/6 pierzându-şi colonelul, adjunctul şi doi comandanţi de companie. Culoarele au fost curăţate pe ambele rute până la două şi jumătate, dar intensitatea focului de artilerie de pe cel nordic îi împiedică pe genişti să marcheze marginile lui cu sârmă şi lumini. 4 County din London Yeomanry pierdu patru tancuri Grant şi douăzeci şi două Crusader în încercarea de a trece pe acest culoar, printre pierderi numărându-se colonelul lor, al doilea om la comandă, adjutantul şi un comandant de escadron. Câţiva dintre ei dădură peste mine, înainte să fie loviţi de obuzele de 88 mm trase pe latura vestică a lui „Februarie", dinspre sud. Situaţia conduse la rapoarte care spuneau că acest culoar nu fusese curăţat bine.

1 Tancuri Regale întâmpină aceleaşi dificultăţi pe rutele sudice, deşi pierderile lui au fost mai mici. Harding, aflat în zona câmpurilor minate, îşi abandonase tancul şi mergea cu un jeep, condus de ADC-ul lui, care a fost ucis chiar lângă el. La patru şi un sfert, el decise să amâne alte încercări de trecere până în zori, când spera să se ocupe de tunurile antitanc cu un foc de artilerie direcţionat şi să pună geniştii să cureţe din nou culoarele.

Reasamblarea grupurilor de curăţare a câmpurilor minate se făcu abia la ora şapte, când era deja lumină. Înainte de asta, locotenent-colonelul Withers, comandantul Geniştilor Regali, convins că deja culoarele erau libere, spuse că acest lucru nu se putea face la lumina zilei. Harding îi zise să supravegheze personal operaţiunea. După ce protestase oficial, Withers se duse la culoarul sudic, ceru voluntari şi porni alături de ei, escortat de trei tancuri. La intrarea pe culoarul nordic, constată că focul era atât de puternic, încât ordonă restului grupului să se întoarcă, iar el se sui într-un tanc, în timp ce comandantul Escadronului 21 de Câmp se suia în altul. Apoi porniră pe culoar. Primul tanc a fost lovit de cinci ori, dar fără

să fie oprit, ieşi prin capătul îndepărtat, întoarse şi reveni pe acelaşi drum. Când erau gata să ajungă înapoi, şenila unuia dintre tancuri sări în aer şi acesta a fost abandonat.

Withers putea acum să-i spună lui Harding că tancurile care călcaseră pe mine se aflau în afara culoarelor şi că nu era nici o îndoială că pierderile fuseseră produse de focul antitanc, deosebit de precis de la ieşiri. Focul era atât de intens, încât nu se putea pune problema deminării manuale. Harding acceptă asta şi hotărî să abandoneze orice altă încercare de înaintare cu tancuri. Queens nu aveau altă opţiune decât să stea nemişcaţi acolo unde se aflau. Lui Roberts i se spuse să-şi ţină tancurile între „Ianuarie" şi „Februarie" ca să îi sprijine, cu excepţia lui County din London Yeomanry, căruia i se permise să se mute la est de „Ianuarie".

Horrocks confirmă această decizie şi se duse să se întâlnească cu Harding şi Roberts la ora opt. Întors la cartierul lui general, încercă să ia legătura cu Montgomery, dar acesta era ocupat cu Alexander. Horrocks vorbi, în schimb, cu de Guingand şi îi spuse că nu se vedea nici un semn de retragere a inamicului. Aveau în faţă două alternative: să folosească ultima rezervă rămasă, Brigada 132 a lui Whistler, într-o nouă încercare de trecere prin „Februarie", sau să abandoneze şi să atace capătul vestic al lui Munassib, la est de câmpurile minate, cu Divizia 50 a lui Nichols, sprijinită de Roddick. El prefera a doua variantă. Chiar dacă Whistler ar fi avut succes, problema de a aduce tancurile în faţă rămânea, şi Divizia 7 Blindate putea suferi pierderi mari în această acţiune. Celălalt plan comporta mai puţine riscuri, dar putea duce la găsirea unui alt drum de pătrundere. Jumătate de oră mai târziu, de Guingand sună ca să-i spună că şi Montgomery prefera a doua alternativă. El realiza că pierderile erau inevitabile, dar ţinu să precizeze că Divizia 7 Blindate trebuia să continue „să existe".

Morshead prevăzuse sarcina pe care o primiră australienii lui, şi în dimineaţa de 24 îi spuse lui Whitehead, care comanda Brigada 26, să fie pregătit să cucerească ramificarea muntoasă de la nord de el, care culmina în Point 29. Acesta domina zona diviziei şi, totodată, avea vedere asupra terenului de la nord, până la calea ferată. Era, în consecinţă, un post de observare bun pentru ambele tabere. Patrulele din acea noapte stabiliseră că nu existau mine între Batalionul 2/48 şi ramificare. La apus, fusese capturat un grup de recunoaştere inamic, printre care şi comandantul Regimentului 125 Infanterie şi acela al Batalionului 2, care apăra ramificarea. Cel de-al doilea vorbi de bunăvoie la interogatoriu şi confirmă informaţia, susţinută şi de hărţile capturate, care arătau că Batalionul 1 al regimentului se afla între drum şi calea ferată, iar Batalionul 3 pe coastă.

Whitehead avea numai două batalioane, 2/48 şi 2/24, deoarece 2/23 se afla în rezerva divizională. Totuşi, 40 Tancuri Regale urma să le sprijine cu treizeci de tancuri Valentine, la fel ca şi întreaga artilerie divizională, întărită cu două regimente de câmp şi două medii. Acestea urmau să tragă paisprezece mii cinci sute opt obuze de douăzeci de livre şi o mie şaizeci şi şase obuze de cinci ţoli şi jumătate, pe lângă sarcinile de contrabaterie şi foc la cerere. În ciuda întârzierii schimbării cu 2/17 din cauza focului cu obuze, 2/48 traversă linia de start la timp şi, la zece fără douăzeci, cuceri primul obiectiv, la o mie de metri spre nord, care urma să reprezinte linia de start pentru 2/24. Între timp, compania din faţă a lui 2/48 merse drept înainte în transportoare, parcurgând o mie de metri în nouă minute şi ajungând la Point 29 chiar în urma bombardamentului de artilerie, luându-l astfel pe inamic prin surprindere. După o scurtă şi intensă luptă corp la corp, poziţia a fost cucerită la ora două. Încercările de extindere spre nord au fost întâmpinate de o opoziţie puternică, dar până la răsărit reuşiră să-şi întărească poziţia.

Cu 2/24 toate merseră bine pe primii opt sute de metri, dar după aceea rezistența se înteți și infanteria din față rămase cu mult în urma programului de artilerie. Ca rezultat, pierderile crescură și atacul se opri. În timp ce comandanții de companie din față stabileau un plan pentru a pune din nou lucrurile în mișcare, ofițerul comandant decise anularea atacului, nemaifiind timp suficient. El se retrase puțin și își stabili întregul batalion în zona obiectivului intermediar, la ora cinci. Asta însemna că 2/48, aflat pe ramificare, forma o proeminență îngustă, linia apărată de 2/24 și forța compusă de la est de ei curbându-se într-un semicerc între Point 29 și Tel el Eisa. Cu toate acestea, în ansamblu fusese un atac încununat de succes, care oferea australienilor și forței considerabile de artilerie care putea acoperi regiunea niște zone de observare valoroase în toate direcțiile, în loc să fie chiar ei cei observați. Au fost capturați o sută șaptezeci și trei de germani și șaizeci și șapte de italieni, în timp ce pierderile australienilor nu fuseseră excesive, totalul de la începutul bătăliei crescând acum abia puțin peste o mie, dintre care aproximativ o șeșime fuseseră uciși.

Imediat mai la sud, lucrurile nu merseseră atât de bine. Planul inițial al lui Lumsden fusese ca Kenchington să rămână acolo unde se afla, la vest de Miteiriya Ridge, și să avanseze spre nord în zori, ca să se unească cu Fisher, care și el avansa la sud de Kidney Ridge. Aceasta trebuia să fie capturată de pușcașii lui Bosvile, în timp ce australienii atacau în nord. Abia mai târziu s-a aflat că Wimberley lansase deja atacuri cu 1 Gordons ca să captureze „Aberdeen", cu 5 Black Watch, „Stirling" și cu 7 Argyll, „Nairn". Încă mai existau discuții referitoare la locul unde se aflau aceste batalioane și care erau obiectivele lor. De fapt, „Aberdeen" era capătul estic al lui Kidney Ridge. În această stare de incertitudine, era imposibil

să fie utilizată corect artileria, şi în nici un caz nu se putea pune problema a două formaţii diferite care să atace acelaşi loc, în acelaşi timp. În consecinţă, sarcina lui Briggs a fost modificată. El trebuia să urmeze infanteria, să ridice minele şi să-l ajute pe Fisher să înainteze. În timpul zilei, Briggs făcu câteva încercări să avanseze pe Kidney Ridge, după ce tancurile lui Littorio atacaseră şi ele. Bays pierduse şaisprezece Sherman şi mai avea numai cinci de acest tip şi şaisprezece Crusader. Celelate două regimente aveau fiecare cam optsprezece Sherman şi acelaşi număr de Crusader.

Din cauza neînţelegerii în privinţa întâlnirii lor (trebuiau să se întâlnească la cartierul general al lui Lee, iar acesta se mutase), Kenchington nu se înâlni cu Briggs decât la şase fără un sfert seara. Se decise că era imposibil ca brigada lui să stea la vest de Miteiriya Ridge toată noaptea şi să plece spre nord de acolo. În consecinţă, cele optzeci şi trei Sherman şi patruzeci Crusader ale lor au fost retrase în spatele culmii după lăsarea nopţii, după ce avuseseră o zi lipsită de evenimente, în care se trăsese intermitent cu obuze asupra lor tot timpul. Încercările de a găsi o rută spre nord, la est de culme, se dovediră nereuşite şi întreaga brigadă se mută direct pe drumul Springbok şi apoi pe drumul Star, ca să se întâlnească cu Briggs. Pentru asta au avut nevoie de toată noaptea, a treia lor noapte de nesomn, şi la sosire erau epuizaţi.

La ora unsprezece, 1 Gordons începură să avanseze spre „Aberdeen", unde credeau că se află deja o parte a Companiei D. Restul Companiei D, după diverse vicisitudini, li se alătură în cele din urmă, se pare că pe frontul drept al Brigăzii 7 Puşcaşi. Compania B, pe stânga, merse prea spre sud, intră sub focul inamic al tancurilor britanice abandonate, nu reuşi să o găsească pe D şi se întoarse de unde plecase. Mai la sud, 5 Black Watch întâmpină o opoziţie puternică când atacă „Stirling". Mai la sud, cei din 7 Argyll, deja slăbiţi, capturară

„Nairn", cele trei companii ale lor fiind reduse la un total de o sută de oameni, iar două dintre ele nu mai aveau deloc ofițeri.

La patru și douăzeci, Wimberley îi sugeră lui Lee ca Briggs să profite de asta și să-și schimbe înaintarea spre sud, căci era clar că „Aberdeen" nu fusese cucerit. Sugestia a fost transmisă Corpului 10, care se împotrivi, dar le spuse celor două brigăzi de blindate să „stabilească contactul cu 5 Black Watch pe «Stirling», ca să vadă dacă puteau ajuta Divizia 51". Pe la șapte și jumătate, Lumsden îi spuse lui Briggs să-l mute pe Fisher la nord-vest, într-o zonă în care acesta putea proteja flancul stâng al australienilor. Acest lucru nu a fost posibil și brigada rămase aproape în același loc în care fusese cu o zi înainte.

Mult mai la sud, atacul Brigăzii 69 a Corpului 13, la capătul vestic al Munassib-ului, fusese un eșec costisitor. În multe privințe semăna cu atacul pe care îl executase Brigada 131 în aceeași zonă, după Alam el Halfa, și cu același rezultat. Asta puse capăt practic operațiunilor active din sud. Hughes, ale cărui brigăzi suferiseră acum un total de vreo șapte sute de pierderi, preluă apărarea frontului de la sud de Munassib, cu francezii liberi sub comanda lui, iar Divizia 7 Blindate, cu șaptezeci de tancuri Grant, douăzeci și șapte Crusader și cincizeci Stuart, a fost retrasă în spatele câmpurilor minate.

Capitolul 9
REGÂNDIREA PLANURILOR
26 - 28 octombrie

Pe 26, devreme, Montgomery îşi dădu seama că trebuia să regândească planurile. În consecinţă, petrecu toată dimineaţa, de fapt aproape toată ziua, gândindu-se cu grijă ce trebuia făcut în continuare. Deşi Corpul 30 îşi atinsese deja obiectivul final iniţial şi mai era nevoie doar de nişte operaţiuni minore ca să îşi încheie sarcina, pierderile creşteau, fiind acum de peste patru mii cinci sute de oameni, pe lângă cei cinci sute din Corpul 10 şi cei o mie din 13. Nu erau pierderi excesive, dar nu existau întăriri pentru sud-africani sau pentru neo-zeelandezi, care pierduseră opt sute de oameni, ceea ce reprezenta o treime din capacitatea lor de luptă. Cifrele pentru Divizia Highland crescuseră acum la două mii o sută, iar corpul avea nevoie de odihnă, pentru a putea face un nou efort major.

Pierderile inamicului erau mai dificil de estimat. Fuseseră luaţi două mii de prizonieri, dintre care peste şase sute erau duşmani. Pierderile germanilor şi respectiv italienilor, estimate de cei de la Informaţii, păreau să fie următoarele: în oameni, treizeci şi două de mii şi douăzeci şi nouă de mii, în tancuri, două sute cincizeci şi o sută optzeci, în tunuri de câmp, o sută patruzeci şi două sute, în tunuri de 88 mm., cincizeci şi patruzeci, iar în alte tunuri antitanc, patru sute şi trei sute douăzeci. Erau nişte numere foarte mari şi, dacă erau

adevărate, asta însemna că Armata a Opta practic nu mai avea împotriva cui să lupte, ceea ce nu corespundea cu rapoartele soldaţilor din linia întâi.

Corpul 10 produsese, fără îndoială, multe pierderi în rândul tancurilor inamice, dar nu reuşise încă să pătrundă în terenul neminat. Corpul 13 îşi servise lovitura şi impulsul întregului atac scădea. Informaţiile Armatei a Opta credeau că nu existase nici o schimbare semnificativă în dispunerea Diviziilor 15 şi 21 Panzer, sau în 90 Uşoară, care se credea că se afla încă în apropiere de Daba. Într-un document capturat înainte de bătălie scria că strategia lui Stumme era să respingă atacurile britanice fără să execute contraatacuri pe scară mare cu tancuri. Se părea că această strategie era urmată şi că diviziile Panzer nu aveau să se lanseze la toată capacitatea lor, dacă Corpul 10 nu reuşea să răzbată sau infanteria inamică nu mai reuşea să reziste, în nord.

Englezii nu ştiau că Stumme lipsea şi nici că Rommel se întorsese în noaptea precedentă. Mareşalul Keitel îl sunase pe Rommel la Semmering în după-amiaza de 24, transmiţându-i veştile recente, printre care se număra şi dispariţia lui Stumme. Rommel rămăsese într-o stare de suspans şi nelinişte, până când fusese sunat de Hitler, după miezul nopţii, iar acesta îi ordonase să zboare înapoi. Rommel mersese cu avionul până la Roma în dimineaţa următoare, unde primise un raport foarte întunecat al situaţiei logistice. În Africa rămăsese carburant numai pentru trei zile, în loc de treizeci de zile, cum ceruse el, ca fiind minimul necesar. Rommel era indignat şi realiză că erau puţine şanse ca bătălia să se încheie cu un rezultat favorabil lor. După ce zbură peste Mediterană, ajunse la Armata Panzer la apusul soarelui, unde a fost întâmpinat de credinciosul Westphal şi de von Thoma, care preluase temporar comanda, din cauza absenţei lui Stumme. Aceştia îi prezentară un tablou foarte întunecat. Lipsa de carburant era acută şi împiedica orice mişcare

majoră. Tot ce se putea face erau contraatacuri limitate cu tancurile, în spatele sectoarelor amenințate. Divizia 15 Panzer fusese folosită încontinuu în acest mod, iar în acea seară mai avea numai treizeci și unu de tancuri în stare de funcționare. Focul de artilerie britanic intens și atacurile aeriene, care erau neîncetate, noapte și zi, produseseră pierderi teribile și afectau serios moralul trupelor.

Rommel decise că scopul lui în următoarele zile trebuia să fie respingerea cu orice preț a britanicilor din principala lui linie defensivă și eliminarea proeminenței periculoase care fusese creată în zona Kidney Ridge. În această zonă era concentrată atenția lui, iar atacul australian asupra lui Point 29 din acea noapte păru să-l îngrijoreze mult mai puțin decât atacurile Diviziei Highland și încercarea prudentă ulterioară a Brigăzii 2 Blindate de a le fructifica. Pe 26 octombrie, Rommel se sculă la cinci dimineața și se duse să urmărească contraatacurile pe care 15 Panzer și Littorio urmau să le execute în zona Kidney Ridge. El a fost dezamăgit de încetineala atacului și impresionat de dârzenia rezistenței britanice, de intensitatea focului de artilerie și de atacurile aeriene neîncetate ale avioanelor de vânătoare și bombardierelor, care îi produseseră atât de multe probleme la Alam el Halfa.

Realizând că progresul era foarte mic și simțind că Armata a Opta „aducea încontinuu forțe proaspete în atacul pe Dealul 28", hotărî să mute Divizia 90 Ușoară a lui von Sponeck și pe *Kampstaffel*, grupul de luptă care proteja cartierul lui general, ca să întărească atacul. Afrika Korps-ul lui von Thoma avea impresia că britanicii executau încercări repetate de a pătrunde cu tancurile la sud de Dealul 28, adică în aria Kidney Ridge. Punctul culminant se produse după-amiază, când un atac cu o sută șaizeci de tancuri nimici un batalion al Diviziei 164 și penetră spre sud. Aceasta duse la o

luptă violentă, în care Divizia Panzer şi Littorio, cu cele câteva tancuri ale lor rămase, reuşiră să-i forţeze pe britanici să dea înapoi. La sfârşitul zilei, numărul de tancuri distruse în cele două divizii în cele trei zile de luptă se ridica la şaizeci şi unu şi respectiv cincizeci şi şase.

Această imagine a unei zile de lupte furioase are foarte puţine în comun cu modul în care era ea privită de adversarii lui Rommel. După încercările lui de a se deplasa spre nord-vest la începutul zilei, Briggs nu mai făcuse alte eforturi ca să înainteze şi raportă că fusese o zi de foc intens cu obuze, dar fără mişcare. Este adevărat că Kenchington se deplasase în stânga lui Fisher, după-amiază, dar în nici un caz nu fusese o încercare de a avansa împotriva inamicilor. În mod similar, australienii din nord raportară ameninţări constante de contraatacuri împotriva Point 29, toată ziua, fiind implicate o sută de tancuri. Dar acestea au fost dispersate de focul de artilerie şi atacurile aeriene. Deplasarea lui 46 Tancuri Regale, regimentul de rezervă al Brigăzii 23 Blindate, ca să se unească cu 40 în sectorul acestuia, era una dintre acele „încercări repetate ale tancurilor inamice" sau „aducerea continuă de forţe proaspete".

În timp ce Rommel îşi arunca toate rezervele în nord, într-o încercare disperată de a restaura situaţia, Montgomery gândea cu calm în camionul lui cu hărţi, cu impresia că fusese o zi liniştită. Pe la amiază, emise noile ordine. Wimberley trebuia să elimine orice rezistenţă inamică, până la limita obiectivelor lui iniţiale. Morshead trebuia să execute un nou atac în nord, în noaptea de 28, asta după o pauză de trei zile de la atacul lui din noaptea precedentă. În afară de acestea, operaţiunile lui Leese trebuiau limitate la acţiuni minore, ca să îl ajute pe Lumsden să pătrundă. El trebuia să-şi asigure sectorul împotriva atacurilor inamice de orice fel şi să fie pregătit să reia operaţiunile majore, mai târziu.

Lui Lumsden îi revenea responsabilitatea siguranţei breşei lui Leese, dar trebuia „să înainteze" la vest şi nord-vest de Kidney Ridge, în timp ce RAF-ul continua să atace orice blindate inamice. Horrocks trebuia să se asigure că Divizia 7 Blindate nu mai suferea alte pierderi în urma acţiunilor ofensive. În acea seară, Montgomery ţinu o şedinţă, pentru a decide regruparea, aşa încât să asigure o rezervă pentru următoarea operaţiune majoră a lui Leese. Principalul lui scop era să elibereze Divizia Neo-Zeelandeză, iar Harding a fost şi el avertizat să se pregătească să înainteze spre nord.

Lumsden primi noile ordine ale lui Montgomery la trei şi emise şi el noi ordine, în conformitate cu acestea. Bosvile trebuia să atace la ora unsprezece în acea noapte, în zona Kidney Ridge, sprijinit de toată artileria Corpului 10 şi de o parte din cea a Corpului 30. 2/60 trebuia să captureze „Woodcock"-ul, care includea Point 33, la două mii de metri nord-vest de Brigada 7 Puşcaşi şi o mie de metri vest de Batalionul 2/13 australian. Pe stânga, Brigada 2 Puşcaşi, eliberată din forţa de deminare în acea după-amiază, urma să captureze „Snipe", o culme joasă aflată la două mii de metri vest de Kidney Ridge. Brigada trebuia să-şi ridice singură minele şi să formeze un ecran antitanc până la răsărit, prin care Fisher, urmat de Kenchington, să avanseze la patru şi jumătate spre nord-vest, cele două brigăzi împreună fiind refăcute acum la o forţă de o sută douăzeci Grant sau Sherman şi optzeci Crusader.

Lipsa de timp şi obişnuitele discuţii în contradictoriu despre unde se aflau oamenii şi care erau obiectivele lor au stânjenit serios pregătirea programului focului de artilerie. 1 Blindate recunoscu în cele din urmă că Divizia Highland avusese dreptate tot timpul, o pilulă greu de înghiţit pentru veteranii deşertului. Dar asta nu elimină diferenţele de opinie de la nivelele inferioare. 60 avu un marş de apropiere foarte

dificil pe drumul Moon, căci luna nu urcase încă pe cer şi praful era îngrozitor. Prin urmare, merse prea spre sud şi nu ajunse atât de mult la vest cât credeau. Compania din faţă raportă că ajunsese la „Woodcock", dar restul era ţinut pe loc şi încerca să se deplaseze spre dreapta, capturând nişte tunuri antitanc pe drum. La primele raze de lumină, colonelul decise că poziţia lor era de neapărat şi se retrase spre nord-est, până când ajunseră la o mie de metri nord de Kidney Ridge şi la aceeaşi distanţă de obiectivul lor.

Locotenent-colonelul Vic Turner, aflat la comanda Brigăzii 2 Puşcaşi, fusese avertizat dimineaţa referitor la sarcina lui probabilă şi încercă să arunce o privire asupra zonei atacului. Dar praful, fumul, obuzele inamice şi îndoiala serioasă faţă de poziţia adevărată a postului de observare şi faţă de intenţiile muntenilor localnici făcură ca recunoaşterea să nu aibă cine ştie ce valoare. Totuşi, înainte de lăsarea întunericului a fost găsită o linie îngustă de start. Îndoielile legate de poziţia acesteia îl făcură pe colonel să dea un ordin alternativ pentru direcţia ce trebuia urmată în cazul în care barajul de deschidere apărea în altă parte, o precauţie raţională, care s-a dovedit utilă, în cele din urmă. Compania A ajunse cu întârziere la linia de pornire, iar Compania C a fost nevoită să pornească singură în stânga, plutoanele motorizate pe jos urmând un baraj de transportoare care mergeau în faţa lor. Cele şaisprezece tunuri de şase livre ale Companiei S şi cele unsprezece ale Bateriei 239 Regimentul 76 Antitanc al Artileriei Regale trebuiau să înceapă înaintarea de la linia de start după ocuparea obiectivelor, ceea ce se petrecu la un sfert de oră după miezul nopţii, după ce întâmpinaseră o opoziţie redusă. Din nefericire, când porniră, ofiţerul sanitar şi ambulanţa lui erau plecaţi, tratând răniţii în urma bombardamentului. Aşa încât au fost lăsaţi în spate şi nu mai reuşiră să se alăture celorlalţi. Trebuia trecut peste culmi lungi de nisip

moale şi multe vehicule nu reuşiră să termine călătoria, dar în cele din urmă treisprezece dintre tunurile de şase livre ale Brigăzii Puşcaşi şi şase ale tunarilor ajunseră acolo, cu muniţie pentru mitraliere şi raţii şi apă pentru menţinerea poziţiei. Vehiculele porniră înapoi, cu Pearson, al doilea om la comandă, exact înainte de răsăritul soarelui. Înainte de asta, ofiţerul postului de observare din 2 RHA dispăruse, lăsându-şi vehiculul în urmă. În cele din urmă, el apăru cu Brigada 7 Puşcaşi, iar absenţa lui a fost resimţită teribil în timpul zilei.

O incursiune a purtătoarelor Companiei C spre culmea de la sud-vest de poziţie stârni un adevărat cuib de viespi, după ce pătrunsese într-o tabără de tancuri şi camioane italieneşti. La o mie de metri în nord se vedea clar şi o tabără germană. Acestea începură să se mişte amândouă spre vest, în plină zi, oferind nişte ţinte excelente, aşa încât în final a fost revendicat un total de paisprezece tancuri lovite. Batalionul era dispus într-un oval, ale cărui capete erau la nord-est şi sud-vest de cartierul general al batalionului, aflat într-o tranşee germană din centru. Ovalul era împărţit în trei segmente. Compania A, cu zece tunuri de şase livre apăra nord-estul, C cu patru tunuri, vestul, iar B, cu şase, sud-estul.

Nesiguranţa faţă de soarta celor din 60 produsese o întârziere în înaintarea blindatelor. Brigada lui Kenchington, care era încă foarte obosită, căci nu mai avusese o noapte de somn normal de la începutul bătăliei, primi ordin să înceapă să înainteze prin mijlocul poziţiei Brigăzii Puşcaşi, la ora şase fără zece. Se produse o întârziere lungă în adunarea regimentului ei conducător, 47 Tancuri Regale, şi nu porniră decât la şapte şi jumătate. Prima lor acţiune a fost să înceapă să tragă în Brigada Puşcaşi, probabil ţintind în tancurile abandonate de dincolo de aceasta. Restul brigăzii i se alătură, până când veni locotenentul Wintour într-un jeep, ca să îi oprească. Apoi avansară, în timp ce Brigada Puşcaşi deschidea focul asupra a douăzeci şi cinci de tancuri germane

ce se adunau pe culmea din sud-vest. La opt şi jumătate, când 47 ajunse la „Snipe", au fost atacaţi cu furie şi şase dintre tancurile lor au fost cuprinse de flăcări. S-a folosit mult fum, dar acesta s-a dovedit la fel de mult un impediment, cât şi un ajutor. După încercări repetate de pătrundere, 47, rămasă cu numai cinci Sherman şi şase Crusader, se retrase în spatele culmii, la un kilometru şi jumătate est de Brigada Puşcaşi. Între timp, Brigada Puşcaşi simţea acut lipsa sprijinului artileriei, mai ales când a fost atacată mai întâi de treisprezece tancuri italieneşti dinspre vest şi apoi de un grup de vreo douăzeci şi cinci de tancuri germane, care traversau flancul sudic, ca să atace poziţia lui Kenchington. Opt tancuri din acest grup au fost distruse. Poziţia tunului antitanc de pe „Snipe" era acum serioasă, cu numai patru tunuri rămase în fiecare sector şi muniţie foarte puţină pentru cele care erau îndreptate spre vest şi sud-vest.

Pe la ora unu, un alt grup format din nouă tancuri italiene atacă din nou în sud, după ce întreaga poziţie fusese bombardată puternic, producându-se un număr considerabil de pierderi. Singurul tun care mai putea trage era cel al sergentului Calistan. Acesta îl manevră, în timp ce Turner încărca şi observa, iar locotenentul Toms, comandantul de pluton, acţiona ca ajutor. Colonelul îi spuse lui Calistan să nu tragă, până când tancurile nu ajungeau la şase sute de metri de ei. Loviră şase, care izbucniră în flăcări, dar acum mai aveau doar două-trei proiectile. Toms alergă la jeep-ul lui, aflat la o sută de metri depărtare, şi se întoarse cu muniţie, toate acestea sub rafalele de mitralieră ale celor trei tancuri rămase, care continuau să înainteze şi să tragă. Jeep-ul luă foc la zece metri de tun. Turner şi Toms îl descărcară, duseră muniţia la tun şi reîncărcară. Turner era rănit la cap. Ceilalţi îl convinseră să se întindă la pământ, împotriva propriei lui voinţe. Calistan ochi cu grijă şi distruse cele trei tancuri. Toms a fost rănit la scurt timp după aceea.

Deşi flancul nordic nu fusese atacat atât de puternic, acesta nu putea fi neglijat, căci nici poziţia lui 60, nici cea a brigăzii lui Fisher nu-i ofereau prea multă protecţie. Mult timp, nimeni nu ştiu cu exactitate unde era 60, şi nu aflară cu exactitate decât după ce Bays luă contactul cu ei, dimineaţa târziu. Fisher înaintase încet de la ora şase, când pornise. La început, când 9 Lăncieri luase cam şaizeci de prizonieri germani, se crezuse că inamicul se retrăgea, dar în scurt timp se treziră în faţa opoziţiei obişnuite. Rapoartele lui 10 Husari referitoare la mişcări puternice spre nord, pe drumul Rahman, şi zvonurile despre sosirea Diviziei 21 Panzer a lui von Randow, impuneau prudenţă. Pe la prânz, deveni clar că nemţii încă aveau controlul asupra lui Point 33, în „Woodcock". Bays era la un kilometru şi jumătate est de ei, iar poziţia brigăzii se întindea de acolo până la capătul estic al lui Kidney Ridge, 60 aflându-se între Bays şi 9 Lăncieri. Ei declarară că distruseseră douăsprezece tancuri germane, două italiene şi patru tunuri de 88 mm. La unu şi jumătate, lui Bays i se spuse să captureze Point 33 şi primi trei tancuri Churchill care să-i ajute. Atacul începu o oră mai târziu. Unul dintre tancurile Churchill a fost oprit rapid de un obuz de 88 mm, iar celelalte două se retraseră, cu tunurile scoase din acţiune. Atacul a fost anulat şi ocupară o poziţie defensivă, când au fost înştiinţaţi de un atac iminent al inamicului. Acesta nu se materializă niciodată, deşi câteva tancuri atacaseră 10 Husari cu puţin timp înainte, fiind respinse, după ce fuseseră distruse trei dintre ele.

Urmă apoi o pauză până la ora patru, când începu principalul atac inamic. În noaptea precedentă, Rommel hotărâse să mute jumătate din Divizia 21 Panzer şi jumătate din artileria din sud, ştiind foarte bine că nu mai avea carburant suficient ca să le trimită înapoi. Ele urmau să se unească cu 15 Panzer, Littorio şi o parte din Ariete într-un atac în zona Kidney Ridge, în timp ce 90 Uşoară, sprijinită de

toate Stukas-urile disponibile, trebuia să-i atace pe australieni. 90 Uşoară şi Trieste au fost mutate la sud de Sidi Abd el Rahman în timpul nopţii, dar atacurile continue cu bombe întâziaseră deplasarea lui 21 Panzer şi Ariete. Formarea, urmărită personal de Rommel, era îngreunată de alte bombardamente şi focuri de artilerie. Atacul a fost lansat la ora patru (după ora Armatei a Opta). A fost întâmpinat cu un „foc ucigător", pierderile au fost puternice şi au fost forţaţi să se retragă. În seara aceea, atât diviziile Panzer, cât şi 90 Uşoară trebuiau să găsească trupe noi, ca să poată menţine barajul defensiv. Această retragere îl făcu pe Rommel aproape să-şi piardă speranţa, şi în scrisoarea pe care o scrise soţiei lui în acea noapte, el vorbea despre probabilitatea înfrângerii şi chiar despre posibilitatea ca el să nu supravieţuiască.

Tanchiştilor lui Fisher acest mare atac nu li se păru decât o încercare efectuată de două grupuri de câte patruzeci de tancuri fiecare de a avansa la sud de „Woodcock" şi apoi din nou, o oră mai târziu, împotriva lui 10 Husari, oferindu-şi flancul drept focului Brigăzii Puşcaşi, aparent fără să fie conştienţi de prezenţa acesteia din urmă. Inamicii au fost opriţi şi s-au retras, după ce 10 Husari distrusese douăsprezece tancuri. La cinci şi jumătate, atacul se încheie, dar grupul sudic continuă să atace şi să tragă în poziţia Brigăzii Puşcaşi încă mult timp după răsăritul soarelui.

În acest timp, fusese primit un mesaj de la Bosvile, neclar din cauză că codurile fuseseră distruse, care spunea că batalionul urma să fie înlocuit la „ora potrivită pentru cină". După apus, adjutantul, fiind ofţerul cel mai mare în grad rămas teafăr, hotărî să-i evacueze pe răniţi. Ceilalţi urmau să rămână ca să predea poziţia, dar, dacă erau atacaţi, urmau să se retragă, pe companii. Nu veni nimeni să-i schimbe, iar transportorul nu se mai întoarse. La zece şi jumătate, Companiile A şi B începură să se retragă, exact când artileria brita-

nică începu un foc concentrat asupra taberei inamice, aflată la o mie două sute de metri spre nord-vest. Tancurile şi celelalte vehicule astfel deranjate porniră direct spre „Snipe" şi, la unsprezece şi un sfert, cartierul general al batalionului şi ce mai rămăsese din acesta ajunseră fără incidente în poziţia principală.

Brigada Puşcaşi susţine că a distrus şaptezeci şi şase de tancuri sau tunuri: douăzeci şi şapte au fost găsite la examinarea zonei după încheierea bătăliei, iar experţii au estimat cifra finală ca fiind treizeci şi şapte. Chiar şi această cifră redusă reprezenta o victorie remarcabilă, pentru care „Victoria Cross" primită de Turner şi „Distinguished Conduct Medal" primită de Calistan au reprezentat un tribut binemeritat. Rommel însuşi o descrie ca fiind „o apărare antitanc îngrozitor de puternică".

Focul de artilerie care a împins tancurile germane spre „Snipe" în mijlocul nopţii avusese rolul să sprijine noile încercări ale Diviziei 1 Blindate de a cuceri „Woodcock" şi „Snipe", de data aceasta cu infanteria în camioane a lui Lee. La început, Briggs a crezut că Brigada Puşcaşi fusese distrusă, dar mai târziu s-a gândit că aceasta se retrăsese, după ce rămăsese fără muniţie. La ora patru şi jumătate, încă „nu aveau nici o veste de la ei", iar situaţia reală a fost aflată abia la opt dimineaţa.

Între timp, fusese lansat un atac pregătit în pripă, cu toate cele trei batalioane ale lui Lee. 4 Regal Sussex a avut un start prost, când a intrat în luptă cu 1 Gordons, la „Aberdeen". Apoi, o companie a fost aproape distrusă, când a vrut să atace ceea ce probabil că era o tabără de tancuri germană. După o înaintare de trei kilometri, în care au fost capturaţi două sute de prizonieri şi cinci tunuri de 88 mm., colonelul a decis că îşi atinsese obiectivul. Era ora unu şi jumătate. Terenul era foarte dur şi săpatul dificil. Colonelul nu avea nici o legătură cu

brigada şi nici cu altcineva. La scurt timp după răsăritul soarelui, când încă nu săpaseră destul şi se aflau într-o poziţie foarte expusă, la nord-vest de Kidney Ridge, au fost atacaţi de tancuri germane, care au doborât metodic mai întâi toate tunurile antitanc. La şapte şi jumătate s-au apropiat şi, o jumătate de oră mai târziu, cei trei sute de supravieţuitori s-au retras, pierderile fiind de şaizeci de oameni.

În timp ce se întâmplau toate acestea, în nord, un batalion al lui Yorkshire Dragoons fusese învins şi fusese forţat să se retragă. În sud, 2 Regal Sussex era pe Kidney Ridge, ţintuit de un foc puternic, dar în rest se prezenta bine, deşi colonelul lor fusese ucis. Batalionul 5 era aproape în aceeaşi situaţie, dar nu ajunsese atât de mult în vest, precum Brigada Puşcaşi cu o zi înainte. Locotenentul John Montgomery, ofiţer de informaţii în 2 Regal Sussex, scria în jurnalul lui :

„Dimineaţa, destul de devreme, colonelul a plecat în jeep-ul lui ca să viziteze companiile avansate, la o distanţă de vreo trei sute de metri în faţă. Ar fi fost mai înţelept din partea lui să meargă pe jos, căci fără îndoială prezenţa unui jeep cu un steguleţ pe el a atras atenţia inamicului. Cum eram la telefon în acel moment, am observat unde plecase şi câteva minute mai târziu am pornit în direcţia Companiei A, care ocupa poziţiile de pe flancul drept, în faţă.

Drumul spre Compania A presupunea traversarea unui câmp minat, în care era întotdeauna posibil să existe mine antipersonal. De acolo, am traversat o tranşee plină cu tunari antitanc, iar mai departe drumul mergea spre partea dreaptă a Companiei A, pe partea îndepărtată a culmii. Aici existau adăposturi, tufişuri mici, unghiul mort făcând imposibil să vezi peste culme. Înaintam încet, în special pentru că trebuia să privesc în jur şi, în acelaşi timp, să mă uit în jos, ca să nu calc pe vreo sârmă declanşatoare sau pe vreo mină antipersonal. Eram la o sută de metri de Compania A, când pe lângă

cap mi-au şuierat două gloanţe. Nu era nici o îndoială că eu fusesem ţinta. M-am aruncat imediat la pământ şi am început să execut vechiul exerciţiu de luptă «târăşte-te – observă», aşa cum făcusem de sute de ori în antrenamentele din Kent. Numai că de data aceasta părea ceva mai real.

Nu reuşeam să văd nimic de la pământ şi eram sigur că eram în afara câmpului vizual al trăgătorilor. Dar nu eram convins că acela era drumul cel mai bun spre Compania A. În consecinţă, am început să mă târăsc înapoi şi câteva minute mai târziu m-am aruncat în tranşee, printre tunarii noştri antitanc. Roy Leywood, cu o mustaţă stufoasă şi nebărbierit, m-a salutat. «Ştii că şi colonelul e mort?», m-a întrebat el. Vestea aceasta m-a năucit şi pentru o clipă m-am simţit pierdut. Fusesem tot timpul cu colonelul, iar acum, când el murise, bătălia părea că se schimbase total. Câtva timp după aceea nu am reuşit să înţeleg că Kenneth Cooper, pe care îl cunoscusem cu toţii atât de bine, în calitate de comandant de companie, al doilea om la comandă, şi apoi ca un extrem de tânăr şi de energic comandant de batalion, murise.

Circumstanţele morţii lui le-am aflat mai târziu de la Keith Tucker, care, fiind comandant de oompanie, se afla la cartierul lui general, la venirea lui Kenneth Cooper, în jeep-ul lui. Colonelul a coborât din jeep, a sărit într-o tranşee şi a început să vorbească cu Keith Tucker. În acel moment, Tucker l-a avertizat că nu era prudent să stea în picioare, pentru că partea de sus a tranşeei putea fi văzută de lunetiştii din faţă. Undeva în dreapta era şi ceva ce semăna a tun antitanc. Colonelul i-a spus că vroia să arunce o privire şi, deşi Keith Tucker l-a avertizat din nou că era riscant, el a insistat să rămână în picioare şi să se aplece peste partea din faţă a tranşeei. De acolo putea să vadă o parte din poziţiile inamice şi să-şi fixeze reperele. În clipa aceea, Tucker, care se uita şi el peste marginea de sus a tranşeei, s-a întors şi l-a văzut pe

colonel căzând greoi la pământ. A sărit jos ca să-l ridice şi a văzut că fusese împuşcat în frunte şi că era mort".

Prea puţin din toată această situaţie a fost cunoscut la nivele mai înalte, chiar şi de către Lee, deşi mai multe rapoarte ale tanchiştilor lui Fisher spuneau că prizonierii fuseseră împinşi dinspre vest, din locul unde se credea că se afla 4 Regal Sussex. La primele raze ale răsăritului de soare, 9 Lăncieri avansă spre Point 33, Bays apărând acolo mai târziu. Dar, la şapte fără zece, brigada a primit ordinul să fie pregătită, căci planurile fuseseră schimbate la eşaloanele superioare şi Gatehouse trebuia să preia poziţia. Se retraseră puţin şi serviră micul dejun, aproape exact în acelaşi moment în care 4 Regal Sussex şi Yorkshire Dragoons erau învinse. Asta a condus, bineînţeles, la mustrări şi reproşuri amare.

De fapt, Montgomery decisese pentru moment să abandoneze încercarea de a pătrunde prin zona Kidney Ridge. El ţinu o şedinţă cu Leese, Lumsden şi şefii lor de stat-major, la ora opt în acea dimineaţă de 28 octombrie, la care hotărî ca „Woodstock – Snipe" să devină un front defensiv, apărat temporar de Gatehouse şi apoi de Leese. Divizia 1 Blindate trebuia să se retragă cât de curând era posibil, ca să se odihnească şi să se reorganizeze. Lumsden trebuia să fie pregătit să înainteze spre vest, de pe flancul atacului australian ce urma să fie lansat în acea nopate. Acum era clar că Divizia 21 Panzer se mutase în nord, aşa că RAF-ul trebuia să continue să atace ţinte din zona Tel el Aqqaqir, unde se credea că se concentrase acum Afrika Korps. În aceeaşi zi, mai târziu, Harding primi ordin să se mute lângă gara El Alamein, lăsându-l pe Roddick în spate.

Freyberg, care cu două zile înainte propusese „un atac nou, pe un front tri-divizional, folosind blindatele ca să asigure „o bază fermă" prin protejarea flancurilor şi intrând în luptă numai dacă tancurile inamice atacau departe de tunurile

lui", se duse să-l vadă pe Morshead în acea dimineaţă şi apoi luă prânzul cu Montgomery. Acesta îi spuse că plănuise să folosească Divizia Neo-Zeelandeză ca să avanseze în lungul coastei, ca prelungire a atacului australian, iar Freyberg să-şi folosească brigada de blindate ca să-şi protejeze flancul stâng. Brigada 6 Neo-Zeelandeză urma să preia sectorul australian în noaptea următoare celei a atacului acestora, adică în cea de 29 spre 30. Atacul lui Freyberg trebuia să înceapă după aceea, imediat ce era posibil, probabil în noaptea următoare, de 30 spre 31. Cum neo-zeelandezii nu mai puteau oferi nici un fel de infanterie, Freyberg trebuia să primească o succesiune de brigăzi de infanterie britanice, mai întâi 151 din Divizia 50, apoi 152 din Highland, apoi 131 din 44 şi în final, poate, brigada grecească. Brigada 9 Blindate a lui Currie urma să aibă prima prioritate pentru înlocuirea tancurilor.

În timp ce Montgomery schimba astfel vârful àtacului lui principal, Rommel avea impresia eronată că atacurile aveau loc în sectorul nordic în acea dimineaţă şi că erau respinse de fiecare dată înapoi la punctul lor de start de către Panzere, care pierdeau din nou multe tancuri. De asemenea, el credea că după-amiază se pregătea o concentrare pentru străpungerea decisivă finală. Aproape toate unităţile germane rămase erau mutate din sud, întregul Afrika Korps urmând să apere linia frontului. Rommel le spuse comandanţilor lui că venise momentul decisiv. Era o bătălie pe viaţă şi pe moarte şi fiecare om trebuia să dea tot ce putea.

Adevăratul vârf al atacului deveni clar puţin după ora zece în acea noapte, când începu atacul australian. Planul era ambiţios, implicând toate cele trei brigăzi, sprijinite de două sute douăzeci şi patru tunuri de câmp şi patruzeci şi opt tunuri medii. În prima fază, Brigada 20 a lui Windeyer, care apăra Point 29 cu Batalionul 2/17, trebuia să avanseze trei kilometri

spre nord cu 1/15 şi apoi să extindă zona capturată cu două mii de metri spre est, cu 3/14, în timp ce 40 Tancuri Regale se afla cu faţa spre vest, între 2/17 şi 2/15, pentru respingerea contraatacurilor. În faza următoare, Brigada 26 a lui Whitehead trebuia să cucerească zona dintre poziţiile cele mai nordice în prezent şi terenul apos aflat imediat la est de drumul care mergea în lungul culmii, şi care se afla la est de calea ferată. Asta însemna cucerirea unei zone considerabil de mari, inclusiv punctul fortificat din Thompson's Post. În fine, Brigada 24 a lui Godfrey, aflată deja la est de calea ferată, trebuia să-şi extindă poziţia spre nord-vest, ca să se unească cu Brigada 26.

Atacul lui Windeyer a mers bine, în ciuda dificultăţilor create de un câmp minat neaşteptat şi cu multe mine capcană, aflat în faţa lui 2/13, şi de bombardarea zonei de formare a lui 2/15, în urma căreia au fost răniţi atât ofiţerul comandant, cât şi adjutantul lui. La scurt timp după miezul nopţii, brigada îşi ocupă obiectivele, săpând adăposturi şi plasând mine ca să se protejeze.

În Brigada 26, 2/23 trebuia să cucerească zona drumului principal, la vreo trei kilometri nord-est de obiectivul lui 2/15. 2/24 trebuia să captureze Thompson's Post, aflat imediat la nord-est de 2/13. Cum nu se aştepta la mine, 2/23 urma să repete metoda care funcţionase atât de bine în atacul precedent şi să meargă direct spre obiectiv, în jeep-uri şi cu tancurile lui 46 Tancuri Regale. Din nefericire, drumul spre linia de start era foarte complicat, implicând trei schimbări de direcţie, iar atacul dincolo de acel punct presupunea un ultim viraj spre est, când ajungeau la calea ferată. Nu era lună, se produse mult praf şi au fost întâmpinaţi de foc inamic de artilerie şi de mitralieră, înainte să ajungă la linia de start. Când ajunseră, pierduseră deja trei tancuri, din cauza unor mine.

Atacul începu cu douăzeci de minute înainte de miezul nopţii şi a fost imediat oprit, căci nu reuşiră să găsească culoarele din chiar câmpul minat protector al lui 2/17. În cele din urmă, acestea au fost eliberate şi, după o înaintare de şase sute de metri, intrară sub un foc puternic de tunuri antitanc şi mitraliere şi, de asemenea, nimeriră peste nişte mine împrăştiate. Infanteriştii săriră de pe tancuri şi cele două unităţi pierdură legătura între ele. Colonelul lui 2/23 conduse înainte câţi oameni reuşi să găsească, adică numai vreo şaptezeci, şi unii pretind că au ajuns la calea ferată, înainte să fie obligaţi să se retragă. Comandantul ofiţer al tancurilor încercă să recâştige controlul, după ce toate escadroanele se împrăştia-seră. În cele din urmă, descoperi că mai rămăsese numai cu douăsprezece tancuri, inclusiv cele patru ale cartierului lui general. Tocmai ordonase unui escadron să trimită trei tancuri în faţă, când el şi alţi doi ofiţeri au fost răniţi de un obuz de mortieră. Colonelul de infanterie a dat ordin să se retragă şi să se organizeze pe poziţii pentru întâmpinarea unui contraatac, căci el decisese că era prea târziu ca să reia atacul. Mai rămăsese puţin timp până la răsăritul soarelui şi, la cinci fără zece, Morshead hotărî să anuleze întregul atac. În ansamblu, pierderile nu fuseseră mari şi cea mai mare parte a tancurilor pierdute a fost recuperată.

Rommel descrie forţa atacului ca pe „ceva de-a dreptul extraordinar" şi acordă credit artileriei lui pentru oprirea acestuia, după ce bătălia „se desfăşurase cu o furie cutremurătoare timp de şase ore". El petrecuse noaptea pe drumul de coastă, în timp ce îşi muta cartierul general în spate. Se învârtise dintr-o parte în alta, ezitând dacă să ia sau nu decizia de retragere. Realiza că asta ar fi însemnat doar o amânare a dezastrului, până la străpungerea finală a frontului. Dar însemna, inevitabil, abandonarea celei mai mari părţi a infanteriei imobile. În consecinţă, hotărî să facă încă o

încercare ca „prin tenacitatea şi încăpăţânarea apărării să convingă inamicul să renunţe la atac". Şansele erau mici, dar situaţia carburantului era cea care dictase hotărârea. Dacă era forţat să se retragă, trebuia să salveze cât mai multe tancuri şi arme. Până la răsăritul soarelui, Rommel hotărâse că, dacă presiunea devenea prea mare, să se retragă la Fuka, optzeci de kilometri mai în spate, înainte ca bătălia să ajungă la punctul ei culminant.

Capitolul 10
„SUPERCHARGE"
29 octombrie - 2 noiembrie

În timp ce Rommel se gândea foarte serios la posibilitatea retragerii, îndoielile creşteau, la nivele foarte diferite, şi în cealaltă tabără. Bătălia dura deja de şase nopţi şi cinci zile şi totuşi nu părea să fi adus nimic altceva în afara unui număr tot mai mare de pierderi. În Londra, Churchill, conştient fără îndoială de zvonurile care circulau în Cairo, era neliniştit. Veştile despre retragerea Diviziei Neo-Zeelandeze de pe linia frontului şi zvonurile că alte trupe erau de asemenea retrase îi trezeau amintiri legate de eşecuri precedente, precum şi de primul război mondial. Primul-ministru trimise în timpul nopţii o telegramă severă lui Alexander, exprimându-şi îngrijorarea, telegramă care i-a fost prezentată lui Brooke în dimineaţa de 29, când acesta era încă în pat, şi care conduse la o ceartă înfierbântată între cei doi. Churchill părea să regrete acum alegerea lui Montgomery şi îl acuza pe acesta că lupta fără entuziasm. La o întâlnre a Ministerului de Război şi a Statului-Major, ţinută în acea zi pentru discutarea problemei, Brooke a fost nevoit să-i apere pe Alexander şi pe Montgomery împotriva acuzaţiilor că nu făcuseră nimic timp de trei zile şi că pierduseră controlul luptei. Brooke îşi exprimă încrederea deplină în progresul şi evoluţia bătăliei, deşi în adâncul sufletului avea şi el îndoieli.

Aceste neliniști îl făcură pe Alexander, însoțit de Casey și McCreery, să meargă să-l vadă pe Montgomery în dimineața zilei de 29 octombrie. Eșecul Brigăzii 26 în atacul australian nu era de bun augur pentru evoluția viitoare a lui „Supercharge", cum era numit noul plan de avansare a Diviziei Neo-Zeelandeze pe coastă. Cu toate acestea, Montgomery decise să continue, în ciuda îndoielilor câtorva membri ai statului lui major, inclusiv ale lui de Guingand, care considera că asta însemna lovirea inamicului în cel mai puternic punct al acestuia. Alexander și McCreery păreau să împărtășească și ei aceste îndoieli, dar nu reușiră să-l convingă pe comandantul armatei să renunțe la planul lui, deși continuarea atacului australian a fost amânată până pe 30. În aceeași dimineață, mai târziu, sosi informația că toate cele trei regimente ale Diviziei 90 Ușoară se angajaseră în luptă împotriva australienilor, în noaptea precedentă. Existau de asemenea dovezi că Trieste, ultima rezervă a lui Rommel, fusese plasată și ea pe linia de luptă, la sud de aceste regimente. În consecință, era clar că planul original pentru „Supercharge" avea să întâmpine o opoziție foarte puternică și că fusese anticipat de Rommel, despre care se știa acum că ripostase. Când de Guingand îi aduse veștile lui Montgomery, acesta a fost de acord rapid cu schimbarea planului. Australienii trebuiau să continue să atace spre nord, în noaptea de 30. Dar Freyberg, în loc să treacă printre ei, urma să lovească la vest, în noaptea următoare, după un atac aerian concentrat, pe un front de patru mii de metri la sud de Point 29 și la nord de Kidney Ridge, linia lui centrală fiind limita nordică originală a Diviziei Highland. Asta avea să-l aducă exact la est de drumul Rahman, la nord de Tel el Aqqaqir. El trebuia să fie sprijinit de toată artileria disponibilă și să primească drept întăriri Brigăzile 151 și 152 Infanterie și Brigada 23 Blindate. Întreaga operațiune urma să se

desfăşoare sub comanda lui Leese. Când îşi atingea obiectivele, Freyberg trebuia să stabilească un ecran în spatele căruia să se poată forma Corpul 10, pregătit să atace inamicul. Tancurile din faţă urmau să ajungă la ora cinci dimineaţa pe linia poziţiilor avansate existente şi să înainteze prin forţe proprii, dacă neo-zeelandezii nu-şi atinseseră obiectivele. Corpul 10 trebuia să-şi consolideze poziţia înainte de răsăritul soarelui în jurul lui Tel el Aqqaqir, unde se spera că va avea loc bătălia decisivă cu tancuri, pentru distrugerea ultimelor blindate ale lui Rommel. Apoi, Lumsden trebuia să înainteze spre nord-vest, spre gara Ghazal, şi să oprească forţele lui Rommel în sectorul de coastă. Cel puţin două regimente de maşini blindate trebuiau să pornească într-o fază anterioară, ca să opereze pe cont propriu, timp de două sau trei zile, în spatele liniilor. Montgomery îşi încheie ordinele prin cererea unei comenzi hotărâte, încrezătoare în succesul acţiunii, şi nu a uneia plină de văicăreli.

În timp ce „Supercharge" era schiţat din nou astfel, Divizia 90 Uşoară încerca să redeschidă drumul spre al doilea batalion din Regimentul 125 Panzer Grenadieri, izolat în urma atacului Brigăzii 20. Aceste încercări au fost făcute în timpul zilei, şi au fost respinse fără dificultate cu foc de artilerie, din care o mare parte fusese dusă după protuberanţă, în care se afla acum Brigada 20. Cu toatea acestea, Rommel nu făcu nici un efort major de a restabili situaţia. El se aştepta ca Montgomery să continue cu un atac major şi era preocupat de alte lucruri. O mare parte a atenţiei lui era direcţionată spre planificarea retragerii pe poziţia de la Fuka. În timp ce discuta asta cu Westphal, sosi un raport de la Comando Supremo, spunând că două divizii britanice traversaseră depresiunea Qattara şi se aflau acum la o sută de kilometri sud de Mersa Matruh. Raportul se dovedi greşit abia a doua zi dimineaţă. Iar asta nu servi la îmbunătăţirea relaţiilor cu italienii, relaţii

ce erau deja extrem de încordate, ca rezultat al eşecului aprovizionării cu carburant. Pe 26, petrolierul *Proserpina*, de o mie opt sute nouă tone, fusese aruncat în aer de torpile aeriene, a opta navă scufundată în acea lună. Acum, sosi vestea că, pe data de 28, petrolierul *Louisano*, de două mii cinci sute cincizeci de tone, fusese scufundat şi el. Rommel îşi revărsă mânia faţă de incapacitatea Marinei Italiene de a le proteja în capul nefericitului general Barbassetti, care venise să-l vadă, în locul lui Cavallero.

În Corpul 30 domnea o activitate febrilă, de pregătire a lui „Supercharge", iar noaptea de 29 octombrie a fost prima după mult timp în care nu s-a executat nici un atac. Montgomery ţinu o nouă şedinţă pentru rezolvarea problemei găsirii unui spaţiu în care să se poată reasambla neo-zeelandezi, în spatele frontului, şi de asemenea pentru redesfăşurarea artileriei, care trebuia să sprijine cele două atacuri în direcţii diferite din nopţile ce urmau. O problemă minoră, dar istovitoare, ce trebuia rezolvată era schimbarea orei. Cartierul General ordonase ca întreaga zonă să revină de la ora de vară a Egiptului la ora standard a Egiptului, la miezul nopţii de 31 ceasurile fiind date în urmă cu o oră. Era vorba de noaptea atacului neo-zeelandezilor, şi se întrevedea o mare confuzie. Montgomery ordonă să nu se facă nici o schimbare a orei în Armata a Opta până la terminarea luptei. În acest fel, se evita confuzia pe front, dar se producea confuzie în celelalte părţi. RAF-ul avea aproape în totalitate bazele în afara zonei, iar căile ferate erau afectate, de asemenea. Până la urmă, toate mesajele din zona Armatei a Opta urmau să dea şi ora Greenwich, pentru a se preveni, sau cel puţin reduce, crearea de confuzii. Tot la această şedinţă s-a decis ca Harding să-l lase pe Roddick în urmă şi să pornească spre nord, în noaptea de 31. Brigada lui Kenchington trebuia retrasă pentru reechipare. Lee trebuia să rămână în spate, sub comanda lui

Wimberley, iar ceea ce mai rămăsese din divizia lui Gatehouse trebuia să treacă sub comanda lui Lumsden. Brigada 24 îşi preda sarcina Brigăzii 2, o lovitură amară pentru această brigadă în prima ei bătălie, iar Brigada 2 trebuia întărită cu optzeci şi două tancuri Sherman şi şaptezeci şi două Crusader. În acest timp, brigada lui Currie cu neo-zeelandezii fusese adusă la o forţă de şaptezeci şi două Sherman şi Grant şi patruzeci şi nouă Crusader. În acel moment, Rommel mai rămăsese cu o sută şaisprezece tancuri germane şi două sute douăzeci italieneşti.

În noaptea următoare, de 30 octombrie, după lăsarea întunericului, neo-zeelandezii începură să înainteze din locul în care se odihniseră, spre zona lor de asamblare. Freyberg era în apropierea frontului şi în timpul nopţii a fost izbit de oboseala infanteriei, în special a Brigăzii 152. Brigada 151 avusese şi ea puţine şanse de recunoaştere, şi Freyberg deveni conştient în mod acut de dificultăţile de a aduna toate unităţile de sprijin pentru brigăzi din atât de multe divizii. Artileria lui divizională trebuia şi ea să se redesfăşoare, după sprijinul acordat australienilor în acea noapte. Freyberg ajunse la concluzia că trebuia să ia serios în considerare o amânare a atacului lui pentru douăzeci şi patru de ore, în ciuda tuturor dezavantajelor, printre care se număra şi reducerea timpului de lumină a lunii. În cele din urmă, decise că era imposibil să-şi execute atacul mai curând de patruzeci şi opt de ore şi îi ceru lui Leese să-l amâne până în noaptea de 1 noiembrie. Cererea ajunse la Armata a Opta la unsprezece şi douăzeci şi cinci şi nu primi nici un răspuns până la şase şi jumătate dimineaţa, când Montgomery acceptă, fără tragere de inimă.

În timp ce această decizie atârna în balanţă, australienii executau atacul lor, care nu era prea diferit de încheierea atacului pe care Brigada 26 a lui Whitehead ar fi trebuit să-l execute cu două nopţi înainte. Prima fază era pornirea la ora zece, cu un atac al Batalionului 2/32 spre nord-est, pe o

distanţă de trei kilometri spre drumul de coastă din poziţia în protuberanţă a lui 2/15. La ora unu, 2/24 pe dreapta, la sud de calea ferată, şi 2/48 pe stânga, la nord de aceasta, trebuiau să atace spre sud-est, în lungul căii ferate şi a drumului. În două faze ulterioare, care trebuiau să înceapă după ce era încheiată faza a doua, 2/48 trebuia să cureţe zona de la nord de drum spre nord-est, iar Batalionul Pionieri 2/3 trebuia să cureţe zona dintre 2/32 şi coastă.

2/32 întâmpină o opoziţie fermă după primele obiective şi avu probleme mari în realizarea unei găuri în linia de cale ferată, pentru vehiculele lui. Colonelul şi al doilea om la comandă au fost răniţi şi companiile au stat foarte aproape una de alta. Erau înghesuite într-o zonă mică, când reuşiră în sfârşit să-şi reorganizeze poziţia, de o parte şi de alta a drumului de coastă.

Această congestionare a întârziat pe 2/48, care a avut probleme şi cu posturile inamice care erau încă active lângă linia lui de start, pe drumul de coastă. Acestea nu fuseseră încă eliberate în sfertul de oră în care fusese activ programul de artilerie. În loc să amâne atacul, colonelul decise să pornească aşa cum puteau. Şi înaintară vitejeşte, în ciuda pierderilor din ce în ce mai mari. Dar, la patru şi un sfert, colonelul decise că era inutil şi îi retrase la primul obiectiv. Acum rămăseseră atât de puţini, încât nici măcar nu mai puteau să apere acest obiectiv, şi, în consecinţă, se întoarseră direct la poziţia lui 2/32.

Cei din 2/24 au fost şi ei întârziaţi. Negăsind nici o urmă a lui 2/48 pe linia de start, presupuseră că aceştia începuseră deja, aşa că porniră şi ei. Totul merse bine până la două sute de metri înainte de primul lor obiectiv, când au fost întâmpinaţi de o opoziţie fermă. Evoluţia situaţiei lor a fost aproape la fel ca cea a lui 2/48, aşa că în final se retraseră şi se alăturară lui 2/32, mai având un singur ofiţer şi optzeci şi patru de soldaţi.

Batalionul Pionieri 2/3, după mai multe întârzieri şi dificultăţi, traversă linia lui de start în poziţia lui 2/32 la ora patru şi douăzeci şi cinci, dar după scurt timp a fost oprit de focul de artilerie. După aceea, companiile pierdură legătura una cu cealaltă şi mult timp nimeni nu ştia care era situaţia reală. La răsăritul soarelui, Brigada 26, sau ce mai rămăsese din ea, era grupată într-o zonă mică, de aproximativ un kilometru şi jumătate de la nord la sud şi jumătate din această lungime de la est la vest, de o parte şi de alta a drumului şi a căii ferate, la trei kilometri nord-est de cele mai apropiate trupe ale Brigăzii 20 şi la vreo cinci kilometri nord de restul diviziei. Batalionul 2/32 era forţa principală, rămăşiţele slăbite din 2/48 şi 2/24 fiind îndreptate cu faţa spre sud-est şi respectiv sud, iar situaţia Pionierilor din nord era extrem de obscură.

Atacul surprinse inamicul, care era în proces de scoatere a Diviziei 21 Panzer din zonă şi înlocuire a ei cu Trieste. După ce un atac la ora şapte, în dimineaţa de 31 octombrie, fusese respins cu foc de artilerie, 40 Tancuri Regale începu să înainteze ca să facă legătura cu Whitehead, cu excepţia Escadronului A, care rămasese cu Brigada 20. Acest lucru îl alarmă pe Rommel, care porni imediat cu maşina pe drum şi îşi fixă postul de comandă la est de moscheea de la Sibi Abd el Rahman, după care îi convocă acolo pe von Thoma şi pe şeful de stat-major al acestuia, Bayerlein, abia întors din Europa. În acest timp, 40 Tancuri Regale, care pierduse câteva tancuri Valentine din cauza minelor, trecuse două trupe la nord de calea ferată, după ce avusese probleme mari în găsirea unei traversări. Von Thoma, care se întâlnise cu Rommel la unsprezece (ora Armatei a Opta), primi ordinul să atace o oră mai târziu, cu Divizia 21 Panzer şi Divizia 90 Uşoară, sprijinite de atacuri ale Stukas-urilor şi cu baraj al tirului artileriei din sector. Când tancurile din 21 Panzer au fost văzute strângându-se şi pregătindu-se să pornească pe

calea ferată, la amiază, cele două escadroane de tancuri din 40 traversară calea ferată şi porniră spre nord-vest, spre ele, având ca sprijin tunurile de şase livre ale Bateriei 289 Antitanc a Artileriei Regale. Totuşi, bombardamentul RAF-ului şi concentrarea focului de artilerie au fost suficiente pentru oprirea atacului, care a fost reînceput încă de două ori după aceea, la intervale de două ore. Prima dată, optsprezece tancuri veniră pe calea ferată şi pătrunseră efectiv în poziţie, înainte să fie respinse de eforturile combinate ale blindatelor, tunurilor antitanc şi artileriei, lăsând în urmă cinci tancuri şi un tun de 88 mm. La ora patru, alte optsprezece reuşiră să se strecoare în poziţiile descoperite de pe flancul estic, de unde puteau ataca 40 Tancuri Regale din spate-dreapta. Colonelul era plecat în acel moment, ca să se întâlnească cu comandantul său de brigadă. Pe drumul de întoarcere, tancul lui şi cel de legătură cu ariergarda au fost lovite de focul unui tun antitanc din Thompson's Post. Deşi Escadronul A din Brigada 20 a fost mutat acolo pentru ajutor, abia mai târziu şi-au dat seama că întregul regiment fusese forţat să se retragă în poziţia Batalionului 2/13, 3 kilometri la sud de calea ferată. Pierderile lor au fost nouă ofiţeri şi trei soldaţi, o proporţie mare a echipajelor de tanchişti angajate în luptă.

Atenţia lui Leese se îndreptă apoi mai mult spre pregătirile atacului neo-zeelandez, decât spre bătălia din jurul Brigăzii 26. Statul-major al Corpului 10 şi al Corpului 30 trebuiau să ia „măsuri ferme" pentru mutarea cartierelor generale şi a unităţilor, în special a Diviziei 10 Blindate, ca să elibezere zonele necesare. În acea seară, Armata a Opta consideră că existau puţine semne ale retragerii inamice, deşi fusese observată o rărire remarcabilă a vehiculelor în sectorul nordic, la care se limita mişcarea, conform rapoartelor aeriene. Se credea că forţa principală a lui Afrika Korps se afla la nord de Tel el Aqqaqir, cu Divizia 90 Uşoară lângă Sidi

Abd el Rahman. Divizia 21 Panzer fusese identificată ca participând la atacul împotriva Brigăzii 26, şi în consecimţă semnele păreau favorabile pentru declanşarea fazei principale a lui „Supercharge". În acelaşi timp, la cartierul general al lui Afrika Korps, von Thoma şi Bayerlein ajunseseră la concluzia că ar fi fost mai bine să retragă trupele Regimentului 125 Panzer Grenadieri, care se aflau încă în jurul lui Thompson's Post, în spatele Brigăzilor 20 şi 26, acceptând pierderea armamentului greu, decât să sufere pierderi mari şi să le aloce şi forţele reduse pe care le mai aveau în noi încercări de restabilire a contactului. Rommel nu acceptă asta şi ordonă ca atacurile să continue a doua zi, o decizie nefericită care l-a dus direct în mâinile lui Montgomery.

Montgomery ţinu o şedinţă importantă a doua zi dimineaţă, pe 1 noiembrie, la ora opt. Ora zero pentru „Supercharge" a fost fixată acum la unu şi cinci minute, în acea noapte. Obiectivele infanteriei trebuiau cucerite până la ora patru fără un sfert, urma apoi o pauză de două ore, după care, în lumina slabă a zorilor, tancurile lui Currie trebuiau să înainteze două mii de metri în spatele unui baraj, până la drumul Rahman. Tancurile conducătoare ale lui Briggs trebuiau să traverseze linia actuală a frontului la cinci şi jumătate şi să treacă prin poziţia lui Currie, pe linia drumului, la şapte fără un sfert. Lumsden urma să preia apoi comanda bătăliei, cu Bosvîle pe flancul stâng, Fisher în centru şi Custance pe stânga. RAF-ul trebuia să se concentreze asupra Diviziei 21 Panzer şi a Diviziei 90 Uşoară, iar Lumsden urma să aibă cartierul general tactic la un loc cu Freyberg.

În timp ce şedinţa era în plină desfăşurare, Afrika Korps, urmărită de Rommel, se pregătea să reînceapă încercarea de a stabili contactul cu Thompson's Post. Brigada 24 Australiană a lui Godfrey o înlocuise pe 26 în timpul nopţii şi preluase comanda lui 40 Tancuri Regale, care acum avea şaisprezece tancuri Valentine. O forţă puternică de Stukas-uri a fost

interceptată de RAF la opt şi jumătate şi aproape toate au fost doborâte înainte să-şi poată lansa bombele. Probabil că asta a cauzat amânarea atacului, căci la scurt timp după aceea se văzură semnele pregătirii unui atac, care însă nu a fost declanşat până la amiază. Bătălia continuă toată după-amiaza, germanii făcând încercări repetate de pătrundere spre linia drumului şi căii ferate, iar Brigada 24, cu brava Baterie Antitanc 289 rhodesiană, respingând atac după atac, până când, la cinci şi un sfert, cartierul general al brigăzii primi o lovitură directă, în urma căreia Godfrey a fost rănit mortal, trei alţi ofiţeri superiori au fost ucişi şi doi răniţi. Se pare că, în acelaşi timp, Brigada 24 a fost forţată să se retragă la sud de calea ferată şi că Afrika Korps a restabilit contactul cu Thompson's Post şi şi-a retras forţele în timpul nopţii.

În acel moment, totuşi, centrul de interes se mutase mai spre sud. Brigada 151 a lui Percy, brigada de pe dreapta a atacului Diviziei Neo-Zeelandeze, primise Batalionul 28 Maori şi 8 Tancuri Regale, cu patruzeci şi patru Valentine. Maori atacă pe dreapta, ca să formeze o apărare pe flancul drept, în cele din urmă întorcându-se cu faţa spre nord. Companiile lui din faţă intrară sub foc inamic puternic după ce traversară linia de start, iar colonelul a fost rănit. Companiile au avut pierderi mari şi au pierdut legătura între ele. Toate îşi croiră drum înainte cu un curaj extrem, neţinând cont de faptul că tancurile care trebuiau să le susţină nu apăruseră. La răsăritul soarelui, ele ajunseseră aproximativ acolo unde trebuia, conduse acum de un căpitan. Până în acel moment, capturaseră o sută şaizeci şi doi de prizonieri germani şi o sută optzeci şi nouă de italieni, iar pierderile erau de treizeci şi trei de morţi şi şaptezeci şi cinci de răniţi. Cei din 8 Durham Infanterie Uşoară, atacând spre vest pe dreapta, considerară foarte friguroasă aşteptarea de aproape două ore, ei fiind îmbrăcaţi în pantaloni scurţi, cămăşi şi veste. Porniră la timp şi ajunseră la primul obiectiv la două şi jumătate, conform

planului, dar cele două companii din față au fost reduse cu aproape o sută de oameni și mai rămăseseră numai cu trei ofițeri. Compania de rezervă înaintă și atinse obiectivul final, doar cu mici dificultăți, la ora patru, capturând cincizeci de italieni pe drum.

În stânga lor, 9 Durham Infanterie Ușoară a avut foarte puține probleme și a ajuns la obiectivele finale în același timp, cu numai treizeci de pierderi. 6 Durham Infanterie Ușoară merse în urma lui 8 și ajunse pe flancul drept, între acesta și Maori, după ce luptase pe drum cu elemente din Divizia 15 Panzer și Littorio și pierduse șapte ofițeri și șaptezeci și opt de soldați. 8 Tancuri Regale fusese reținut pentru o vreme de obișnuitele dificultăți de curățare a minelor, dar ajunse la obiective, împreună cu infanteria brigăzii, înainte de răsăritul soarelui.

Brigada de pe stânga atacului era 152 a lui Murray, din Divizia Highland. Ca mijloc de recunoaștere noaptea, ei aveau pe spate o cruce albă a Sfântului Andrei, formată prin fixarea unor benzi de pânză de bretelele echipamentului. Pe dreapta, 5 Seaforth ajunse la obiectivele finale cu ușurință, la patru fără un sfert, deși doi comandanți de companie fuseseră răniți. 5 Cameron, pe stânga, duse o luptă mai dură și avu dificultăți mari în menținerea direcției și a legăturii cu ceilalți. Cu toate acestea, își îndeplini sarcina la timp, dar la răsărit a fost atacată de tancuri inamice, căci tunurile antitanc nu au ajuns la ei decât la ora nouă. Înainte de asta, ajunseră la ele tancurile Valentine din 50 Tancuri Regale și atenția blindatelor inamice a fost atrasă total de înaintarea lui Currie.

Freyberg acceptase ca aceasta să fie amânată de la șase fără un sfert la șase și un sfert, din cauza întârzierilor în înaintare și a îndoielilor legate de progresul real. 3 Husari fusese bombardat cu obuze pe drum și douăsprezece dintre tancurile lui s-au defectat dintr-un motiv sau altul, astfel încât rămăsese cu numai unsprezece Sherman, șapte Grant și cinci

Crusader. Ajunse în poziţiile înaintate ale lui 9 Durham Infanterie Uşoară la cinci şi un sfert. Royal Wiltshire Yeomanry ajunse pe poziţiile din centru o oră mai târziu, iar Warwickshire Yeomanry în faţa brigăzii lui Murray la şase fără un sfert, după ce pierduse şase tancuri pe drum, din cauza minelor. Toate trei regimentele au avut probleme în găsirea drumului, din cauza întunericului şi a prafului des.

3 Husari avu un start prost, căci unul dintre escadroanele grele fusese dezorganizat în momentul în care tancul comandantului lovise o mină, iar setul de comunicaţii al tancului în care se transferă nu funcţiona. În plus, o trupă întreagă dispăruse la pornire. Escadronul A avea numai trei Crusader cu care să conducă atacul. Din fericire, la început opoziţia a fost slabă şi a luat un număr încurajator de prizonieri. Regimentul a fost redus la numai şapte tancuri când a ajuns la drumul Rahman, dar în acel moment Bays îi ajunse din urmă.

Royal Wiltshire traversă linia de start cu opt tancuri Sherman, zece Grant şi cincisprezece Crusader, după ce unsprezece tancuri se defectaseră pe drum. Escadronul Crusader porni în frunte şi, ajungând pe poziţia finală înainte de răsăritul soarelui, se trezi deasupra unui număr mare de tunuri antitanc, care deschiseră focul din toate direcţiile. Singura speranţă era să atace, ceea ce a şi făcut, şi apoi a cotit spre sud, unde fuseseră raportate tancuri inamice. Tancul comandantului escadronului a fost lovit şi restul regimentului n-a mai ştiut nimic din ce se întâmpla. Escadroanele grele erau deja sub foc inamic, barajul ajunsese mult mai în faţă, iar ofiţerul tunar O.P. nu era de găsit. Regimentul trase cu fum şi focul antitanc se mai rări puţin. Mare parte a tirului venea de la tancurile de pe stânga, despre care crezuseră la început că erau ale lui Warwickshire. Regimentul primi ordinul să reziste cu orice preţ, până ajungea Divizia 1 Blindate.

Warwickshire Yeomanry, care traversase linia de start cu treizeci şi opt de tancuri, a avut o experienţă similară. I s-a spus să lupte până la sosirea diviziei blindate, şi apoi s-a implicat într-o acţiune confuză, trăgând în toate direcţiile.

Între timp, Freyberg făcea tot ce putea ca să-l facă pe Briggs să se grăbească. Îl sună pe Leese la opt fără douăzeci şi cinci şi îi spuse că Currie avea pierderi foarte mari şi era „foarte slăbit în teren". Apoi, îi spuse că Fisher înainta foarte încet şi ceru ca acesta să fie grăbit. Leese acceptă să vorbească cu Lumsden. Trei minute mai târziu, Freyberg sună din nou ca să repete aceleaşi cereri urgente. Înainte să treacă alte zece minute, el sună încă o dată ca să spună că avea impresia că ajunseseră în sfârşit la poziţiile avansate ale infanteriei, dar tancuri inamice se apropiau din nord şi îi era teamă de o situaţie fără ieşire. Părerea lui era că avântul scăzuse şi că un ofiţer superior al Corpului 10 trebuia să meargă în zona avansată ca să-i grăbească. Jumătate de oră mai târziu, Currie tot îl mai presa pe Freyberg să-l facă pe Fisher să înainteze, în timp ce regimentele lui, mai ales Royal Wiltshire, erau într-o situaţie disperată.

Toate cele trei regimente ale lui Fisher, Bays pe dreapta, 9 Lăncieri în centru şi 10 Husari pe stânga, erau de fapt în acţiune acum, deşi se aflau încă în spatele ultimelor tancuri rămase ale lui Currie. Ele porniseră din zona de asamblare la două şi jumătate şi petrecuseră toată noaptea înaintând încet, învăluite în nori de praf şi de întunericul deplin, pe drumuri aglomerate de grămezile de vehicule care ar fi trebuit îndepărtate. Lucrurile se înrăutăţiseră şi mai mult când 10 Husari luase o curbă greşită şi fusese nevoit să întoarcă şi să revină în acelaşi loc. Currie se plânse că Fisher era preocupat de desfăşurarea în poziţie de luptă, în loc să vină în ajutorul lui. De fapt, tancurile lui Fisher nu era atât de la vest cât ar fi

trebuit, şi nu era o sarcină simplă să se desfăşoare de pe trei culoare într-o zonă care era ocupată de infanterie şi în care tancurile lui Currie fuseseră lovite atât de puternic de tancurile inamice şi de tunurile antitanc, bine plasate pe culmea din spatele drumului, în vest. Zona era extrem de aglomerată, învăluită în fum de la tancurile în flăcări şi de la tirul de artilerie din ambele părţi, care se adăuga la praful ridicat de şenilele tancurilor.

La scurt timp după ce Corpul 30 trimise un avertisment că trebuiau să se aştepte la atacuri dinspre nord ale lui 21 Panzer şi dinspre vest ale lui 15, Freyberg vorbi din nou cu Leese la ora zece, spunând că situaţia era tot nesatisfăcătoare, căci blindatele de sprijin nu înaintau, iar tancurile de pe front erau staţionare. De fapt, în aceeaşi clipă, Bays venea pe dreapta la acelaşi nivel cu 3 Husari, iar 8 Tancuri Regale era pe flancul lor drept. Patruzeci de minute mai târziu se confirmă că tancurile lui Fisher treceau acum prin resturile decimate ale lui Currie. Acesta din urmă pierduse şaptezeci de tancuri în acea dimineaţă, Royal Wiltshire rămânând cu două tancuri şi având cincizeci de soldaţi şi unsprezece ofiţeri pierderi, printre care şi Gibb, colonelul lor, iar conducătorii tuturor celor trei escadroane erau răniţi. 3 Husari mai avea opt tancuri, deşi pierduse numai cincisprezece. Se părea că avea acelaşi număr de pierderi, iar Warwickshire, cu o pierdere de douăzeci şi patru de tancuri, mai avea acum numai şapte. Pierderile în oameni erau de douăzeci şi şase.

Currie şi Freyberg au spus amândoi că o înaintare viguroasă l-ar fi trecut pe Fisher prin ecranul antitanc, dincolo de drum. Dar, de fapt, poziţile erau acum mult mai puternice decât fuseseră cu patru ore înainte, când Currie încercase asta, eşuase şi suferise pierderi mari în acţiune.

Armata Panzer alesese această noapte ca să facă trecerea de la timpul de vară german la timpul central european. Asta

nu a fost de ajutor în acea situaţie, iar şansele lor de a evita confuzia au fost reduse considerabil când un atac aerian intens a lovit cartierul general de luptă avansat al lui Afrika Korps, rănindu-l uşor pe von Thoma. Comunicaţiile telefonice au fost restabilite abia la cinci şi jumătate, iar Rommel putea trimite mesaje numai la Cartierul General Principal. La început, au crezut că atacul fusese executat mai la nord decât era cazul. Îşi imaginară că fusese o forţare de la vest de poziţia australiană spre sud-estul lui Sidi Abd el Rahman. La ora patru, aflară de atacul din sud, care împinsese flancul stâng al Diviziei 15 Panzer, dar continuară să creadă că acela era al doilea atac. La cinci şi un sfert, amândouă diviziile Panzer au primit ordin să atace imediat, 21 să meargă spre nord spre Sidi Abd el Rahman şi apoi spre est, ca să răspundă presupusei înaintări din nord. La răsăritul soarelui, comandanţii lui Afrika Korps înţeleseră situaţia reală, deşi detaliile erau încă foarte obscure. Ei nu mai erau în legătură cu von Randow şi transmiseră un mesaj prin Armata Panzer ca 21 să fie oprită. Von Sponeck, cu Divizia 90 Uşoară, era acum direct sub comanda lui Rommel, pentru a-i permite lui von Thoma să comande contraatacul. Acesta din urmă se întâlni cu von Vaerst la cartierul general al Diviziei 15 Panzer, sosind acolo la opt şi un sfert. Apoi aranjă ca 21 să atace protuberanţa dinspre nord, în timp ce 15, adunând totodată toate tancurile italiene disponibile din Littorio şi Trieste, să atace în acelaşi timp dinspre vest. Nu reuşi să transmită aceste ordine decât la ora unsprezece, oră care coincise aproape cu ieşirea finală a Brigăzii 2 Blindate.

Montgomery era conştient de confuzia existentă „de cealaltă parte a dealului". El plecă de la cartierul lui general la şapte şi jumătate, mergând la cartierul general tactic al lui Leese, aflat acum la sud-vest de Tel el Eisa. Tabloul general prezentat era încurajator. Corpul 30 îşi atinsese toate obiectivele.

Flancul lui drept, care avea în faţă forţele principale ale lui Rommel, era asigurat. Era clar că planul Corpului 10 de a înainta spre vest întâmpina deja o opoziţie serioasă, care creştea chiar, deşi nu fusese lansat încă nici un contraatac. Flancul sudic părea să fie o zonă promiţătoare pentru o dezvoltare ulterioară. Royals avea două escadroane de maşini blindate chiar în deşert, iar opoziţia părea considerabil mai slabă în acel sector. Unul dintre conducătorii escadronului descria unui corespondent de război pătrunderea lor, cu aceste cuvinte :

„Ne-am părăsit locaţia şi am trecut în coloană prin câmpurile minate. Nu s-a tras nici un foc în noi. Singurul impediment în înaintare a apărut când prima maşină a intrat într-o groapă de tun de 88 mm, plină cu germani morţi. Alte câteva maşini, inclusiv trei camioane de alimentare cu carburant, s-au împotmolit în tranşee, dar cea mai mare parte a lor au reuşit să iasă la ivirea zorilor şi au înaintat în forţă, ajungând până la noi. Inamicul era prea şocat ca să facă ceva în timpul trecerii noastre, sau poate secţiunile italiene au crezut că suntem nemţi, iar cele germane au crezut că suntem italieni. Fluturau cu vigoare steaguri cu zvastica în direcţia noastră, iar noi am răspuns cu *Achtung!* şi cu orice altceva ne trecea prin cap şi care ne putea trece prin liniile lor, cu o simplă fluturare a mâinii. Când a început să se lumineze, ei au început să se holbeze şi să se strâmbe la noi. Deşi fusese tras un baraj de artilerie de avertisment toată noaptea, nu le venea să-şi creadă ochilor. Când ajungeam la distanţă mică, făceau ochii mari la noi, vedeau beretele, săreau în spate câţiva metri, se opreau, ca şi cum nu le-ar fi venit să creadă că era adevărat, şi se întorceau să mai arunce o privire.

Am trecut la zece metri de ţevile unei întregi baterii a artileriei de câmp. Coloanele treceau pe lângă nemţi care stăteau lângă tunurile lor şi care, din fericire, nu aveau de

gând să tragă cu ele. Unul dintre ei putea să vadă brusc că eram englezi, după care ar fi alergat câţiva metri ca să mai spună cuiva. Iar apoi s-ar fi holbat amândoi la noi, fără să creadă ceea ce vedeau.

La ivirea zorilor, am trecut pe lângă un om care stătea în pat. După numărul de vehicule şi echipament care-l înconjura, era evident un şef italian de la intendenţă. L-am trezit îndesându-i o lampă Verey sub pături. A depăşit recordul la săritura în înălţime. Am aruncat o grenadă de mână într-unul din camioanele lui. Efectul produs a fost extrem de satisfăcător, dar l-a speriat pe al doilea om la comandă care, urmărindu-ne din maşina lui blindată, nu ne-a văzut aruncând grenada.

Am continuat să ne croim drum printre tranşee şi tunuri, până când am ajuns la un cartier general permanent. Camioanele erau în adăposturi săpate şi erau oameni adormiţi, peste tot. Au fost surprinşi când s-au trezit şi şi-au văzut camioanele dispărând în fum unul câte unul. Acum eram la câţiva kilometri în spatele liniilor lor şi mirarea lor fusese atât de colosală, încât nu trăseseră nici măcar un foc în noi. Eram în plină zi acum, şi am început acţiunea de distrugere, în timp ce treceam pe lângă vehiculele de transport. În primul sfert de oră, cele două escadroane au distrus patruzeci de camioane, trăgând pur şi simplu un foc de pistol în rezervorul de benzină sau aruncând un chibrit aprins în rezervor. Echipajele camioanelor care se împotmoliseră în timpul trecerii se transferară pe vehicule germane cu carburant. Cei care erau în plus se urcară la bordul vehiculelor italieneşti cu mitraliere Breda şi am continuat să înaintăm. Nemţii panicaţi săreau din camioanele lor în tranşee. Nu aveam timp să luăm prizonieri. Le-am luat doar armele şi le-am spus să pornească spre vest, pe jos. Numai cei care refuzau erau împuşcaţi. Puţini au refuzat ... majoritatea erau foarte dornici să ne asculte şi gata

să ne ajute la golirea vehiculelor pe care ni se părea potrivit să le imobilizăm. Italienii cereau mai mult respect. Le-am explicat că nu puteam să-i luăm pe toţi şi, alegând numai crema, am plecat mai departe, numai cu un colonel şi doi maiori agăţaţi de dragul vieţii de ţevile tunurilor de două livre".

Montgomery hotărî să profite de slăbiciunea pe care o observase în sud. În privinţa lui Lumsden, el decise că Custance trebuia să nu ţină cont de presiunea inamică din nord şi să înainteze spre sud-vest, ocolind flancul sudic al lui Fisher, în loc să aştepte să treacă prin poziţia acestuia. Ordinele în acest sens au fost transmise brigăzii la puţin timp după zece şi jumătate. În acea după-amiază, Corpul 30 trebuia să atace „Skinflint", sau Point 38, o ridicătură mică, aflată la un kilometru şi jumătate sud-vest de noua poziţie a lui 2 Seaforth, în dreapta brigăzii lui Murray, care trebuia predată Brigăzii 5 Indiene, ca rezervă de infanterie, după schimbarea ei în acea noapte. Pentru a extinde succesul pe care spera să-l obţină, Harding trebuia să înainteze cât mai rapid posibil, sub comanda lui Lumsden, şi probabil să forţeze trecerea prin flancul sudic al protuberanţei, după care să se îndrepte spre gara Ghazal, la treisprezece kilometri vest de Sidi Abd el Rahman. Roddick trebuia să înainteze spre nord şi să se alăture şi el lui Lumsden. Probabil că brigada lui trebuia utilizată ca să extindă a doua gaură care putea fi produsă mai la sud, în noaptea următoare. După ce luă aceste decizii, Montgomery se întoarse la cartierul lui general, la amiază.

Între timp, bătălia se desfăşura rapid şi intens peste drumul Rahman. Fisher constată că era imposibil să înainteze, căci tancurile lui erau atacate în permanenţă de tancuri inamice şi de tunurile antitanc, în principal dinspre nord şi nord-vest, acompaniate de focul constant al artileriei. Era cea mai încrâncenată şi mai lungă luptă cu tancuri din întreaga

bătălie. Timp de aproape două ore, de la unsprezece la unu, Afrika Korps încercă să respingă înapoi Brigada 2 Blindate. Aceasta, aproape staţionată tot timpul, menţinea un foc constant al tunurilor blindatelor, şi era sprijinită de un tir puternic de artilerie şi de cel puţin şapte atacuri ale formaţiilor familiare de optsprezece bombardiere uşoare. Rommel sacrifică protecţia lui antiaeriană din cauza nevoii de tunuri antitanc şi aduse în zonă toate tunurile de 88 mm, obţinând un total de douăzeci şi patru, înainte să înceapă să fie distruse. Tancurile italiene avură pierderi deosebit de grele şi ofiţerii lor nu mai reuşiră să le ţină în linie. Von Thoma şi Rommel înţeleseră, la începutul după-amiezei, că primul lor contraatac eşuase. Rommel ordonă ca Afrika Korps să atace din nou, la ora două, şi hotărî să aducă în nord partea principală a lui Ariete, aflată încă în sud, cu o mare parte a artileriei din acea zonă, secătuind astfel sectorul sudic de toate resursele. De asemenea, hotărî că era vremea să-şi micşoreze frontul în sectorul de coastă şi să îl retragă spre Sidi Abd el Rahman.

În timp ce Fisher şi von Thoma continuau să tragă unul în celălalt, erau făcute încercări de împingere a lui Custance spre sud-vest. A fost nevoie de ceva timp ca să-şi extragă tancurile din implicarea lor în respingerea atacurilor Diviziei 1 Panzer. Când la amiază reuşiră, în sfârşit, să iasă, nimeriră peste obişnuitul ecran antitanc şi nu reuşiră să înainteze deloc toată ziua, pierzând şase Crusader şi pretinzând că loviseră unsprezece tancuri inamice. În stânga şi în spatele lor, Wimberley se pregătea să atace „Skinflint", atac ce trebuia executat de 2 Seaforth şi 50 Tancuri Regale, şi să fie sprijinit de un program serios de artilerie. Ora zero, fixată iniţial pentru ora patru, a fost mutată mai întâi la şase, apoi la şase şi jumătate şi înapoi la şase şi un sfert, năucindu-i total pe tunari. Cu toate acestea, întreaga operaţiune merse ca ceasul, infanteria nu avu pierderi, tancurile pierdură patru Valentine.

două care călcaseră pe mine şi două lovite de obuze. Au fost luaţi o sută de prizonieri din Trieste, care erau atât de zdruncinaţi, încât au predat şi „Snipe", cu alţi şaizeci de prizonieri, înainte ca 3 Royal Sussex al lui Lee să apuce măcar să-l atace.

Von Thoma, nereuşind să realizeze nimic prin al doilea atac din acea după-amiază, ordonă executarea unui nou atac, de către 21 Panzer Grenadieri, asupra flancului nordic al protuberanţei, la apus. Dar se pare că acest atac nu a avut loc. Afrika Korps mai avea acum treizeci şi cinci de tancuri în stare de funcţionare şi trăsese o mare parte din stocul de muniţie rămas. Rommel luă decizia inevitabilă de a se retrage la Fuka, cu o sută de kilometri mai în spate, dispunându-şi trupele în sectorul sudic în timpul nopţii, pe vechea linie de la Qaret el Abd la Gebel Kalakh. În nord, forţele lui mobile, Afrika Korps, Corpul XX şi Divizia 90 Uşoară trebuiau să reziste presiunii Armatei a Opta, retrăgându-se încet în ziua următoare pe o linie ce pornea de la sud de Daba, treizeci de kilometri mai în spate, în timp ce infanteria pleca pe jos sau în orice vehicule avea la dispoziţie.

Rommel raportă această decizie la cartierul general a lui Hitler, spunând că armata lui era acum epuizată fizic şi material şi că nu mai putea împiedica o pătrundere a englezilor, pe care o vedea ca inevitabilă în ziua următoare. Nu mai spera să se elibereze şi avea să salveze tot ce putea, dar lipsa de vehicule şi benzină limita sever rezultatele pe care le putea obţine. Scrisoarea pe care i-o scrise în acea noapte soţiei lui avea un ton fatalist, şi în nici un caz nu a adus bucurie destinatarei :

„3 noiembrie 1942

Dragă Lu,

Bătălia merge foarte prost pentru noi. Pur şi simplu, suntem zdrobiţi de greutatea inamicului. Am făcut o încercare

de a salva o parte a armatei. Mă întreb dacă va reuşi. Noaptea stau întins, cu ochi deschişi, scormonindu-mi creierii, ca să găsesc o ieşire pentru bietele mele trupe din această nenorocire.

Ne aşteaptă zile foarte grele, poate cele mai grele la care poate fi supus un om. Morţii sunt norocoşi, pentru ei totul s-a terminat. Mă gândesc în permanenţă la tine, cu inima plină de dragoste şi recunoştinţă. Poate că totul va fi bine şi ne vom revedea."

Capitolul 11
FUGA
3 - 7 noiembrie

Până la apusul zilei de 2 noiembrie, Briggs nu făcuse nici un progres, dar pretindea, probabil corect, că distrusese şaizeci şi două de tancuri inamice, el pierzând numai zece ale lui şi toate în afară de două din Bays, pe dreapta. Pierderile erau extrem de mici, iar Fisher reuşi să adune peste o sută de tancuri, Custance adăugând alte optzeci şi şase. Harding era acum aproape în spatele lor, cu cel puţin tot atâtea în brigada lui Roberts.

Planul lui Lumsden era ca Fisher şi Custance să avanseze spre vest pe o distanţă de opt kilometri, în timpul nopţii, în timp ce Bosvile trebuia să cotească spre sud, peste drumul Rahman, iar apoi Harding să înainteze, la primele raze de lumină. Acest plan a fost schimbat cu unul mai puţin ambiţios, probabil la îndemnul lui Montgomery. Bosvile trebuia să atace în acea noapte şi să cucerească zona de la nord de Tel el Aqqaqir, care fusese obiectivul lui Briggs pentru acea zi. Dacă el reuşea, Fisher şi Custance trebuiau să treacă prin acea zonă, urmaţi mai târziu, în aceeaşi dimineaţă, de Harding. De asemenea, a fost făcută o nouă încercare de a aduce restul efectivelor din Royals şi din Regimentul 4 Maşini Blindate Sud-African. În Corpul 30 trebuiau iniţiate o serie de

regrupări complicate, cu scopul de a-i elibera pe neo-zeelandezi şi a obţine mai multă infanterie disponibilă pentru atac.

Această ultimă schimbare lăsă nefericitei Brigăzi 7 Motorizate prea puţin timp ca să-şi pregătească atacul, care trebuia să înceapă la unu şi un sfert, în acea noapte. Ca rezultat, a fost făcut un plan foarte sumar, cu sprijin slab al artileriei, fiecare batalion fiind lăsat să-şi facă propriul plan, mai mult sau mai puţin. Brigada 2 Puşcaşi a primit o sarcină mai ambiţioasă, ea trebuind să înainteze un kilometru şi jumătate spre vest din locul în care 9 Lăncieri petrecuse ziua, până la drumul Rahman şi apoi încă un kilometru şi jumătate dincolo de acesta. Pe stânga, 2/60 trebuie să captureze Tel el Aqqaqir, avansând două mii de metri spre vest din colţul sud-vestic al protuberanţei apărate de brigada lui Murray. În centru, Brigada 7 Puşcaşi trebuia să avanseze până la drum, fără să fie planificat vreun sprijin al artileriei, pe baza presupunerii greşite că sarcina ei însemna numai recuperarea unei zone în care se aflase o altă unitate în timpul zilei.

Brigada 2 Puşcaşi se trezi în curând luptând cu o poziţie inamică puternică aflată de o parte şi de alta a drumului. Tunurile ei antitanc nu reuşiră să înainteze şi brigada a fost redusă la şaizeci de oameni în dreptul obiectivului, şapte ofiţeri fiind pierduţi. Terenul era prea tare pentru săpat şi mai mulţi inamici se treziseră la viaţă în spatele lor. În consecinţă, Pearson solicită şi obţinu permisiunea de a se retrage la linia de start. Cam aceeaşi experienţă o avu şi batalionul lor pereche, 7. În locul unei ocupări paşnice, acesta se trezi angajat într-o înfruntare fierbinte chiar pe drum şi după scurt timp suferi pierderi serioase. Situaţia rămase confuză pentru o vreme, dar în cele din urmă rezultatul a fost tot o retragere la linia de start. Pe stânga, 2/60 avu un start prost, căci o greşeală în transmiterea unui mesaj îl făcu să creadă că ora zero fusese amânată cu o oră. În consecinţă, a fost surprins când programul de artilerie începu la timp şi, bineînţeles, el era

mult în spatele lui. Oricum, după abandonarea unor vehicule, mai aveau numai două companii motorizate. Nu reuşi să se apropie la mai mult de cinci sute de metri de drum şi săpă acolo, pentru ca la apus să se trezească total descoperit faţă de terenul înalt de la Tel el Aqqaqir, aflat neplăcut de aproape. Din nefericire, Briggs avea impresia că el capturase Tel el Aqqaqir-ul, o concepţie greşită care persistă vreo douăsprezece ore şi avu un efect nefericit asupra evenimentelor din acea zi.

Cu această convingere, dar dându-şi seama că celelalte două batalioane eşuaseră, Lumsden îi ordonă lui Briggs să-l trimită pe Fisher înainte, ca să se unească cu 60 lângă Tel el Aqqaqir, în timp ce Custance, în loc să treacă prin acea zonă, să încerce din nou să forţeze la sud de el. Cele două brigăzi porniră cu prudenţă la primele raze de soare, dar nici una dintre ele nu reuşi vreun progres. Traseră amândouă cantităţi foarte mari de muniţie împotriva tunurilor antitanc inamice de pe culmea mică de dincolo de drum, şi de fapt reuşiră să distrugă multe dintre ele. Suferiră pierderi foarte mici, chiar şi după ce, la începutul după-amiezei, Sherwood Rangers, de pe extrema stângă a lui Custance, făcu o încercare neîncununată de succes de a ataca culmea. Ei pierdură numai un tanc, dar Staffordshire Yeomanry, care îi sprijinea pe dreapta, pierdu trei. Singurul rezultat al acestei acţiuni bine intenţionate a fost nefericit, prin faptul că a dus la un raport fals, conform căruia ei reuşiseră să se stabilească la vest de drum.

Montgomery îşi adună comandanţii de corp la nouă şi un sfert. El simţise deja că Rommel era la capătul puterilor şi considera că partea sudică a protuberanţei era zona cea mai promiţătoare pentru crearea unei breşe. În timp ce erau în şedinţă, sosiră rapoarte despre explozii în faţa Corpului 13 şi despre retragerea inamicului în acel sector. Acestea, împreună

cu rapoartele fals-optimiste despre înaintarea Corpului 10, prezentau o imagine de rezistenţă relaxată pe întregul front. Montgomery hotărî ca Wimberley, având Brigada 5 Indiană ca întărire, să execute un atac mai adânc spre sud-vest în acea noapte. În plus, trebuia făcută încă o încercare de scoatere a maşinilor blindate.

La Cartierul General al armatei inamice, lumina rece a răsăritului de soare îl făcu pe Rommel să realizeze că raportul pe care îl trimisese cu o noapte înainte nu fusese apreciat de şefii lui în întreaga lui semnificaţie. În consecinţă, decise să-şi trimită ADC-ul, pe locotenentul Berndt, să-i raporteze direct lui Hitler. Locotenentul trebuia să obţină o libertate de acţiune deplină şi să explice planul lui Rommel de a executa o succesiune de acţiuni în ariergardă, până când primea suficiente întăriri ca să-şi învingă inamicul. Dacă acest lucru nu se întâmpla, urma să procedeze la evacuarea cu succes a armatei peste Mediterană. După ce făcu asta, porni pe drumul de coastă spre cartierul său general avansat, surprins că RAF-ul nu ataca deja transportoarele, în mare parte italieneşti, îngrămădite pe acest drum.

La sosire, luă legătura cu von Thoma şi Bayerlein şi i se spuse că Armata a Opta nu făcea nici o încercare serioasă de a ataca Afrika Korps, care mai avea numai treizeci de tancuri. Dar unităţile lor păreau să fie angajate în acţiuni de reorganizare şi completare, reducându-şi activitatea la atacuri locale. Rommel, uşurat şi surprins, hotărî să profite de acea pauză şi ordonă majorităţii italienilor să-şi înceapă retragerea. Acest fapt duse în scurt timp la creşterea aglomeraţiei pe drumul de coastă şi nu trecu mult ca RAF-ul să nu profite de asta. Când Rommel porni înapoi spre Cartierul său General Principal, era gata să fie prins chiar el într-unul dintre aceste atacuri. La scurt timp după întoarcerea sa, la unu şi jumătate după ora lui, care acum însemna trei şi jumătate după ora

Armatei a Opta, sosi răspunsul lui Hitler la raportul lui din noaptea precedentă:

„Către mareşalul Rommel,

Poporul german şi cu mine urmărim lupta din Egipt cu o încredere nemărginită în capacitatea dumneavoastră de conducere şi în curajul trupelor germane şi italiene. În situaţia în care vă găsiţi nu poate exista altă opţiune decât să rezistaţi, să nu cedaţi nici un metru de pământ şi să aruncaţi în luptă toate tunurile şi toţi oamenii. Întăriri considerabile ale forţelor aerine vor fi trimise la Comandamentul Sud. Ducele şi Comando Supremo fac de asemenea toate eforturile să vă trimită mijloacele necesare ca să continuaţi această luptă. Inamicul dumneavoastră, în ciuda superiorităţii lui, trebuie să fie şi el la capătul puterilor. Nu ar fi prima dată în istorie când o voinţă puternică a triumfat în faţa unor batalioane mai mari. Cât despre trupele dumneavoastră, nu le puteţi arăta alt drum decât cel spre victorie sau spre moarte".

Era o lovitură năucitoare. Ordinele de retragere au fost anulate, într-o stare de apatie fatalistă. Aceste ordine nu erau uşor de pus în aplicare, mai ales în sectorul Corpului X, în sud, care era deja în dificultate, ca rezultat al activităţii lui Royals, în spatele frontului lui. Berndt nu plecase încă, dar porni în acea seară, cu un mesaj că, dacă ordinele lui Hitler aveau să fie respectate, distrugerea finală a Armatei Panzer era o chestiune de câteva zile şi că aceasta suferise deja „pierderi imense". Nu poţi să nu-l compătimeşti pe bietul Rommel, în misiunea lui ingrată.

În timp ce Armata Panzer încerca să-şi „inverseze" retragerea, Wimberley pregătea lovitura care avea să conducă la străpungerea finală a frontului. Primul pas trebuia să fie un atac executat de 5/7 Gordons şi 8 Tancuri Regale, chiar înainte de apus, la sud-vest de „Skinflint", spre drumul aflat la trei kilometri sud de Tel el Aqqaqir. La unu şi jumătate dimineaţa, Brigada 5 Indiană a lui Russell trebuia să înceapă

un atac din partea estică a lui „Skinflint", care, după o înaintare de şase kilometri şi jumătate, urma să-i aducă pe drum, la cinci kilometri sud de Gordons. În fine, la răsărit, 7 Argyll urma să cucerească Tel el Aqqaqir.

Primul atac trebuia să fie precedat de un atac aerian intens pe drum şi sprijinit de un tir considerabil de artilerie. Când Briggs auzi de asta, făcu tot posibilul ca acestea să fie oprite, gândindu-se că vor cădea asupra Brigăzii 60 şi a Brigăzii 8 Blindate, el având încă o impresie greşită asupra înaintării realizate de acestea. De fapt, atacul aerian ar fi fost neliniştitor de aproape de cea din urmă, al cărei regiment sudic ar fi putut, totodată, să fie atins de marginea programului de artilerie. Cu toate acestea, imaginea pe care o avea Wimberley despre dispunerea lor era falsă şi îl făcu pe acesta să spună trupelor atacatoare să facă o schimbare de ultimă clipă în plan. Înaintarea nu trebuia să fie sprijinită şi să nu întâmpine opoziţie, iar trupele de infanterie trebuiau să se urce pe tancurile din faţă, ale căror echipaje erau sceptice faţă de bazele schimbării. Primele douăzeci de minute totul merse bine, dar apoi, când fumul se împrăştie, au fost întâmpinate de un foc intens de tunuri antitanc şi mitraliere. Infanteria a fost măturată de pe tancuri, care au continuat să avanseze spre soarele care apunea, nereuşind să localizeze străfulgerările de la ţevile tunurilor antitanc. Au fost pierdute douăzeci de tancuri şi douăzeci şi şapte de oameni, dintre care şapte ofiţeri. 1 Gordons, care avea peste nouăzeci de oameni pierduţi, săpă la numai o mie de metri dincolo de Seaforth, iar cele douăsprezece tancuri rămase se aliniară în spatele lor.

Preliminariile la atacul lui Russell nu erau nici ele de bun augur. Brigada îşi primi ordinele abia la prânz, într-o şedinţă la cartierul general tactic al lui Leese. Din fericire, comandanţii corpurilor şi al Artileriei Divizionale Neo-Zeelandeze erau acolo şi stabiliră un program de artilerie intens, dar simplu, prin care nouă regimente de câmp trebuiau

să tragă un total de treizeci şi şapte de mii două sute de obuze, iar două regimente medii, care puteau atinge singure obiectivul final, trebuiau să tragă patru mii cinci sute treizeci şi două de obuze.

Batalioanele aveau de făcut un drum lung până să ajungă la linia de start. Colonelul lui 1/4 Essex, care urma să conducă pe dreapta, îşi găsi unitatea, după o scurtă recunoaştere, şi îi transmise ordinele la şapte şi un sfert. 3/10 Baluchs urma să conducă pe stânga, dar ofiţerul comandant nu reuşi s-o găsească nicăieri. 6 Rajputana Puşcaşi ar fi trebuit să fie în rezervă. Cu jumătate de oră înainte de miezul nopţii, când deveni clar că Baluchs încă lipsea, nefericitul colonel al lui 6 Rajputana Puşcaşi – care şi el nu reuşise să-şi adune decât jumătate din batalion – primi ordinul să ia locul lui Baluchs pe stânga. Ora zero a fost amânată cu numai o oră, ca să-şi poată atinge obiectivul până în zori. În consecinţă, atacul începu la două şi jumătate şi merse ca un ceas, în ciuda problemelor serioase create de zonele întinse cu nisip moale.

Essex făcu o sută de prizonieri din Regimentul Panzer Grenadieri al lui von Vaerst, pe drum, şi alţi optzeci când ajunseră la obiectivul lor, mai devreme decât trebuia, la ora şapte fără zece. Celelalte două batalioane nu întâlniră practic nici o opoziţie. Rajputana Puşcaşi ajunse acolo la timp. Companiile lipsă li se alăturară abia după-amiază, iar Baluchs, găsit în sfârşit, ajunse acolo la ora nouă. În zori, 7 Argyll cuceri Tel el Aqqaqir fără luptă. Sub acoperirea distragerii produse de atacul lui Rommel, restul lui Royals şi din 4 Sud-Africană Maşini Blindate se îndreptară spre sud şi apoi cotiră spre vest.

Se pare că Rommel nu ştia nimic despre aceste evenimente şi avea impresia că Montgomery nu făcea nici o mişcare. El retrăsese Afrika Korps cu zece kilometri spre nord-vest în timpul nopţii, aducând Divizia 90 Uşoară înapoi în zona Ghazal, pe stânga. Pe dreapta, era Corpul XX al lui de

Stefanis, de fapt Ariete, căreia îi fuseseră ataşate rămăşiţe din Littorio şi Trieste. La sud de ei, erau Trento, Ramcke şi Corpul X sau ce rămăsese din ele, acum comandate de generalul Nobbia în locul lui Orsi, care fusese ucis cu câteva zile înainte de începerea bătăliei. Rommel avusese o noapte grea. Un grup de vehicule de pe drumul de coastă, aflate lângă cartierul lui general, fusese atacat tot timpul nopţii şi multe dintre ele fuseseră abandonate. Kesselring veni să-l vadă dimineaţă şi a fost primit cu căldură. Rommel îşi imagina că ordinele lui Hitler erau bazate pe rapoartele optimiste trimise de Luftwaffe, aşa că îşi revărsă furia asupra nefericitului lui superior, care făcu greşeala să sugereze că ordinul se baza pe experienţa pe care Hitler o câştigase din evenimentele de pe frontul rusesc. Încă fierbând de mânie, Rommel se duse să vizitese cartierul general principal al lui von Thoma.

În seara precedentă, Montgomery dăduse ordinele pentru breşa finală, pe care o considera iminentă. În Corpul 30, australienii trebuiau să cureţe zona „buzunarului" de la est de Sidi Abd el Rahman. Freyberg, sprijinit de Roddick, trebuia să pătrundă cât mai curând posibil şi să se îndrepte spre Sidi Ibeid, la şaisprezece kilometri sud-vest de obiectivul lui Russell, pregătit să pornească imediat ca să blocheze retragerea lui Rommel la Fuka, aflată la şaptezeci şi doi de kilometri spre nord-vest. Wimberley trebuia să fie pregătit să-l înlocuiască la Sidi Ibeid. Principala sarcină a lui Lumsden era să acţioneze în nord şi să elibereze sectorul de coastă. Briggs urma să pivoteze în jurul lui Tel el Aqqaqir, cu scopul de a ocupa zona aflată la cinci kilometri sud-sud-vest de Ghazal, în timp ce Harding, ocolind flancul lui sudic, trebuia să se îndrepte direct spre gara Ghazal, unde urma să taie drumul de coastă. RAF-ul trebuia să-şi concentreze toate eforturile asupra drumului, la vest de front în timpul nopţii şi la vest de

Daba în timpul zilei. Erau făcute aranjamentele pentru implementarea Operaţiunii „Grapeshot". Cartierul general al lui Gairdner al Diviziei 8 Blindate, cu şaizeci şi nouă de tancuri Valentine din Brigada 23 Blindate pe transportoare de tancuri uşoare, 5 RHA, un batalion de infanterie cu camioane şi un batalion de mitraliere, genişti, tunari antiaeriani şi antitanc, trebuia să se formeze la sud de Ghazal cât mai curând posibil. Însoţiţi de un grup mare RAF de o sută şaizeci de vehicule şi preluând comanda a două regimente de maşini blindate care acţionau deja în spatele lui Rommel, această forţă trebuia să pornească direct spre Tobruk, ca să îl atace înainte ca inamicul să poată organiza apărarea. O parte a grupului trebuia lăsat pe drum ca să apere un aerodrom intermediar, preferabil în apropiere de Sidi Barrani. Problema era să decidă dacă să meargă pe drumul de coastă sau prin deşert. Dacă alegeau a doua variantă, aveau nevoie de transportoare mari, iar viteza ar fi fost mult redusă. Decizia urma să fie luată după asamblarea finală a forţei, la Ghazal. Se spera că aceasta avea să fie gata de plecare în dimineaţa de 5.

Planul iniţial al lui Lumsden fusese ca Harding să o ia înainte, străpungând frontul la sud-vest în timpul nopţii şi stând departe de atacul lui Wimberley. Briggs trebuia să-l urmeze imediat după ivirea zorilor, trecând la sud de Tel el Aqqaqir şi apoi cotind spre nord-vest. Apoi, el urma fie să-l ajute pe Harding, dacă era necesar, fie să pornească direct spre Fuka. Custance trebuia să vină ca să facă legătura lui Gatehouse, care trebuia să fie pregătit să-l urmeze pe Briggs, imediat ce artileria lui îşi încheia sarcina de sprijinire a lui Wimberley. Aceste ordine au fost schimbate în mijlocul nopţii, ca să fie în conformitate cu cele date de Montgomery. Briggs primi sarcina oarecum vagă de a „avansa ca să învăluie inamicul". În acest plan revizuit, Custance trecea sub

comanda lui Gatehouse, trebuia să avanseze în stânga lui Briggs şi să umple spaţiul dintre acesta şi Harding.

Acţionând conform acestor ordine, Fisher plecă din tabără în zori, dar nu înaintă imediat, din cauza ceţii de dimineaţă. Aceasta se risipi la opt fără un sfert şi brigada avansă cu prudenţă, condusă de maşinile blindate din 12 Lăncieri şi urmată îndeaproape de Briggs în persoană, al cărui tanc a fost lovit şi scos din acţiune la ora zece, când tancurile brigăzii întâlniră poziţia ariergardei lui Afrika Korps. Divizia 21 Panzer apăra o linie pe direcţia est-vest, la cinci kilometri nord-vest de Tel el Aqqaqir, flancul ei drept unindu-se cu flancul stâng al lui 15 Panzer, a cărui linie pornea de acolo spre sud. Înaintând, Fisher ajunse exact în acest punct de joncţiune şi, cum presiunea creştea, von Thoma îşi aduse unitatea *Kampfstaffel* în linie. La amiază, poziţia germană deveni precară, pe măsură ce tot mai multe dintre tancurile şi tunurile lor antitanc erau lovite, iar *Kampfstaffel* a fost distrusă în încercarea de a apăra Tel el Mampsra, cheia spre centrul poziţiei. Tancul lui von Thoma a fost şi el lovit şi acesta se predă căpitanului Grant Singer, comandantul Trupei de Recunoaştere a lui 10 Husari, în timp ce Bayerlein scăpa pe jos, ajungând două ore mai târziu la cartierul lui general principal, unde îi raportă totul lui Rommel. Von Thoma luă cina cu Montgomery în noaptea aceea şi îşi exprimă speranţa că Rommel va reuşi o nouă revenire, de la Agheila.

Rommel era acum la fel de îngrijorat de veştile care veneau de pe dreapta, unde se vedeau nori enormi de praf, la sud şi sud-est. Weştphal îi spuse lui Rommel la telefon că englezii străpunseseră total sistemele defensive, în centru. De Stefanis raportă că şi Corpul XX era atacat puternic de peste o sută de tancuri britanice grele, care apăruseră ocolind flancul lui drept.

Prima ameninţare venea din partea lui Roddick şi a neo-zeelandezilor, iar a doua din partea lui Harding. „Şobolanii Deşertului" începuseră să înainteze imediat după ora cinci în seara precedentă şi făcură tabără în protuberanţă la opt, rămânând în formaţie de marş. Ei trebuiau să pornească din nou la trei fără un sfert, ca să treacă prin poziţia Brigăzii 5 Indiene, dar acest start a fost amânat de două ori, pentru a permite indienilor să-şi îndeplinească sarcina. Înaintarea începu la şase şi jumătate, cu 11 Husari în frunte, dar ceaţa groasă şi nisipul moale îi încetini, aşa încât era deja opt şi jumătate când ei trecură prin poziţia brigăzii lui Russell. La scurt timp după aceea, zăriră o coloană inamică mare, iar Roberts porni în urmărirea ei. Harding îi spuse să nu se lase întârziat de o forţă care părea să aibă numai vreo douăsprezece tancuri, ci să o silească să se dea la o parte sau să o ocolească. Urmă o perioadă de lupte confuze, în care Roberts încercă să-şi treacă regimentele succesiv spre stânga. Rezistenţa continuă să fie încăpăţânată, cu focuri antitanc şi de 88 mm. La ora unu, opoziţia slăbi şi Roberts întoarse spre sud puţin, după care coti din nou spre vest. Zece kilometri mai departe întâlniră alte tancuri şi tunuri şi lupta reîncepu. Continuă până la lăsarea întunericului, când Ariete, a cărei vitejie Rommel a recunoscut-o ulterior, a fost încercuită şi distrusă total. Brigada lui Roberts distrusese douăzeci şi nouă de tancuri italiene şi luase patruzeci de prizonieri, pierzând un singur tanc uşor şi neavând practic nici o pierdere în oameni.

În acelaşi timp, cei din Royal Scots Greys, conduşi de Roddick, încheiară distrugerea unei baterii italiene, aflată la câţiva kilometri mai la sud. Brigada lor se întorsese la nord de gara El Alamein în după-amiaza precedentă. Ca să ajungă la linia lor de start, pentru a putea conduce înaintarea Diviziei Neo-Zeelandeze în zori, ei trebuiau să traverseze liniile de înaintare ale Diviziilor 1 şi 7 Blindate şi să se reunească în

aceeaşi zonă cu 10. La nivel înalt se pare că au fost făcute puţine încercări de coordonare a confuziei care era normal să apară din cauză că atât de multe divizii se străduiau să treacă prin zonei îngustă a protuberanţei. Ar fi fost destul de greu şi dacă se aflau toate sub comanda aceluiaşi corp de armată. Fiind însă în două corpuri diferite, care oricum nu se aflau în cei mai buni termeni, amândouă încercând să îndeplinească aceeaşi sarcină, în aceeaşi zonă, era un adevărat haos. Nu există alt cuvânt care să descrie confuzia incredibilă din acea noapte întunecată, într-o mare de praf. Vehiculele diverselor formaţii mergeau în toate direcţiile, pe orice drum posibil, apărând unele în faţa altora din direcţii neaşteptate, ieşind din norul de praf gros şi înăbuşitor. Nu este surprinzător că brigada a rămas cu patru ore în urma programului şi că maşinile blindate din fruntea ei, 2 Derbyshire Yeomanry, au ajuns la Tel el Aqqaqir abia la opt şi un sfert. S-au oprit acolo pentru două ore, în timp ce Freyberg încerca să găsească un drum care să nu coincidă sau să-l traverseze pe cel ales de altcineva. În acest timp, brigada lui Roberts era la vest de drumul Rahman. Roddick porni apoi spre sud şi coti spre vest, ca să traverseze drumul la ora unu, cu trei kilometri mai la sud de punctul în care Roberts făcuse acelaşi lucru. Îndreptându-se din nou spre sud, el reuşi să evite bătălia ce avea loc în nord şi reuşi să înainteze bine până la apus, când făcu tabără la douăzeci şi patru de kilometri sud de Daba. Cei din Greys ajunseră acolo la miezul nopţii, după victoria în bătălia de pe flancul drept, în care distruseseră unsprezece tunuri şi luaseră trei sute de prizonieri. Restul diviziei lui Freyberg rămase totuşi înşiruit în spate, pe toată distanţa până la punctul ei de start.

O altă formaţie intrase acum în ceea ce ar putea fi numit „jocul ocolului la stânga". La amiază, Lumsden realiză că Fisher avea în faţă o opoziţie puternică. Roberts era deja

aproape de flancul lui stâng şi nu avea prea mult de câştigat împingându-l pe Custance între ele. Brigada 8 Blindate era staţionară lângă Tel el Aqqaqir încă de la răsăritul soarelui şi Custance primi acum ordinul să se aşeze în formaţie pe drum, cu faţa spre sud, şi apoi să pornească spre sud-vest. El trebuia să ocolească flancul lui Harding în timpul nopţii şi să se îndrepte spre Daba la răsărit, adâugându-se astfel şi la el la toate acele întretăieri de mişcări. Custance porni abia la ora patru şi jumătate, acţiunea de aşezare în formaţie fiind întârziată de un atac al Stukas-urilor, şi se opri în zori la cinci kilometri vest de drum, la trei kilometri sud-est de Roberts şi la şaisprezece kilometri est de Roddick, la numai un kilometru şi jumătate de locul în care Greys lichidase bateria italiană.

În acea seară, Rommel realiză clar că era în pericol să fie încercuit de un inamic care avea de douăzeci de ori mai multe tancuri. Nu mai avea nici un rost să încerce să asculte ordinele Führer-ului lui. După ce discută situaţia cu Bayerlein, care preluase acum comanda lui Afrika Korps, el dădu ordin, la cinci şi jumătate (ora Armatei a Opta), ca retragerea să înceapă imediat. Era vorba de *„sauve qui peut"* şi era clar că numai forţele motorizate aveau şanse. Toate vehiculele care reuşiră se îndreptară spre drum şi porniră.

Montgomery spera să prindă Armata Panzer înainte ca aceasta să poată să fugă. Planul lui era ca Freyberg să continue înaintarea spre Fuka, iar Custance să pornească direct spre Galal, între Fuka şi Daba, amândouă acţiunile fiind executate în timpul nopţii. Briggs şi Harding trebuiau să rămână pe loc. Aceste ordine au fost modificate în timpul nopţii, când RAF-ul raportă că exista o masă serioasă de vehicule pe toată distanţa de la Daba la Fuka. Lumsden primi ordinul să înainteze în viteză şi să-i pună pe Royals şi pe 4

Maşini Blindate Sud-African să întârzie inamicul pe povârnişul Fuka.

De fapt, nici Freyberg, nici Custance nu se mişcau. Brigada lui Kippenberger era acum cu Roddick, iar Freyberg intenţiona să pornească din nou la unsprezece în acea noapte, dar Brigada 6 a lui Gentry şi restul diviziei erau încă mult în spate. Pornirea lor fusese întârziată de confuzia şi aglomeraţia îngrozitoare din zona protuberanţei. Unii nu reuşiră să se mişte decât după lăsarea întunericului. Mişcările de noapte, într-un deşert necunoscut, printre grupuri inamice care încercau şi ele să se deplaseze, era o acţiune de durată. Hotărârea lui Freyberg de a aduna divizia înainte să pornească a fost întărită de un mesaj de la Corpul 30, prin care se spunea că şi Divizia Panzer se îndrepta spre Fuka. După două amânări, startul a fost fixat în cele din urmă la cinci şi jumătate.

Custance realimentase la apus şi îşi reluă înaintarea într-un întuneric deplin, la şapte şi jumătate. Confuzia şi dificultatea de a ţine legătura erau atât de mari, aceasta fiind prima încercare pentru cei mai mulţi dintre ei de a porni noaptea într-un deşert în care nu fuseseră făcute recunoaşteri, încât el opri total după o oră şi hotărî să aştepte ivirea zorilor. Se pare că acest lucru a fost aflat la eşaloanele superioare doar mult mai târziu.

Corpul 10 emise mai multe ordine în timpul nopţii. Primul plan al lui Lumsden prevedea ca Briggs să rămână pe loc la răsărit, în timp ce Harding pornea spre terenul înalt de la vest de Ghazal şi sud-est de Daba. Custance trebuia să se îndrepte spre Galal între Daba şi Fuka, în timp ce restul Diviziei 10 Blindate urma să pornească direct spre sud de Daba, cotind spre vest, dacă întâmpina o opoziţie serioasă.

La cinci şi un sfert dimineaţa, aceste ordine au fost schimbate. Gatehouse trebuia să se deplaseze cât mai rapid

posibil spre locul în care drumul urca povârnişul, la vest de Fuka, iar Custance să i se alăture cât de repede putea. Briggs trebuia acum să pornească direct spre Daba, în timp ce Harding, în stânga lui, urma să taie drumul şi calea ferată la câţiva kilometri spre vest. Royals şi 4 Sud-African, acum înaintaţi de 3 Maşini Blindate Sud-African, trebuiau să se concentreze asupra încercării de a bloca drumul spre povârnişul Fuka. Mai târziu, neo-zeelandezii urmau să fie transferaţi din Corpul 30 în Corpul 10 şi acum, la cererea RAF-ului, li se spuse să captureze terenurile de debarcare de lângă Sidi Haneish, aflate între cincisprezece şi treizeci de kilometri la vest de Fuka.

La răsărit, diviziile începură să acţioneze conform acestor ordine. Fisher porni la şapte şi jumătate, condus de 12 Lăncieri. Şi nu întâlni nici o opoziţie, până când un singur tun de 88 mm deschise focul la cinci kilometri sud-est de Daba, la ora nouă, ucigându-l pe căpitanul Grant Singer, cel care-l capturase pe von Thoma cu două zile înainte. Apoi, brigada merse pe marginea sudică a lui Daba şi o tăie spre vest, în timp ce puşcaşii lui Bosvile se lansau în atac. La douăsprezece şi jumătate ei ocupaseră satul, prinzând o sută cincizeci de soldaţi inamici pierduţi de unităţile lor. Tancurile lui Fisher împinseră nişte inamici spre vest, pe drum, şi se opriră ca să realimenteze la ora patru, cincisprezece kilometri mai spre vest. Roberts avansase pe stânga lor, dar se opri la opt kilometri sud de Daba, când deveni clar că inamicul se retrăsese.

Custance pornise la şase, condus de Escadronul B, 11 Husari. După o înfruntare cu o coloană inamică destul de mare ce fugea spre vest, ei ajunseră la Galal fără altă opoziţie şi ocupară o poziţie de luptă peste drum şi calea ferată, cu faţa spre est. La scurt timp după aceea, se apropie o coloană, de care se ocupa 3 Tancuri Regale. Chiar înainte de amiază, au

fost reperate tancuri inamice care se apropiau dinspre est. Când se apropiară, în spatele lor au fost reperate alte tancuri, M13 italiene, câteva tunuri şi un număr mare de camioane. Fără să bănuiască nimic, acestea nu făcură nici o încercare să se desfăşoare şi intrară cu capul înainte direct sub focul devastator al întregii brigăzi. Au fost distruşi complet şi totul se termină într-o oră. Au fost distruse douăzeci şi nouă de tancuri italiene şi paisprezece germane, patru tunuri, o sută de camioane şi au fost luaţi o mie de prizonieri. Alte unsprezece tancuri şi mult mai multe vehicule au fost găsite mai târziu abandonate, puţin mai la sud. A fost o lovitură extrem de satisfăcătoare şi probabil că prada reprezenta tot ce mai rămăsese din Corpul Mobil XX al lui de Stefanis.

Roddick porni în faţă, cu neo-zeelandezii, pe exteriorul mişcării de încercuire, la ora şase. Freyberg vroia să treacă la cincisprezece kilometri sud de Fuka, unde nu exista povârnişul, şi apoi să cotească spre dreapta, spre locul în care drumul de la vest de Fuka urca spre vârful povârnişului. După nouăsprezece kilometri, la scurt timp după răsăritul soarelui, cei din Greys reperară o tabără de douăzeci de tancuri germane. Şase dintre ele au fost distruse, iar restul au fugit spre vest. După o înfruntare sumară cu o coloană ce traversa frontul ei, brigada a fost reţinută de un câmp minat ce mergea spre sud de Fuka, singurul culoar prin el fiind acoperit cu un tir puternic de artilerie. Primele tancuri trecură de el abia la ora trei, iar trecerea restului brigăzii a fost o acţiune de durată.

Acum era deja clar că brigada lui Custance era singura care reuşise să pătrundă printr-un corp considerabil al inamicului. Montgomery se chinuia să înainteze prin traficul aglomerat, îndreptându-se spre Lumsden, când RAF-ul raportă o coloană lungă de vehicule, care se întindea de la şapte kilometri est de Fuka până la Matruh, aflat la optzeci de

kilometri în vest. Era evident că Frayberg şi Gatehouse ar fi ajuns prea târziu ca să-i prindă. De Guingand îi trimise un mesaj lui Montgomery pe la amiază, în care sugera ca Freyberg să-i cedeze imediat comanda lui Lumsden şi să i se spună să-şi trimită tancurile şi maşinile blindate direct spre Charing Cross, unde drumul urca povârnişul la câţiva kilometri sud-vest de Matruh. Nu primi nici un răspuns, Montgomery fiind în acel moment în şedinţă cu Lumsden. Ca urmare a discuţiei lor, Lumsden trimise ordine noi prin radio, la două şi douăzeci. Briggs trebuia să se îndrepte spre Mersa Matruh, făcând un ocol larg prin deşert, lângă Bir Khalda, la şaizeci şi patru de kilometri sud de obiectivul lui şi la o sută zece kilometri de locul unde se afla acum, lângă Daba. Divizia lui trebuia să pornească imediat şi să continue înaintarea pe toată durata nopţii.

Harding, într-un ocol mai mic, trebuia să cucerească zona terenurilor de debarcare de la sud de Sidi Haneish, între Fuka şi Matruh, şi să taie drumul la nord de acestea, în trei locuri. Gatehouse trebuia să mătură zona dintre Galal şi Fuka, având grijă să nu tragă în neo-zeelandezi sau în maşinile blindate din acea zonă. Lee preluă controlul Galal-ului, iar Custance porni spre vest la trei şi jumătate, dar merse mai puţin de şaisprezece kilometri, jumătatea drumului spre Fuka, când se opri ca să facă tabăra pentru noapte. Harding îşi începuse înaintarea cu ceva timp înainte de sosirea acestor ordine, iar la ora două Roberts era la nouăsprezece kilometri sud-est de Fuka, fiind nevoit să cotească spre sud, ca să se depărteze de coada părţii din faţă a Diviziei Neo-Zeelandeze, angajată în luptă pe câmpul minat. Cotind din nou spre vest, Harding dădu şi el peste un câmp minat, mai la sud. 11 Husari încerca în continuare să găsească o cale ocolitoare, când maşinile blindate şi geniştii dovediră că era un câmp minat fals. Câmpul minat fusese întins de fapt de englezi, în timpul

retragerii din iunie. Toate acestea conduseră la o întârziere de trei ore şi înaintarea a fost reluată abia la ora şase. Ea continuă încă o oră, după care a fost oprită pentru noapte, oprire care oricum era necesară, din cauza lipsei de carburant. Divizia nu se aşteptase în acea dimineaţă să fie trimisă atât de departe în vest. Carburantul din tancuri era acum extrem de puţin, iar „Eşaloanele B", care îi alimentaseră mai devreme aproape de Daba, nu fuseseră încă realimentate de către RASC, până la apus. La oprirea tancurilor, Brigada 131 Infanterie în camioane venea repede la douăzeci şi patru de kilometri în spate, unităţile ei fiind foarte răspândite, iar situaţia lor administrativă fiind oarecum dezorganizată.

Roberts era la treizeci şi doi de kilometri sud-sud-vest de Fuka şi la patruzeci de kilometri sud-est de obiectivele lui. De fapt, el se afla la numai câţiva kilometri sud-vest de Roddick. Acesta din urmă fusese urmat prin câmpul minat – neo-zeelandezii nu descoperiseră că acesta era fals – de Brigada 5 Neo-Zeelandeză. Freyberg intenţionase iniţial să-l împingă pe Kippenberger după lăsarea întunericului ca să taie drumul de coastă, dar întârzierea produsă de opoziţie şi de câmpul minat îl făcu să decidă că nu putea ajunge acolo şi să înceapă să sape adăposturi, la răsărit. Totodată, el ajunse la concluzia că inamicul apăra zona de la nord de el şi că putea încerca o scăpare spre sud-vest în timpul nopţii. Freyberg nu vroia să vadă o repetare a întâmplărilor din iunie, din jurul lui Minqar Qaim, nu departe de locul unde se afla acum din nou, şi îi ordonă lui Kippenberger să formeze o poziţie defensivă acolo unde era, la nord-est de tancurile lui Roddick.

Rommel, al cărui cartier general de la sud-vest de Fuka fusese bombardat cu precizie de două ori, voise iniţial să reziste la Fuka cât de mult putea, în timp ce îşi îndepărta infanteria. Totuşi, apariţia lui Gatehouse la vest de Galal şi ameninţarea de învăluire prezentată de mişcările lui Freyberg

şi Harding îl forţară să ordone continuarea retragerii spre Matruh în acea noapte, chiar dacă realiza că, făcând asta, abandona grosul infanteriei italiene. Singurele lui forţe efective de luptă erau acum Divizia 90 Uşoară, rămăşiţele lui Afrika Korps şi o adunătură de alte unităţi ale armatei germane. Drumul de coastă era scena unei confuzii nebune, vehicule înaintând cap la coadă, multe rămase fără combustibil, abandonate sau remorcate. Rommel reuşi să-şi ducă cartierul general, Divizia 1 Panzer şi Divizia 90 Uşoară până în zona Charing Cross, la sud-vest de Matruh. Nu exista suficientă benzină pentru 21 Panzer, care trebui să rămână lângă Qasaba, la sud-vest de Sidi Haneish. Un grup care avea ca bază Batalionul 580 de Recunoaştere, comandat de căpitanul Voss, unul dintre foştii ADC ai lui Rommel, acţiona ca ariergardă, la vest de Fuka.

De fapt, şansa de a-l bloca pe Rommel la Charing Cross sau de a-l separa la vest de Fuka dispăruse, dar toate speranţele erau puse în Briggs. Cartierul lui general era în mişcare, când primi noile ordine, la ora două. „Imediat" primi o interpretare oarecum liberală şi la cinci şi douăzeci avu loc o şedinţă la cartierul general al lui Fisher, la care se decise să înceapă înaintarea la şase, cu 12 Lăncieri în frunte. Terenul era prost, noaptea era foarte întunecoasă şi existau multe tranşee vechi în zonă, precum şi o coloană de vehicule ale altor formaţii, care treceau prin drumul lor. Înaintarea era lentă, şi la răsăritul soarelui 12 Lăncieri şi brigada lui Fisher erau la douăzeci şi patru de kilometri est de Bir Khalda, după ce acoperiseră optzeci şi opt de kilometri în douăsprezece ore. Cartierul general al lui Briggs era la treisprezece kilometri mai spre est, iar puşcaşii lui Bosvile la douăzeci şi patru de kilometri în spate. Înaintarea continuă până la nouă, când a fost oprită din cauza lipsei de carburant. Tancurile din faţă se aflau încă mult la est de Bir Khalda. „Eşaloanele B" fuseseră

reaprovizionate de RASC-ul divizional în dimineaţa precedentă, în spate, lângă Tel el Eisa, şi părăsiseră acea zonă la două şi jumătate după-amiază, cu excepţia eşalonului lui Bays, care se răspândise şi nu părăsise zona decât în zorii zilei de 6. Eşaloanele întâmpinaseră dificultăţi mari în timpul marşului de noapte şi nu ajunseră brigada decât la unsprezece dimineaţa, când cei din Bays încă lipseau. Între timp, RASC-ul divizional, după ce îşi făcuse din nou plinul, pornise spre sfârşitul după-amiezii de 5 în călătoria de la El Alamein la Bir Khalda, sperând să ajungă acolo pe 6 devreme, să realimenteze „Eşaloanele B", care până atunci se presupunea că ar fi făcut deja plinul tancurilor. Au fost întârziaţi de o aglomeraţie de trafic haotică în zona iniţială a câmpului de luptă şi apoi au continuat să înainteze greoi în timpul nopţii. Ruta lor îi duse printr-o zonă cu nisip moale şi întregul convoi se împotmoli iremediabil pe la ora trei dimineaţa. Era inutil să încerce să continue şi aşteptară până în zori ca să înceapă să sape, ca să iasă de acolo.

La unu şi jumătate, fără Bays, Brigada 2 Blindate porni din nou, colonelul Roscoe Harvey, al doilea om la comandă, înlocuindu-l pe Fisher, care se îmbolnăvise. Briggs veni şi el, dar în seara de 6, când rămaseră din nou fără benzină, erau încă la zece kilometri de drumul Matruh-Siwa şi la treizeci şi doi de kilometri de Charing Cross, unde fusese raportată o forţă inamică mare, de o mie de vehicule. La acea oră, cea mai apropiată sursă de aprovizionare erau camionele RASC, aflate la aproape o sută treizeci de kilometri în spate, şi care, după ce reuşiseră cu greu să iasă din nisipul moale, erau acum din nou împotmolite, din cauza ploii.

În timp ce se desfăşura această tragedie a frustrării, Harding era în acţiune spre nord-est. Roberts pornise din nou în zori şi, la ora zece, 11 Husari raportă un trafic intens pe drum. Jumătate de oră mai târziu, apărură două coloane din

est, una după cealaltă, probabil grupul lui Voss. Brigada rată la limită coada celei dintâi, dar smulse câteva pene din a doua. Înaintarea continuă spre nord până când situaţia carburantului deveni îngrijorătoare, iar 5 Tancuri Regale a fost nevoit să se oprească. Totuşi, „Eşaloanele B" ajunseră acolo foarte curând şi, în timp ce se desfăşura realimentarea, 11 Husari examină terenurile de debarcare şi încercă să localizeze forţa inamică principală. La ora unu, aceasta a fost raportată ca aflându-se pe marginea povârnişului, la câţiva kilometri est de brigadă. De fapt, era Divizia 21 Panzer, rămasă şi ea fără benzină, deşi acest lucru, bineînţeles, nu se ştia în acel moment. Ploaia începuse acum să se înteţească şi, profitând de vizibilitatea redusă, Roberts înaintă din nou la ora trei şi atacă inamicul, încercând în acelaşi timp să-l ocolească pe flancul lui vestic. Acţiunea continuă până la lăsarea întunericului când, distrugând cele câteva tancuri şi tunuri rămase, 21 Panzer reuşi să scape spre vest, spre Charing Cross. La această oră, cerurile se rupseră şi ploaia se revărsă, transformând deşertul din acea zonă de coastă într-o mlaştină. Lui Harding i se spusese după-amiază să pornească cât de repede putea, într-o mişcare de învăluire de două sute şaptezeci de kilometri, printr-o zonă de deşert, în care aproape fiecare piatră era familiară, ca să prindă inamicul, care urcase în vârful povârnişului de la frontieră, la Sollum şi Halfaya. Vremea împiedică efectiv orice start în această călătorie lungă, pentru moment.

Mai la est, Freyberg fusese oprit de lipsa de benzină până la amiază, iar apoi de ploaie. Principala lui acţiune în timpul zilei a fost respingerea de către Gentry, la răsărit, a unui atac asupra ariergărzii lui, probabil executat de o parte a Corpului X Italian în retragere. Gatehouse petrecu dimineaţa atacând povârnişul Fuka, şi ajunse în vârf chiar înainte de amiază,

după o mişcare de învăluire, în care luă trei sute de prizonieri italieni. Acolo, Gatehouse a fost vizitat de Montgomery şi a petrecut restul zilei curăţind zona dintre Fuka şi Galal. Ploaia torenţială, care începuse după-amiază, continuă aproape toată noaptea, transfomându-i pe prizonieri şi pe temniceri în camarazi care împărtăşeau aceeaşi suferinţă. Dimineaţa, lui Gatehouse i se spuse să trimită toată benzina pe care o avea disponibilă lui Briggs, dar se pare că aceasta nu a ajuns acolo.

Cum toată lumea era împotmolită în deşert, toate speranţele se puneau acum pe o înaintare directă pe drumul de coastă, pe care Montgomery era atât de nerăbdător să-l elibereze pe o lungime cât mai mare, ca să poată să-şi aducă atât „coada", cât şi Forţele Aeriene Regale. În acea noapte, la două şi jumătate, Gatehouse primi ordinul să împingă brigada lui Custance pe drum, spre Matruh. Porni la şase şi jumătate, în dimineaţa de 7, încercând să meargă în formaţie de deşert, de o parte şi de alta a drumului, dar după numai cinci sute de metri această variantă se dovedi impracticabilă. Următoarele două ore şi jumătate au fost pierdute cu reorganizarea brigăzii ca să poată merge pe drum, care era deja folosit de toţi şi era uscat. Camioanele din frunte şi tancurile ajunseră abia la amiază la vechile sisteme de apărare de la Matruh, apărate de o parte a Diviziei 90 Uşoară, care deschise focul. O oră şi jumătate mai târziu, 3 Tancuri Regale primi ordinul să ocolească prin sud sistemele defensive, în timp ce cei din Sherwood Rangers executau un asalt direct, condus de colonelul lor, al cărui tanc fusese distrus. Tirul antitanc opri şi mişcarea de învăluire. Nu aveau la dispoziţie nici un genist şi foarte puţini infanterişti, brigada lui Lee fiind încă în spate, la Galal. Aceasta, împreună cu batalionul motorizat 1 Buffs, se implicaseră aproape total în păzirea şi conducerea prizonierilor. Oricum, Brigada 8 Blindate, unde se afla şi Gatehouse, nu era în legătură radio cu cartierul general

divizional sau cu Brigada 133. Montgomery apăru personal şi „părea nerăbdător să ajungă la Matruh", probabil o descriere moderată a stării lui de spirit. Colonelul Smith-Dorien din Buffs execută singur un atac la ora patru, reuşind să îndepărteze blocarea drumului şi pătrunse o sută cincizeci de metri fără să găsească nici o mină. Dar, când încercă din nou, cu un pluton şi un grup de genişti adunaţi de el, aceştia au fost întâmpinaţi cu foc de la distanţă mică şi se retraseră. Curăţirea unui culoar care să facă posibilă reluarea înaintării se încheie abia cu puţin timp înainte de răsăritul soarelui, în ziua următoare, pe 8 noiembrie, moment în care nemţii se retrăseseră deja.

Freyberg şi Briggs fuseseră împotmoliţi toată ziua, deşi fusese făcută o încercare de împingere a lui Roddick direct spre Charing Cross. Harding fusese nevoit să aştepte o vreme ca terenul să se usuce şi începu să se mişte la ora două, dar era un proces lent şi dureros. Acoperiră numai treizeci de kilometri până la apus, iar starea de uzură a tancurilor, toate bătrâne încă înainte să înceapă bătălia, reduse brigada lui Roberts la patruzeci şi şapte Grant şi Sherman, cincisprezece Stuart şi treizeci Crusader.

Rommel obţinuse astfel un timp de respiraţie binevenit, în care strânsese resturile armatei lui. El avea avantajul că în spatele lui era un drum metalizat, deşi lipsa de benzină şi ţinta pe care o prezenta traficul lui congestionat pentru atacurile aeriene, la Sollum şi Halfaya, compensau într-o anumită măsură acest avantaj. Rommel fusese vizitat de generalul Gandin, venit în numele lui Cavallero, şi îl şocase pe reprezentantul lui Comando Supremo explicându-i clar că retragerea rapidă, la o distanţă cât mai mare, era singura speranţă de a salva puţinul care mai supravieţuise din Armata Panzer, care cu numai câteva luni înainte văzuse Valea Nilului la picioarele ei. Nu era posibilă nici o încercare de salvare a vreunei părţi din Cirenaica sau Tripolitania, şi chiar şi

retragerea era prejudiciată de lipsa de carburant. Tabloul era destul de întunecat oricum, dar deveni şi mai întunecat a doua zi, când sosiră veştile despre debarcările anglo-americane de la celălalt capăt al Mediteranei. „Lightfoot" şi „Supercharge" se încheiaseră. Acum începea Operaţiunea „Torch".

Capitolul 12
ÎNȚELEPCIUNEA DE DUPĂ BĂTĂLIE

Bătălia de la El Alamein a fost o victorie răsunătoare, obținută exact la timp ca să preceadă debarcările lui Eisenhower de la celălalt capăt al Mediteranei. Ea a venit ca un adevărat tonic pentru poporul britanic, care a celebrat-o – după ce Churchill a așteptat cu prudență rezultatul atacului din Africa de Nord – bătând clopotele în biserici, clopote care rămăseseră tăcute timp ce trei ani. Este dificil de descoperit vreo valoare demnă de crezare a pierderilor lui Rommel în ceea ce privește oamenii morți și răniți. Dintr-o forță totală care era probabil de aproximativ o sută de mii de oameni la începutul bătăliei, treizeci de mii, din care zece mii germani, au fost luați prizonieri, deși germanii au declarat o cifră mult mai mică (o mie o sută germani uciși, trei mii nouă sute răniți, o mie două sute de italieni uciși, o mie șase sute răniți). Este sigur că Rommel a lăsat pe câmpul de luptă aproximativ o mie de tunuri și patru sute cincizeci din cele șase sute de tancuri ale sale. Italienii au abandonat cam șaptezeci și cinci de tancuri în timpul retragerii, din lipsă de combustibil. Afrika Korps nu a rămas cu mai mult de douăzeci de tancuri, poate nici atâtea, atunci când s-a retras de la Mersa Matruh, pe 8 noiembrie. O săptămână mai târziu, când s-a reorganizat la

Mersa Brega, a adunat un total de optzeci. În ceea ce priveşte infanteria, Divizia 90 Uşoară şi Divizia 164 au rămas cu efective cam câte ale unui grup regimental fiecare, dar diviziile italiene au fost practic dezintegrate. Faptul că următoarea rezistenţă serioasă a lui Rommel, pe linia Mareth, a fost executată la două mii patru sute de kilometri mai la vest, patru luni mai târziu, arată cât de mare a fost înfrângerea lui.

Pierderile totale ale Armatei a Opta au fost de treisprezece mii cinci sute, adică mai puţin de opt la sută din forţele angajate. Cinci sute de tancuri au fost scoase din acţiune, dar numai o sută cincizeci au fost distruse definitiv. Iar o sută de tunuri au fost distruse, fie de către inamic, fie din cauza exploziei premature a obuzelor. Nu a fost un preţ mare, faţă de rezultatele obţinute. Există oameni care susţin că victoria ar fi putut fi completă. Că ar fi putut fi obţinută cu mai puţine pierderi sau chiar că bătălia ar fi putut fi evitată, şansa de a-l învinge pe Rommel existând deja la Alam el Halfa.

Există multe direcţii de speculaţii care pot fi explorate, limitele fiind stabilite doar de imaginaţie sau de timpul disponibil. În primul rând, care ar fi fost rezultatul dacă Rommel ar fi executat ordinele primite iniţial şi ar fi acceptat sfatul lui Westphal de a se opri la frontiera cu Egiptul, după ce capturase Tobruk-ul? Dacă şefii lui s-ar fi hotărât să se concentreze asupra cuceririi Maltei, istoria războiului din Mediterană ar fi fost total diferită. Dacă ei s-ar fi retras de acolo, este adevărat că Rommel nu ar fi fost într-o situaţie mai bună decât la El Alamein, după Alam el Halfa, nici dacă s-ar fi aflat mai spre vest, cu un flanc spre deşert şi cu Forţa Aeriană a Deşertului mai aproape de Tobruk şi Benghazi. Oare Ritchie şi Auchinleck ar fi rămas? Oare presiunea de a elibera Malta nu ar fi forţat Armata a Opta să atace înainte ca superioritatea ei să fie atât de copleşitoare, încât victoria să fie sigură? Şansele ca Rommel să fi luat o decizie bună sau una

proastă sunt probabil egale. Dar nu există nici o îndoială că, în multe privinţe, retragerea forţată de la El Alamein a fost o binecuvântare pentru Armata a Opta.

Rommel a făcut şi el speculaţii asupra alternativei rămânerii la El Alamein, după Alam el Halfa. Planul, pe care de fapt nu l-a propus niciodată înainte de bătălie, ar fi fost să-şi retragă trupele imobile pe o linie nouă, la Fuka, în timp ce forţele lui mobile ar fi continuat să acţioneze ca ariergardă, pe câmpurile minate de la El Alamein. Rommel desfiinţează chiar el planul ca fiind ineficient în acele circumstanţe şi recunoaşte că n-ar fi servit decât la obţinerea unei amânări. El subliniază dificultăţile retragerii pe o linie nouă a frontului şi ale construirii acesteia, şi presupune că Montgomery ar fi aşteptat până se instala el, înainte să lanseze atacul.

Ce curs ar fi luat evenimentele dacă Gott nu ar fi fost ucis? Este probabil că diferenţa faţă de rezultatul de la Alam el Halfa ar fi fost mică, dar este dificil de imaginat că Gott ar fi rezistat războiului de uzură prelungit de la El Alamein sau chiar că l-ar fi planificat. Ca şi Montgomery, el era puternic influenţat de experienţele lui din primul război mondial, dar reacţia lui lua o formă diferită. Montgomery era îngrozit de ineficienţa şi lipsa de îndemânare profesională, care duceau la eşecuri şi pierderi mari. Nu aceste pierderi în sine îl îngrozeau, cât inutilitatea lor, căci prin ele nu se obţinea nimic. El nu se ferea de abordarea directă, dacă era executată corespunzător. Pe de altă parte, Gott era hotărât să evite o repetare a ceva ce ar fi semănat cu operaţiunile din primul război mondial. El ar fi ales alternativa bătăliei mobile şi a abordării indirecte, ca şi Rommel. Gott căuta deja în minte posibilele alternative ale unui atac direct, şi nu încape îndoială că Brooke a avut dreptate preferându-l pe Montgomery pentru sarcina pe care o aştepta, în mod inevitabil, Armata a Opta.

Bătălia a fost cu adevărat necesară? Oare Montgomery nu ar fi putut da o „*coup de grace*" la Alam el Halfa? Teoretic, se pare că ar fi putut să o facă, şi este clar că la început aşa a gândit şi el. Dacă ar fi fost planificată o ripostă imediată în prima zi şi aceasta ar fi fost executată rapid, poate că ar fi avut succes. Dar rezultatele dezamăgitoare ale acţiunii Brigăzii 8 Blindate din dimineaţa de 1 septembrie şi ale Diviziei Neo-Zeelandeze din noaptea de 3 i-au arătat lui Montgomery foarte clar cât de tocită era arma pe care o avea în mână, atunci când era vorba de atac. Montgomery era un realist şi nu este nici o îndoială că insistenţa în a contraataca în acel moment nu i-ar fi adus prea multe şi ar fi condus la pierderi pe care le-ar fi regretat mai târziu. Este mult mai dificil să fim de acord cu controversa privitoare la atacul lui iniţial. Se pot spune multe despre părerea, care i-a unit pe Lumsden şi Freyberg, că infanteria ar fi trebuit să mai facă o încercare ca să îşi încheie sarcina în a doua noapte, înainte de încercarea de a împinge Corpul 10 înainte. În ciuda dificultăţilor evidente de a realiza tot ce trebuia făcut într-o singură noapte, experienţa bătăliei justifică totuşi decizia lui Montgomery. Dintre diviziile de infanterie care au participat la atacul iniţial, numai 8 Australiană era într-o formă corespunzătoare ca să execute vreo operaţiune serioasă în noaptea următoare, iar în sectorul lor acest lucru nu fusese prevăzut. Pentru a avea suficientă infanterie disponibilă pentru o a doua lovitură majoră, la douăzeci şi patru de ore după prima, ar fi însemnat că Montgomery trebuia fie să restrângă frontul atacului iniţial, redus deja la zece kilometri, fie să abandoneze orice încercare de simulare sau executare a unor operaţiuni ofensive pe întregul front al Corpului 13. Mai mult, pauza de o zi dintre atacuri ar fi dat inamicului o şansă şi mai mare de a vedea exact unde urma să cadă lovitura şi să ia măsuri ca să se apere împotriva ei. Atunci când te gândeşti că întreaga forţă de

blindate al lui Lumsden a fost ţinută pe loc timp de câteva zile pe drumul Rahman, chiar la sfârşitul bătăliei, de forţele mult mai mici decât cele aflate iniţial la dispoziţia lui Rommel, poţi fi înclinat să crezi că blindatele ar fi avut aceleaşi probleme, ba poate şi mai mari, dacă ar fi aşteptat până a doua zi dimineaţă, decât cele pe care le-au avut atacând în prima.

S-a sugerat, de asemenea, că Montgomery ar fi putut pătrunde mai repede şi cu mai puţine pierderi dacă nu ar fi atacat în nord, unde inamicul era mai puternic. Alternativele erau fie între Ruweisat şi Bare Ridge, unde avusese loc cea mai mare parte a bătăliilor din iulie, fie între Munassib şi Himeimat. A doua variantă avea multe dezavantaje, cel mai important fiind acela că orice atac ar fi fost concentrat pe porţiunea îngustă de drum bun de la nord de Gebel Kalakh, precum şi faptul că Rommel avea poziţii pregătite, acoperite cu câmpurile lui minate, în care să se retragă, în acea zonă. Sectorul central nu promitea mari avantaje faţă de cel nordic. Sistemele de apărare erau aproape la fel de puternice şi de minate. Orice pătrundere acolo ar fi reprezentat o ameninţare imediată mai mică pentru Rommel şi acesta ar fi putut mai uşor să-şi concentreze forţele mobile ca să întâmpine atacul, fără să pună în pericol celelalte sectoare. Violenţa reacţiilor Armatei Panzer şi mai ales ale lui Rommel, în faţa ameninţării, dovedite în timpul bătăliei de lângă Kidney Ridge, este o dovadă elocventă a corectitudinii alegerii direcţiei asaltului principal, dacă nu ar fi putut fi evitat un atac direct şi scopul ar fi fost invitaţia la un contraatac. Este mai greu de răspuns la întrebarea dacă al doilea atac ar fi trebuit executat la nord de protuberanţă, aşa cum s-a întâmplat, sau să fi fost o repetare a planului iniţial de atac dinspre Miteiriya Ridge. Impresia este că un atac mai hotărât pe flancul sudic ar fi putut răzbate şi ar fi condus la secvenţa de evenimente ce au urmat lui „Supercharge", însă mult mai devreme. Dar două

încercări de a-l face pe Gatehouse să atace acolo eşuaseră deja. Întâmplător, australienii erau într-o formă mai bună pentru lansarea unui atac hotărât decât orice altă divizie, în acel moment. Neavând nici o redesfăşurare majoră a infanteriei sau artileriei, ei puteau face asta într-o zonă în care ar fi produs o ameninţare imediată şi directă asupra lui Rommel. Deşi nici primul, nici al doilea atac al lor nu a dus la rezultatul dorit, pătrunderea pe coastă, şi nici măcar la capturarea obiectivelor lor mai limitate, ele au avut un efect mai puternic asupra bătăliei decât ar fi fost de aşteptat, în mod logic. Reacţia lui Rommel a fost imediată şi, în ciuda sfaturilor raţionale ale subordonaţilor lui, el a insistat să contraatace în acea zonă, ceea ce a dus la pierderi inutile şi l-a lăsat mult mai puţin capabil să facă faţă lui „Supercharge". În timpul bătăliei, contraatacurile lui Rommel nu au făcut altceva decât să aducă pierderi propriilor forţe. Unele abia dacă au fost observate de inamicii lui. Politica mai prudentă a lui Stomme de reţinere şi lansare doar a unor contraatacuri limitate local ar fi putut costa mai puţin. Dar, în cel mai bun caz, ar fi dus la prelungirea bătăliei cu câteva zile. Rezultatul nu ar fi fost schimbat.

În ciuda efectului pe care l-au avut, fără îndoială, atacurile australiene în nord, a fost un noroc că Montgomery a fost sfătuit să nu le continue şi că a hotărât să-şi redirecţioneze eforturile spre zona principală. „Supercharge" nu i-a lovit pe italieni, aşa cu se aşteptase iniţial şi cum s-a pretins după aceea, ci a lovit o porţiune a frontului apărată de Divizia 15 Panzer. Convingerea că puteau să-i evite pe germani se baza pe informaţia că Divizia Trieste preluase acel sector al frontului. De fapt, divizia se împărţise, o parte a ei fiind la nord de 15 Panzer şi o parte la sud. Străpungerea finală a frontului a fost realizată prin sectorul sudic. Este

posibil ca ea să fi putut fi realizată mai uşor şi mai rapid, dacă prima lovitură ar fi fost puţin mai la sud, dar Afrika Korps s-ar fi deplasat şi el mai spre sud, în acest caz, ca să o întâmpine, aşa că rezultatul probabil nu ar fi fost foarte diferit, iar înaintarea ar fi inclus porţiunile de teren moale care au creat probleme Brigăzii 5 Indiene, mai târziu.

Un grup de critici, printre care şi Rommel, l-au acuzat pe Montgomery de „prudenţă uimitoare" în restrângerea atacurilor la acţiuni limitate local. Alţii l-au acuzat de indiferenţă şi că ar fi făcut risipă de vieţi omeneşti şi materiale, prin insistenţa în a executa atacuri împotriva celor mai puternice sisteme defensive ale inamicului şi, în special, pentru îndepărtarea tancurilor, prin forţarea lor să se retragă de pe culoarele înguste, în faţa apărării inamice încă intacte. Este clar că planul lui nu a fost unul prudent, totuşi este posibil să fi fost executat cu prudenţă. Dacă trebuie să fie criticat în ceea ce priveşte prudenţa, atunci motivul ar putea fi acela că şi-a asumat mai multe riscuri retrăgând forţele care apărau linia frontului ca să grăbească redesfăşurarea formaţiilor, ceea ce a reprezentat un factor atât de critic în întârzierea unui nou atac.

Adevărul criticilor referitoare la indiferenţă sau la risipa inutilă de vieţi omeneşti şi tancuri depinde de nivelul de pierderi ce poate fi considerat raţional într-o bătălie de o asemenea natură. Este vorba de factorul uman sau trebuie doar raportat la consideraţiile practice de a menţine un potenţial pentru operaţiunile viitoare? După standardele războaielor anterioare, nivelul pierderilor faţă de forţa totală angajată este uimitor de mic, în lumina rezultatelor obţinute. Dar cifrele singure nu spun întreaga poveste. Într-o armată modernă, şi în special în deşert, unde orice necesitate vitală trebuie asigurată şi făcută mobilă, numărul de oameni care

luau parte la bătălie, în fața inamicului, reprezenta o proporție foarte mică din întreg. Un batalion obișnuit de infanterie traversa linia de start cu douăzeci de ofițeri și patru sute de soldați. Alți aproximativ o sută treizeci urmau să li se alăture în obiectivul final, aducând arme, echipamentele radio și altele de același gen. Dacă cei patru sute douăzeci din forța inițială de atac rămâneau numai trei sute, batalionul devenea incapabil să mai execute un alt atac, înainte să primească întăriri, să le absoarbă și să le antreneze. În regimentele de blindate, numărul celor care intrau în luptă era chiar și mai mic. Echipajele tancului unui regiment cu efectiv complet de tancuri totalizau mai puțin de două sute de oameni. Forța lor de luptă se baza pe tancurile Sherman sau Grant, dar foarte puține regimente aflate în acțiune aveau mai mult de douăzeci de acest tip, majoritatea având chiar mai puține. Pierderile în tancuri sau în membri ai echipajelor lor, care în ansamblu au fost mici, pot părea reduse ca număr. Dar, cu toate acestea, ele reduceau rapid forța de luptă. Din rândurile aceastui mic procent de oameni angajați în luptă, cu geniștii lor, tunarii antitanc și de alte tipuri reprezentau majoritatea pierderilor. Nu este nici o îndoială că, din forța reală de luptă a diviziilor angajate în bătălie, o proporție foarte mare a suferit pierderi. Dar nu se poate spune că acestea au fost excesive, indiferent după ce standard sunt ele judecate, și categoric nu se poate spune asta nici în cazul blindatelor, atât în ce privește pierderile umane, cât și numărul de tancuri distruse. Efectul pierderilor asupra moralului nu este neapărat legat de numere. Cu cât era mai mic corpul de soldați, cu atât mai mare impact avea asupra spiritului lor pierderea camarazilor, mai ales dacă pierderile încludeau, așa cum s-a întâmplat, personajele cele mai remarcabile dintre ei.

Se poate susține, în mod justificat, că pierderile în tancuri ar fi putut fi mai mari prin răul făcut chiar de ele, dacă

tancurile ar fi fost puse să facă ceea ce au vrut, fără îndoială, Montgomery la început, şi Freyberg tot timpul. Problema la care trebuie să se răspundă în această privinţă este dacă acţiuni curajoase, ca cele ale lui Royal Wiltshire Yeomanry pe 24 octombrie şi 2 noiembrie, care în ambele ocazii şi-a pierdut toate tancurile, au realizat mai mult sau mai puţin decât retragerea răbdătoare, dar prudentă, a Brigăzii 22 Blindate a lui Fisher, în protuberanţa de la Kidney Ridge. Criticii sunt de părere că aceasta din urmă nu a realizat nimic. Totuşi, aşa cum putem să vedem lucrurile acum, ea a obţinut mult mai mult decât acţiunile scurte şi vitejeşti ale Brigăzii 9 Blindate, în ceea ce priveşte pierderile produse inamicului şi mai ales asupra tancurilor şi tunurilor antitanc ale acestuia. De fapt, aceste acţiuni, în care lupta s-a desfăşurat în interiorul şi în jurul poziţiilor celor mai înaintate ale infanteriei, în bătaia focului de artilerie, au realizat exact ceea ce dorise Montgomery să realizeze blindatele, deşi el nu a intenţionat sau prevăzut niciodată că ele vor face asta, înainte să fie reuşită vreo străpungere. Asta nu înseamnă că nu au existat eşecuri. Este clar că Brigada 8 Blindate ar fi putut realiza mai mult. Harababura înnebunitoare în care a fost implicată toată lumea în zona Kidney Ridge a dus la pierderea de timp şi eforturi valoroase, iar în fazele ulterioare ale lui „Supercharge" nu este nici o îndoială că ar fi putut şi chiar ar fi trebuit executate nişte acţiuni mai îndrăzneţe.

În replică, blindatele ar putea susţine în mod justificat, cel puţin în cazul protuberanţei de la Kidney Ridge, că infanteria, în atacul ei iniţial, nu şi-a făcut treaba suficient de bine ca să permită tancurilor să şi-o îndeplinească pe a lor la răsărit, oricât de vitejeşti ar fi fost eforturile lor.

Deşi au fost puse în acţiune cinci sute de tancuri în timpul bătăliei, faptul că numai o sută cincizeci au fost distruse iremediabil arată, aşa cum reiese şi din relatările contemporane,

că o mare parte dintre acestea nu au fost distruse de obuze ale tancurilor sau tunurilor antitanc, ci doar „stricate" de mine. În astfel de cazuri, pierderile în rândul echipajelor erau de obicei mici sau chiar nule, iar şenilele stricate, rupte, sau suspensiile distruse, erau de obicei reparate imediat ce tancul era scos din câmpul minat. Deşi minele antitanc nu produc mari stricăciuni de durată, ele au reprezentat, de fapt, trăsătura dominantă a bătăliei. Ele au determinat tiparul general şi detaliat al bătăliei, prin restrângerea folosirii tancurilor, atât ca sprijin direct al infanteriei, cât şi într-un rol mai independent şi mobil. Timpul pierdut cu deminări, mai mult decât orice altceva, a fost cel care a împiedicat tancurile să treacă prin defensiva inamicului înainte de răsăritul soarelui. Dacă ar fi existat nişte mijloace mecanice eficiente de deminare, dacă acestea ar fi fost probate şi produse în număr mare mai înainte, bătălia ar fi luat o formă total diferită.

Criticii au accentuat asupra impresiei lăsate chiar de Montgomery că întreaga bătălie a mers conform planului. El poate susţine, în mod perfect justificat, că aşa a fost, în termeni generali. Atacurile nocturne împotriva sistemelor defensive ale inamicului, în zone de importanţă vitală pentru întreaga poziţie, au făcut Armata Panzer, şi în special pe Rommel, după sosirea acestuia, să se arunce în contraatacuri pe timpul zilei împotriva forţei de foc masive a Armatei a Opta şi a Forţei Aeriene a Deşertului. Acest fapt a dus la epuizarea forţelor lor mobile, în timp ce tirul constant al artileriei, combinat cu atacurile de infanterie, le-au distrus trupele staţionare, deşi se pare că în planul iniţial existase o prea mică asemănare cu conceptul de „fărâmiţare". A fost mai curând o bătălie de uzură, decât una în mişcare, dar exact aşa intenţionase Montgomery să fie, încă de când îşi modificase planul, la începutul lui octombrie. Poate că a fost costisitoare

şi lipsită de romantism, dar era o cale sigură spre victorie, iar siguranţa victoriei era în acel moment singurul lucru important. Armata a Opta avea resursele necesare unei astfel de bătălii, în timp ce Armata Panzer nu le avea, iar Montgomery avea hotărârea, voinţa şi duritatea necesare ca să ducă până la capăt o astfel de bătălie.

Din cauză că bătălia nu a urmat cursul prevăzut, organizarea comenzii a devenit în scurt timp nepotrivită. Dacă Corpul 10 al lui Lumsden ar fi fost pe cont propriu, departe de zona capturată de Corpul 30 al lui Leese, această organizare ar fi fost foarte potrivită. Aşa însă, întrepătrunderea corpurilor şi dublarea, confuzia şi ocaziile să apară diferenţe de opinii au condus, fără îndoială, la ineficienţă şi pierderea unor ocazii favorabile. Montgomery nu poate să scape de vina că a lăsat această situaţie să continue dincolo de momentul în care nu mai era inevitabilă, lăsând Divizia Neo-Zeelandeză sub comanda lui Leese, deşi aceasta conducea urmărirea, după „Supercharge".

De fapt, modul de conducere al operaţiunilor în ultimele câteva zile poate fi categoric supus criticilor. Alegerea Diviziei Neo-Zeelandeze ca să conducă urmărirea a fost o opţiune curioasă şi nu poate fi explicată decât ca o alegere personală – aceea că Freyberg era singurul comandant, în acel moment, în care Montgomery avea încredere că putea fi suficient de ofensiv, sau din motive de prudenţă – prin faptul că el considera că sarcina de oprire a resturilor în retragere a Armatei Panzer avea să necesite mai multă infanterie decât putea oferi o divizie de blindate. Acum este clar că sosirea bruscă a ploii torenţiale de pe 6 noiembrie nu este în nici un fel responsabilă de eşecul distrugerii unui număr mai mare din tancurile rămase ale Armatei Panzer. Chiar dacă Divizia 1 Blindate pornise în ocolul ei lung spre stânga de la Daba la

Charing Cross la scurt timp după ce i se comandase să o facă şi nu suferise din cauza eşecurilor de aprovizionare cu carburant, Briggs nu reuşise să ajungă la Charing Cross înaintea lui Rommel, deşi e probabil că sosirea lui în acea zonă a grăbit plecarea mareşalului german de la Mersa Matruh. Mai semnificativă şi frustrantă a fost întârzierea înnebunitoare de pe 5 noiembrie de pe câmpul minat de la sud de Fuka, care până la urmă s-a dovedit un câmp minat fals, plasat chiar de englezi. Dar chiar şi în acest caz, nici Freyberg, nici Harding nu ar fi putut ajunge mai departe în acea seară, din cauza lipsei de carburant. Profitând de avantajul de a putea privi în urmă, acum putem spune categoric că adevărata şansă a apărut şi a fost ratată în primele ore ale zilei de 5 noiembrie. Raportul aerian din timpul nopţii arătase clar că Rommel plecase şi că deplasarea Diviziilor 1 şi 7 Blindate spre Daba avea să se facă fără el. Se ştia, de asemenea, cu mult înainte de răsăritul soarelui, că nici Freyberg, nici Custance nu avansaseră conform planului şi că şansele lor de a încercui un număr considerabil de inamici erau şi ele foarte mici. În ciuda acestor fapte, practic nu s-a operat nici o schimbare a ordinelor date anterior. În consecinţă, nu se putea câştiga mare lucru din trimiterea unei divizii de blindate spre Daba. Trimiterea a două divizii a reprezentat chiar o exagerare. Ordinele iniţiale, care spuneau ca nici una dintre divizii să nu se deplaseze deloc toată dimineaţa, erau mai raţionale decât acelea de a trimite una dintre ele la Daba, şi categoric mult mai bune decât de a le trimite pe amândouă acolo. Montgomery avea în Divizia 7 Blindate o formaţie relativ proaspătă, chiar dacă tancurile ei nu erau la prima tinereţe, şi extrem de experimentată în problema deplasărilor lungi în deşert, cu nişte comandanţi ca Harding şi Roberts, despre a căror îndemânare Montgomery nu avea nici o

îndoială. Ei erau bine plasaţi, şi Brigada 4 Blindate Uşoare a lui Roddick, care îi aparţinea de fapt tot lui Harding, era ideal situată ca să treacă sub comanda acestuia şi să preia conducerea. Dacă în primele ore ale zilei de 5 noiembrie lui Harding i s-ar fi spus să pornească direct spre Charing Cross, împreună cu Roddick şi Roberts, este foarte probabil ca ei să fi reuşit să ajungă acolo înaintea lui Rommel. Poate că şi prudenţa a jucat un anumit rol. Insistenţa lui Coningham asupra necesităţii de a deschide noi terenuri de debarcare cât mai departe posibil şi cererile strategilor lui de a deschide drumul spre coastă l-au influenţat probabil pe Montgomery mai mult decât era necesar. O acţiune mai hotărâtă a tuturor celor implicaţi în ziua precedentă ar fi ajutat mult. În orice caz, este sigur că o forţă care ar fi reuşit să ajungă la Charing Cross ar fi obţinut mult mai multe decât a reuşit efectiv Harding la Qasaba, pe 6 noiembrie. Un om care vrea să fugă în deşert, şi are vehiculele necesare pentru asta, poate de obicei să scape de urmăritorii lui, mai ales dacă este atât de hotărât şi de rapid în acţiune şi decizie ca Rommel.

Faptul că Montgomery într-o tabără şi Rommel în cealaltă au fost figuri decisive este ceva neîndoielnic. Ei au hotărât fiecare mişcare. Dar puterea lor s-a evaporat când a fost vorba de executarea deciziilor lor în linia întâi. Decizia lor rămânea la nivelul comandantului de batalion sau de companie. Numai acesta putea să hotărască dacă să lupte şi cum, dacă să se oprească sau, uneori, să se retragă. Superiorii lui de la brigadă, divizie sau corp, care făcuseră planul, alocaseră obiectivele, aranjaseră sprijinul de tancuri, artilerie şi genişti şi stabiliseră momentul, nu mai aveau nimic de spus şi, în cazul atacurilor de infanterie, nu mai aveau puterea de a controla evenimentele. Ei erau norocoşi dacă măcar aflau ce

se întâmplase cu câteva ore mai târziu, şi chiar şi atunci în termeni extrem de vagi. Între comandantul de armată şi ofiţerul comandant de unitate, comandanţii de brigadă şi generalii se puteau interpune în planificare şi puteau deforma sau întârzia execuţia planului. Dar puterea şi libertatea lor de acţiune erau întotdeauna serios limitate. Freyberg putea să se agite într-o parte şi în alta în spatele scenei, dar efectul real al intervenţiei lui era mai mic decât s-ar fi crezut. Puterea pe care o aveau astfel de figuri intermediare a fost în general mai uşor exercitată în sens negativ decât pozitiv, aşa cum a fost cazul prudenţei impuse de Lumsden, Gatehouse, Custance şi alţii. Presiunea combinată a unor oameni cu atât de multă energie, spirit şi resurse ca Horrocks, Harding şi Roberts putea fi de prea puţin folos în faţa realităţii dure de la Himeimat.

Pentru infanteristul care ataca sau stătea zi după zi în tranşeea lui din linia întâi, pentru echipajul de tanchişti, pierdut în întuneric şi praf în mijlocul minelor sau care încerca să înainteze în timpul zilei spre o culme de pe care trăgeau tunurile antitanc, pentru geniştii care dezamorsau minele, pentru tunarii antitanc şi, într-o măsură mai mică, pentru ceilalţi tunari, toate acestea păreau deseori o harababură haotică şi neclară. Zona protuberanţei de la est de Kidney Ridge a fost cea mai rea dintre toate. În întreaga zonă te scufundai în nisip până la genunchi. Nimeni nu ştia unde se aflau ceilalţi, unde începeau şi unde se terminau câmpurile minate. Întotdeauna exista cineva care trăgea în ceva şi de obicei cineva în care se trăgea, dar cine şi ce era, sau de ce făcea asta, era în general un mister. Dacă încercai să afli, însemna să treci de la un indiciu fals la altul. Informaţia pe care ai fi putut să o afli ar fi fost, probabil, falsă. Până la urmă, renunţai să „pui totul cap la cap" şi mergeai pe propriul drum,

întărindu-ţi inima în faţa neplăcerilor, neliniştii sau mâniei pe care le puteai produce altcuiva. Cu cât bătălia continua mai mult, cu atât mai puţin răbdători deveneau oamenii, cu atât mai puţin gata să asculte ordinele sau să facă ceva. Apariţia bruscă a răsăritului, în timp ce frontul începea să se desfacă, în primele zile ale lui noiembrie, îndepărta toată această oboseală a spiritului. Acum era o cursă pentru cine va ajunge primul, temperată de sentimentul că, după ce ai supravieţuit în mod miraculos pericolelor omniprezente ale bătăliei din mijlocul câmpurilor minate, ar fi fost o prostie să te arunci cu capul înainte acum, când victoria era atât de aproape.

În exuberanţa victoriei, după atât de multe dezamăgiri, nu era prea mult loc pentru milă faţă de duşman. Douăzeci de ani mai târziu, privind în urmă fără amărăciune, nu poţi decât să simţi compasiune faţă de Armata Panzer, care a luptat atât de vitejeşte împotriva unor sorţi atât de potrivnici, şi mai ales faţă de comandantul ei, Erwin Rommel. El a văzut cum armata pe care o crease practic din nimic şi pe care o condusese cu atâta distincţie aproape până la victorie a fost zdrobită în faţa lui, orice speranţă de reformare a ei fiind risipită de veştile că Aliaţii debarcaseră în capătul îndepărtat al Mediteranei.

Rommel dă vina pentru cea mai mare parte a înfrângerilor lui din fazele finale ale bătăliei, mai ales pentru abandonarea infanteriei italiene imobile, pe un ordin de la Hitler, primit în după-amiaza de 3 noiembrie, care contramanda ordinul de retragere pe care îl dăduse el cu o noapte înainte. De fapt, este dificil de văzut care ar fi fost diferenţa, căci încercarea de a-l pune în aplicare imediat nu pare să fi reuşit, chiar dacă ar fi fost făcută la modul serios. Poate cu excepţia lui Bologna, în sectorul central, care oricum nu prea avea şanse să scape spre vest, se pare că Armata Panzer a continuat, atât în nord, cât şi

în sud, să se retragă, în cele douăzeci şi patru de ore în care ordinul de contramandare a rămas în vigoare.

Pentru Montgomery şi pentru Armata a Opta a fost cu adevărat o mare victorie. Ceea ce a scris Churchill despre ea este aproape adevărat: „Înainte de El Alamein nu am avut nici o victorie. După El Alamein nu am mai avut nici o înfrângere". „Aproape" este o subliniere necesară, ţinând cont de victoriile anterioare din deşert şi din Abisinia. Împreună cu eşecul germanilor de a captura Stalingradul, în aceeaşi perioadă, victoria de la El Alamein a marcat punctul de cotitură al celui de-al doilea război mondial. Victoria a fost obţinută prin hotărârea, realismul şi profesionalismul lui Montgomery, datorită materialului mult superior aflat la dispoziţia lui, şi în special în ceea ce priveşte puterea de foc a tunurilor, tancurilor şi avioanelor, superiorităţii lui ca număr de oameni, curajului şi insistenţei încăpăţânate în linia întâi a numărului relativ mic de soldaţi, mai ales a celor din infanterie, a tanchiştilor, geniştilor şi tunarilor antitanc. Contribuţia celorlalţi soldaţi, marinari şi aviatori, a fost de asemenea esenţială. Dar asupra acelui grup mic de oameni a căzut povara bătăliei şi pierderile inevitabile ale acesteia. Mulţi dintre ei zac încă sub nisipul de la El Alamein. Ca în toate bătăliile, cei morţi şi cei răniţi provin din rândurile celor mai bravi şi mai buni.

Cronologia bătăliei - 1942

August

3 Churchill şi Brooke sosesc în Cairo.

5 Cei doi vizitează Armata a Opta.

6 Alexander este ales pentru Orientul Mijlociu şi Gott pentru Armata a Opta.

7 Gott este ucis. Montgomery este ales ca să-l înlocuiască.

9 Alexander ajunge în Cairo.

12 Montgomery ajunge în Cairo. Se întâlneşte cu Auchinleck.

13 Montgomery vizitează Armata a Opta şi preia comanda prematur.

15 Alexander preia comanda de la Auchinleck.

19 Churchill şi Brooke vizitează Armata a Opta.

30 (*noaptea*) Rommel atacă. Începe bătălia de la Alam el Halfa.

31 Lupte în jurul lui Alam el Halfa.

Septembrie

1 Acţiunea Brigăzii 8 Blindate. Atacuri puternice ale RAF-ului.

2 Rommel decide să se retragă.

3 Atacul Diviziei Neo-Zeelandeze eşuează.

5 Retragerea finală a lui Rommel. Bătălia se încheie.

19 Stumme soseşte ca să-l înlocuiască pe Rommel.

23 Rommel pleacă în permisie medicală.

Octombrie

23 (*noaptea*) Începe bătălia de la El Alamein.

24 Toate diviziile Armătei a Opta în linia generală a sistemelor principale de apărare ale Axei. Stumme moare în luptă.

(*noaptea*) Încercare eşuată a Diviziei 10 Blindate de a pătrunde prin poziţiile Diviziei Neo-Zeelandeze şi a Diviziei 7 Blindate de a trece prin câmpurile minate de lângă Himeimat.

25 Montgomery abandonează încercarea de a trece cu Diviziile 7 şi 10 Blindate. Comandă Diviziei 9 Australiene să înceapă să „fărâmiţeze" în nord şi Diviziei 1 Blindate să „opereze vestul", în zona Kidney Ridge. Rommel ripostează.

(*noaptea*) Atac australian cu succes parţial. Nici un progres al Diviziei 1 Blindate.

26 Atacurile repetate ale Axei în zona Kidney Ridge nu produc nici un impact şi aceasta suferă pierderi grele. Montgomery îşi regândeşte planurile: ordonă Corpului 10 „să înainteze" şi australienilor să atace pe 28.

(*noaptea*) Divizia 1 Blindată atacă în zona Kidney Ridge.

27 Brigada Puşcaşi acţionează la Snipe. Nici un avans cu tancurile al Diviziei 1 Blindate. Atacurile repetate ale Axei produc pierderi grele.

28 Montgomery abandonează înaintarea în zona Kidney Ridge. Efortul principal va fi făcut în nord, exploatând atacul australian. Rommel mută toate unităţile germane din sud.

(*Noaptea*) Succes foarte limitat al atacului australian. Rommel decide să facă încă o încercare de a rezista pe poziţii. Dar, dacă presiunea este prea mare, să se retragă la Fuka.

29 Îndoieli acasă. Vizita lui Alexander şi Casey. Montgomery decide în final să abandoneze înaintarea pe coastă şi plănuieşte „Supercharge", un efort nou la nord de Kidney Ridge. Divizia Neo-Zeelandeză trebuie să atace noaptea, pe 31, urmată de Corpul 10.

30 (*noaptea*) Noul atac australian în zona Thompson's Post fixează Brigada 26, epuizată, pe drumul de coastă. Freyberg cere amânarea lui „Supercharge".

31 „Supércharge" amânat pentru noaptea de 1/2 noiembrie. Atacurile germane asupra Brigăzii 26 Australiene eşuează. E înlocuită de Brigada 24. Divizia 7 Blindate avansează din sud.

Noiembrie

1 Atacurile repetate asupra Brigăzii 24 Australiene o forţează pe aceasta, în final, să treacă la sud de calea ferată; reuşită a evadării germanilor.

2 Începe „Supercharge": ajunge la drumul Rahman. Confuzie în Afrika Korps. Atacuri dure şi repetate ale Axei. Montgomery plănuieşte o breşă la sud de Kidney Ridge, unde se dezvăluie slăbiciunea Axei şi maşinile blindate regale reuşesc să pătrundă.

Rommel decide să se retragă şi îl informează pe Hitler.

3 Corpul 10 încearcă să străpungă, dar eşuează. Pauză în bătălie. Începe retragerea Axei: contramandată de Hitler.

(*noaptea*) Retragere generală uşoară a lui Afrika Korps.

4 Divizia 1 Blindate şi Afrika Korps se luptă în jurul lui Tel el Aqqaqir. Diviziile 7 Blindate şi Neo-Zeelandeză pătrund în sud. Rommel, învăluit pe flanc, ordonă retragerea generală la Fuka.

(*Noaptea*) Nici o mişcare înainte a Armatei a Opta, deşi ordinul fusese dat.

CUPRINS

Capitolul 1 – ÎN DEŞERT 5
Capitolul 2 – CURAJOS, DAR DERUTAT 21
Capitolul 3 – ULTIMA ÎNCERCARE A AVENTURIERULUI 42
Capitolul 4 – ALAM EL HALFA *31 august - 7 septembrie* 53
Capitolul 5 – PREGĂTIRI 85
Capitolul 6 – FĂRĂ SPERANŢĂ 115
Capitolul 7 – PRIMA LOVITURĂ *23 - 24 octombrie* 122
Capitolul 8 – ATACURI *24 - 25 octombrie* 153
Capitolul 9 – REGÂNDIREA PLANURILOR *26 - 28 octombrie* 171
Capitolul 10 – „SUPERCHARGE" *29 octombrie - 2 noiembrie* 189
Capitolul 11 – FUGA *3 - 7 noiembrie* 210
Capitolul 12 – ÎNŢELEPCIUNEA DE DUPĂ BĂTĂLIE 234
Cronologia bătăliei - 1942 250

Printed in Romania

grupul dragoprint

fed print sa O societate Butan Gas

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, Bucureşti, ROMÂNIA
Telefon: 335.93.18; 335.97.47
Fax: 337.33.77

EDITURA Z

Dacă Rommel ataca în sud, aşa cum era de aşteptat, şi încerca să învăluie prin spatele poziţiilor Corpului 30, planul era ca imediat Corpul 13 să replieze flancul stâng pe linia de la Bare Ridge la Alam el Halfa, la fel cum se intenţionase în mai, pentru zona dintre Bir Hacheim şi Bir el Gubi. Problema era că nu existau suficiente trupe care să facă asta, fără implicarea singurelor forţe mobile efective, Divizia 7 Blindate, care să umple gaura dintre poziţia avansată a Diviziei Neo-Zeelandeze de la Bare Ridge şi cea a Brigăzii 21 Infanterie Indiene de la Alam el Halfa. Comandantul Diviziei 7 Blindate, generalul Renton, care comandase chiar el Brigada 7 Motorizată pe 27 mai într-o poziţie foarte similară cu cea în care se afla acum brigada, avea amintiri amare legate de dificultatea de a aduce brigăzile motorizate şi de blindate în poziţie, la timp. El prefera să le retragă spre vest, la sud de Alam el Halfa, pentru a putea să-l lovească pe Rommel pe flancul exterior drept, când acesta cotea spre nord, oricând s-ar fi întâmplat asta.

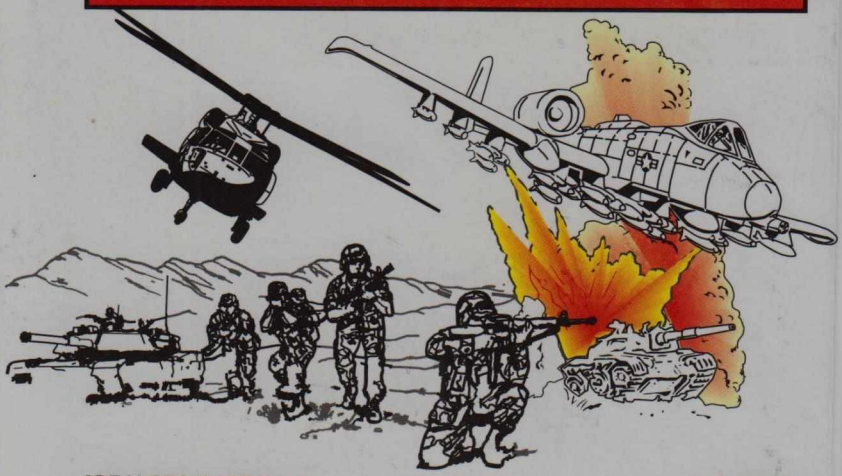

ISBN 973-9127-99-5

Lei 29.000

EDITURA Z 2000

EDITURA Z 2000